

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BİLİM DALI

UZAKTAN EĞİTİMLE YABANCILARA ARAPÇA
ÖĞRETİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra HANCI

İstanbul
Şubat-2024

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ BİLİM DALI

UZAKTAN EĞİTİMLE YABANCILARA ARAPÇA ÖĞRETİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra HANCI

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Osman YILMAZ

İstanbul

Şubat-2024

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Osman YILMAZ

Üye Prof. Dr. Abdulmuttalip ARPA

Üye Dr. Öğr. Üyesi İnanetulla AZİM

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Erhan İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Uzaktan Eğitimle Yabancılara Arapça Öğretimi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri ahlâk ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmadan doğrudan yada dolaylı olarak yaptığım her çalışmaya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Büşra HANCI

ÖN SÖZ

Türkiye’de Arapça öğrenen sayısı ve bu dile verilen önem çeşitli nedenlerle artmaya devam etmektedir. Arapçanın bu kadar talep görmesi, bu dilin öğretiminde farklı eğitim metotlarının araştırılmasına ve uygulanmasını da gündeme getirmiştir. Geleneksel eğitim metotlarından olan yüz yüze eğitim ile uzun süre Arapça öğretilirken gelişen teknoloji ile uzaktan eğitim Arapça öğrenimi için alternatif bir metot olmuştur. Arapçanın Türkler tarafından öğrenimi özellikle Türklerin Araplar ile tanışmaları ve Müslüman olmaya başlamalarıyla artmıştır. Arapçanın Kuran-ı Kerim’in ve İslami ilimlerin dili olması ve İslam’ın daha iyi anlaşılmasında aracı bir dil olması nedeniyle bu dile verilen dünya genelindeki Müslümanlar arasında önemini artırmıştır.

Bu çalışmamızda Arapçanın yüz yüze ve uzaktan eğitim ile karşılaştırmalı öğretimine değinildikten sonra 2020 yılının küresel salgın sürecinde zorunlu olarak ortaya çıkan acil uzaktan eğitimle Arapça öğretim metotlarına değinilecektir. Son bölümümüzle birlikte bu süreçte Arapça derslerine destek amaçlı Youtube platformunda yer alan Arapça ders videolarından Özkan Yaman’ın Beyne Yedeyk adlı Youtube videolarının çeşitli açılardan incelemeye çalıştım. Tez araştırmam da genellikle makale, kitap araştırmasına ek olarak Youtube videolarından yararlandım.

Bu çalışmayı belirlememde ve yüksek lisans tezimde bana yol gösterici olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Osman Yılmaz hocama, manevi desteklerinden ötürü sevgili aileme ve değerli arkadaşlarım Nermin Gündüz, Sevgi Birinci, Zehra Bayraktar ve Semanur Demir’e sonsuz teşekkür ederim.

Büşra HANCI

İstanbul-2024

ÖZET
UZAKTAN EĞİTİMLE YABANCILARA ARAPÇA
ÖĞRETİMİ

Büşra HANCI

Yüksek Lisans, Temel İslâm Bilimleri

Tez danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Osman Yılmaz

Şubat, 2024 - 200 Sayfa

2019 yılında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Koronavirüs salgını kısa sürede tüm dünyaya yayılmıştır. Koronavirüs salgını nedeniyle birçok hizmet sektörü bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Türkiye'de ilk covid vakasının görülmesiyle eğitim sektörüne de yansımış ve ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Bu süreci daha sağlıklı bir şekilde atlatabilmek ve Arapça öğretiminden uzaklaşmamak için gelişen teknolojiye yararlanarak amacıyla uzaktan eğitim modeli ile başka öğretmenlerden Arapça dersi olarak ders açıklarını kapatmaya çalışmışlardır.

Bu araştırma, uzaktan eğitimle Arap dili öğretimine olumlu ve olumsuz yansımaları ve bu süreçte neler yapıldığını araştırmaktır. Araştırmanın amacı, uzaktan eğitim sürecinde Youtube'a yüklenen Arapça ders videolarının sistematik bir anlayışla ele alınarak ne ölçüde katkı sağladığını incelenmiştir. Bu yönde Youtube Arapça ders videoları çeşitli değişkenlerle sistematik bir şekilde incelenerek betimsel araştırma yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Analiz edilen ders videoları Youtube'a 15 Şubat 2020 yılında yüklenmeye başlayan ders videolarında Arapça Beyne Yedeyk kitap serisi takip edilmiştir. 254 ders videosunun her biri izlenerek videoların süresi, görüntülenme sayısı gibi bazı açılardan incelemiştir. Ulaşılan sonuçlar amaca uygun olarak tablo haline getirilerek sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: YouTube, Uzaktan Eğitim, Arapça Eğitimi Videoları, Covid-19.

ABSTRACT
TEACHING ARABIC TO FOREIGNERS THROUGH
DISTANCE EDUCATION

Büşra HANCI

Master's Degree, Basic Islamic Sciences

Thesis Advisor: Dr. Osman Yılmaz

February, 2024 - 200 Pages

The Coronavirus epidemic, which emerged in Wuhan, China in 2019, spread all over the world in a short time. Due to the coronavirus outbreak, many service sectors have been negatively affected by this situation. With the first Covid case in Turkey, it was reflected in the education sector and the distance education system was switched to primary, secondary and higher education. In order to overcome this process in a healthier way and not to move away from Arabic teaching, they tried to close the course gaps by taking Arabic lessons from other teachers with the distance education model, by taking advantage of the developing technology.

This research aims to investigate the positive and negative reflections on teaching Arabic language through distance education and what has been done in this process. The purpose of the research is to examine to what extent the Arabic lesson videos uploaded to YouTube during the distance education process were handled with a systematic understanding and to what extent they contributed. In this direction, a descriptive research was conducted by systematically examining Youtube Arabic lesson videos with various variables. Document review method, one of the qualitative research methods, was used in the study. The analyzed lecture videos started to be uploaded to YouTube on February 15, 2020. The Arabic Brain Backup book series was followed. Each of the 254 lesson videos was watched and examined in some aspects such as the duration of the videos and the number of views. The results obtained are presented in a table in accordance with the purpose.

Keywords: YouTube, Arabic Teaching Videos, Distance Education, Covid-19.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları.....	4
1.4. Araştırmanın Yöntemleri.....	4
1.5. Varsayımlar.....	5
İKİNCİ BÖLÜM	
YÜZ YÜZE ARAP DİLİ EĞİTİMİ	6
2.1. Yüz Yüze Yabancı Dil Eğitimi.....	6
2.1.1. Yabancı Dil Kavramı.....	6
2.1.2. Yabancı Dil Eğitimi.....	10
2.1.3. Yüz Yüze Eğitim Kavramı.....	11
2.1.4. Yabancı Dil Öğreniminin Kişiyeye Sağladıkları Yararlar.....	14
2.1.5. Dil Öğrenmedeki Problemler.....	16
2.2. Türkiye’de Yüz Yüze Yabancı Dil Eğitiminin Tarihsel Gelişimi.....	20
2.2.1. Tanzimat Öncesi Klasik Dönemde Osmanlı’da Yabancı Dil Eğitimi.....	22

2.2.2. Tanzimat Sonrası Osmanlı'da Yabancı Dil Eğitimi	26
2.2.3. Cumhuriyetten Günümüze Yabancı Dil Eğitimi	30
2.2.4. Yüz Yüze Arapça Eğitiminin Avantaj ve Dezavantajları.....	33
2.2.4.1. Avantajlar.....	34
2.2.4.2. Dezavantajlar.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVİRİMİÇİ VE UZAKTAN EĞİTİM.....	37
3.1. Çevrimiçi Uzaktan Eğitimin Tanımı ve Tarihçesi.....	37
3.1.1. Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık	40
3.1.2. Öğretmen ve Öğrencilerin Dijital Okuryazarlıkta Yetkinlikleri	44
3.1.2.1. Öğretmenler	45
3.1.2.2. Öğrenciler	46
3.1.2.3. Eğitimde Dijitalleşmenin Öğrenci, Öğretmen ve Velilere Katkısı	47
3.1.2.4. Arapça Derslerinde Dijital Yetkinlik Kazanımı ve Uzaktan	
Eğitime Katkısı.....	47
3.2. Arap Dili Öğretiminde Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim Türleri	49
3.2.1. Uzaktan Eğitim Sistemleri.....	51
3.2.1.1. Sosyal Ağlar.....	51
3.2.1.2. Öğretim ve İçerik Yönetim Sistemleri.....	52
3.2.1.3. Kitleleş Açık Çevrimiçi Kurslar (MOOCs)	54
3.2.2. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Bazı Dil Eğitim Sistemleri.....	55
3.2.3. Web 2.0 Uzaktan Eğitim Araçları.....	58
3.3. Arap Dili Öğretiminde Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitimin Avantaj ve	
Dezavantajları	62
3.4. Arap Dili Öğretiminde Yüz Yüze Eğitim ve Uzaktan Eğitimin Karşılaştırılması	
66	

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ACİL UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMASI.....	70
4.1. Acil Uzaktan Eğitim Uygulaması.....	70
4.1.1. Acil Uzaktan Eğitimin Avantajları	72

4.1.2. Acil Uzaktan Eğitimin Dezavantajları	77
4.1.3. Acil Uzaktan Eğitim uygulamaları	83
4.1.3.1. Salgın Sürecinin Birinci Dönemi	86
4.1.3.2. Salgın Sürecinin İkinci Dönemi	89
4.1.4. Arap Dilinin Acil Uzaktan Eğitimle Öğretilmesi	89
4.2. Acil Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Nedenleri	93
4.2.1. Teknolojik Altyapı.....	93
4.2.2. İnternet Bağlantısına Erişim ve İnternet Hızı.....	94
4.2.3. Teknolojiye Erişebilirlik ve Teknoloji Yeterliliği	95
4.2.4. Ölçme ve Değerlendirme Sorunu	95
4.2.5. Uzaktan Eğitimde Öğrencilerin Karşılaştıkları Zorluklar ve Bunun Psikolojik Boyutları.....	97
4.2.6. Öğrenci ve Öğretmenlerin Teknolojik Yetkinliklerindeki Eksiklikler.....	97
4.2.7. Ders Materyallerine Ulaşamama	97
4.2.8. Geleneksel Eğitim Sistemindeki Alışkanlıklar ve Beklentiler	98
4.2.9. Öğretmenlerin İlgisizliği	98

BEŞİNCİ BÖLÜM

AÇIK ERİŞİM KAYNAKLARINDAN HAREKETLE İLAHİYAT

FAKÜLTELERİNDE ARAP DİLİ ACİL UZAKTAN ÖĞRETİMİ.....	99
5.1. İlahiyat Fakültelerinde Arap Dili Eğitimi	99
5.1.1. Hazırlık ve Lisans Dönemi Arapça Öğretimi	102
5.1.2. Lisansüstü Müfredatları.....	110
5.1.2.1. İslami İlimler ve Arap Dili ve Belagatı Lisansüstü Programı.....	110
5.2. Acil Uzaktan Eğitim Dönemi Verileri.....	113
5.3. Mukayese.....	116
5.3.1. Kaynak	118
5.3.2. Yöntem.....	121
5.3.3. Program.....	122
5.3.4. Kullanılan Ortam	123
5.3.5. Üniversite Altyapısı	125
5.4. Acil Uzaktan Arap Dili Kapsamında Youtube'a Yüklenen Ders Örnekleri Analizi	129

5.4.1. Araştırmanın Bulguları.....	129
5.4.1.1. Sunuş Tekniği Açısından Ders Videolarının İncelenmesi	131
5.4.1.2. Temel Yabancı Dil Öğretimi Açısından Ders Videolarının İncelenmesi.....	132
5.4.1.3. Dersin Ortamı Açısından Ders Videolarının İncelenmesi	138
5.4.1.4. Derste İşlenen Kitaplar Açısından İnceleme.....	138
5.4.1.5. Sunuş Biçimi Açısından Ders Videolarının İncelenmesi.....	140
5.4.1.6. Ders Videolarının Tablo Halinde Genel İncelenmesi.....	143
5.4.1.7. Ders Videoları Hakkında Youtube Öğrenci Yorumları.....	154
SONUÇ.....	162
KAYNAKÇA.....	167
ÖZGEÇMİŞ	187

TABLolar LİSTESİ

Tablo 5.1: Özkan Yaman'ın Takipçi ve Video Sayı Tablosu.....	130
Tablo 5.2: Arapça Ders Videolarının Sürelerine Göre Dağılımı.....	140
Tablo 5.3: Beyne Yedeyk Dersi Videolarının İzlenme Sayılarına Göre Dağılımı....	141
Tablo 5.4: Beyne Yedeyk Ders Videolarının Kitap Ciltlerine Göre Dağılımı.....	141
Tablo 5.5: Beyne Yedeyk Ders Videolarının Yorum Sayısına Göre Dağılımı.....	142
Tablo 5.6: Beyne Yedeyk Ders Videolarının Beğeni Sayısına Göre Dağılımı.....	142

KISALTMALAR LİSTESİ

ASTP :	Army Specialized Training Programme
BİT:	Bilgi İletişim Teknolojileri
DBMS :	Database Management System
EBA:	Eğitim Bilişim Ağı
-e Sınav :	Elektronik Sınav
FATİH :	Fırsatları Araştırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
FTP :	File Transfer Protocol
HES :	Hayat Eve Sığar
IDS :	Intrusion Detection System
IPS :	Intrusion Prevention System
KPSS :	Kamu Personeli Seçme Sınavı
LMS :	Leraning Mnagement System
MEB :	Milli Eğitim Bakanlığı
MOOCS :	Massive Open Online Course
OECD :	Organisation for Economic Cooperation and Development
TDK :	Türk Dil Kurumu
TRT :	Türkiye Radyo Televizyonu
TÜİK :	Türkiye İstatistik Kurumu
UZEM :	Uzaktan Eğitim Merkezi
vd :	ve diğerleri
YDS :	Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı
YÖK :	Yüksek Öğretim Kurumu
YÖKDİL:	Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çin'in Wuhan kentinde başlayıp kısa sürede dünyayı saran korona virüsü, Türkiye'de ilk olarak Mart 2020'de ortaya çıkmıştır. Korona virüsün yayılmasını önlemek ve insanların birbirleriyle temasını engellemek amacıyla belli yasaklar ve kısıtlamalar konulmuş, bu kısıtlamalardan biri de eğitim alanında olmuştur. İlk olarak bir hafta ara verilen eğitime uzaktan devam edilme kararı alınmış ve bu süreçte yürütülen uzaktan eğitim, diğer çoğu dünya ülkelerinde de olduğu gibi kişilerin tercihine bırakılmış olmayıp zorunlu olarak yürütülmüştür.

İnsan sağlığının korunması amacıyla eğitime bir süre ara verilmiş ve dersler çevrimiçi olarak yürütülmek istenmiştir. Ancak alınan bu kararda öğrencilerin, öğretmenlerin ve Türk üniversitelerinin uzaktan eğitim durumu göz ardı edilmiştir. Pandeminin özellikle ilk döneminde genellikle eş zamansız olarak yürütülen acil uzaktan eğitimin, kişiden kişiye göre değişen olumlu ve olumsuz yansımaları olmuştur.

Bu tezin konusu, 2020 mart ayında başlayan pandemi süreciyle YÖK (Yükseköğretim Kurumu)'ün kararıyla yüz yüze eğitime zorunlu olarak ara verip, eğitime çevrimiçi olarak devam eden üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim döneminde karşılaştıkları problemlerin tespit edilmesi ve bu problemlere yönelik çözüm önerileri sunmaktır.

Türk eğitim sistemi temelde örgün eğitim sistemi üzerine kurulu olmakla birlikte uzaktan eğitim sisteminin de yeri ve önemi oldukça büyüktür. Eğitim şeklinin örgün ve uzaktan olarak seçimi pandemi 2020'ye kadar kişinin tercihine bağlıydı. Pandeminin ilk döneminde eğitime bir süre ara verildikten sonra Türkiye'deki tüm eğitim kademelerinde eğitimin zorunlu ve uzaktan olarak yürütülmesi kararı alınmıştır. Dünyada hızla yayılan bu virüsün yayılımını önlemek ve insan sağlığına etkisini önlemek amacıyla uzaktan eğitime geçilmesi özellikle Türk eğitim sistemindeki bozuklukların daha da gün yüzüne çıkmasına neden olmuştur. Türkiye'de özellikle yabancı dil eğitimi ile ilgili yürütülen yanlış politikalarla yabancı dil seviyesindeki düşüklükler uzaktan eğitimle daha da kötü bir hal almıştır.

Eğitimin acil ve uzaktan olarak yürütülmesini bildiren karar, olağanüstü, beklenmedik ve plansız alınan bir karar olmasından mütevellit eğitime yansımaları da beklendiği gibi olmamıştır. Her ne kadar insan sağlığı korunmaya çalışılsa da insan temel ihtiyaçlarından biri olan eğitim göz ardı edilmiştir. Uzaktan eğitim ile ilgili problemlerin başında olan okulların altyapı yetersizliğinden dolayı genellikle eş zamansız olarak yürütülen eğitim öğrencileri eğitimden daha da uzaklaştırmıştır. Öğrenci, öğretmen, veli ve üniversitelerin altyapısı ile ilgili kaynaklanan problemlerin kaynağı ve bu problemler için önerilerin, bu süreci bizzat yaşayan kişiler tarafından sunulması önemlidir. Şayet uzaktan eğitimin olumsuz yansımalarının tespiti ileriki dönemlerde bu gibi yaşanan olağanüstü durumlara yönelik tedbirlerin alınmasına olanak sağlar.

Bu çerçevede Covid-19 pandemi sürecinde acil uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri, salgın sürecinde acil uzaktan eğitimde hangi yöntemler, pandemi sürecinde öğrenci kaynaklı sorunlar, YouTube ders videolarının bu süreçte öğrenciler üzerinde bıraktığı etki gibi sorulara yanıt aramaya çalışılacaktır.

Buna göre çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Türkiye’de yüz yüze Arap dili eğitimine yönelik bir araştırmayı içermektedir. Tarihsel gelişimine, yüz yüze Arapça eğitime ve bunun avantaj ve dezavantajlarına değinilmeye çalışılacaktır. İkinci bölümde ise Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitime yönelik bir bölümü içermektedir. Buna göre çevrimiçi ve uzaktan eğitimi içeren bir yazıyla birlikte uzaktan eğitimle bağlantılı olan dijital okuryazarlık kavramına değinilecektir. Ayrıca bu bölümde uzaktan eğitimin avantajları ve dezavantajlarına değinildikten sonra yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitimin mukayesesi yapılmaya çalışılacaktır. Üçüncü bölümde ise pandemi döneminde ortaya çıkmış yeni bir kavram olan acil uzaktan eğitim konusunu içermektedir. Bu bölümde acil uzaktan eğitimin avantajları, dezavantajları, bu eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlarına ve acil uzaktan eğitim uygulamalarına değinilmeye çalışılacaktır. Ayrıca acil uzaktan eğitimde karşılaşılan sorunlar ile öğrenme kaybı nedenlerine de değinilecektir. Dördüncü bölümde ise pandemi sürecinde ilahiyat fakültelerinde gerçekleşen acil uzaktan Arap dili eğitimine yönelik kısa bir bilgi verildikten sonra Arap dilini öğrenen öğrencilerin pandemi sürecinde kendi kendilerine Youtube’a yüklenen ders videolarının incelenerek çalışma sonlandırılacaktır. Böylece acil uzaktan eğitim sürecinde Arapça eğitimi alan veya almak isteyen öğrencilerin bu süreçte karşılaştıkları problemler incelenecektir. Ayrıca

Youtube platformunda işlenen ücretsiz ders videolarının analizi yapılarak eleştirel bir bakış açısıyla incelenecektir.

Tez çalışmamızda araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde nitel araştırma yöntemi takip edilecektir. Bu bağlamda “literatür taraması ve doküman incelenmesi” aşamaları izlenecektir.

Bu bölümde; problem durumu, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, sayıltılar, sınırlılıklar, tanımlar ve araştırmanın önemi bölümlerine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

2020 yılının mart ayında ülkemizde ilk covid-19 vakanın görülmesi sonucunda acil uzaktan eğitim sürecine zorunlu olarak geçen üniversite öğrencilerinin bu süreçte yetersiz eğitim alan öğrenciler ile bu eğitimden tamamen mahrum olanların eksiklerini tamamlamak amacıyla ders dışı eğitim platformlarına başvurmalarına neden olmuştur. Bu platformlardan biri olan Youtube platformunda öğrencilerin yararlanabileceği ücretsiz dersler verilmiş olup derslerde bazı eksiklikler olmuştur.

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin almış oldukları yabancı dil eğitiminin olumlu ve olumsuz yönlerini araştırmaktır. Bu doğrultuda öğrencilerin bu süreçte yaşadıkları olumsuzlukların tespit edilmesiyle ileriki dönemlerde bu gibi olağanüstü olayların yaşanması durumunda acil uzaktan eğitime yönelik nelerin yapıp nelerin yapılmaması gerektiği yönelik ön tespitlerde bulunulacaktır.

Ayrıca bu süreçte öğrencilerin bu süreçte eksikliklerini gidermek amacıyla Youtube platformundaki ücretsiz bir ders kanalı incelenecek ve ders esnasında öğrencilerin karşılaştıkları olumlu ve olumsuz yönleri tespit edilerek uzaktan eğitimde kullanılan Youtube dersleriyle ilgili olumlu ve olumsuz yönleri izleyici görüşleriyle tespit edilecektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Çin'in Wuhan kentinde başlayıp kısa sürede dünyayı saran korona virüsü, Türkiye'de ilk olarak Mart 2020'de ortaya çıkmıştır. Korona virüsün yayılmasını önlemek ve insanların birbirleriyle temasını engellemek amacıyla belli yasaklar ve kısıtlamalar konulmuş, bu kısıtlamalardan biri de eğitim alanında olmuştur. İlk olarak bir hafta ara verilen eğitime uzaktan devam edilme kararı alınmış ve bu süreçte yürütülen uzaktan

eğitim, diğer çoğu dđnya ũlkelerinde de olduğu gibi kişilerin tercihine bırakılmış olmayıp zorunlu olarak yũrũtũlmũřtũr.

İnsan sağlığının korunması amacıyla eğitime bir sũre ara verilmiş ve dersler evrimii olarak yũrũtũlmek istenmiştir. Ancak alınan bu kararda ũđrencilerin, ũđretmenlerin ve Tũrk ũniversitelerinin uzaktan eğitim durumu gŕz ardı edilmiştir. Pandeminin ŕzellikle ilk dŕneminde genellikle eş zamansız olarak yũrũtũlen acil uzaktan eğitimin, kişiden kişiye gŕre değişen olumlu ve olumsuz yansımaları olmuştur.

Bu tezin konusunun ŕnemi, 2020 mart ayında başlayan pandemi sũreciyle YŕK'ũn kararıyla yũz yũze eğitime zorunlu olarak ara verip, eğitime evrimii olarak devam eden ũniversite ŕđrencilerinin uzaktan eğitim dŕneminde karşılaştıkları olumlu ve olumsuz yŕnlerini araştırmak ve bu sũrete ŕđrencilerin başvurdukları eğitim platformlarından birinin incelenerek bu gibi evrimii derslerin olumlu ve olumsuz yŕnlerini tespit edilmeye çalışılmasıdır.

1.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Araştırmamızın temel amacı pandemi sũrecinde Tũrkiye'de acil uzaktan eğitim sistemine geçilmesiyle Arapça eğitimine olumlu ve olumsuz yansımalarını tespit edilmesidir. Covid-19 vakası Tũrkiye'de ilk kez 11 Mart 2020 yılında ortaya çıkmış ve eğitimin tũm kademelerinde bazı alanlar dışında uzaktan eğitime geçilmiştir. ũniversitelerde uzaktan eğitim 18 Mart 2020 yılında başlayıp 2021-2022 eğitim dŕneminde sona ermiştir. Bundan dolayı alışmamamız 2020 yılı ile 2021 yılının Eylũl ayı arasında sũrdũrũlen acil uzaktan Arapça eğitimini değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu sũrete Youtube'da uzaktan eğitimle Arapça dersleri veren Özkan Yaman hocamızın ders videoları incelenecektir. Çalışmamız Özkan Yaman'ın tũm Arapça videolarını incelemek değerildir.

Bu bağlamda videolar hakkında yaptığımız çalışmanın Beyne Yedeyk videolarının tamamından oluşan 254 video incelemesiyle sınırlandırılmıştır.

1.4. Araştırmanın Yŕntemleri

Bu alışma uzaktan eğitim sũrecinde ŕđrencilerin Arapça ŕđreniminde kullandığı sosyal ağlardan biri olan Youtube'daki ders videolarını ŕđrencilerin gŕzünden

değerlendirmektedir. Araştırmanın evrenini Youtube internet sitesindeki Özkan Yaman'ın Arapça Beyne Yedeyk ders videoları oluşturmaktadır.

Çalışmamızda ilk olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi/ analiz tekniği uygulanmıştır. Doküman incelemesi, araştırmanın konusuna yönelik olgularla ilgili yazılı, sesli, görüntülü, görsel ve işitsel materyallerin analizlerinden oluşmaktadır.

Çalışmamızın diğer bölümünde, uzaktan eğitim döneminde kullanılan sosyal ağlardan Youtube'da yer alan Arapça ders videolarının çeşitli değişkenlerle sistematik bir şekilde incelemeye yönelik betimsel araştırma modeli ile analiz edilmiştir. 254 Arapça ders videosu birçok kez izlenerek içerik analizine tabi tutulmuştur.

1.5. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları, aşağıda sıralanmıştır:

1. Acil uzaktan eğitim kararı plansız ve ani alınmış bir karar olup öğrenci, öğretmen ve velilerin teknolojik yeterlilikleri göz ardı edilmiştir.
2. Uzaktan eğitim sürecinde devam zorunluluğu olmaması eğitime ciddi bir darbe vurmuştur.
3. Uzaktan eğitim sürecinde maddi ve çevresel koşullardaki yetersizlikleri öğrenme becerilerini ve eğitimlerini eşitsiz bir şekilde etkilemiştir.
4. Araştırma sürecinde Özkan Yaman'ın Youtube videolarından Arapça Beyne Yedeyk ders videolarının doküman inceleme yöntemi kullanılarak bazı açılardan incelenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÜZ YÜZE ARAP DİLİ EĞİTİMİ

Bu bölümde yüz yüze yabancı dil eğitiminin tanımı ile birlikte Türkiye’de yüz yüze Arapça öğretimi açıklanmaya çalışılmış olup bu bağlamda avantaj ve dezavantajları ele alınacaktır. Ayrıca Türkiye’de yüz yüze yabancı dil öğretiminin tarihsel gelişimine de değinilerek, yabancı dil öğretim sürecindeki zamanla ortaya çıkan farklılıklara da değinilecektir.

2.1. Yüz Yüze Yabancı Dil Eğitimi

Yüz yüze yabancı dil eğitimi en ilkel eğitim modeli olmakla birlikte dünyada en yaygın kullanılan eğitim şeklidir. Yabancı dil eğitimine artan rağbet ile birlikte yüz yüze yabancı dil eğitiminde teknolojinin yardımıyla yeni metotlar geliştirilmiştir. Bu metotlar yabancı dil öğrenmek isteyen kişilere en pratik ve en kalıcı şekilde öğrenmesi hedeflemektedir.

2.1.1. Yabancı Dil Kavramı

Dil insanların birbirleriyle iletişimi sağlayan bir araçtır. Bu araç, toplumdaki topluma değişiklik göstermekle birlikte insanların doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. İnsanlar diğer toplumlarla iletişim kurmak ve farklı toplumların dillerini öğrenmek amacıyla yeni dil öğrenmeyi arzulamışlardır. Anadilini öğrenen birey zaman içerisinde karşılaştıkları toplumla siyasi, sosyal ve kültürel olarak iletişim kurmak amacıyla başka yabancı diller öğrenmektedir. Ancak anadili ile sonradan farklı amaçlarla öğrendiği diller arasında farklar bulunmaktadır. Bireylerin kendi ailesinden ya da çevresinden öğrendiği dil anadili, hayatının ileriki sürecinde öğrendiği diğer dil ise ikinci dil ya da yabancı dil olarak tanımlanmıştır.¹

---

¹ İbrahim İlhan, “Anadil Edinimi ile Yabancı Dil Öğrenimi Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, S. 4, (2016):183-184.

Yabancı dilin tanımı TDK (Türk Dil Kurumu)'ya göre şu şekildedir; “Ana dilin dışında olan dillerden her biri” ya da “Ana dilin dışında öğrenilen uzmanlık dili”²olarak tanımlanmıştır. Yabancı dil sözcünün birçok tanımı olmakla birlikte kısa ve öz tanımı bu şekildedir. Yabancı dilin tanımında dikkat çeken husus ana dilin dışı kavramıdır. Ayrıca bu kavram bazı problemleri de düşündürmektedir. Bu hususlardan biri anadilin iki veya daha fazla olup olmayacağıdır. Öncelikle dil öğrenimi, çocuk dünyaya gelmesinden sonra değil anne karnında başlamaktadır. Anne karnında başlayan çocuk gelişimi dil gelişimi ile de bağlantılıdır. Bu yüzden çocukların anne karnında ve doğduktan sonraki eğitim süreci özellikle anne ile bağlantılı bir şekilde ilerler. Çocukların anne karnında anne ile manevi bir bağ kurmaktadır. Bu bağ sayesinde annenin mutluluğu, üzüntüsü, korkusu gibi hissettiği duygularını hisseden ve bağ kuran bebek anne karnında ayrıca bir eğitim sürecindedir. Anne karnında başlayan çocuk eğitimi bebeğin doğumuna kadar anne ile doğrudan bağlantılıdır. Bebek anne karnında ilk doğrudan anneye, doğduktan sonra dış çevresine göre eğitim hayatı şekillenmektedir. Bu yüzden çocukların erken dönemde iyi bir dil eğitimi alması için öncelikli olarak anne-babalarının okur yazarlığının önemi bulunmaktadır. Anne-babanın okuryazar olması çocuğun sonraki hayati evrelerine de olumlu bir şekilde yansımaları olacaktır. İlk olarak anne babasından dil öğrenmeye başlayan çocuk başlangıçta bolca hatalar yapabilmektedir. Ancak zamanla dilin yapısını öğrendikçe dili doğru kullanmaya başlar ve böylece dil öğrenimini zaman içerisinde tamamlamaya çalışır. Ancak dil eğitimi sadece anne babasının eğitim düzeyi ile bağlantılı değildir. Çocuğun dil eğitiminde çevrenin de çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Eğer çevrede kullanılan ve konuşulan dil istenilen seviyede değil ise o dil öğreniminde belli eksikler olabilmektedir. Dil yapısındaki bozukluk veya telaffuzuyla ilgili problemlerde bu süreçte çıkmaktadır. Bu yüzden anne baba tarafından öğretilen dil ne kadar düzgün olursa çocuğun dili o kadar temiz ve düzgün olmaktadır.³ Örneğin Türkiye'nin bölgeler arası dil farklılıkları ile eğitimde kullanılan dilin farklı oluşu eğitimin ilk döneminde sorun teşkil edebilmektedir.

---

² “Yabancı Dil”, Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> [15.11.2022].

³ Fatma Öztürk Dağabakan, Davut Dağabakan, “Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları”, <https://www.anaokullu.com/aa-belge/okul-oncesi-makale-dil-gelisimi.pdf> [02.12.2022].

Yabancı dil kavramında bir diğer dikkat çeken kavram çok ana dillilik kavramıdır. Çok ana dillilik, anne ve babanın kendi aralarında kullandıkları dil ile çocuklarıyla konuşurken kullandıkları dilin farklı olması veya ailesinde kullanılan dil ile okul ve çevresinde kullanılan dillerin farklı olması durumunda ortaya çıkan bir durumdur. Hayatının ilk dil eğitim sürecinde aynı anda iki veya daha fazla yabancı dile maruz kalan bir bebek veya çocuk, birkaç ana dile sahip olmaktadır. Bu durum genelde yabancı bakıcılarla ya da kendi anadilinden farklı bir toplumda yetişen ailelerin karşılaştıkları durumlardandır. Bu gibi durumlarda birkaç dili aynı anda öğrenen çocuğun ana dilinin birden fazla olma durumunu belirtmek için çok dillilik ya da multilingualism kavramı kullanılmaktadır. Toplumda yerleri az olmakla birlikte gitgide önemini artan bu gibi çocuklar için bazı durumlarda ters bir tepki oluşabilmektedir. Örneğin aynı anda birkaç dil öğrenen çocuğun dil öğrenimi, tek bir dili öğrenen çocuğa göre daha yavaştır. Ayrıca bu çocuklar, ebeveyn ve çevresiyle iletişim kurması daha güç olduğunu söyleyen araştırmacılar olduğu gibi bu görüşe katılmayan araştırmacılar da mevcuttur.⁴ Çok dilliliğe sahip çocuklar çevresiyle etkileşimi sonucu birkaç dile maruz kalarak bunu elde etmektedirler. Başlangıçta çevredeki tüm sesleri taklit aşamasında olan bir bebek zamanla sadece kendi gibi olan bireyleri taklit eder ve konuştukları dili öğrenmeye çalışır. Bireylerin farklı dillerde çocukla konuşması durumunda da bebek iki dili de taklit eder ve aynı anda o iki veya daha fazla dili öğrenmeye başlar. Eğer çocuklar aynı anda iki dile eşit olarak maruz kalırsa bu iki dil onun anadili olurken, bir dil diğer dile nazaran daha fazla maruz kalırsa o dil onun anadili olma özelliğini kazanmakta olup diğer dil yabancı dili olmaktadır.⁵

Bir dilin öğreniminde bireylerden sadece o dili konuşabilme değil dilin diğer temel becerileri olan okuyabilme, dinleyebilme ve yazabilme yetilerine de sahip olması beklenmektedir. Her ne kadar bebeklik ve çocukluk evrelerinde konuşabilme becerisine daha çok önem verilse de okuma ve yazma becerisi o dildeki hâkimiyet

---

⁴ Özlem Akgün Bilgili, “Okul Öncesinde İki Dillilik (Bilingualizm) ve İkinci Dil Öğretimi”, <https://www.bebekhastanesi.com/cocuk-psikolojisi/ayni-anda-iki-dilin-ogrenilmesi-dogru-mu> [02.12.2022].

⁵ Zeliha Yazıcı, “İki Dilli ve Tek Dilli Çocuklarda Dil Gelişimi Okuma Olgunluğu İlişkisi”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 22 (2012): 145-148.

alanımızı daha da genişletmektedir. Bunların bütünlüğü kişinin dil gelişimi açısından önemlidir. Bir dilde okuyabilmek ya da yazabilmek için belli bir fiziksel kabiliyete erişilmesinin şart olduğunu söyleyen dilciler, bu olgunluk yaş sınırı için 5-7 yaşına gelmesi gerektiğini söylemektedirler. Belli bir olgunluğa eriştiğinde çocuk o dilde yazmaya ve okumaya başlamaktadır. Yabancı dil eğitiminde dikkat edilmesi gereken husus anadilin iyi bir şekilde öğrenilmesidir. Eğer gereken düzeyde ana dil öğrenilmez ise ikinci dil bir dilin öğrenim süreci daha uzun ve daha zor olmaktadır. Bundan dolayı öncelikle çocuğun ilk öğrendiği dili veya dilleri tam öğrenmesi gerekmektedir. Böylece sonradan öğreneceği diller ile anadili arasında bağlantı kurabilir. İki dilliğin edinimi, iki dilin aynı anda (simultaneous) ya da sırayla edinimiyle (sequential) gerçekleşmektedir. ⁶

Aynı anda farklı dillerin öğreniminde çocuğun maruz kaldığı ortam oldukça önemlidir. Eğer çocuk iki dile aynı ölçüde ve seviyede maruz kalmaz ise iki dilde anadili seviyesinde olmayacaktır. Örneğin Almanya’da doğan bir Türk’ün hem Türkçe hem de Almancaya maruz kalmaktadır. Öncelikle ailesinden belli bir sürede ve seviyede Türkçe öğrense de okul ve sosyal ortamında kullandığı dilin Almanca olması nedeniyle Almancayı daha çok benimsemekte ve zamanla anadili Türkçenin yerini Almanca alabilmektedir. ⁷

Çocuğun çok dilliğinde kritik dönem için farklı görüşler bulunmaktadır. 1960’lı yıllarda yapılan çalışmada öne çıkan görüşe göre yabancı dil eğitimi için kritik dönem 2 yaşında başlamaktadır. Erken yaşların yabancı dil eğitimi için önemli olduğunu düşünen bu görüş, ergenliğe kadar sürecin devam ettiğini söylemektedir. 1973 ve 1992’de yapılan bir araştırmada ise bireylerin ergenlik sonrası yabancı dil eğitiminde gramer açısından ergenlik öncesine göre daha iyi bir performans gösterdiklerini öne sürmüştür. Ancak ergenlik öncesi yabancı dil eğitimi alanların dillerindeki aksanın daha iyi olduğunu da eklemektedirler. Bir diğer görüşe göre temel anadil eğitiminin tamamlanmasından sonra ikinci bir dil eğitiminin alınması gerektiğini savunmaktadır. İkinci görüşü savunanlara göre, anadil eğitiminin eksikliğinin yabancı dil öğreniminde

---

⁶ A.g.e., 145-148.

⁷ Mehmet Canbulat, Olcay Çayiroğlu, “Yabancı Dil Öğretimine Başlamada En Uygun Yaşın Ne Olduğuna İlişkin Dilbilimsel Yaklaşımlar ve Öğretmen Görüşleri”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 2 (2016): 125-131.

bir eksilik yaratabileceğini düşünmektedirler. Bu yüzden anadil eğitimini tamamlamış bireylerin daha iyi ve hızlı bir şekilde yabancı dil öğrendiklerini savunulmaktadır. Üçüncü bir görüşe göre, yabancı dilin her yaşta öğrenilebileceği görüşüdür.⁸

Son olarak yabancı dil kavramıyla ilişkili olarak bilinmesi gereken diğer bir kavram çerçevesi ise dil edinme ve dil öğrenme kavramlarıdır. Dil edinme ve dil öğrenme arasındaki fark, dil eğitim sürecinde bilinçlilik durumudur. Dil öğrenme sürecinde birey dili bilinçli şekilde öğrenirken; dil edinme sürecinde ise dil bilinçdışı gerçekleşmektedir. Bilinçli öğrenmede dil kurallarıyla öğrenilirken; bilinçdışı öğrenmede kurallar doğrudan öğrenilmez, zihin kuralları tamamlar. Bilinçli öğrenme okullarda öğrenilen dilin kurallarıyla öğrenilmesi, bilinçdışı öğrenme bir bebeğin dili kuralları öğrenmeden dili öğrenmesine benzemektedir.⁹

2.1.2. Yabancı Dil Eğitimi

Eğitimciler tarafından eğitimin birçok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan birinde; “Eğitim okullar, kurslar ve üniversiteler vasıtasıyla bireylere hayatta gerekli olan bilgi ve kabiliyetlerin sistematik bir şekilde verilmesidir”¹⁰ şeklinde tanım yapılırken bir diğer tanımda “Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir”¹¹ şeklinde tanımlanmıştır.

Eğitimin amacı, topluma iyi bireyler kazandırmak veya ahlaki olarak toplumdaki bozuk insanları iyileştirmektir. Çünkü insan eğitime ve öğrenmeye muhtaç bir varlıktır. Eğitimin amaçları genel anlamda bireyi hem bireyselleştirmek hem toplumsallaştırmak hem de bireyin kültürlenmesini sağlamaktır. Böylece eğitim sayesinde kendi yeteneklerini öğrenerek toplumdaki ihtiyaçlara binaen katkısı olan, toplumun yaşam tarzına göre yetişmiş ve toplumdaki örf ve adetleri benimsemiş,

---

⁸ A.g.e., 125-131.

⁹ Salih Uçak, “Dil Öğrenimi ve Edinimi Üzerine Bir Tartışma”, *Aydın Tömer Dil Dergisi*, C. 1, S. 1 (2016): 67-68.

¹¹ A.g.e., 67-68.

bireylerin yetişmesini sağlarken süre gelmiş kültürün de aktarımını eğitim ve öğretim yoluyla sağlar.¹²

Dilcilere göre dil;

Kişinin, doğuştan getirdiği dil donanımları beyin ile ilgilidir. Beyin, dil sisteminin yöneticisi ve kendisi de bir donanımdır. Konuşma, temelde beyin kabuğundaki iki alan tarafından kontrol edilmektedir. Konuşma ve konuşulan dili anlama ile ilgili Broca ve Wernicke alanları beyin lokalizasyonuna ilişkin iki merkezdir. Broca alanı, beynin konuşma ile ilgili seslendirme yeteneğinin odak noktasıdır ve konuşmadaki sesleri kontrol eder. Wernicke alanı ise konuşma seslerinin tanınması ve ayırt edilmesi ile ilgilidir. Dili her türlü ifade biçimiyle anlama yeteneği, Wernicke alanının incinmesi ile önemli ölçüde aksar. Genel olarak Wernicke alanı duyuşsal, Broca alanı ise motor alandır.¹³

Dünya ülkelerinin aralarındaki belli çıkar, menfaat ve zorunluluk durumu birbirleriyle iletişimi zorunlu kılmıştır. Özellikle İngilizce, Fransızca, Rusça gibi bazı diller diğer dillere göre uluslararası alanlarda kullanımı daha yaygındır. Dünyada hızla gelişen olumlu ve olumsuz gelişmeler ve olaylardan haberdar olabilmek için özellikle uluslararası dillere ayrı bir önem verilmektedir. Bu dillerin öğrenilmesi için dünyanın her yerinde özel kurslar açılmakta ve özel öğretmenler tarafından eğitim verilmektedir. Ayrıca bu uluslararası dillerin öğrenilmesi ülkelerin devlet politikası haline gelmiş ve bu dillerin eğitimi okullarda zorunlu tutulmuştur.¹⁴

2.1.3. Yüz Yüze Eğitim Kavramı

Yüz yüze eğitim, öğretmen ve öğrencinin belli bir ortamda ve sürede bire bir olarak etkileşim halinde oldukları eğitim modelidir. Buna göre ders içeriğinin ve öğrenme materyalinin bir grup öğrenciye bizzat öğretildiği bir öğretim yöntemidir. Bu yöntem, bir öğrenci ve bir eğitmen arasında canlı bir etkileşime izin vermektedir. En geleneksel

---

¹²Şükrü Keyifli, “Eğitim ve Din Eğitimi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 2 (2013): 31-54.

¹³ Öztürk Dağabakan ve Davut Dağabakan, *Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları*, 3-6.

¹⁴ Ufuk Gencil, “Türkiye’de Yabancı Dil Öğrenme ve Yabancı Dil Yoğun Eğitimlerin Ekonomik ve Sosyal Maaliyetleri” *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 7, S. 2 (2005): 30.

eğitim metodu olan yüz yüze eğitimle öğrenciler, diğer öğrencilerle de daha yüksek düzeyde etkileşim kurabilmesine imkân tanımaktadır. Yüz yüze öğrenmede öğrenciler, sınıfın belirli toplantı tarih ve saatinde kaydettikleri ilerlemeden sorumlu tutulmakta ve ders içeriğinin daha iyi anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlamakla birlikte sınıf üyelerinin birbirleriyle bağ kurma şansıda vermektedir.¹⁵

Yüz yüze eğitim, temelde öğretmen merkezli bir eğitim yöntemidir ve kültürler arasında büyük farklılıklar gösterme eğilimindedir. Birçok modern eğitim sistemi, geleneksel yüz yüze eğitim öğretim biçimlerinden öğrencilerin bireysel ihtiyaçları lehine büyük ölçüde uzaklaşmıştır. Yüz yüze öğrenme, bir grup öğrenciye eğitim materyalini ve ders içeriğini öğretmek olarak tanımlanabilir. Bu tür öğrenmede, öğreten ile öğrenen arasında canlı bir etkileşim bulunmaktadır. Ayrıca bu yöntem öğrencilerin kendi aralarında kurdukları etkileşimle aralarında bilgi alışverişi sayesinde birbirlerinden bir şeyler öğrenmelerine de olanak sağlamaktadır. Yüz yüze eğitim ister bire bir oturumda ister grup ortamında olsun, yüz yüze verilen eğitimidir. Yüz yüze eğitim, genellikle belirli bir zamanda ve yerde yapıldığından genellikle çevrimiçi eğitimden daha az esnektir.

Yüz yüze eğitim, bilgi aktarmanın en popüler ve geleneksel yollarından biridir. Yüz yüze öğrenmede, dersin sabit bir saati ve tarihi bulunmaktadır ve ilerlemelerinden öğrenciler sorumludur. Ayrıca yüz yüze eğitim, öğrencilerin sınıfta verilen dersleri daha iyi anlamalarına ve hatırlamalarına yardımcı olmaktadır. Yüz yüze öğrenmede öğretmen merkezli bir yöntem kullanılır ve her kültürde farklı varyasyonları vardır. Ancak birçok eğitim sistemi, öğrencilerin değişen ihtiyaçlarını anlayarak Yüz yüze eğitimden vazgeçmiş ya da alternatif başka eğitim modelleri öğrencilere sunmuştur.

Yüz yüze eğitimin farklı avantajları bulunmaktadır. Örneğin kişi, diğer öğrencilerle etkileşimle veya öğretmenler aracılığıyla daha fazla bilgi edinebilmektedir. Teknolojideki ilerlemeyle birlikte, bu tür bir öğrenmenin geleneksel zamanlardaki gibi olması gerekmekte olup teknolojinin sağladığı olanaklarla farklı yöntem ve

---

¹⁵ Hüdaverdi Bircan, vd., “Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimde Sunulan Derslere Yönelik Bakış Açısı”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 12 (2018): 91-100.

uygulamalarda kullanılabilir. Çevrimiçi öğretim platformlarına göre bu tür öğrenmede, kişinin daha az dikkati dağıldığı için daha fazla konsantre olmaktadır.¹⁶

Dilin özellikle pratiklik boyutu, aktif bir şekilde öğrenilmesini zorunlu kılmaktadır. Derste yabancı dil eğitiminde bire bir uygulama ile pratikliğin kazanılması önemlidir. Yüz yüze eğitimin en büyük avantajı uygulamalı derslerde bizzat verim alınabilmesidir. Öğretmen, tüm öğrencileriyle bizzat iletişim kurabilmekte ve istediği öğrencisine soru rahatlıkla sorabilmektedir. Dikkati dağılan ve dersten tamamen kopan öğrencileri görebilmekte ve dikkatlerini derse döndürmektedir.

Yapılan araştırmalarda yabancı dilin sözlük ve metinlerle öğrenimin iletişimle öğrenime göre daha az verimli olduğu rapor edilmiştir. Ayrıca araştırmada oyun ve çeşitli aktivitelerin yabancı dil ile eğitimde motivasyonu artırarak eğitimde verimlilik sağladığı görülmüştür.¹⁷

Ülkemizdeki yabancı dil eğitiminde en büyük eksiklik öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin yabancı dille kurulmamasıdır. Dil iletişimi sağlayan bir araçtır ve iletişim kurarak öğrenilmektedir. Dil ne kadar pratiklik yapılırsa o kadar hızlı ve kalıcı olmaktadır. Ülkemizde yabancı dille öğretim hususu son dönemlere kadar çok ciddiye alınan bir öğretim değildi. Batının yabancı dil eğitiminde de kullandığı bu yöntem ülkemizde özellikle misyoner okullarında kullanılmıştır.¹⁸ Yabancı dildeki bu eksiklik uzaktan eğitimle daha da kötü bir hal almıştır. Yüz yüze eğitimdeki derse yönelik motivasyon, ilgi, dikkat, verimlilik daha az seviyede olması yüz yüze eğitimin önemini bize göstermektedir.

---

¹⁶ Muhammet İbrahim Akyürek, “Uzaktan Eğitim: Bir Alinyazın Taraması”, *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 1 (2020): 1-9.

¹⁷ Nermin Betül Tanman, Mustafa Özgenel, “Yüz Yüze ve Online Eğitim Gören Yabancıların Türkçe Öğrenme Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, *İzû Eğitim Dergisi*, C. 3, S. 6 (2021): 134.

¹⁸ Mustafa Durmuş Çelebi, “Türkiye’de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, S. 21 (2006): 291.

2.1.4. Yabancı Dil Öğreniminin Kişiyi Sağladıkları Yararlar

Yabancı dil eğitimi ile kişiler bazı avantajlar ve özellikler kazanmaktadır. Bunlar;

- a. Kişiyi özgüven sağlar.

Hayatımızda öğrenme sonucu elde ettiğimiz her bilgi bize kişisel olarak o konuda bir özgüven kazandırmaktadır. Yabancı dil öğrenmede bizi diğer insanlardan ayıran o dili etrafımızdakilere nazaran anlayabilmemiz ve konuşabilmemizdir. Yabancı dil öğrenen birey, yabancı dili konuşan insanlarla iletişime geçerek sosyal ortamının genişlemesine katkı sağladığı gibi kültürler arası etkileşimini de artırmaktadır.

- b. İş olanakları sağlar.

Her dil dünyada ayrı bir önem taşımaktadır. Ancak bazı siyasi, politik, dini, ekonomik, turistik gibi nedenler bazı dilleri daha önemli kılmaktadır. Örneğin, Türkiye'ye zaman içerisinde gelen turistlerin sayısı bazı nedenlerden dolayı artmıştır. Yabancıların ülkemize gelişi yeni iş olanaklarını da beraberinde getirerek yabancı dil öğrenmenin gerekliliğini ortaya koymuştur. Özellikle son yıllarda Arapların ülkemize gelmesiyle evrensel bir dil olan İngilizce ve Fransızca gibi dillerle yürütülen iletişim zamanla ülkemizde Arapçayı da yaygın hale getirmiştir. Ancak ülkemizde yürütülen yanlış dil eğitim politikaları ile evrensel bir dil olan İngilizce bile öğrenilemezken Arapçanın belli üniversitelerde ayrı bir bölüm olarak okutulması ya da ilahiyat gibi belli bölümlerde zorunlu olması, Türkiye'ye gelen Arap yatırımcılar, Suriyeli ve Iraklı gibi Ortadoğu'dan gelen göçmenler, coğrafi olarak Arap coğrafyalarına yakın oluşumuz, Ortadoğu'nun istikrarsızlığı, göçmen krizleri, savaşlar gibi nedenlerle siyasi olarak yürütülen Arap liderle gerçekleştirdiği görüşmeler, Arap dilinin Türkiye'de gelişmesine ve ilerlemesini sağlamıştır. Böylece Arapçanın yaygınlaşması ve öğrenilmesi yeni iş olanakları doğurmuş ve siyasi alanlarda yürütülen görüşmeler ve turistik beldelerde tercüman olarak veya herhangi bir dil eğitim programında bir öğretmen olarak yer almak gibi insanlara iş imkanları sunmuştur.

- c. Zihni dinç tutar.

Kendi anadilinden farklı olarak yeni kelimeler, kalıp cümleler ezberleyen ya da o dilin gramer yapısıyla cümle kurmaya çalışan beyin sürekli düşünmekte bu da hafızayı daha güçlü kılmaktadır. Örneğin Türkçenin cümle yapısı ile İngilizce, Arapça cümle dil yapısı arasında farklılıklar vardır. Bu farklılıklar, anadil dışında başka bir yabancı dili konuşurken beynin fonksiyonel olarak çoklu düşünmesini sağlamaktadır. Beyin

özellikle yabancı dilin öğreniminin ilk süreçlerinde yorulmaya başlar ve bu durum yabancı dili anadili gibi kabul etmesine ve benimsemesine kadar sürer. Sürekli düşündüğü ve çalıştığı için zihin zinde olur.

- d. Yabancı dilin kurallarını ya da kelime kalıplarını bilmek kişinin anadil yapısını da geliştirir.

Zihnimiz konuşurken ya da yeni bir kelime öğrenirken kendi anadiliyle bir kıyaslama içerisine girer ve cümleyi ya da kelimeyi algılamaya çalışır. Eğer anadilin kuralları, kalıp ifadeleri ya da kelimeleri iyi düzeyde öğrenilmişse yabancı dil öğrenimi daha kolay olmaktadır. Bu yüzden kişinin önce kendi anadilini iyi bilmesi ikinci bir dili öğrenmesi açısından önemlidir. Yabancı dilin öğrenimi sırasında öğrenilen gramer kuralları anadilin gramerleriyle de kıyaslama yaparak anadilin gramer yapısının daha da gelişmesine sağlamaktadır.

- e. Sosyalleştirir.

Yabancı dili öğrenirken o dili konuşan insanlarla iletişim halinde olmak, insanları sosyal olarak tanımamıza yardımcı olur. Ayrıca sosyal olarak kurulan ilişkiler yabancı dilde kullanılan belli başlı günlük kalıplarını öğrenmemizi sağlar ve kültürel olarak insanları daha yakından tanımamıza yardımcı olur.

- f. Diğer dillerin öğrenilmesine kolaylık sağlar.

Kişinin ilk yabancı dili öğrenirken yaşadığı zorluk sonraki dil öğreniminde kolaylık sağlamaktadır. Beyin fonksiyonel olarak üçüncü bir dile daha açık hale gelmektedir. İkinci bir dili öğrenen üçüncü bir dili öğrenim sürecinde daha az zorluk yaşar ya da hiç yaşamaz.¹⁹ Ayrıca yabancı dil öğrenenlerin düşünce yapısı daha yaratıcı ve esnek düşünmeyle problem çözümünde başarılı olmakla beraber matematik problemlerinin çözümlerinde de daha iyi olabilmektedir. Bununla birlikte çocuklarının zekâ gelişimleri, farklı kültürleri öğrenmesi ve uluslararası fikirler edinmelerini de sağlamaktadır.

- g. Yabancı dil bilmek günlük hayatta karşılaşılan problemlerin çözümünde kişiye fayda sağlar.

---

¹⁹ Furkan Fayetörbay, “Yeni Bir Dil Öğrenmenin 8 Muhteşem Faydası”, <https://edumag.net/galeri/yeni-bir-dil-ogrenmenin-8-muhtesem-faydasi/> [02.12.2022].

Yabancı dilin öğrenmenin bir diğer yararı ise konuşurken beynin hızlı çalışması sonucunda günlük işlerde de pratik düşünme esnasında da hızlı düşünmesini sağlamasıdır.

h. Odaklanmayı artırır.

Yabancı dili konuşurken ya da dinlerken dile odaklanmak gerekmektedir. Yabancı dil eğitiminde zamanla odaklanmanın artması kişilerin günlük ve iş hayatlarında da daha iyi odaklanmasını sağlamaktadır. Yabancı dil eğitiminden önce odaklanma problemi yaşayanlar yabancı dil eğitiminin ilk evresinde uzun bir süre problem yaşasa da zamanla bu durumu aşarak günlük hayatına da olumlu yansımalarını görecektir.²⁰

2.1.5. Dil Öğrenmedeki Problemler

Türkiye’de yüz yüze verilen eğitimle alakalı ciddi problemler günümüzde de devam etmektedir. Eğitimdeki verimliliğin istenilen düzeyde olmamasının üç temel kaynağı bulunmaktadır. Bunlar; öğretmen, öğrenci ve sistemdir. Bunların her birindeki farklı gerekçeler eğitime olumsuz şekilde yansımaktadır. Türkiye’deki mevcut sistemdeki aşılammış bu problemler yabancı dil eğitimine olumsuz yansımaktadır. Özellikle yabancı dil eğitimdeki öğrenilmiş çaresizlik ve kendini geçekleştiren kehanet olguları öğrencilerin eğitime henüz başlamadan öğrenciyi psikolojik olarak eğitimini olumsuz etkilemektedir.²¹

Ancak sadece bu üç temel kaynağı düzeltmek yeterli olmamaktadır. Ertuğ Can ve Canan Işık Can’a göre;

İkinci yabancı dil öğretimi ve öğreniminde karşılaşılan olumsuzlukların sadece sistem, yönetim ya da müfredat kaynaklı olmadığı, aynı zamanda bireysel, toplumsal, yasal, pedagojik, yönetsel ve kültürel nedenlerinin de bulunduğu dikkate

---

²⁰ Bahriye Özgür, “Yabancı Dil Öğrenmenin Faydaları”, <https://www.iienstitu.com/blog/yabanci-dil-ogrenmenin-faydolari> [17.04.2023].

²¹ Kenan Şahin, “Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi, Sorunlar ve Çözüm Yolları”, <https://www.researchgate.net/publication/330634106> [26.03.2023].

*alınmalıdır. Bu noktada, öğretim ve öğrenmenin merkezinde yer alan öğrenci ve aileleri de önemsemek ve dikkate almak gerekmektedir.*²²

Öğretmenlerden kaynaklı sorunların bazılarına baktığımızda;

a. Öğretmenlerin öğrencilere söz hakkı vermemesi.

Öğretmenlerin özellikle yabancı dil eğitiminde öğrenci merkezli anlatımı benimsemeleri gerekmektedir. Ancak ortaokul lise genelinde yapılan derslerde öğretmen merkezli anlatımla derslerin işlenmesi ve öğretmenin müfredatın dışına çıkmamak ve konuyu dağıtmamak için genelde tercih edilen bu modelle öğrencinin dersten aldığı verimliliği düşürmektedir.

b. Öğrencilere eşit söz hakkı verilmemesi.

Bazı öğretmenlerin derslerinde özellikle birkaç öğrenciyle derslerini işlemesi diğer öğrencileri dersten kopmasına neden olmaktadır.

c. Öğrencilerin derste öğrendiklerini uygulamalarına fırsat verilmemesi.

Öğretmenlerin derslerin akışını bozmamak ve konuları yetiştirmek için öğrencilere fazla söz vermemektedir. Öğrencilerin öğrendikleri yabancı dili pratik yapmalarını dilin gramerle yetinmelerine neden olmaktadır.

d. Öğretmenlerin sordukları sorulara yeterli bir düşünme fırsatı vermemesi ve çok beklemeden soruyu kendi cevaplaması.

Öğretmenin öğrencilere yeterli süre vermeden cevaplaması, öğrencilerde alışkanlık yapabilmekte ve öğrenciyi düşündürmekten ziyade cevabını beklemeye teşvik etmektedir.

e. Derslerdeki çalışma kağıtlarının öğrencilerin seviyesinden üst olması.

Yabancı dil öğrenirken ilk önce zordan değil basitten karmaşığa ilkesinin uygulanması gerekmektedir. Öğrencilerin seviyesine uygun olmayan ödev veya çalışma kağıtları öğrencilerin o derse karşı ön yargı oluşmasını ve derse yönelik ilgisinin azalmasına da neden olabilmektedir.

---

²² Ertuğ Can ve Canan Işık Can “Türkiye’de İkinci Yabancı Dil Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar”. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 2 (2024): 44.

f. Öğretmen yetersizliği.

Ülkemizde ne yazık ki uzun bir süre öğretmenler alan dışı derslere girmek zorunda kalmışlardır. Örneğin branşı fen ya da matematik olan öğretmenler ile öğretmenlik alanı dışında bölüm mezunlarının yabancı dil derslerine girmesi ne yazık ki eğitime yansımaları olumsuz olmuştur.

g. Öğretmenin derste kullanılması gereken teknoloji ve gerekli materyalleri kullanmaması.

Gelişen teknoloji ile birlikte yabancı dil eğitimi için birçok alternatif bulunmaktadır. Özellikle dinleme-anlama ve öğrencinin dikkatini derse odaklamada teknolojinin yararı büyüktür. Öğretmene düşen öğrencilerin en iyi şekilde öğrenmesini sağlamaktır.²³ Ancak öğretmenlerin zamansal olarak ya da teknolojik yetersizliği gibi nedenler derste teknolojik aletlerin kullanmayı tercih etmemesine neden olmuştur.

Yabancı dil ile ilgili öğrenci merkezli problemler ise şunlardır;

a. Yabancı dil eğitimi sürecinde erkenden pes edilmesi.

Yabancı bir dil öğrenimine başlamadan önce dil öğrencisi o dili öğrenmeye hazır hissetmelidir. O dili sevmeli ve dil öğrenme sürecinde zorlansa da kendi kendini motive etmeyi bilmeli ve pes etmemelidir. Yabancı dil öğreniminde insanlar başlangıçta o dilin telaffuzunda veya gramerinde zorluk çekebilir. Ancak zamanla dil zihne yerleşmeye başladıkça o dilin gramer yapısı ve kelime ezberleri kolaylaşmaya başlamaktadır. Genellikle yapılan en büyük hatalardan biri dil öğrenmede yeterli emek verilmeden erkenden dil eğitiminin bırakılmasıdır.

b. Yabancı dil öğrencisinin sosyal çevresinden fazla etkilenmesi.

Sosyal çevrenin yabancı dil öğrenim aşamasında sürekli alaycı bir hitapta bulunulması kişinin motivasyonunu düşürebilmekte bu durum öğrenmeye olumsuz yansımaktadır. Özellikle ülkemizde belli bir yaşa gelmiş kişilerin dil öğrenme istekleri çevre tarafından gariptenmekte ve yadırganmaktadır.

---

²³ Turan Palabıyık ve Behçet Oral “Yabancı Dil Öğretiminde Öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar Üzerine Yapılan Araştırmaların İncelenmesi”, *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, C. 4, S. 9 (2022): 645.

c. Öğrencinin öğrendiği yabancı dilin önemini kavrayamaması.

Öğrendiği dilin önemini bilmeyen dil öğrencisi o dile karşı istek ve arzuda hissetmez ve o dili sadece bir ders olarak görmesine neden olur. Yabancı dilin bir ders olarak görülmesi sınırlı gramer ve kelime bilgisi açısından bir yarar sağlayabilse de o dilin konuşma, dinleme-anlama açısından olumsuz yansımaktadır.

d. Özgüven yetersizliği.

Yabancı bir dil öğrenirken kişinin özgüveninin olması dilin öğrenimi açısından önemli olabilmektedir. Kendine özgüveni bulunmayan derste anlamadığını soramaz ve bu durum o dilin öğrenilmesine engel olmaktadır. Özgüven problemini aşan dil öğrencisi hem istediğini hocasına sorabilir hem de yabancı dilini bizzat dilin sahipleriyle pratik yaparak dil seviyesini daha iyi seviyelere taşır. Ayrıca dilin pratikte sürekli kullanılmaması hem unutulmaya başlamasına hem de öğrenilen bilgilerin sadece gramer kurallarıyla sınırlı olmasına neden olur.²⁴

e. Öğrencinin öğrendiklerini tekrar yapmaması.

Herhangi bir yabancı dil öğrenirken o dilin kelimeleri, deyimleri, cümle yapısının bilinmesi gerekir. Yabancı dilin öğrenimi her ne kadar belli bir süre sonra kolaylaşsa da tekrar edilmediğinde çok hızlı bir şekilde unutulabilmektedir. Bu yüzden yabancı dil öğrencisinin öğrendiği kelimeleri veya gramer kurallarını belli aralıklarla tekrar etmesi beklenmektedir.²⁵

Sistem merkezli problemler ise;

a. Sınıf kapasitelerinin gereğinden fazla oluşu.

Yabancı dil sınıflarının sınıf mevcutlarına baktığımızda oldukça kalabalık olduğunu görürüz. Öğretmenlerin öğrencilerine ayırdığı vakit oldukça az olduğundan yabancı dil derslerinin özellikle pratik boyutunda eksikliklerin yaşanmasına neden olmaktadır.

b. Yabancı dil öğretmenliği sınavının alanındaki yeterliliğini ölçmede yetersizliği

---

²⁴ Bayram Özer ve Celalettin Korkmaz, “Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Unsurlar”, *Ekev Akademi Dergisi*, C. 0 S. 67 (2016): 67.

²⁵ A.g.e., 67.

Özellikle geçmişte yabancı dil öğretmenlerinin öğretmen olmadan önce girmiş oldukları sınavlarda daha çok gramer ve kelime ezberi ağırlıklı test usulü bir sınav olması öğretmen adaylarının o dildeki pratikliği göz ardı edilmesine ve öğretmenlerin yabancı dil ile eğitim vermemesine neden olmuştur. Bu durum öğretmenlerin kendileri gibi dili konuşamayan öğrencilerin yetişmesine neden olarak nesillerce bir süre bu şekilde eğitimin sürmesine sebebiyet vermiştir.

c. Yabancı dil eğitimi kitaplarının yetersizliği.

Öğrencilerin ders esnasında veya evde ders çalışırken kitapta bulunan görseller dikkatlerini çekmektedir. Ancak MEB'in kitaplarında görsellerin yetersiz olması öğrencilerin derste sıkılmasına ve dersten kopmasına neden olmaktadır.²⁶

Kısaca söylemek gerekirse; dil öğreniminde hem bireyin kendisinin hem de çevresinin etkisi oldukça büyüktür. Dil eğitimini dilin anadille bağlantısının az olması ya da dilin zorluğu gibi durumlar etkilese de ikincil seviye önem taşımaktadır.²⁷

2.2. Türkiye’de Yüz Yüze Yabancı Dil Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Dünya üzerinde yedi bine yakın dil bulunmaktadır. Ancak bu dillerin bazıları unutulmaya yüz tutmuş küçük toplumlar tarafından konuşulmakta iken bazıları ise dünya üzerindeki politik ve ekonomik durumuna göre birçok insan tarafından bilinmektedir.

İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan dil, önemini her zaman korumuştur. Dönemsel değişen koşullar ve şartlar neticesinde öğrenilen diller değişse de dil öğrenim ihtiyacı her zaman süregelmiştir. Özellikle yaşadığımız son yüzyılda da teknolojinin gelişmesiyle birlikte devletler arası ilişkiler daha da artmış ve yabancı dil bilmenin önemi buna paralellik göstermiştir.

Türklerin yabancı dil eğitim tarihini birkaç dönemde ele alınır;

-İslamiyet öncesi dönem

---

²⁶ Palabıyık ve Oral, “Yabancı Dil Öğretiminde Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar Üzerine Yapılan Araştırmaların İncelenmesi”, 645.

²⁷ Mustafa Arslan ve Azamat Akbarov, “Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminde Motivasyon-Yöntem Sorunu ve Çözüm Önerileri”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 0, S. 24 (2015): 181-182.

-İslamiyet sonrası dönem

-Osmanlı Devleti dönemi

-Cumhuriyet dönemi

Bu dönemleri incelediğimizde ülkemizin yabancı dil eğitim ve öğretiminde daha çok Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet döneminin etkisi bulunmaktadır. ²⁸

Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı dil öğretim ve öğrenimindeki etkisini; Tanzimat öncesi Osmanlı dönemi, Tanzimat sonrası Osmanlı ve Cumhuriyetten günümüze gelen dönem olarak üç ana döneme ayırabiliriz. Her dönem kendi içerisinde bulunduğu siyasi ve ekonomik durumlar neticesinde doğu-batı dilleri arasında şekillenmektedir.

Cumhuriyet öncesi dönem, Osmanlı'nın kuruluşu 1299 yılından Cumhuriyetin ilanı 1923 yılı arasındaki dönemi kapsamaktadır. Cumhuriyet öncesi dönemde kendi içerisinde iki ana evreye ayrılmaktadır. Bunlar, Tanzimat'ın öncesi ve Tanzimat'ın ilanından sonraki dönemdir. Bu iki ayrıma gidilmesinin nedeni, Tanzimat'ın ilanına kadar eğitimin din esaslı olması ve eğitimin bir kamu ödevi olarak yürütülmesi ve önem atfedilen dillerin değişmesidir. Tanzimat öncesi dönemde özellikle yabancı dil eğitiminde Arapça ve Farsçanın hâkim olduğu bir dönem iken Tanzimat'ın ilanı ile batı dillerine yönelim olmuş doğu dillerinin etkisi ve önemi azalmıştır. Tanzimat'ın ilanı, batılılaşmanın ilk somut adımını atan ve yönünü doğudan batıya çeviren Osmanlı devleti aslında yeni kurulacak olan Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşlarından laiklik ve modernleşmenin adımlarını atmıştır. ²⁹

---

²⁸ Şule İnci Aşar, "Türkiye'de Yabancı dil Eğitimi ve Tarihçesi", <https://www.denizhummasi.com/turkiyede-yabanci-dil-egitimi-ve-tarihcesi/> [19.03.2023].

²⁹ Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 13 bs. (Ankara: Pegem, 2021), 4-5.

2.2.1. Tanzimat Öncesi Klasik Dönemde Osmanlı'da Yabancı Dil Eğitimi

Osmanlı eğitim sisteminin temelleri kendinden önceki Selçuklu devletine dayanmaktadır. Selçuklulardan miras alınan eğitim sistemi daha da geliştirilerek kurumsallaştırılmış ve ilk, orta ve yüksek öğretim olarak kademelendirmiştir.³⁰

Osmanlı'nın doğduğu Anadolu coğrafyası çok uluslu bir yapıya sahipti. Yükselme döneminde yeni coğrafyalar, kültürler, milletler ve dillerle karşılaşan Osmanlı, hoşgörü politikası ile farklı din, mezhep ve ırktan insanlara inanç, dil ve ibadetlerinde özgürlük tanımıştır. Bu durum her dinin kendi kuralları ile yargılanmasını, her milletin de kendi diliyle eğitim almasını sağlamıştır.

Osmanlı eğitim kurumlarında nakli bilimlerin yanında akli bilimler de okutulmaktaydı. Her ne kadar saray dili Türkçe olsa da ilim dili Arapça olmuş, medreselerde okutulan kitaplarda genellikle Arap dili kullanılmıştır.

Osmanlı'nın kuruluşundan yıkılışına kadar Sünni İslam anlayışını benimseyip, ilim ve dini bir dil olarak Arapçayı kullanması Arap diline ayrı bir önem atfettirmiştir.³¹

Türklerin ilk Araplarla karşılaşması, Arapların cahiliye dönemine kadar uzanmaktadır. Aynı dili konuşmayan iki halkın ipek ve baharat yolundaki ticari faaliyetleriyle iletişim kurmaya başladıkları bilinmektedir. Ancak bu dönemde Türk-Arap ilişkileri hakkında bilgiler oldukça sınırlıdır. Hz. Ömer döneminde siyasi olarak başlayan ilişkiler Emeviler döneminde artmış olsa da göstermiş oldukları ırkçılık politikası sebebiyle ilişkiler olumlu yönde ilerleyememiştir. Emevilerin aksine Abbasilerin sergilediği hoşgörü politikasıyla Türkler din ve dil açısından olumlu yönde etkilenmiştir. Osmanlı'nın kuruluşuyla bünyesinde barındırdığı Arap kabileler Türklerin Araplarla ilişkilerini geliştirmiştir. Bu ilişkiler dilsel ve kültürel olarak da iki halkı birbirine yakınlaştırmıştır.

---

³⁰ Deniz Aşkın, "Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinde Medrese Eğitim Sistemi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Yıllarında Eğitimin Konjonktürel Boyutu", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 2 (2017): 980.

³¹ Selim Hilmi Özkan, "Osmanlı Devleti'nde Yabancı Dil Eğitimi", *Turkish Studies (Elektronik)*, C. 5, S. 3 (2010): 1785.

Osmanlı devleti 17. Yy. modernleşme dönemine kadar eğitimi; Sıbyan mektepleri, medreseler, Acemi oğlanları, Yeniçeri ocağı, Enderun mektebi, tekkeler, cami, kütüphane, ahi teşkilatı, zaviyeler, loncalar çatısı altında gerçekleşmiştir.

Osmanlı devleti, kuruluş yıllarında ilk medresesini İznik'te açarak eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Medreseler ve sıbyan mektepleri İslami kültürün bir uzantısı olarak, Osmanlı eğitim sisteminin de temel taşı olmuştur. Bu okullar sadece Müslümanların gidebildiği, dini ve ilmi eğitimin beraber verildiği bir eğitim kurumu özelliğini taşımaktaydı.

Osmanlı medreselerinde dersler ulûm-i cüziyye ve ulûm-i âliye olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Ulûm-i cüziyye ilmi adı altında, belagat, nahiv, hendese, mantık, kelam, coğrafya, felsefe, tarih dersleri; ulûm-i âliye'de ise Fıkıh, Kuran, Hadis gibi dersler okutulmaktaydı. Ulûm-i âliye'ye ulaşmak isteyen öğrencinin öncelikle ulûm-i cüziyyede yeterli düzeyde Arapça bilgisine sahip olması gerekmektedir.

Osmanlıda medreselerdeki Arapçanın eğitiminde en alt seviyeden en üste doğru bir model izlenmiştir. Bu bağlamda Arapça kelime bilgisi sarf, cümle bilgisi nahiv ve edebi yönü belagat için farklı eserler okutulmuştur. Sarf dersleri için el-Emsile, binâu'l-Ef'âl, el-Maksûd, el- 'İzzî fi't-Tasrif, Merâh'ul- Ervâhşu beş kitap okutulmaktaydı. Nahiv dersleri için ise temel olarak el-'Avâmilu'l- Mi'e, İzhâru'l- Esrâr, el-Kâfiye, Molla Câmi eserlerinin yanı sıra başka eserlerde okutulmuştur. Belagat ilmiyle ilgili ise şu kitaplar takip edilmekteydi; Miftâhu'l-'Ulûm, Telhîsu'l- Miftâh, el-Mutavvel, Muhtasaru'l-Me'anî, İdâhu'l-Me'anî eserler başlıca okutulmaktaydı.³²

Osmanlıda yabancı dilin öneminde örnek teşkil edecek en önemli kişi, Fatih Sultan Mehmet'tir. Sultan Mehmet'in 6 dil bilmesi ve Rumca eser kütüphanesine sahip olması, yabancı dile verdiği önemi göstermektedir. Tanzimat öncesi kurulan Süleymaniye medreseleri Osmanlının medrese alanında çığır açtığı bir dönemdir. Osmanlı, medreseleri açmakla yetinmeyip dünyanın her yerinden bilim insanlarını da ülkeye getirtmiştir. Medrese eğitim sisteminde yabancı dil eğitimi, temelde Arapça

---

³² Musa Yıldız, "Osmanlı Döneminde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları", <http://musayildiz.com.tr/public/musayildiz/makale/arapcaogretimiosmanli.pdf> [21.03.2023].

eğitimine dayanmakta olup ayrıca Farsçada öğretilmekteydi.³³ Doğu dillerin önemi Tanzimat'ın ilanına kadar sürmüştür.

Osmanlı aydın ve yöneticileri dönemin yabancı dili olan Arapça öğretilimi ve öğrenimine ayrı bir önem ve saygı atfetmişlerdir. Bunun en önemli kanıtı kendilerinin Arapça ve Farsçayı bilmeleri ve bu dilde eserler bırakmalarındır. Ayrıca devlet adamı yetiştiren Enderun mekteplerinde de Türkçeden sonra Arapça ve Farsça diğer bir yabancı dil olarak okutulmuştur. Hatta memur atamalarında dahi Arapçayı iyi bilenler tercih edilmiştir.

Farsça dili okutulması Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dan sonra başlamış olup Arapçaya nazaran sonradan önemli bir dil olmuştur. Farsça okumalarında özellikle mesnevi okumaları yapılmış ve bunun için özel "darülmüneviler" açılmıştır. Mesnevilerin yanında Farsça olarak "Bostan" ve "Gülistan" eserleri de okutulmuştur.³⁴

Osmanlıda Arap dili, bugün lise ve üniversitelerdeki hazırlık sınıfları gibi hazırlık medreselerinde okutulmuştur. Ancak eğitimde günümüz eğitim anlayışına benzer olarak sınıfsal ayırım söz konusuydu. Yeterli bir düzeye gelmeden sonraki üst sınıfa geçilemezdi. Arapça öğretiminin şekline dair resmi vesikalarda fazla bir bilgiye sahip olamasak da Arapça derslerinin içeriğinde Sarf, Nahiv ve Belagat dersleri detaylı bir şekilde okutulmaktaydı. Fatih Sultan Mehmet'in hazırlattığı medreselerdeki eğitim-öğretim düzeni resmi evrakta yer alan bilgiler ışığında Arapça ilim dalları belirtilmiş ancak program ve amaçlar belirtilmemiştir. Arapça öğretimiyle ilgili daha detaylı bilgiler Taşköprüzade, Kâtip Çelebi, Şeyhülislam Feyzullah Efendi, Bursalı İsmail Hakkı Ahmed Cevdet Paşa gibi alimlerin bazı eserlerindeki otobiyografilerinde yer almaktadır.

Osmanlı'nın batı karşısında aldığı savaş mağlubiyetleri ile dünyadaki siyasi ve ekonomik otoritesinin kaybetmesi, batının üstünlüğünü kabul etmesine neden olmuş ve bu durum batıyla ilişkileri artırmıştır. Devletin batı karşısında aldığı yenilgileri askeri alandaki geri kalmışlığa bağlayan Osmanlı ilk olarak askeri alanda yenilikler

---

³³ Recep Büyüktolu ve Salih Potukoğlu, "Osmanlı'da Yabancı Dil Öğretilimine Bir Örnek:

Robert Koleji (1863-1923)", *Belgi Dergisi*, C. 2, S. 19 (2020): 2004-2029.

³⁴ Özkan, *Osmanlı Devleti'nde Yabancı Dil Eğitimi*, 1785-1786.

yapmış ve yeni batı tarzında eğitim kurumları kurmuştur. Osmanlının batı dillerine ihtiyaç duyması 1699 yılında Karlofça anlaşmasıyla kaybettiği topraklardan sonra olmuştur. Artık Arapça ve Farsçanın yerine İngilizce ve Fransızca gibi batı dilleri almıştır. Ayrıca Avrupa'dan yabancı dilde eserler getirilmesi, yabancı dil olarak Fransızcanın zorunlu tutulması ve öğretmenlerin artık Avrupa'dan gelmesi gibi değişiklikler yabancı dil eğitiminde atılan önemli adımlardan birkaçıdır. Osmanlının yabancı dilde değişikliğe gitmesindeki nedenlerden biri dış ülkelerle siyasi ve diplomatik ilişkilerin kurulmasında yardımcı olacak personellerin devlet kademelerinde yer almasını sağlamaktır.

Yabancı dil öğretimindeki ihtiyacı karşılamak için 2. Mahmut tarafından 1821 yılında tercüme odaları kurulmuştur. Tercüme odalarının kurulması, Osmanlı'da ilk kez sistemli bir şekilde yabancı dil öğretiminin yapıldığını bize göstermektedir.³⁵ Tercüme odalarının kurulmasından önce dış ilişkilerle kurulan ilişkilerde tercüme faaliyetleri Divan-ı Hümayundaki genellikle Fenerli Rumlar tarafından yapılmaktaydı. Ancak 1821 Mora isyanı sonucunda Eflak ve Boğdan'daki isyancılara yazılan mektuplar, yanlış bilgilendirmeler Fenerli Rumlara yönelik güveni kırmıştır. Rumların tercüme faaliyetlerinden uzak tutmak ve tercüme faaliyetleri için gerekli tercümanları yetiştirmek için Tercüme odaları kurulmuştur.³⁶

Tercüme odaları kurulmadan önce Divanı Hümayun 'da yapılan tercüme faaliyetlerini Ermeni, Yahudi, Rum gibi Müslüman olmayan halkı kullanmasının en önemli nedenleri; Osmanlı aydın, yönetici ve tebaasının; Arapça ve Farsça ağırlıklı olarak bilmesi, Müslümanların ticaretle fazla uğraşmamaları ve gayrimüslimlerin konuştuğu dile ihtiyaç duymamaları, Osmanlı topraklarının ağırlıklı olarak orta doğuda bulunması ve fethedilen bölgedeki halkın Arapça konuşması, yabancı dil olarak batılı bir dilin öğrenilmesinin dini olarak uygun görülmemesi batıyı üstün olarak görmeyip yabancı dil olarak dillerini öğrenmemeleri, Avrupa dillerini öğrenen kişileri küçük görmeleri, batı ile ticaretin azlığı, dini- ideolojik sebepler, kendi kendine yetme

---

³⁵ Yunus Emre Pehlivan, "II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Yükseköğretiminde Yabancı Dil Eğitimi ve Dârülfünûn Elsin Şubesi (1908-1918)" (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 6-9.

³⁶ *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 40. TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 2023.

düşüncesi gibi nedenler yüzünden Müslüman Osmanlı halkının Avrupa dillerindeki yetersizliği Osmanlı'yı gayrimüslimlere yönelmeye itmiştir.

Babîali Tercüme Odası zamanla yabancı dil eğitiminde istenileni karşılamamaya başlayınca Lisan Odasının kurulması gündeme gelmiştir. Tercüme odaları memurların yabancı dil öğrenmesi amacı taşırken lisan odaları ise, tercüme odalarından mezun olup mütercim olarak görev yapmak isteyen insanlar için yabancı dildeki eksikleri tamamlanır. Kuruluşu Maarif-i Umumiye Nazırı Kemal Efendi tarafından Fransızca öğrenmek isteyenlerin isteklerini karşılamak üzere gündeme gelmiştir. İlk amacı Fransızca eğitimi olan bu okullar Rumca, Bulgarca, Ermenice eğitimlerinin verilmesi gündeme gelmiş ve Rumca dersleri verilmeye başlanmıştır. Bu okullar birkaç kez açılıp kapanan bu okul son kez açılmamak üzere 1892'de kapanmıştır. Okulun kapanma gerekçesi olarak gereken ihtiyacı karşılamaması ve okul için fazla harcama yapılması olmuştur. Bu okulun kapanması kararından sonra Mekteb-i Ali-i Diploması adında yeni bir okul açma kararı alınmıştır.³⁷

Tanzimat öncesinde Tercüme odaları kapanmadan önce kurmuş olduğu batı tarzı okullarda ilk olarak eğitim dili Fransızca sonrasında İngilizce ve en son Almanca olarak zorunlu tutulmuştur. Eğitim dilindeki değişiklikler askeri alanda en iyi olan ülkenin diline göre belirlenmiştir.

2.2.2. Tanzimat Sonrası Osmanlı'da Yabancı Dil Eğitimi

Tanzimat'ın ilanı modernleşme adımı atılmış en önemli adımlardan biridir. Tanzimat'ın başlangıcını 2. Mahmud ile 3. Selim'e dayandıranlar olsa da Tanzimat dönemi 1839 yılında Mustafa Reşit Paşa önderliğinde başlamış, 1876 yılında anayasal rejime Mithat Paşa tarafından geçilmesiyle bitmiştir.³⁸

Karlofça antlaşması ile ilk toprak kaybını yaşayan Osmanlı devleti bu antlaşma sonrasında artık eski gücünde olmadığını farkına vararak yüzünü Batıya dönmüştür. Karlofça'nın hemen sonrasında Lale devrinde batıya elçiler gönderilmiş ve batıdaki gelişmeler takip edilmeye başlanmıştır. Bu dönemde batıya yönelişin en önemli adımlardan biri yabancı dil eğitimi hususunda olmuştur. Karlofça antlaşmasına kadar

---

³⁷ A.g.e., 85-93.

³⁸ Mehmet Aktel, "Tanzimat Fermanı'nın Toplumsal Yansıması", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 3 (1998): 177-178.

batının gücünü kabul etmeyen Osmanlı, batıyı ve batı dillerinin öğrenilmesini de küçük görmüş ve bu yüzden Osmanlı aydın ve düşünürleri batı dillerini öğrenmeyi de düşünmemişlerdir. Tanzimat öncesi dönemde tercüme odalarının açılması ve burada Arapça ve Farsçanın yanı sıra Batı dillerinin öğretilmesi yabancı dil adına atılmış önemli değişikliklerdendir.

Sultan Abdülhamid'in son yıllarına doğru rüştiye ve idadi okul ve öğrenci sayılarında ciddi bir artış olmuştur. Bu okullar, Arapça, Farsça ve Fransızca dersleri beraber verilmekteydi. Özellikle Mehmed Said Paşa'nın girişimleriyle Fransızca bu okullarda zorunlu yabancı dil olmuştur. Ancak bu eğitim kurumlarında verilen yabancı dil eğitimi istenilen düzeyde olmamıştır.

Osmanlı devleti yabancı dil eğitimi için sadece bunlarla yetinmemiş, 2. Mahmud döneminde yabancı dil eğitimi alması ve Avrupa'daki gelişmeleri takip edebilsin diye yurt dışına öğrenciler gönderilmiştir. Bugün hedef olarak Erasmus adı altında eğitim için Türk öğrencilerinin anlaşmalı okullarla yurtdışına gitmesi ve eğitim durumuna benzetebiliriz. Ayrıca Fransa'ya gönderilen Osmanlı öğrencileri için 1857 de mektebi Osmani kurulmuştur. Ancak bu okulda üç yıl Fransızca derslerinin yanı sıra edebiyat ve fen eğitimi gören Osmanlı vatandaşları ülkelerine döndüklerinde gereken verim alınamayınca 1864 yılında kapatılmıştır. Mekteb-i Osmani'nin kapatılmasının sonrasında da Avrupa'ya öğrenci gönderimi Cumhuriyetin ilanına kadar devam etmiştir.³⁹

Osmanlı devleti yurt dışına öğrenci göndermekle yetinmeyerek yabancı dil eğitim ihtiyacını Osmanlı topraklarında karşılamak amacıyla Fransızca eğitim veren Galatasaray Mekteb-i Sultânî'sini kurmuştur. Osmanlının duraklama ve çöküş dönemlerinde savaşlarla artan masraflara karşılık batılı tarzda İstanbul'da kurulan bu okulla amaç yurtdışına öğrenci gönderimine göre daha az para harcanacak ve yabancı dil öğretimi gerçekleşmesiydi.⁴⁰

Mekteb-i Sultânî'nin kuruluşundan bir yıl önce Fransız eğitim sistemine uygun bir lise açılma fikri Paris sefiri ve Fransız dış işleri bakanlığı tarafından Fransa'nın desteği

---

³⁹ Pehlivan, II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Yükseköğretiminde Yabancı Dil Eğitimi ve Dârülfünûn Elsin Şubesi (1908-1918), 9.

⁴⁰ *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 13. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2023.

alınarak 1867’de görüşmeler başladı. Ancak görüşmelerde özellikle Fransa tarafının eğitim dilinin tamamen Fransızca olma şartını Osmanlı kabul etmedi. Bunun üzerine Fransız tarafı Osmanlının bazı dersleri Türkçe okutulması şartını kabul etti. Mektepte Türkçe, Fransızca, Grekçe, Latince dersleri ilmi ve tarihi dersler Osmanlının ırk ve din ayrımı yapmaksızın tüm Osmanlı öğrencilerine öğretilmekteydi. Ayrıca bu okullarda velilerin özel isteğine binaen Rumca ve Ermenice dersleri verilmekle beraber zorunluluk atfetmemekteydi. Mekteb-i Sultani, ilk öğrenci kaydına 1868 yılından itibaren başladı. Okulun kadrosunda, müdür ve birçok öğretmene kadar hepsi Fransa’dan getirilen öğretmenlerden oluşmaktaydı.⁴¹

Okula kayıt yapan öğrencilerin çoğunluğu gayrimüslimlerden oluşmaktaydı. Başlangıçta güzel hedef ve isteklerle giden gayrimüslimlerin, farklı mezhep ve dinden oluşu bir süre sonra okulda tartışma yarattı ve bazı kesimler kendi mezhebinden ya da dininden olmayan bir hocayla çocuklarının okutulmasına karşı çıksa da Müslüman tarafında böyle bir sorun olmamış hatta Osmanlı burada verilen eğitimdeki verimden memnun kalmış ve Ernest de Salve’e şükranlarını sunmuştur.⁴²

Mekteb-i Sultani’de 1870 yılında çıkan yangının eğitime yansımaları olmuştur. Ayrıca Fransa’nın Prusya ile savaşmaya başlaması ve savaşı kaybetmesi de okulun eğitimdeki ilerleyişini de olumsuz etkilemiştir. Bu sürece kadar artan öğrenci sayısında azalmalara neden olmuştur. Özellikle Fransa’nın üstünlüğünü kabul eden Türkler, bu yenilgiyle Fransızlara karşı bakış açılarını değiştirmişleridir. Bunun akabinde Fransız askeri heyetine son verilmiş ve Mekteb-i Tıbbiye’deki Fransızca eğitimi de kaldırılmıştır. Bununla birlikte okula yönelik saldırıların artması sonucunda Ernest de Salve ülkesine dönmek zorunda kalmıştır. Okul, sonrasında Ermeni ve Rumlar tarafından yönetilmeye çalışılsa da istenilen verim elde edilememiştir. Cumhuriyetin ilanına kadar birkaç yıl okulu Türk ve Müslüman yöneticiler idare etmiş, Cumhuriyetin ilanından sonra ise okul Galatasaray lisesi adını almıştır. Okul, yabancı dilde eğitim yapılan devlet okullarının ilki özelliğini taşımaktadır.⁴³

---

⁴¹ A.g.e.

⁴² A.g.e.

⁴³ Pehlivan, II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Yükseköğretiminde Yabancı Dil Eğitimi ve Dârlfünûn El sine Şubesi (1908-1918), 10.

Osmanlı'nın yenileşme hareketinin ilk adımı Nizam-ı Cedid adı altında gerçekleşen 3. Selim ıslahatlarıdır. Osmanlı'nın ilk dönemlerinde tebaasının yönetici ve aydın kesimi temel olarak Arapça ve Farsça bilmekteydi. Ancak batıya yönelik yapılan ıslahatlarla Fransızca eğitimi de Osmanlı'nın eğitim sistemine girmiştir.⁴⁴ Osmanlı'nın yabancı dil ihtiyacını karşılama isteği ve ülkesindeki azınlık problemini bir nebze çözmek amacıyla Tanzimat Döneminde açılan yabancı okullar, Cumhuriyetin ilanına kadar Osmanlıya karşı büyük bir tehlike oluşturmuş ve amacından dışarı çıkmaya başlamıştır. Özellikle işgalci ülkelere karşı bir destek olan bu okullar ayrıca Müslüman halkıda kendi toplumları ve kültürlerinden de uzaklaştırmaya çalışmıştır. Bu okulların denetimi için 1915'te yayımlan Mekâtib-i Hususiye ile yabancı okul açmak için belli kurallar getirilmiştir. Bu kurallar ve düzenlemeler Cumhuriyet döneminde belli bir döneme kadar devam etmiştir. Ancak bu ilkeler Lozan'ının imzalanmasına kadarki süreçte yabancı okulların denetlenmesinde yeterli olamamıştır.⁴⁵

Tanzimatın ilanından sonra kurulan bugünde eğitim faaliyetlerine devam eden Robert Koleji 1863 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Günümüzde eğitim faaliyetlerinde Fransızcanın etkisinde olan bu okul, 1971 karma eğitime kadar erkek öğrencilere hizmet etmek amacıyla kurulmuştur. Asıl amaçları Protestanlığı yayma olan bu okulda dini derslerle birlikte ilmi derslerde okutulmaktaydı. Robert Koleji kurucusu Cyrus Hamlin Tanzimat'ın ilanı ile ilgili yaptığı bir açıklamada “İngiliz siyasetin zaferi” olarak nitelendirmiştir. Tanzimat'ın ilanı ile okul sayısında artış görülse de asıl artış İslahat Fermanı'nın ilanı ve Fermân-ı Adâlet Metni'ndeki “hristiyanlar için okul açma özgürlüğü”nün ilanı ile gerçekleşmiştir. İslahat Fermanı ile yabancı okul açmada tam özgürlük elde eden gayrimüslimler için Maârif-i Umumiye Nizamnamesi'ne kadar gerekli denetimler yapılmamıştır.⁴⁶

---

⁴⁴ Sezai Balcı, “Osmanlı Devleti'nde Modernleşme Girişimlerine Bir Örnek: Lisan Mektebi”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 27, S. 44 (2008): 78- 81.

⁴⁵ Büyüktolu ve Potukoğlu, *Osmanlı'da Yabancı Dil Öğretimi ve Robert Koleji Örneği*, 2009-2010.

⁴⁶ Sena Coşkun Kandal, “Kuruluşu Öğrencileri, Etkisi: Amerikalı Seyyah Diplomat ve Misyonerlerin Anılarıyla Robert Koleji”, *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, C. 1, S. 1 (2017): 92-93.

Robert Koleji eğitimi iki bölüme ayırmıştı ve ilk bölüm hazırlık ikinci kolej bölümüydü. Kolejde eğitim dili İngilizce olmakla birlikte Osmanlı'daki dillerden bir dilde okutulmaktaydı. Özellikle eğitimde Fransızların etkisi olduğu bu dönemde Robert Kolejinden sonra 1868'de günümüz adıyla Galatasaray Lisesi adını alacak olan Galatasaray Sultani 'si bir diğer adıyla Mekteb-i Sultani açılmıştır. ⁴⁷

2.2.3. Cumhuriyetten Günümüze Yabancı Dil Eğitimi

1922 yılında saltanatın ve padişahlığın kaldırılmasıyla yıkılan Osmanlı devletinin ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde bazı değişimlere gidilmiştir. Eğitim alanında yaşanan değişimler ilk olarak Tevhidi Tedrisat Kanunu'yla belirlenmiştir. Yeni kurulan rejimle yeni bir eğitim sistemine geçilmiş ve Osmanlı'da dini ağırlıklı dersler kaldırılmıştır.

Dini içerikli dersler ile Arapça ve Farsça dersleri imam hatip mekteplerinin devam ettiği yıllarda imam hatip mekteplerinin müfredatı dışında hem devlet hem de özel okullardan kaldırılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla eğitim alanında yaşanan değişiklikleri görüşmek üzere Heyeti İlmiye toplantısı yapılmıştır. İlk toplantı 15 Temmuz ile 15 Ağustos 1923 yılında Maarif Vekili İsmail Safa Bey önderliğinde Ziya Gökalp gibi önemli kişilerin katılımıyla Ankara'da olmuş ve bu toplantıda eğitim politikalarına yönelik kararlar alınmıştır. ⁴⁸

Cumhuriyet döneminde Arapça eğitimi ve öğretimi gayri resmi medreseler ile resmi imam hatip mekteplerinde devam etmiştir. Bundan dolayı bu dönemdeki Arapça eğitim ve öğretimini iki alanda incelemek gerekmektedir. Ancak Cumhuriyetten sonraki Arapça eğitimi dönemin olaylarına yönelik olarak şekillenmiş ve dönemsel kopukluklar yaşanmıştır.

İmam Hatip Okulları ilk kez Osmanlı'nın döneminde vaiz yetiştirmek amacıyla Medresetü'l Vaizin adıyla 1912 yılında açılmıştır. Daha sonra 1913 yılında açılan Medresetül Eimme ve'l Huteba açılmış ve zamanla adı değişerek günümüzdeki imam

---

⁴⁷ Büyüktolu ve Potukoğlu, *Osmanlı'da Yabancı Dil Öğretimi ve Robert Koleji Örneği*, 2014-2016.

⁴⁸ Hasan Uçar ve Mustafa Şen, "Osmanlı'nın Son, Cumhuriyetin İlk Eğitim Müfredatında Arapça Öğretimi", *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 4 (2015): 94-95.

hatip liselerine dönüştürülmüştür. Bu iki medrese 1919 yılında Medresetü'l İrşad adıyla birleştirilmiştir.

1914 yılında çıkarılan İslah-ı Medaris Nizamnamesi ile İstanbul'daki tüm medreseler "Darü'l Hilafeti'l Aliye" ile birleştirilmiştir. Medresetü'l İrşad'ın açılmasından iki yıl sonra 1921'de "Bilim Medreseleri Kanunnamesi" çıkarılmış ve imam hatip okullarının müfredatı belirlenmiştir.

Eğitimdeki çok başlılığı kaldırmak amacıyla 1924 yılında kabul edilen Tevhidi Tedrisat kanunu ile hem dini hem de ilmi eğitimin verildiği bu okullar kapanmış, medreseler yerine İmam Hatip Mektepleri açılmıştır. İlk süreçte İmam Hatip Mekteplerinin sayısı 29 ulaşmış ancak yeterli ilgiyi görememiş ve bu okulların sayısı zamanla azalmıştır. 1927 yılında sayıları ikiye düşen bu okullar 1932 yılında tamamen kapanmıştır. Bu iki okulun kapanması Türkiye'deki hem Arapça eğitimini hem de din eğitiminin sona ermesine neden olmuştur. 1949 yılında tekrar açıldığında "İmam Hatip Kursları" olarak açılmıştır. 1931'den 1951'e kadar 20 yıl gibi uzun bir süre kapalı kalan bu okullar Demokrat Parti döneminde Celalettin Ökten hocanın sunduğu projeye İmam Hatip Okulları ile tekrar açılmıştır. İki kademe olarak belirlenen bu okullar 7 yıllık bir eğitim vermeye başlamıştır. Bu okulların yönetimi ve denetimi ilk olarak Özel Okullar Müdürlüğü'ne daha sonra Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir. 1985 yılında açılan Anadolu İmam Hatip Liseleri ile Arapça dışında başka yabancı dil eğitimleri de verilmiştir.⁴⁹

1954-1955 yılları arasında imam hatip okullarının lise kısmı açılmıştır. Lise eğitimini bu okullarda tamamlayan öğrencilerin yükseköğrenime devam etmeleri için 1959 yılında Yüksek İslam Enstitüleri açılmış ve 1982 yılına kadar sadece imam hatip lisesi mezunlarını kabul etmiştir. 1982 yılında ise bu enstitüler İlahiyat Fakültelerine dönüştürülmüş ve 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile İmam Hatip Lisesi mezunu dışından da öğrenci kabul etmeye başlamıştır.⁵⁰

1997 yılında 28 Şubat darbesiyle İmam Hatip okulları olumsuz etkilenmiştir. Orta kademesi kapatılan bu okullara ayrıca üniversiteye geçiş aşamasında katsayı engeli konulmuştur. Orta okul kademesinin yerine Arapçadaki ortaokul hazırlık boşluğunu

---

⁴⁹ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 22. TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 2000.

⁵⁰ A.g.e.

kapatmak amacıyla İmam Hatip Liseleri için 1 yıllık hazırlık konulmuştur. Hazırlık süresinde 15 saatlik lise kademesinde ise 4 saatlik bir Arapça eğitimi verilmiştir.⁵¹

Ak Parti iktidarının 2012 yılında 15 yıl aradan sonra İmam Hatiplerin orta kademesi tekrar açılmıştır. Ayrıca 2014 yılında aynı iktidar sürecinde tüm İmam Hatip Liseleri Anadolu İmam Hatip Liselerine dönüştürülmüştür.

Zamanla artan ilgiyle sayıları günümüze kadar giderek artmıştır. Mart 2012 yılında 6287 kanunuyla eğitimde 4+4+4 sistemi benimsenmiş ve zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır.

2009 yılından günümüze kadar Arapçayı sevdirmek ve önemini kavratmak amacıyla “Arapça Öğrenimi Geliştirme Projeleri” adı altında imam hatip liseleri arasında Arapça yarışmaları düzenlenmektedir.⁵²

Arapça eğitimini lise öğrencileri arasında geliştirmek amacıyla bazı vakıflar ve devlet yurtdışında Arapça eğitimi almak amacıyla burs imkanları da sağlamaktadır. Bu gibi fırsatlarla yurtdışına giden Türk öğrencilerinin Arapça bilgisinde ilerlemeler kat etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nde yüksek öğrenim kademesinde Arapça eğitimi imam hatip okulları ve medreselere göre daha geç olmuştur. Sultan Abdülmecid zamanında yükseköğrenim ihtiyacını karşılamak amacıyla fikri ortaya atılmış ve bugünkü anlamda 1900 yılında kurulan Darülfünun ile Arapça eğitimi ilk kez yüksek öğrenim kademesinde eğitimine başlamıştır.

1924 yılında kabul edilen Tevhidi Tedrisat Kanunu ile İlahiyat Fakülteleri açılmış ve 1933 yılına kadar Darülfünuna bağlı kalmıştır. 1933 yılında ise öğrenci azlığı gerekçe gösterilerek İlahiyat Fakülteleri kapatılarak İstanbul Üniversitesi’nde İslami Tetkikler Enstitüsü kurulmuştur. Ancak zamanla artan ihtiyacı karşılayamayan bu enstitü dışında 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi kurulmuş ve bir yıl sonrasında İslami Tetkikler Enstitüsü kapatılmıştır. Ankara Üniversitesi İlahiyat

---

⁵¹ Ahmet Altun, *Türklere Arapça Öğretim Yöntem ve Teknikleri Sorular ve Çözümler* 1 bs. (İstanbul: Akdem, 2017), 93-94.

⁵² A.g.e., 95-96.

Fakültesinin eğitim müfredatında Arapça, Farsça ve Batı dillerinden dersler ekleyerek eğitimlerini sürdürmüştür.

1959 yılında kurulan Yüksek İslam Enstitüleri imam hatip okullarından mezun olan öğrencilerin eğitimlerini devam ettirebilmek için kurulmuştur. Haftalık yoğun ders programının içerisinde yer alan Arapça dersleri önemli bir yeri bulunmakta olup 1982 yılında çıkarılan kanun ile Yüksek İslam Enstitüleri, İlahiyat Fakültelerine dönüştürülmüştür. Böylece sadece İslami ilimler değil diğer dinlerin ve ilmi derslerin yer aldığı bir müfredat oluşturulmuştur. Günümüzde sayıları hızlıca artan ilahiyat fakülteleri 1983 yılına kadar 6+4+4+4 şeklinde okutulurken 1983 yılından sonra haftalık 4+4+2+2 şeklinde okutulmuştur. 1998 yılında ise 10+6+4 şeklinde ilk üç yıl Arapça eğitimi verilmiş son eğitim yılında Arapça derslerine yer verilmemiştir.⁵³

1989 yılında iki yıllık açılan İlahiyat Fakültelerinde haftada iki saat Arapça eğitimi verilmiştir. 1997 yılına kadar ilahiyat fakültelerinde bulunan Arapça hazırlık sınıfı sonrasında kaldırılmış ve Arapça derslerinde azalma olmuştur. 2009-2010 yılında yapılan düzenleme ile bazı üniversiteler Arapça hazırlık konulmuş 2010-2011 yılında ise zorunlu hale getirilmiştir.

Türkiye’de yükseköğrenim bölümlerinde Arapça dersleri İlahiyat Fakültelerin yansıra Fen ve Edebiyat Fakültelerinin Doğu Dilleri ve Edebiyatları bölümünde Arap dili ve Edebiyatı olarak müstakil bir bölüm şeklinde 9 üniversitede eğitimi yürütülmektedir. Bunun yanında 8 üniversitede Arapça öğretmenliği, 10 üniversitede Arapça mütercim ve tercümanlık bölümleri yer almaktadır. Günbegün Arapçaya verilen önem siyasi ve sosyal bazı nedenlerle ilgi ve sevgi artmaktadır.

2.2.4. Yüz Yüze Arapça Eğitiminin Avantaj ve Dezavantajları

Yüz yüze eğitimin en önemli avantajları eşzamanlı olmasıdır. Yüz yüze eğitimde, öğretici ve öğrenen veya öğrenenlerin aynı zamanda ve ortamda eğitim gerçekleştirilmektedir. Bir eğitmen ve diğer katılımcılarla yüz yüze gerçekleşen etkileşim iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Ayrıca bu eğitim modeli bir sınıf ortamındaki beden dilinin kullanılmasını, öğrencinin motive olmasını ve ilham

---

⁵³ A.g.e., 96-96.

almasını sağlar. Göz teması ve insanların beden dili, daha iyi öğrenme sonuçları sağlayabilmektedir.⁵⁴

2.2.4.1. Avantajlar

- a. Sosyal Becerileri teşvik eder ve gelişmesinde yardımcı olur.

İnsanlar sosyal canlılardır ve bunun çok iyi bir nedeni vardır. Sosyalleşme, genel zihinsel sağlığı artıran bir aidiyet ve güvenlik duygusu hissetmeyi sağlar. Yüz yüze Arapça eğitimi bireylere diğer öğrencilerle birlikte bir sınıfa girme ve bu sosyal etkileşime sahip olma fırsatı verir.

- b. Gerçek zamanlı etkileşim sağlar.

Eğitimin tüm amacı, zaten bilinmeyen bir şeyleri öğrenmektir. Bu nedenle, öğrencilerin, öğretmenlerine soruları olacak ve çalışmaların çeşitli unsurlarıyla ilgili yardıma ihtiyaç duymaları kaçınılmaz olacaktır. Yüz yüze Arapça eğitimi tam olarak ihtiyaç duyulan anda yardım alabilmeyi sağlamaktadır.

- c. Dikkat dağıtacak unsurların olmaması

Bazı kişiler için evde çalışmak daha üretken iken çoğu kişi için ev gibi tanıdık olan bir ortamda çok sayıda dikkat dağıtıcı unsur bulunması üretkenliğini olumsuz etkileyebilmektedir. Örneğin, televizyon, bilgisayar, ev işleri gibi insanın dikkatini ders dışı faaliyetler ev ortamında bulunurken okul ortamında dikkat dağıtıcı faaliyetler daha az bulunmaktadır. Yüz yüze Arapça eğitiminde öğrencilerin dikkatini dağıtacak unsurların ev ortamına göre daha az bulunması öğrencilerin sınıflarda derslerine odaklanmalarını artırmaktadır.

- d. İşbirlikçi öğrenmeyi teşvik eder.

---

⁵⁴ Ömer Demir ve Zehra Narlıkaya, "Covid-19 Salgını Sürecinde Muhasebe ve Finans Derslerini Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Tutumlarının Araştırılması", *Journal Of Social And Humanities Sciences Research Dergisi*, C. 7, S. 60 (2020): 2894-2904.

Yüz yüze Arapça eğitimi öğrencilere verilen bazı ödevler ve ders esnasındaki grup çalışmaları beraber çalışabilmelerini teşvik etmektedir. Böylece öğrencilerin hem sosyalleşmelerine hem de işbirlikçi öğrenmelerine yardımcı olmaktadır.

e. Eleştirel düşünmeyi teşvik eder.

Diğer öğrencilerle birlikte bir sınıfta olmak, bireyleri canlı ve ilgili tartışmalara katılmaya teşvik etmektedir. Bu tür bir öğrenme ortamı, öğrencilere diğer insanların fikirlerini yansıtmasına ve kavramı doğru anladığından emin olmak için başkalarını sorgulamalarına olanak tanımaktadır. Ayrıca fikri tartışmalar yalnızca teori okumak yerine eleştirel düşünmeyi teşvik etmeye yardımcı olmaktadır.

f. Hesap verebilirliği ve sorumluluğu öğretir.

Yüz yüze eğitimde dersin sonradan dinleme şansı yoktur. Derste olmak için belirli bir saat vardır ve o derste olmak için öğrencilerin zamanını doğru yönetmek sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Sınıfa fiziksel olarak girmek zorunda olmak öğrencileri sorumlu tutar ve öğrencilere sorumluluğu öğretir.

2.2.4.2. Dezavantajlar

a. Öğrencide bireysel öğrenmeyi engeller.

Yüz yüze Arapça eğitiminin öğretmen merkezli olması öğrencinin derste veya ders dışında aklındaki soruları veya konuları öğretmenine sorması nedeniyle öğrencinin araştırma veya merak duyma yetisini kaybettirir.

b. Zaman ve mekân sınırlıdır.

Yüz yüze Arapça eğitimi öğrencilerin dünyanın değişik yerlerinde farklı öğretmen ve öğrencilerle öğrenme imkanına erişimini engellemekte ve belirli mekân ile sınırlandırılmaktadır.

c. Derslerin tekrarı yoktur.

Yüz yüze Arapça eğitimi öğrencinin belirli saatler içerisinde o eğitim için ayrılan sürede eğitimini tamamlamasını beklemektedir. Bazı nedenlerden dolayı derslerine giremeyen öğrencilerin derslerinden geri kalmalarına neden olmaktadır.

d. Özellikle günümüz kuşağındaki öğrencilerin teknolojik yatkinlıklarına yüz yüze eğitimin yetersiz kalması

Yüz yüze Arapça eğitiminde özellikle bazı okullarda teknolojik araçların, internetin veya öğretmenlerin teknolojik alan bilgisi yetersizliği nedeniyle teknolojik araç ve gereçler derslerde kullanılmaması ile öğrencilerin bir süre sonra derse karşı ilgisinin azaldığı görülmüştür. Öğrencilerin hem görsel hem işitsel duyularına daha az yer vermesi yüz yüze Arapça eğitimin bir diğer dezavantajıdır.

e. Çalışan bireyler için zor olması

Çalışan bireyler için yüz yüze Arapça eğitim almak bir zorluk teşkil ettiği için uzaktan eğitim bir alternatif olmaktadır. Öğrenciler hem çalışarak hem de okuyarak hayatlarını idame ettirmek istemekte ancak yüz yüze eğitim buna olanak sağlayamamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVİRİMİÇİ VE UZAKTAN EĞİTİM

3.1. Çevrimiçi Uzaktan Eğitimin Tanımı ve Tarihçesi

Günümüz gençliği teknoloji ile birlikte doğmuştur. Z kuşağı olarak adlandırılan bu kuşak bilgisayar, telefon gibi teknolojik aletler ile hayatlarının çoğunu ekran başında geçirmektedir. Kuşağın içinde bulunduğu ortam hayatlarını daha hızlı yaşamaya itmiştir. Aynı anda birkaç işi yapabilen bu kuşağa hitap etmek içinde geleneksellikten çıkıp birkaç duyu organına hitap eden yeni teknolojik eğitim modelleri ile eğitim vermek gerekmektedir.⁵⁵

Çevrimiçi eğitim, bilgiyi sanal olarak aktarma sürecidir. Çevrimiçi eğitim ile yüz yüze eğitim arasındaki temel fark, eğitimin nerede gerçekleştiğidir. “Çevrimiçi öğrenme” terimi, çevrim içi bir ortamda sanal olarak yürütülen tüm öğrenmeyi kapsar. Temelde çalışanların bir dizüstü bilgisayar, tablet veya akıllı telefon aracılığıyla yapabilecekleri herhangi bir eğitim türüdür. Uzaktan Eğitim ise, bir öğretmen ile öğrenciler arasında fiziksel mesafeyle ayrılan ve iletişimin bir veya daha fazla teknolojik ortamla sağlanan öğretim olarak tanımlanır. Uzaktan Eğitim dersleri, öğrencilerin dersin büyük bölümünde veya tamamında zaman-yer bakımından eğitmenden ve dersin geldiği kampüsten ayrıldığı eğitim modelidir. Öğretim ve iletişim biçimleri, şimdi bilinen veya bundan sonra geliştirilen teknolojik araçlar ile sağlanmaktadır.⁵⁶

---

⁵⁵ Hasan Sacit Keseroğlu, “Eğitime Uzaktan Bakmak: Kavramsal Bir Deneme”, *Çeşitli Boyutlarıyla Uzaktan Eğitim*, Der. Güler Demir, Ayşenur Güneş ve Hamid Derviş (İstanbul: Hiper yayın, 2021), 44-45.

⁵⁶ Mehmet Başaran, vd., "Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma", *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 2 (2020): 368-397.

Bireylerin günün teknolojik altyapısından yararlanarak zaman ve mekândan bağımsız olarak eğitim almasına uzaktan eğitim denir. Uzaktan eğitim günün değişen koşul ve şartlarına bağlı olarak değişebilmektedir. Uzaktan eğitimin kullanım nedenleri temel olarak nüfusun artışı, eğitim maliyetleri, öğrencilere mekândan uzak eğitim hakkı sunması, derslerin tekrar dinleme imkânı sunması gibi olanaklar uzaktan eğitimi cazip hale getirmiştir. Özellikle son dönemde hem dünyada hem de ülkemizde yaşanan olumsuzlar uzaktan eğitimi zorunlu hale getirmiştir. Uzaktan eğitimle mezun olan öğrencilerin diğer öğrenciler gibi diploma alabilmeleri çalışan veya okula gitmekte zorluk çeken öğrenciler için fayda ve kolaylık sağlamaktadır.⁵⁷

Uzaktan eğitimin tarihine baktığımda ilk olarak geleneksel eğitime alternatif bir eğitim olarak 1700'lü yıllarda ortaya çıkmıştır. Bazı kaynaklara göre uzaktan eğitim 1728 yılında Boston Gazetesinde steno derslerinin mektupla verileceği ilanı uzaktan eğitimin ilk örneklerinden biri olarak sayılmaktadır. Başka bir kaynakta ise 1833 yılında İsveç'te yazılı anlatım derslerinin mektupla verilmesi ile başladığını söylemektedir. Her iki durumda da derslerin verilip verilmediği ya da yöntemine dair herhangi bir bilgi bizlere ulaşmamış olması uzaktan eğitimin bu yıllarda başlayıp başlamadığına dair kesin bir söz söylememizi engellemektedir. Uzaktan eğitimin kesin olarak uygulandığına dair ilk bilgi 1840'lı yıllarda İngiltere'de Isaac Pitman'ın steno derslerini mektupla vermesi uzaktan eğitimin ilk temeli sayılmaktadır. İngiltere Pitman'nın uzaktan eğitim uygulamasından sonra 1894 yılında başka alanlarda da uzaktan eğitim vermiştir. İngiltere'den sonra Amerika gibi başka ülkelerde uzaktan eğitimin avantajlarından yararlanmak amacıyla bu yöntemi eğitim hayatlarında yer edindirmiştir.⁵⁸

1873 yılında Amerika'daki Evde Çalışmayı Destekleme derneğinin yapmış olduğu çalışmalarda Amerika'da uzaktan eğitimin ilk örneklerindedir. Ayrıca 1874 yılında Illinois Wesleyan üniversitesi lisans ve yüksek lisans öğrencilerine yönelik verdiği uzaktan eğitimden sonra birçok üniversite tarafından kullanılan bir eğitim modeli olmaya başlamıştır.

---

⁵⁷ Avcı Ufuk Yılmaz, *Uygulamalı Uzaktan Eğitim*, 1 bs. (İstanbul: Dikeyksen,2021), 3-4.

⁵⁸ Türker Elitaş, *Uzaktan Eğitim ve İletişim Teknolojileri*, 1 bs. (İstanbul: Cinius Yayınları, 2018), 87-88.

1907 yılında Fransa uzaktan eğitime “Yazışmalı Uzaktan Eğitim Kurumu”nun Ecole Üniversitesinde kurulmasıyla eğitim hayatında başlatmıştır. 1939 yılında yazışmalı uzaktan eğitim uygulamasının Fransa’da France Centre National d’Enseignement Par kurumunda başlaması da Fransa’daki uzaktan eğitime yönelik bir diğer adımdır. O dönemlerde verilen uzaktan eğitim ücrete tabi olmakla birlikte geleneksel eğitime alternatif bir yöntem olarak öğrencilere sunulmuştu. Ancak I. Dünya Savaşının çıkması ile bu süreçte eğitimden mahrum olanlar için uzaktan eğitim ile eğitime devam edilmiş ve bu tarihten sonra yavaş yavaş kurumsallaşmaya başlamıştır.

Almanya ise uzaktan eğitime 1856’da ilk temellerini atmıştır. “Tele Colleg”, “Schulfernsehen”, “Fern Universitat” ve “Deutsch Institut Fur Fernstudien” 1856 yılında kurulan bu uzaktan eğitim kurumları günümüze kadar ulaşmıştır.

Uzaktan eğitimin temellerinin ilk olarak ne zaman başladığı hakkında farklı yorumlar bulunsa da bu eğitim modeline yönelik ilk adımların kitle iletişim araçlarının kullanılmaya başlanması, yaygınlaşması ve geliştirilmesinin önemi büyüktür. Günbegün gelişen teknoloji ve artan nüfus ve olanaklar uzaktan eğitime yönelik rağbeti artırmış ve bu alanda farklı gelişmelerin yaşanmasına vesile olmuştur.

Uzaktan eğitim yönteminin temel amacı eğitimde yaşanan kesintiler veya aksaklıklar nedeniyle eğitimin sürekliliğini sağlamaya çalışmaktır. Böylece yaşam boyu eğitim ilkesi ve öğrenciler arasındaki fırsat eşitsizliğini aza indirmek amacıyla desteklenmiş ve desteklenmeye devam etmiştir.⁵⁹

Eğitim değişen topluma ayak uydurması en tabi bir olaydır. Toplumun değişen yapısına ve ihtiyaçlarına yönelik adımlar atılmalı ve bu alanda çalışmalar yürütülmelidir. Eğitim alanında çağa ve topluma uygun olarak atılan her bir yenilik toplumun eğitim hayatını şekillendirmektedir. Ancak unutulmaması gereken her ülkenin veya toplumun çağa uygunluğu farklı düzeylerde olup buna yönelik adımlar atılmalıdır. Uzaktan eğitimin verilmeden önce eğitimin faydalı bir şekilde yürütülmesi için öncelikle öğrencilerin, eğitim veren öğretmen ve kurumun uzaktan eğitime

---

⁵⁹ A.g.e., 89-90.

yönelik donanımlı olması gerekmektedir. Buna göre ülkelerin gelişmişlik düzeyleri eğitimi etkilemektedir.

Ülkeler öğrencilerin eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla öğretmen yetiştirmekte, eğitim kurumları açmakta ve eğitim için gereken donanımları sağlamaya çalışmaktadır. Her ne kadar günümüz koşullarında uzaktan eğitim geleneksel eğitime göre daha ucuz ve daha geniş kitleye hitap etse de uzaktan eğitim geleneksel eğitim modelinin bir alternatifi olması ve ülkelerin ekonomik seviyelerindeki eşitsizlikleri uzaktan eğitim için yatırımların yapılmasını ve fakir ülkelerdeki öğrencilerin ulaşması açısından daha zor olduğu da unutulmamalıdır.⁶⁰

3.1.1. Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık

Günümüz teknoloji çağında, bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, dijital yetenekleri giderek daha önemli hale getirmektedir. Dijital okuryazarlık, bireyin dijital teknolojileri etkin bir şekilde kullanma ve takdir etme becerisidir. Başka bir deyişle, dijital okuryazarlık, teknoloji araçlarını anlama ve kullanma, içerik oluşturma ve eleştirel düşünme becerisidir.

Dijital beceriler, yalnızca temel bilgisayar kullanımı ve internetten ilgili konuları arama becerilerini değil, aynı zamanda bilgiyi anlama, analiz etme, sentezleme ve değerlendirme becerisini de içerir. İnternetteki sonsuz kaynaklar arasında doğru bilgileri bulma, yanlış bilgilere karşı eleştirel olma ve güvenilir kaynakları belirleme becerisi çok önemlidir. Dijital okuryazarlık, bu becerileri geliştirerek, bireyleri güvenilir bilgiye erişim ve etkili iletişim ile güçlendirir.⁶¹

Dijital okuryazarlık ayrıca dijital etik, mahremiyet, güvenlik ve çevrimiçi etik konularını da içerir. İnternetin sunduğu anonimlik ve sınırsız paylaşım fırsatları, bireylerin çevrimiçi etik ve güvenlik uygulamalarını anlamalarına olanak tanır. Dijital

---

⁶⁰ Murat Kılınç, “Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Etkililiği Üzerine Bir Araştırma (İnönü üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi İlahiyat Lisans Tamamlama Programı Örneği)” (Yayınlanmış Doktora Tezi. İ.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015), 7-8.

⁶¹ Mert Şen, “Dijital Okuryazarlık Nedir? - Dijital Okuryazar Nasıl Olunur?”, <https://www.linkedin.com/pulse/dijital-okuryazarl%C4%B1k-nedir-okuryazar-nas%C4%B1-olunur-mert-%C5%9Fen/?originalSubdomain=tr> [12.12.2023].

okuryazarlık, kişisel verilerin korunması, siber zorbalıkla mücadele, telif hakkı ve intihal gibi konuları ele alarak bireyleri çevrimiçi dünyada etik ve sorumlu davranmaya teşvik etmektedir.

Dijital okuryazarlık sadece bireyler için değil toplum için de önemli bir konudur. Erişilebilirlik ve dijital bölünmelerle dolu bir dünyada, dijital beceriler, bilgi ve iletişim teknolojilerine eşit erişim ve artan sosyal içerme için çok önemlidir. Dijital okuryazarlık, dijital uçurumun kapatılmasına yardımcı olur ve herkesin dijital dünyaya etkili bir şekilde katılmasını sağlar. Kurumlar, öğretmenler ve aileler dijital becerilerin geliştirilmesinde büyük rol oynamaktadır. Okulların, öğrencilere dijital teknolojiyi etkili ve güvenli bir şekilde nasıl kullanacaklarını öğretmek için dijital becerileri öğretmeyi müfredatın bir parçası haline getirmesi gerekir. Ebeveynlerin çocuklarının dijital dünyayı anlamalarına, güvende olmalarına ve etik davranmalarına yardımcı olmaları da önemlidir.

Dijital yeterlilik bu nedenle günümüzün temel becerilerinden biridir. Dijital çağın gerektirdiği bilgi ve iletişim teknolojilerini anlama, kullanma ve takdir etme becerileri, bireylerin kişisel, eğitimsel ve profesyonel yaşamlarında başarılı olmalarını sağlar. Dijital okuryazarlık, doğru bilgiye erişme, eleştirel düşünme ve güvenlik ve etik konusunda bilinçli hareket etme becerisini içeren kilit bir yetkinliktir.

*Dijital okuryazarlık terimini ilk kez 1997 yılında Paul Gilster tarafından kullanılmış ve internete erişmek, dijital bilgileri bulmak, yönetmek ve düzenlemek için bir dizi beceri; dijital kaynakları, araçları ve hizmetleri düzgün bir şekilde kullanma ve değerlendirme, yaşam boyu öğrenme süreçlerine uyum sağlama olarak açıklamıştır.*⁶²

Bu kavramın açıklama getirildiği yıllarda sınırlı sayıdaki bilgisayarın dışında günümüz teknolojik araçlarının çoğu icat edilmemişti. Hızla gelişen teknoloji ile birlikte dijital okuryazarlığın taşıdığı anlam değişmiştir. Sürekli gelişim içerisindeki dijital araçlara

---

⁶² Murat Ateş, Emine Sur, "Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık", *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Aslan, Gürbüz Çalışkan (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2020), 5.

erişim ve kullanım coğrafi bölgeler ve sosyo-ekonomik şartlara göre kültürden kültüre ve ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir.⁶³

Özellikle son dönemde teknolojik gelişmelerin hız kazandığı bu dönem enformasyon (bilgi) çağı olarak adlandırılmaktadır. 1835 yılında telefon ve telgrafın bulunması, 1902 yılında Marconi'nin radyoyu icat etmesi,⁶⁴ 1925 yılında John Logie Baird tarafından icat edilen televizyonun, 1926 yılında ilk düzenli yayını gerçekleştirmesi,⁶⁵ eğitimde dijitalleşmede önemli gelişmelerdir.

Dijital okuryazarlığa erişim ve kullanımla ilgili olarak dijital bölünme veya dijital uçurum kavramları önem taşımaktadır. 1990'lı yılların sonunda ortaya çıkan dijital bölünme kavramı dijital çağdan ve dijital araç-gereçlerden yararlananların ve yararlanamayanların açıklığını göstermek için ortaya çıkmış bir kavramdır.

Ülkelerdeki teknolojik alt yapı sorunları, eğitim kalitesi, gelir düzeylerindeki farklılık gibi nedenler dijital bölünmeye neden olmaktadır. BİT (Bilgi İletişim Teknolojileri) alanındaki yenilik ve gelişmelere rağmen gelir durumu yüksek bireyler ile düşük bireyler arasındaki ayrım dijital bölünmeye neden olmaktadır. Dijital bölünmede bireylerin sahip olduğu yabancı dilin etkisi bulunmaktadır. Yabancı dil bilen kişinin uluslararası bir vatandaş statüsünde göçmen olarak dış ülkelere gitmesi dijital bölünmeye neden olmaktadır. Dijital bölünmeye neden olanlar teknolojiye ulaşım, demografik özellikler etkilidir.⁶⁶

Günümüzde bilgisayar ve internete sahip olmak eski döneme göre değişiklik göstermiştir. Dijital araçlara ve internete erişimin daha kolay olduğu 21. yy. da dijital bölünmenin taşıdığı anlam değişmiştir. Eski dijital bölünme ve yeni dijital bölünme

---

⁶³ A.g.e., 5.

⁶⁴ Ahmet Akçakaya, "Dünden Yarına Türkiye Radyoları", *TRT Akademi*, C. 5, S. 9 (2020): 406.

⁶⁵ Mehmet Sığırcı, "Televizyon: Kim, Ne Zaman İcat Etti?", <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/televizyon-kim-ne-zaman-icad-etti> [31.03.2023].

⁶⁶ Pınar Erten, "Dijital Bölünme", *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, C. 5, S. 1 (2019): 16-17.

olarak ayırım yapan araştırmacıya göre yeni dijital bölünme ise internet kullanıcıların interneti politik ve genel amaçlarla kullananlar olarak ikiye ayırmıştır.⁶⁷

Başka bir çalışmada ise dijital bölünmeyi birkaç sınıfta ele alınmıştır:

a. Gelişmiş lkeler ve Gelişmekte Olan lkeler arasında BİT'ne erişimdeki eşişsizliği ifade etmek için Global Dijital Uçurum,

b. Bir ülkedeki bilgi zenginleri ile bilgi yoksulları arasındaki açığı ifade etmek için Sosyal Dijital Uçurum,

*c. Politik yaşama katılımda BİT kullanımındaki farklılıkları ifade etmek amacıyla ise Demokratik Dijital Uçurum.*⁶⁸

Dijital bölünme ve dijital uçurum kavramı bazı yerlerde birbirinin yerine kullanılsa da dijital uçurum daha çok sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı dijital araçlara erişimdeki eşişsizliği daha net bir şekilde belirtmek için kullanılır. Dijital bölünme ve dijital uçurum kavramlarından da anlaşılacağı üzere herkesin dijitale erişimi ve dijitalleşme düzeyi aynı olmadığı için genel bir dijital okuryazarlık tanımı yapılamamaktadır.

Türkiye'de toplumun büyük bir çoğunluğunda internete erişimi kolaylıkla sağlanmaktadır. İnternet aracılığıyla istenilen her bilgiye erişimin kolay olduğu bu dönemde bilgiler büyük kalın kitaplardan küçük bir kutu içine sığdırılmıştır. Doğru bilgi ve haberlerle yanlış bilgi ve haberlerin beraber bulunduğu bu bilgi kutusunda her şeye hızlı erişimle ulaşmak kişileri zaman ve kolaylık açısından teknolojiye itmiştir. İçinde bulunduğumuz bilgi çağında tüm işlemler dijital araçlarla gerçekleşmektedir. İnternet bankacılığı, ürün alım-satımı, iletişim gibi teknolojinin sağladığı yararlarındandır. Hayatın her alanına hitap eden teknolojinin yararları olduğu kadar zararları da bulunmaktadır. Özellikle görsel ve yazılı olumsuz içerikler, cinsel istismarlar, siber zorbalıklar, kişisel verilerin ihlal edilmesi gibi olumsuzlukları bulunması yanında son dönemlerde teknoloji ve teknolojik araçlara olan bağlılık istenilmeyen derecede olumsuzluklara neden olmaktadır. Olumsuzlukları en aza

---

⁶⁷ Nadide Hüsnüoğlu, Ltf ztrk "Dijital Bölünme: Nedenleri ve Türleri", *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. C. 3, S. 5 (2017): 7.

⁶⁸ A.g.e., 7.

indirmek, teknolojik ve dijital araçlardan daha etkili bir şekilde faydalanabilmek eğitimde dijitalleşme ve dijital okuryazarlık becerisini kazanılmasına bağlıdır.⁶⁹

Günlük hayatımızın bir parçası olan teknoloji giderek daha da yaygın hale gelmektedir. Hayatın her alanına yayılmış teknolojiyi bilgiye erişim için dijital okuryazarlığı eklemek büyük bir eksiklik sayılır. Z kuşağının eğitim sistemini onların teknolojik yönelimlerine göre düzenlemek, eğitimde verimliliği artırmak, öğretmenlerin sınıf içi ve sınıf dışı öğrenciler için vermek istedikleri ödev ve etkinlikler için teknolojik araç ve gereçlerin kullanılması şarttır.

1980 sonrası doğan bireyler dijital araçların kullanımının yayılmaya başladığı bir dünyada doğmuşlardır. Sınırlı da olsa bilgisayar ve internetin mevcut olduğu bu dönemden günümüze teknolojik gelişmeler ve yayılım hızlı bir şekilde devam etmektedir. Gün geçtikçe bireylerin hayatlarının temeline yerleşen dijital etkinlikler ile birlikte bazı problemler ortaya çıkmıştır. Teknolojiye bağımlılık, doğru bilgiye ulaşabilmek, değerlendirmek kullanmak ile ilgili problemler çıkmıştır.⁷⁰

Kısacası teknolojinin hayatımıza girmesiyle birlikte dijital okuryazarlık kavramı ortaya çıkmıştır. BİT'in etkili bir şekilde eğitim hayatında kullanılabilmesi için okulların alt yapıya sahip olması öğretmen ve öğrencilerin dijital okuryazarlık yetkinliklerine sahip olması gerekir.⁷¹

3.1.2. Öğretmen ve Öğrencilerin Dijital Okuryazarlıkta Yetkinlikleri

Dijital okuryazarlık, günümüzün teknoloji odaklı dünyasında öğretmenler ve öğrenciler için son derece önemlidir. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin dijital okuryazarlık yetkinliklerine sahip olmaları, bilgiye erişim, iletişim, eleştirel düşünme ve etkili bir şekilde dijital kaynakları kullanma konularında yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur. Dijital okuryazarlığa sahip birey her bilgiye şüpheci bakar ve bilginin tarihini ve kaynaklarını incelemeyi doğruğundan emin olmaz.

---

⁶⁹ Ateş ve Sur, "Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık" *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, 7-16.

⁷⁰ A.g.e., 7-16

⁷¹ Hüsniöğlü, Öztürk, *Dijital Bölünme: Nedenleri ve Türleri*, 9.

Dijital okuryazar birey bilgiyi ararken önüne çıkan bilgileri gözden geçirir ve değerlendirir. Doğruluğundan emin olduğu bilgileri sentezledikten sonra bilgileri diğer kişilerle paylaşır.

Yapılan araştırmalarda MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) ve YÖK (Yüksek Eğitim Kurumu)'te bulunan öğretmenlerin çoğunun dijital yetkinlik ve dijital okuryazarlık yetkinliklerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Bu bağlamda MEB öğretmenlere FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) projesi kapsamında hizmet içi eğitim vererek bu eksikliği gidermeye çalışırken YÖK'te bu bağlamda çalışmalar yaparken yeni öğretmen adayları için yeni projeleri gözden geçirmiştir.⁷²

Dijital yetkinlik bireylere sadece dijital araç ve gereçlerin kullanılması öğretmek değil dijital ortamları anlamasını da sağlar.

Günümüzde teknolojik araç ve gereçlerin kullanım yaşının düştüğü gözlemlenmiştir. Gözlerini tablet, telefon, televizyon, bilgisayar gibi ortamlarda açan ve büyüyen bu çocuklar için geleneksel eğitim yöntemi yetersiz kalmaktadır. Bugün gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerine baktığımızda dijital ortamın yeni nesil eğitim sistemine uyarlandığı ve öğrencilerin eğitimlerine de olumlu yansıdığı görülmüştür. Özellikle bu eğitim modelinin Covid-19 pandemi sürecinde önemi anlaşılmış ve pandemi sonrası süreçte buna yönelik çalışmalar artmıştır.⁷³

Bu bağlamda öğretmenler ve öğrenciler için önemli dijital okuryazarlık yetkinliklerini incelediğimizde:

3.1.2.1. Öğretmenler

Dijital okuryazarlık teknolojik bilgi ve becerileri kullanımdan daha üst bilgi ve becerileri kapsar.

- a. Teknoloji Kullanma Becerisi: Öğretmenler, farklı dijital araçları ve teknolojileri etkili bir şekilde kullanma becerisine sahip olmalıdır.

---

⁷² Ateş ve Sur, "Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık" *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, 15.

⁷³ Mehmet Kurudayıoğlu ve Taşkın Soysal, "Dijital Yetkinlik ve Türkçe Eğitimi", *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Arslan ve Gürbüz Çalışkan (Ankara: Pegem Yayınları, 2020), 28.

Öğrencilerine dijital kaynakları, uygulamaları ve çevrimiçi platformları kullanarak etkili bir öğrenme ortamı sağlayabilmeleri için önemlidir.

- b. Dijital Araştırma Becerileri: Öğretmenler, güvenilir ve doğru bilgi kaynaklarını bulma, değerlendirme ve kullanma becerilerine sahip olmalıdır. İnternet üzerindeki bilgileri eleştirel bir şekilde değerlendirerek doğru ve güncel içerikleri seçmeli ve öğrencilerine sunmalıdır.
- c. İletişim ve İş birliği: Öğretmenler, dijital iletişim araçlarını kullanarak öğrencileriyle etkileşimde bulunmalı ve iş birliği yapmalıdır. E-posta, çevrimiçi tartışma forumları, video konferans gibi araçları etkili bir şekilde kullanarak öğrencilere geri bildirim sağlamalı ve iş birliği projeleri için iletişimi kolaylaştırmalıdır.
- d. Dijital Güvenlik: Öğretmenler, dijital verileri yönetme ve gizlilik konularında bilinçli olmalıdır. Öğrenci verilerini güvende tutmak, gizlilik politikalarına uymak ve dijital araçların veri yönetimi özelliklerini etkin bir şekilde kullanmak önemlidir.

3.1.2.2. Öğrenciler

- a. Dijital Güvenlik: Öğrenciler, çevrimiçi ortamlarda güvenli ve etik kullanıcılar olma becerilerine sahip olmalıdır. Kişisel bilgilerini korumak, güçlü şifreler kullanmak, siber zorbalık ve kötüye kullanımdan kaçınmak gibi konularda bilinçli olmalıdırlar.
- b. Bilgi Arama ve Değerlendirme: Öğrenciler, internet üzerinde doğru ve güvenilir bilgi kaynaklarını bulma ve değerlendirme becerilerine sahip olmalıdır. Araştırma yaparken kaynakların güvenilirliğini, doğruluğunu ve uygunluğunu sorgulamalıdırlar.
- c. Medya Okuryazarlığı: Öğrenciler, medya içeriklerini eleştirel bir şekilde analiz etme ve medya mesajlarının niyetini ve etkisini anlama becerilerine sahip olmalıdır. Medya manipülasyonunu fark etme ve doğru bilgiye dayalı kararlar verme yeteneklerini geliştirmelidirler.
- d. Yaratıcı İçerik Üretimi: Öğrenciler, dijital araçları kullanarak yaratıcı içerikler üretme becerisini geliştirmelidirler. Video oluşturma, dijital hikâye anlatımı, blog yazma gibi yetenekler, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini ve bilgileri başkalarıyla paylaşmalarını sağlar.

Dijital okuryazarlık yetkinlikleri hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin çağdaş dünyada başarılı olmalarını sağlar. Bu beceriler, teknolojik gelişmelere uyum sağlamak, bilgiye erişimi yönetmek ve etkili bir şekilde iletişim kurmak için önemlidir. Öğretmenler ve öğrenciler, dijital okuryazarlık yetkinliklerini sürekli olarak geliştirmek ve yeni teknolojileri takip etmek için kendilerini güncel tutmalıdır.

3.1.2.3. Eğitimde Dijitalleşmenin Öğrenci, Öğretmen ve Velilere Katkısı

- a. Öğrenci istediği yer ve zamanda istediği kaynağa erişebilir.
- b. Öğretmen aktarmak istediklerini ve paylaşmak istediği bilgileri teknolojik araç-gereç ve e-kitaplar ile daha geniş kitleye erişebilir.
- c. Bazı öğrenciler sınıf önünde sergileyemedikleri performansları dijital ortamda daha rahat ortamda istedikleri performansı sergileme şansını elde ederler.
- d. Dijital ortama yüklenen belgelerle öğrenciler kâğıttan ziyade dijital ortamda bilgilerini okuyarak öğrenmeleri hem doğa hem de ekonomik açıdan kazanç sağlamıştır.
- e. Dijital dünyada bilgiye erişim ve paylaşımın hızlı olması ile e-posta, faks, video konferans ile zaman engeli kalkmıştır.
- f. Dijital dünyada doğan öğrencilerin ilgisini çekecek yeni yöntemlerin kullanılmasına olanak sağlar.
- g. Otistik gibi özel öğrencilere özel görsel öğelerle eğitimlerinin kolaylaşmasını sağlar.⁷⁴

3.1.2.4. Arapça Derslerinde Dijital Yetkinlik Kazanımı ve Uzaktan Eğitime Katkısı

Günümüzde artan teknoloji ile birlikte öğretim yöntemlerinde yeni uygulamalar ortaya çıkmıştır. Günümüzün öğrenci profilini özellikle bu çağa uydurmak için teknolojik araçlar kullanılarak hem öğrencilerin derslerdeki dikkatini çekmek hem de öğrenmeyi daha da kalıcı hale getirmek amaçlanmıştır.

Teknolojinin iletişim alanındaki kullanımının gelişmesinin ardından eğitim alanında da kullanımı son dönemde yaygınlaşmıştır. İnsanların telefon, tablet ve bilgisayar gibi teknolojik araçlarla tüm oturdukları yerden istediklerini yapabildiği hayatlarını

---

⁷⁴ A.g.e., 28.

kolaylaştırmıştır. Bu kolaylığı bazı bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak adına eğitim alanına da yansıtılması büyük bir gelişmedir. Özellikle çalışan bireylerin ya da özel öğrenim gören öğrenciler için son yıllarda lisans ve lisansüstü alanlarda yaygınlığı artmıştır. Ayrıca MEB'in FATİH projesi bu kapsamda yapılan çalışmalardan biridir. Dijital ortamdaki sağlanan Arapça dil eğitimi ile öğrencilere görseller ve video, ses kayıtları sunularak eğitim ve öğretimde önemli kademeler atılmıştır.

Arap dili eğitiminin verildiği imam hatip okulları ve ilahiyat fakültelerine bakıldığında özellikle imam hatip okullarındaki teknolojik araçların kullanımında FATİH projesi ile yaygınlaşmıştır. Covid-19 sonrası İlahiyat ya da Arap dili ve Edebiyatı bölümlerindeki Arapça öğreniminde de teknolojiye yönelik önemli adımlar atılmıştır. Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim ve teknolojik altyapının sağlanması bunlardan birkaçıdır.

Günümüzde, eğitim alanında da önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Uzaktan eğitim, özellikle son yıllarda popüler hale gelmiş ve pek çok alanda tercih edilen bir eğitim yöntemi haline gelmiştir. Arapça derslerinde de dijital yetkinlik kazanımı ve uzaktan eğitim, öğrencilere birçok avantaj sağlamaktadır.

Birinci olarak, dijital yetkinlik ile öğrenciler dünyadaki erişime açık Arapça derslerine kolaylıkla katılabilir, yabancı arkadaşlar edinebilir. Dünyanın bir ülkesindeki öğrenci ve öğretmenlerle kurduğu iletişim sayesinde dil pratiğinde ve gramerinde ilerlemeler gösterir.

İkinci olarak, uzaktan eğitim Arapça derslerinde öğretmen-öğrenci etkileşimini artırır. Dijital platformlar, öğrencilerin öğretmenleriyle daha sık etkileşime geçmelerini sağlar. Öğrenciler, çevrimiçi tartışma forumlarında öğretmenleriyle ve diğer öğrencilerle fikir alışverişinde bulunabilir, sorularını sorabilir ve geribildirim alabilirler. Ayrıca, video konferans uygulamaları aracılığıyla gerçekleştirilen canlı derslerde, öğretmenler öğrencilere direkt olarak rehberlik edebilir ve ders materyallerini açıklayabilir. Bu şekilde, öğretmen-öğrenci etkileşimi artırılarak öğrencilerin Arapça dilini daha etkili bir şekilde öğrenmeleri sağlanır.

Üçüncü olarak, dijital yetkinlik kazanımı Arapça öğreniminde büyük bir öneme sahiptir. Dijital teknolojiler, öğrencilere interaktif materyaller, online sözlükler, dilbilgisi ve kelime öğrenme uygulamaları gibi çeşitli kaynaklara erişim imkânı sunmaktadır. Bu kaynaklar, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine ve kelime

dağarcıklarını genişletmelerine yardımcı olur. Ayrıca, Arapça yazma ve okuma pratiği yapmak için çeşitli dijital platformlar da mevcuttur. Öğrenciler, bu platformlarda etkileşimli metinler okuyabilir, çevrimiçi tartışmalara katılabilir ve ödevlerini dijital olarak gönderebilirler. Bu sayede, Arapça derslerinde dijital yetkinlik kazanımı, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine ve pratik yapmalarına yardımcı olur.

Sonuç olarak, Arapça derslerinde dijital yetkinlik kazanımı ve uzaktan eğitim önemli bir rol oynamaktadır. Dijital teknolojiler, öğrencilere interaktif materyaller, çevrimiçi kaynaklar ve dil öğrenme uygulamaları sunarak dil becerilerini geliştirmelerini sağlar. Eğitimin dijitalleşmesi ile okul ortamındaki eğitim ev ortamına da taşınabilmiştir. Mekân sınırları kaldırılarak öğrenciye sürekli eğitim hakkı sunmuştur. Bu nedenle, Arapça derslerinde dijital yetkinlik kazanımı ve uzaktan eğitim, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine, pratik yapmalarına ve daha etkili bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olur. Dünyanın ve ülkemizin son yıllarda yaşadığı olağanüstü durumlarda tekrar gündeme gelen dijitalleşme ile önemli adımlar atılmış ve atılmaya devam etmektedir. Olağanüstü durumda yaşanan eğitim aksaklıkları Arapça dil eğitimine de olumlu ve olumsuz yansımaları olmuştur. Yaşanan olumsuzluklara rağmen eğitime devam edilmiş ve bu olumsuzluklar aşılmaya çalışılmıştır. Her geçen gün teknolojinin sağladığı olanaklar ile dijital eğitim iyileştirilmiştir.

3.2. Arap Dili Öğretiminde Çevrimiçi ve Uzaktan Eğitim Türleri

Uzaktan eğitim uygulamaları hem dünyada hem de Türkiye’de uzun yıllardır kullanılan bir eğitim modelidir. Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğreten arasındaki zaman ve mekânın kaldırılarak oluşturulmuştur. Teknolojinin hızla gelişmesi ile mektupla başlayan bu eğitim modeli teknolojiden faydalanılarak daha da ileri bir seviyeye gelmiştir.

Türkiye’nin yabancı dil eğitimindeki yeterliliği konusunda okullarda ve üniversitelerde eleştirilmiş ve eleştirilmeye devam etmektedir. Arapça öğrenimi her ne kadar Batı dilleri eğitiminden daha eskiye dayansa da süregelen tarihte sektelere uğramıştır. Arapça eğitim ve öğreniminde yaşanan bu olumsuzluklar dilin öğrenimini daha da zorlaştırarak dille bağımızı uzaklaştırmıştır. Günümüzde genel olarak verilen yabancı dil eğitimi dersi özel ve devlet okullarında değişmektedir. Yabancı dil eğitimine verilen önem zaman içerisinde olumlu yönde değişse de dillerin öğretilmesi yönündeki eksikliklerimiz devam etmektedir.

Batı dillerinden sonra ülkemizde en çok kullanılan dillerden biri Arapçadır. Bu dilin öğrenilme amaçları farklılaşmakla birlikte yaşanan zorluklar benzer olabilmektedir. Uzun yıllardır genel olarak yabancı dil eğitimi özel olarak Arapça eğitimi eğitimciler tarafından tartışılmıştır.

Uzaktan eğitime yönelik artan talep neticesinde yabancı dilin öğretimi alanında çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle pandemi döneminde zorunlu ve acil olarak yürütülen dersler uzaktan eğitim sistemi ile yürütülmesi uzaktan eğitim alanındaki eksikliklerin ve neler yapılması gerektiğini gündeme getirmiştir. Pandemi dönemi ile artan uzaktan yabancı dil eğitimi ile ilgili çalışmalara bakıldığında Arapça ile ilgili çalışmaların sayısının diğer yabancı dillere göre daha az ve yeni olup sayısı zamanla artmaktadır.⁷⁵ Ancak yapılan çalışmalarla Arapça seviyesi istenilen seviyede olamamıştır.⁷⁶ Özellikle pandemi döneminde yaşanan uzaktan eğitim uygulamalarında yaşanan problemler eğitimi olumsuz yönde etkilemiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde kullanılan kitlesel açık çevrimiçi kurslar, sosyal ağlar, içerik yönetim sistemleri gibi birçok sistem mevcuttur.⁷⁷ Kullanılan sistemler öğrenenlerin yaş grubuna ve hedef kitlenin öğreneceği derse göre değişiklik gösterebilmektedir.

Türkiye’de ve dünyada uzun süredir uygulanan uzaktan eğitim çeşitli nedenlerle ortaya çıkmıştır. Türkiye’de uzaktan eğitim ile Arapçanın öğretilmesine yönelik uygulamalar az da olsa mevcuttur. Ancak bu uygulamalar Arapça öğrenimi için yeterli olmayıp Arapça öğrenimini karşılamamaktadır.⁷⁸

Arapça öğrenimine başlamadan önce öğrenen kişilerin bu dili öğrenmedeki hedefleri ve dildeki seviyelerini ve yeterliliklerini öğrenmek gerekmektedir. Böylece hedefe yönelik öğrenim yöntemi ve bu dili öğrenmek isteyenlerin bu dildeki seviyelerine göre sınıf ayrımı yapılmalıdır. Arap dilinin öğrenilmesine yönelik öncelikle öğrencinin bu dili öğrenmeye hazır olması gerekmektedir. Çünkü her dilin kendine ait kuralları ve

---

⁷⁵ Gül Şen Yaman, “Arapça Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Akademisyen Görüşleri”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1 (2022): 104,105.

⁷⁶ A.g.e., 83.

⁷⁷ A.g.e., 81.

⁷⁸ A.g.e., 83.

zorlukları bulunmaktadır. Bu dili öğrenirken en ufak bir zorlukta kaçınmak veya pes etmek diğer tüm dillerde olduğu gibi öğrenmeyi sadece zorlaştırmaktadır. Arapçaya hazır olan kişinin ilk önce o dili okuma ve yazmayı öğrenmesi beklenmektedir. Böylece Arapçaya ilk adım atılmış olur. Daha sonra bu dilde hâkim olmak, konuşmak ve anlamak için bu dilin gramer kurallarının öğrenilmesi gerekir. Gramer kurallarının ve Arapça kelimelerin öğrenimi ile Arapçada iletişim kurulmaya başlanır ve zamanla dilde pratiklik ile Arapça geliştirilir. Arapçayı daha ileri seviyeye getirmek isteyenlerin bu dilin imla kurallarını öğrenerek şiir ve edebi metinler okuması gerekmektedir. Ayrıca sözlük kullanımına yönelik de bilgisi sahibi olması gerekir.

Uzaktan eğitim sürecinde sosyal ağlar, içerik yönetim sistemleri, öğrenme yönetim sistemleri, kitlesel açık çevrim içi kurslar (MOOCs) ve daha birçok model ya da platform şeklinde kullanılabilen sistemler bulunmaktadır. Böylece giderek yaygınlaşan uzaktan eğitimi, farklı model ve platformlarda yürütmenin yollarını aramak önemli bir çalışma alanı hâline gelmiştir. Bu durumda uzaktan eğitim sürecinde sadece gelişmiş teknolojik olanakların bulunması değil, bu teknolojilerin uygun ve planlı bir şekilde kullanılarak öğretimde kalitenin artırılması daha önemlidir.⁷⁹

3.2.1. Uzaktan Eğitim Sistemleri

3.2.1.1. Sosyal Ağlar

Sosyal ağların günümüz gençleri ve yetişkinler tarafından tercih edilmesi eğitimcilerin eğitimde bu ağları değerlendirilmesi gerektiğini düşünerek sosyal ağları eğitimle bağdaştırmak istenmiştir. Sosyal ağların hayatımızın her alanında kullanılması ve öğrencilerin bu mecralarda uzun zaman geçirip arkadaşlarıyla konuşması sosyal ağların uzaktan eğitimde kullanılmasını daha fazla kolaylaştırmaktadır. Böylece sosyal ağların popülaritelerinden faydalanarak uzaktan eğitimde ve öğretimin kalitesi artırılmaktadır.⁸⁰

---

⁷⁹ A.g.e., 81.

⁸⁰ Büşra Özmen, “Sosyal Ağ Destekli Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrenci Başarısı ve Görüşlerine Etkisi” (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. F.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012), 60.

Arapça veya diğer yabancı dil öğretiminde öğrencilerin duyu ve zihinlerinin aktif olması gerekmektedir. Böylece dil ezberden ziyade zihinde daha kalıcı daha kolay bir şekilde öğrenimi sağlanır. Genel olarak tüm yabancı diller özel olarak Arapça öğretiminde derste aktif katılımın sağlanması ve dersin aktif ve eğlenceli geçmesi önemlidir. Bu yüzden de geleneksel dil öğretim metotlarından olan kitapla ya da tahtayla ders işlemekten ziyade teknolojinin sağladığı imkanların derste kullanılması önemlidir. Özellikle görsel ve işitsel araçların kullanılması, aktif öğrenimin gerçekleşmesini sağlamaktadır.⁸¹

Özellikle son dönemde artan sosyal ağların sıkça kullanımı Arapça ve diğer uluslararası yabancı dillerin öğretiminde kullanılması öğrenimi kolaylaştırmaktadır. Sosyal ağlarla gerçekleşen yabancı dil öğrenimi ile hem uluslararası arkadaşlar edinilerek o dilin sahipleriyle iletişim kurulabildiği gibi o dilin sahibi öğretmenlerle de iletişim kurabilmeye de imkân tanınması sosyal ağların Arapça öğrenimindeki önemini bize gösterir.

3.2.1.2. Öğretim ve İçerik Yönetim Sistemleri

Öğrenme yönetim sistemi aktif öğrenmeyi ve yönetimini sağlamak amacıyla kurulmuş bir yazılımdır. Bu yazılımın amacı e-Öğrenmeyi daha kolay, sistematik ve düzenli hale getirmektir. Ayrıca bu yazılımla öğrencilere ders notlarına kolayca ulaşım, sınavlara girebilme ve anlık sınav sonucu öğrenebilme, ders materyallerinin paylaşılmasına olanak sağlamaktadır.⁸²

Öğrenme yönetim sistemleri eş zamanlı(senkron) veya eş zamansız(asenkron) bir şekilde içerik paylaşabilme, ders içeriklerinde ihtiyaca göre değişiklik yapabilme, sınav soruları hazırlayabilme ve sonuçlarını analiz edebilme, tartışma platformlarıyla bilgi paylaşımı yapabilme imkânı sağlamaktadır.⁸³

---

⁸¹ Gül Şen Yaman, “Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretiminde Whatsaap Kullanımı”, *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 1 (2016): 39.

⁸² Bedirhan Bedir, “Uzaktan Eğitimde İçerik Yönetimi ve Web Tabanlı Bir Sistem Tasarımı” (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. D.E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022),37.

⁸³ Özmen, “Sosyal Ağ Destekli Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrenci Başarısı ve Görüşlerine Etkisi”, 36.

Öğrenim yönetim sistemleri öğrenci, öğretmen ve ders materyalleri arasında etkileşime yardım eden, yöneten ve rapor hazırlayan yazılım sistemidir. Bu yazılım sistemleriyle derslerle ilgili zaman ve katılımların incelenmesine, sınavların yapılmasına, notların saklanmasına ve öğrencilerin performanslarının öğretmenler tarafından değerlendirilmesinde yardımcı olan platformdur.⁸⁴

Öğrenme yönetiminde uygulanması gerekenler;

- a. Öğrenenlerin tüm program / veya dersi alıp almadığı,
- b. Program (curriculum) yönetimi,
- c. Farklı programlardaki derslerin yönetimi,
- d. Öğrenen özelliklerine göre sistemi özelleştirebilme,
- e. Öğrenen ihtiyaç ve tercihlerini takip etme,
- f. Derslerin / programın tamamlanıp tamamlanmadığı ve sınav sonuçlarını takip etme şeklinde ifade edilmiştir.⁸⁵

İçerik yönetim sistemleri ise farklı şekillerdeki doküman ve içeriklerin düzenlenmesi ve yayınlanması için kurulan bir sistemdir. İçerik Yönetim Sistemi ile uzaktan eğitimde kullanılan metin, resim, benzetim, ses, video ve animasyonların etkin ve etkili bir şekilde sunulmasını, hızlı ve erişilebilir olmasını, interaktif olmasını, bilgiyi muhafaza edebilmesini ve içeriklerin zamanla güncellenebilir olmasını sağlayan bir yazılımdır.⁸⁶

İçerik yönetim sistemi öğrenmek isteyen birey ve öğrenciler için platformdaki içerik, dosya ve tasarımların kontrol edilmesini sağlamaktadır. İçerik yönetim sistemlerinin farklı çalışma disiplinleri olabilmektedir. Genel olarak işleyiş ve yönetim açısından kolay ve anlaşılırdır. Sisteme dosyalar ara yüz arayıcılığıyla veya FTP (File Transfer

---

⁸⁴ Bülent Başaran, “Web Tabanlı Sistemlerde Scorm Uyumlu Whiteboard Movie Tekniğinin Öğrencilerin Fizik Derslerindeki Başarı ve Tutumlarına Etkisinin Araştırılması” (Yayınlanmış Doktora Tezi. D.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, 2010), 35.

⁸⁵ A.g.e., 86.

⁸⁶ Bedir, Uzaktan Eğitimde İçerik Yönetimi ve Web Tabanlı Bir Sistem Tasarımı, 58.

Protocol) ile yüklenebilir. Dosyalar yüklendiğinde dosyalara kimin erişebileceğini yetkilendirme ile yönetici tarafından olmaktadır.⁸⁷

3.2.1.3. Kitlese Açık Çevrimiçi Kurslar (MOOCs)

Kitlese Açık Çevrimiçi Kurslar 2008 yılında kullanılmaya başlamıştır. Kullanıcılara çevrimiçi derslerle ücretsiz ders imkânı sağlamaktadır. Bu sistemdeki dersler; video, anket, eğitimciler arasında forum düzenleme gibi imkanlar sunmaktadır. Derslerin içerikleri üniversitelere veya dersleri düzenleyene göre değişmektedir. Özellikle son dönemde birçok öğrenciye ders imkânı sunan bu yazılım, Türkiye’de henüz yeni yeni kullanılmaya başlanmıştır.⁸⁸

Türkiye’deki birkaç uygulama ile bu yazılım kullanılmaktadır. Bunlar; E-Üniversite, Anadolu MOOCs, AtademiX, Akadema’dır. Anadolu MOOCs Anadolu Üniversitesi bünyesinde eğitimde süreklilik ilkesine bağlı olarak mooc.anadolu.edu.tr/ internet adresi ile eğitim vermektedir. AtademiX ise Atatürk Üniversitesinin Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi kullanmıştır. Türkiye ilk kurumsal kullanımı 2014’te gerçekleşmiştir. Ayrıca (<http://atademix.atauni.edu.tr/>) sitesiyle herkese açık dersler işlenmektedir. Akadema ise Anadolu Üniversitesi bünyesinde henüz faaliyette olmayan ancak proje kapsamında olup açıldığında Türkiye’nin en büyük Kitlese Açık Çevrimiçi Kursu olacaktır. (<http://akadema.anadolu.edu.tr/>) internet adresiyle giriş yapılacak olup her çeşit eğitim-öğretimi kapsayacaktır. Son olarak E- Üniversite ise Türkiye’de ilk Kitlese Açık Çevrimiçi Kursları <http://www.e-universite.com.tr/> adresinden gerçekleşmiştir. Burada ücretsiz derslerle hem lisans hem yüksek lisans hem de doktora diplomaları verilmekle beraber e-sertifika programlarına katılım imkânı da sunmaktadır.⁸⁹

Uzaktan eğitim sürecinde önemli olan uzaktan eğitimin hangi pedagojik şartlar altında gerçekleştiği, öğrenci kitlesi, içerik ve teknolojilerinden hangilerinin kullanıldığına bakılmalıdır. Ayrıca öğrenim materyallerinin kalitesi ve kullanılabilirliği,

---

⁸⁷ A.g.e., 58-59.

⁸⁸ Merve Ergüney, “Uzaktan Eğitimin Geleceği: MOOC (MASSIVE OPEN ONLINE COURSE)”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 4 (2015): 15.

⁸⁹ A.g.e., 15.

öğrencilerin öğretmenler tarafından desteklenmesi, bunlara erişimde kolaylık gibi hususlara dikkat edilmelidir.⁹⁰

3.2.2. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Bazı Dil Eğitim Sistemleri

Gelişen teknoloji ile birlikte dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli adımlar atılmıştır. Arz- talep ilişkisi ile uzaktan eğitim ile yabancı dil öğretim ihtiyacının karşılanması için sanal ortamlarda eğitim siteleri kurulmuştur. Bu siteler hem Arapçayı hem de diğer uluslararası dillerin öğrenilmesinde oldukça faydalar sağlamaktadır. Bu uzaktan eğitim siteleri ile öğrenciler istedikleri zaman ve mekânda yabancı dil öğrenebilme imkanları sunulmuştur. Bu çevrimiçi uzaktan eğitim sitelerinden bazıları şunlardır;

a. Preply

Preply 2012 yılında yabancı dil öğrenimini sağlamakla birlikte çeşitli hobiler edinmek isteyenlerinde başvurduğu bir eğitim sitesidir. Site dünya çapında eğitim vermek isteyen ya da eğitim almak isteyen kişileri buluşturmaktadır. Sitede Arapça öğrenmek isteyenlerle birlikte birçok dil eğitim imkânı sunmaktadır.⁹¹

b. Italkı

Italkı dünya çapında kullanılan dil öğrenme sistemidir. Bu platform ile Arapça ve diğer yabancı diller öğrenilmekle birlikte birçok kişiye de iş imkânı sağlamaktadır. Platformda derslere başlamadan önce bütçenin belirlenebilmesi ve sertifikalı öğretmenlerden ders alınabilmektedir.

Italkı Arapça öğreniminde hem yerel Arap halkından veya yabancı hocalarla diyalog kurma imkânı sağlamaktadır. Bu eğitim platformu yabancı dilde eğitim verme üzerine kurulmuş bir site olup diğer alanlarda eğitimi kapsamamaktadır. Bu yüzden Arapçanın hızlı ve kolay bir şekilde geliştirilmesinde katkı sağlamaktadır.⁹²

---

⁹⁰Yaman, “Arapça Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Akademisyen Görüşleri”, 81.

⁹¹ Hüseyin Samancı “Uzaktan Eğitimde Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi ve Önemi”, *Sosyal İnsan ve İdari Bilimler Dergisi*, S.6 (2020):1763-1764.

⁹² A.g.e., 1764.

c. Verbalplanet

Verbalplanet sitesi Italkı gibi yabancı dil eğitimi için kurulmuş bir sitedir. 2006 yılında kurulan bu sitede öğretmenler anadillerinde öğretim yapmaktadırlar. Ayrıca platform ücretsiz deneme dersleri sunmaktadır. Sitede Arapça ile birlikte birçok dilin eğitimi verilmektedir. Dersler Dolar veya Euro ile fiyatlandırılmakta olup video konferans platformlarından Skype, Zoom, Microsoft Teams ile dersler gerçekleştirilmektedir. Verbalplanet ile Arapça dil eğitimi uzak mesafelerdeki öğretmen ve öğrencilerin tanışmasına vesile olmaktadır.⁹³

d. Verbling

Amerika merkezli olarak kurulan bu site dünyanın her yerinden farklı dillerin öğretilmesi üzerine kurulmuştur. Dil dersleri öğrencilerin aktif katılımlarıyla görüntülü sohbet ile gerçekleştirilmektedir. Uzaktan eğitim ile gerçekleşen dersler öğrencilerin aktif katılımlarıyla istedikleri vakit ve yerde derslere girebilme imkânı sağlamaktadır.

Ücretsiz deneme dersleri ile Arapça ve diğer dilleri hangi amaca yönelik öğrenmek isteniliyorsa ona göre seçim yapma ve seviye ve ders saatlerini belirleme gibi seçenekler bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenleri seçmeden önce bütçe belirlemesi yapılabildiği gibi öğretmenlerin kendilerini tanıttıkları videolarla ders öncesi öğretmeni tanıma fırsatı da sunmaktadır.⁹⁴

e. Justlearn

Justlearn Arapça dahil olmak üzere birçok dilin öğrenilme için dünyanın her yerinden öğrencilerin katılım sağladığı bir dil öğretim sitesidir.

Justlearn dünyadaki en iyi öğretmenleri toplama amacı gütmekte olup öğretmenlere onaylandıklarında ders verme hakkı sunar. Yani öğretmenlerin kişisel bilgileri, en az bir yıllık öğretmenlik deneyimleri, anadil bilgisi gibi bilgiler kontrol edilmektedir. Ayrıca ders seçme aşamasında öğretmenlerin ders saatleri profillerinde kişisel bilgileriyle birlikte yer almaktadır.⁹⁵

---

⁹³ A.g.e., 1764.

⁹⁴ A.g.e., 1764.

⁹⁵ A.g.e., 1764.

Yapılan bir araştırma verilerine göre insanlar okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, hem yapıp hem de söylediklerinin de %90'ını hatırlamaktadır.⁹⁶

Buna göre klasik eğitim metodundaki öğretmen merkezli eğitim metodundan ziyade görsellik ve işitilebilirliğin ağır bastığı sanal ortamda gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamaları daha kalıcı olabilmektedir.

Türkiye'deki Arapça eğitiminde dikkat edilmesi gereken bir diğer husus Arapçanın ne amaçla öğrenilmek istenildiğidir. Arapçayı öğrenenler yabancılarla konuşmak, sarf veya nahiv kurallarını bilmek, YDS (Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı) veya YÖKDİL (Yüksek Öğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı) gibi sınavlara hazırlanmak, yurtdışında yaşamak gibi sebeplerle bu dili öğrenmek istemektedir. Her dil, öğrenme amacına binaen bir öğretim yöntemi benimsenerek öğretilmelidir. Sosyal medyalarda birçok Arap ve Türk asıllı öğretmenler ders vermektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus anadili Arapça olan yabancı uyruklu kişilerin o dilin öğretilmesinde tecrübeli olmamakla birlikte o dili konuşsalar da bazı dil kurallarını veya kelimeleri bilmemektedir. Sosyal medyalarda anadili Arapça olmayanlara yönelik Arapça öğretimi konusunda açılan sitelerin bazıları şirketlere bazıları özel kurumlara bazıları ise kişisel açılmış internet siteleridir.⁹⁷ Bu sitelerin güvenilirliği de hem zaman kaybı olarak hem de maddi olarak önemlidir.

Bu tür Arapça öğretiminde dikkat edilmesi gerekenler;

-Elektronik eğitim sistemlerinin yeniliklerini, kaliteli bir sunum ve kullanım esnekliği/kolaylığı standartları uyarınca değerlendirmek.

-Bilimsel içerikleri, lisans öğretimi hususunda yeni eğilimleri esas alarak, öğrencilerin seviyelerini ve beklentilerini gözeten bir üslupla düzenlemek.

---

⁹⁶ Buğra Kağızmanlı, vd., "Meslek Yüksek Okulunda Teknoloji kullanımı: Malatya Meslek Yüksek Okulu Teknik Bölümler Örneği", *Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 1 (2017): 22.

⁹⁷ Hasan Akreş, "Uzaktan Eğitim Alanında Ana Dili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde, Sosyal Medya Faktörü", *International Journal of Kurdish Studies* C. 5, S. 1 (2019): 316.

-Öğrenim sürecinde aşamalık ilkesine göre her beceriyi birikimle oluşturma prensibine riayet eden bir tarzda, değişik stratejiler kullanılarak doğru ve ilgi çekici bilgiler sunmak.⁹⁸

Sosyal medya aracılığıyla yabancı dil öğrenmek isteyenler sitelerde istediği öğretmeni seçmekte özgür olmakla birlikte dünya çapında deneyimli ve bilgili öğretmeni seçebilme hakkına da sahiptir. Böylece anadili Arapça olan dünyanın çeşitli ülkelerindeki kişilerle de dil pratikliği yapabilmesi de diğer bir olumlu yönüdür. Öyle ki yabancı dil eğitiminde en önemli hususlardan biri de dilin konuşarak kullanılmasıdır. Dil pratikliğindeki eksiklik hem kelime dağarcığını hem de gramerlerdeki eksiklikleri görmememizde de yardımcı olabilmektedir.⁹⁹

Anadili Arapça olmayanlara Arapça öğretimi için kurulan sitelerden bazıları şunlardır;

-<http://www.onlinearabic.net/>

-<http://www.arapcaegitimi.com/>

-<http://www.ilyasucar.com/arapca-ogreniyorum/>

-<https://www.busuu.com/tr/a/b/arapca-ogrenmek.>¹⁰⁰

Bu siteler sanal ortamlarda Arapça öğretimine yönelik atılmış önemli ve geç adımlardandır. Bu sebeple sitelerden istenilen düzeyde yaygınlaşamadığı gibi faydalarından yararlanılamamıştır.¹⁰¹

3.2.3. Web 2.0 Uzaktan Eğitim Araçları

Uzaktan eğitim süreçlerinde ülkemizde ve dünyada kullanılan bazı web 2.0 araçları bulunmaktadır. Bu uygulamalardan ülkemizde Google Classroom, Edmodo, Mentimeter, Padlet uygulamaları en sık kullanılanlardandır.

---

⁹⁸ A.g.e., 318.

⁹⁹ A.g.e., 321-322.

¹⁰⁰ A.g.e., 323-324.

¹⁰¹ A.g.e., 324.

Web 2.0 uygulamaları, uzaktan eğitim sürecinde kullanıcıların arasındaki etkileşimi kolaylaştırmak amacıyla ortaya çıkmış teknolojilerdir.¹⁰² Bu uygulamalar uzaktan eğitim sürecinde hem öğrenciler hem de öğretmenler için birçok yararı bulunmaktadır. Özellikle ders esnasında öğrenilen bilgilerin kalıcılığında, öğrencilerin dersteki motivasyonları artırma bunlardan bazılarıdır.¹⁰³

a. Google Classroom

Google tarafından uzaktan eğitim sürecinde ülkemizde yaygın olarak kullanılan Google Classroom 2014 yılında Blackboard ve Moodle'a alternatif olarak ortaya çıkmıştır.

Google Classroom'un birçok avantajı nedeniyle kullanımı oldukça yaygındır. Bunlardan kısaca bahsetmek istersek;

- Sistemde kolayca ders sınıfları oluşturulabilir olması,
- Dersler herkese açık ve ücretsiz olması,
- Kullanımının kolay olması,
- Tüm bilgisayar, telefon ve tablet gibi teknolojik araçlarda kullanılabilir olması,
- Modern ve kullanışlı olması,
- Türkçe dil desteğinin bulunması,
- Yaşanılan sorunlarda yardımcı destek ekibinin olması,¹⁰⁴

---

¹⁰²Murat Yalman ve Bülent Başaran, "Web 2.0 Araçlarıyla Geliştirilen Uzaktan Eğitim Materyallerine Yönelik Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Görüşleri", *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, C. 9, S. 34 (2018): 83.

¹⁰³ Yasemin Selvi Şenyurt ve Cavuş Şahin, "Covid-19 Salgınında Uzaktan Eğitim Sürecinde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı ile İlgili Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri", *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, C. 5, S. 1 (2022): 36.

¹⁰⁴ "Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar Örneklerle Web 2 Araçları", Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, <https://uzem.subu.edu.tr/sites/uzem.subu.edu.tr/files/2021-03/Uzaktan%20Egitim%20Sürecinde%20Kullanilabilecek%20Araçlar.pdf> [27.12.2023].

- Ders esnasında öğrenciler durumu hakkında veliler bilgilendirilmesi
- Birden fazla eğitmen ile ders işlenebilmesi
- Sistem üzerinden ödevler verilerek sistemden kontrolü sağlanabilmesi¹⁰⁵
- Google'a bağlı olan Google Classroom kendine ait diğer uygulamalardan Gmail ile iletişim, Google Drive ile dosya paylaşımı, Google Takvim ile takvim ve planlama, Google Slaytlar ile içerik sunumu gibi destekler sağlamaktadır.¹⁰⁶

b. Zoom

Video konferans uygulamalarının en yaygın olanlarından biridir. Zoom, çevrimiçi görüntülü görüşmeler ile toplantı yapma imkânı sunmaktadır. Zoom'un birkaç özelliğinden bahsedecek olursak;

- Görüşme esnasında anlık olarak mesaj gönderebilme,
- Sunum yaparken dinleyicilere ekranını paylaşabilme,
- Çevrimiçi katılanlarla ortak yazı tahtası
- Çevrimiçi görüntülü olarak yapılan görüşmelerde arka plan seçeneklerinin bulunması, gibi birçok yararı bulunmaktadır.

c. Edmodo

Edmodo, sosyal ağ tabanlı "sosyal öğrenme platformu" sitesidir. Bu sitede veliler çocuklarını takip edebilmesi Edmodo'nun sağladığı yararlardandır. Dersler eğitimcilerin oluşturduğu öğrenci daveti ile olmaktadır. Bunun için öğrencilere grup kodları verilir ve öğrenciler bu kodlarla derslere kaydolurlar.¹⁰⁷

Edmodo, kullanıcılarına sınırsız depolama, kolay bir şekilde öğrenci grupları oluşturma, sınav yapabilme, öğrencilere ödevler verebilme ve ödevlerin teslim zamanını ayarlayabilme, sınıflar oluşturma, dosya paylaşımı sağlama, duyuru

¹⁰⁵ Avcı Ufuk Yılmaz, *Uygulamalı Uzaktan Eğitim*, 1 bs. (İstanbul: dikeyksen, 2021), 152.

¹⁰⁶ Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar, Sakarya Üniversitesi.

¹⁰⁷ Erkan Yeşiltaş, "Edmodo Nedir ve Nasıl Kullanılır?", <http://blog.erkanyesiltas.com/edmodo-nedir-ve-nasil-kullanilir/> [25.12.2023].

yapabilme, uygulamalar yapabilme gibi olanaklar sağlamaktadır. Ayrıca uygulama ücretsiz olup Türkçe dil seçeneği bulunmaktadır.¹⁰⁸

d. Mentimeter

Mentimeter, eğitimde ölçme ve değerlendirmede kullanılan bir araçtır. Ölçme değerlendirme ders esnasında ya da sonrasında yapılarak öğrencinin konudaki bilgi düzeyinin anlaşılmasını sağlamaktadır. Ancak uygulamanın Türkçe dil seçeneği bulunmayıp İngilizce olarak hizmet vermektedir.¹⁰⁹

Mentimeter uygulaması ile quizler, sunumlar, yarışmalar, formlar, anketler oluşturabilir. Uygulama hem ücretli hem de ücretsiz olarak sürümleri bulunmaktadır. Uygulamanın en iyi yönlerinden bazıları; sınırsız katılımcı sağlanması, farklı soru çeşitlerinin bulunması, anlık geri dönüt sağlanması ve hazırlanmasının kolay olmasıdır. Uygulamanın kullanımında birçok teknolojik aletin gerekmesi ise olumsuz yönlerinden biridir.¹¹⁰

e. Padlet

Padlet, dijital bir pano uygulamasıdır. Uygulamanın Türkçe dil seçeneği olup kısmen ücretsizdir. Bu uygulama ile öğrencilerin takibi, öğrencilerle tartışma ve beyin fırtınası ve çoklu pano eklemeleri yapılabilir.¹¹¹

f. EDpuzzle

Bu uygulama daha önce hazırlanmış olan videolar ile Youtube, Khan Akademi’de bulunan videolara ses, açık uçlu ya da çoktan seçmeli soruların eklenebileceği bir platformdur. EDpuzzle ile öğrencilerin takibi yapılabilmektedir. Videoyu izleyip izlemediği veya kaç kez izlediği, videolarda bulunan sorulara öğrencinin verdiği

---

¹⁰⁸ Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar, Sakarya Üniversitesi.

¹⁰⁹ A.g.e.

¹¹⁰ Ozan Filiz, “Padlet”, <https://www.protopars.com/mentimeter-nedir-nasil-kullanilir/> [27.12.2023].

¹¹¹ Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar, Sakarya Üniversitesi.

Yabancı dil eğitiminde temel olarak bireye yazma, okuma, konuşma, dinleme becerilerini öğretmektedir. Bu dört beceriyi elde edebilen öğrenci o dilde yetkinlik kazanmaya başlar. Günümüzde bu becerileri elde etmek geçmişe göre daha kolay olmuştur. Eskiden yabancı dil öğrenmek isteyen kişi bir kuruma ya da bir öğretmen ile yabancı dil eğitimi alması gerekmektedir. Ancak son dönemde bir devlet ya da özel kuruma gitmeye vakti olmayan ya da yol, kitap gibi masraflardan kaçınmak isteyenler için internet ortamında ücretli-ücretsiz birçok ders platformu bulunmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde uzaktan eğitim temel dil becerilerinin ediniminde birçok faydası olduğu görülmektedir.¹¹⁵

Arapça öğrenmek isteyen bir öğrenci hem internet ortamında ücretsiz ders videoları izleyebilirken anadili Arapça olan kişilerle tanışıp o dilde pratik yapma imkânı da bulabilmektedir. Böylece hem farklı kültürler öğrenir hem de anadili Arapça olan bireylerle de pratik yapma imkanına sahip olur.

Uzaktan eğitimde mekân sınırlamasının olmaması uzaktan eğitimin en büyük avantajlarından biridir. Bu açıdan Arapça eğitimi alanında yurtdışında yaşayan çok önemli öğretmenlerden eğitim alma imkânı sunmaktadır. Böylece yurtdışı eğitim masraflarını karşılayabilecek güçte olamayan aileler çocukları için alanında iyi olan dünyanın bir ucundaki öğretmenlerden uzaktan eğitimle bunu tamamlamaya çalışabilir. Uzaktan eğitimin sağladığı olanaklarla alanında uzman kişilerle kendini geliştirme imkânı bulur.

Uzaktan Arapça eğitiminin internet destekli olması özellikle eğitici videoların, müziklerin ya da çeşitli teknolojik destekli eğitsel oyunların oynanması için oldukça faydalıdır. Böylece öğrencilerin görsel açıdan dikkat çektiği gibi eğlenceli bir şekilde de dersin işlenmesine uzaktan eğitim birçok yarar sağlamaktadır. Ayrıca zor ve yoğun konulardan sonra dikkati bozulmaya başlamış öğrencilerin bu gibi videolar, müziklerle derse dikkati çekmek öğretmenler için daha kolaydır.

Uzaktan eğitimle Arapça öğrenmek isteyip yeterli vakti bulunamayan ya da vakitlerinin ders saatleriyle uyuşmayan bireyler içinde bir eğitim imkânı sağlar. Böylece Arapça eğitimi almak isteyenler derslere değil, dersler Arapça eğitimi almak

---

¹¹⁵ Kürşat Cesur, “Salgın Sürecinde Yabancı Dil Eğitimi”, *Covid 19 Salgınının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk (Ankara: Pegem Akademi, 2021), 173-174.

isteyenlere göre vakitler ayarlanmaktadır. Çalışanlar çalışma saatlerine göre, çocuğu olanlar için çocuklarının uyku saatlerine göre, okula gitmek için engeli bulunanlar istediğı saatlere göre ders görebilirler. Mekândan bağımsızlık uzaktan eğitimin sağladığı en büyük faydalardan biridir.

Uzaktan eğitimin Arapça eğitime sağladığı bir diğer avantaj ise, uzaktan eğitim sürecinde kullandığı teknolojik ve iletişim araçlarının kullanılmasıyla teknolojide bazı yetkinlikler kazanmasını sağlamasıdır. Uzaktan eğitim ile günümüz teknolojisinden yararlanarak eğitimini sürdürürken bu süreçte de dijital okuryazarlık alanında yetkinlik kazanabilmektedir.

Ancak uzaktan eğitimin Arapça eğitiminde avantajları kadar dezavantajları da bulunmaktadır. Uzaktan Arapça eğitiminde derslerin sınıf ortamı dışında olması nedeniyle sınıf ortamındaki ciddiyetin yerine rahatlığın bulunması öğrenim sürecinde belirli bir süre sonra derslerde isteksizliğe neden olabilmektedir. Bu yüzden dersler sınıf ortamındaki gibi verimli geçememektedir.

Arapça dil eğitiminde önemli olan derste aktif olmaktır. Ancak uzaktan Arapça eğitiminde öğrenciler pasif konumda olması bir diğer olumsuz yanıdır. Uzaktan Arapça eğitiminde öğrenci öğretmenle canlı olarak yüz yüze ders işlemediğı için öğrenci derste aktif konumda olamamaktadır. Ayrıca öğretmen uzaktan eğitimde ekran önünde dersini anlatmaya odaklı olması ve öğrencilerin anlayıp anlamadıklarını ekran karşısında anlayamaması, öğrencilerin sınıf ortamı dışında girdikleri derslerde öğrencilerin dikkatini bozacak unsurların olması nedeniyle öğrencinin dersi dinlememesine de neden olmaktadır.

Uzaktan eğitim günümüz koşullarında belli teknolojik aletlere ve teknolojik yeterliliğı gerektirmektedir. Ayrıca uzaktan Arapça eğitiminde internet başta olmak üzere telefon, tablet ya da bilgisayar gibi teknolojik aletlerden birine sahip olmak gerekmektedir. Bu aletlerden birine sahip olamayan ya da evinde internete sahip olmayanlar için uzaktan Arapça eğitimi alamamaktadır. Bu durum uzaktan eğitimin belli şartlarının olduğunu göstermektedir.

Uzaktan Arapça eğitiminde yaşanan internet kopukları dersin akışını olumsuz etkileyebilmektedir. Derslerde yaşanan kopukluklar ile hem öğrenci hem de öğretmenin dikkati bozulabilmektedir. Uzaktan eğitimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için bu kopuklukların olmaması ya da en aza indirilmesi

gerekmektedir. Yaşanan her kopukluk ayrıca öğrencilerin derslere karşı ilgisini, motivasyonunu da etkilemektedir. Örneğin derste yaşanan kopukluk gelecek derisi olumsuz etkilemekte ve geçmiş dersten verim alamayan öğrenci ya da bildiklerini internet kopuklukları nedeniyle anlatamayan öğretmen, öğrencinin geçmiş derste ne anladığını veya nelerin eksik olduğunu bilemez ve gelecek konuların ilerleyişinde aksaklıkların yaşanmasına neden olur.

Uzaktan Arapça eğitiminin bir diğer dezavantajı ise öğretmen ve öğrenci arasındaki bağların yeterince kuvvetli olamamasıdır. İnternet ortamında tanışan öğretmen ve öğrenciler yeterli düzeyde iletişim kurabilse de iletişimin ekran üzerinde olması öğretmen-öğrenci ya da öğrencilerin kendi aralarında samimi bir ortamın kurulmasını engellemektedir.

Uzaktan Arapça eğitimde öğretmenin tüm öğrencilere odaklanması, onlarla ilgilenmesi daha zordur. Öğrenciler internet ortamında derslerinde dikkatinin dış etkenlerle daha çabuk dağılabilmektedir. Özellikle aile ortamında ya da bulunduğu ortamda başka birileri de yaşıyorsa bu dikkat daha kolay dağılabilmektedir. Bu dikkat dağınıkları internet ortamında öğretmenin dikkatinden kaçması daha kolaydır. Arapçanın yoğun gramer ya da kelime bilgilerinden bir anlık dalgınlıkla dinlemeyi kaçırmak diğer ders akışını da olumsuz etkiler ve yavaşça öğrencinin dersten uzaklaşmasına neden olabilir.

Uzaktan yabancı dil eğitimleri için internet ortamında birçok platformlar kurulmuştur. Bu platformların bazıları ücretli bazıları ise ücretsizdir. Bu platformların bazıları güvenlik açısından tehlikeler oluşturabilmektedir. Kayıt esnasında yüklenen kişisel bilgilerle ve ödenen ücretlerle hem ekonomik olarak hem de kişisel bilgilerin korunması açısından tehlikeler doğurabilmektedir.

Arapça konusunda yetkin olmayan her kişi internet ortamındaki bazı platformlarda kendilerini öğretmen olarak gösterip yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadan dersler vermekte olup bu platformlara üye olan ve Arapça öğrenmek isteyen kişiler bu kişilerden dersler alabilmektedir. Bu açıdan hem öğrenciler zaman hem de ücretli ise ekonomik olarak da kayıp yaşayabilmektedir.

Uzaktan Arapça eğitimi günümüzde oldukça yaygınlaşan bir eğitim modeli olmuştur. Özellikle günümüzde Arapçaya verilen önem ve değer ile sayısı artan Arapça öğrenci sayısı günbegün artmaktadır. Arap turistlerin sayısındaki artış, ekonomik iş olanakları,

yurtdışı çalışma olanakları, dini nedenler, ilahiyat sayısındaki artış gibi nedenler Arapçanın kullanımını arttırmıştır. Arapça öğrenimindeki talepleri herkes için karşılamak adına hem okullarda zorunlu veya seçmeli olarak verilen dersler ayrıca uzaktan eğitimle de verilmeye başlanmıştır. Uzaktan Arapça öğretiminin bazı dezavantajları bulunsa da avantajlarının çokluğu ya da yaşam koşulları bu eğitim modelinin kullanılmasına ve yaygınlaşmasına vesile olmuştur.

3.4. Arap Dili Öğretiminde Yüz Yüze Eğitim ve Uzaktan Eğitimin

Karşılaştırılması

Yüz yüze eğitim bir diğer adıyla geleneksel eğitim en ilkel eğitim modelidir. Günün değişen şartları ve teknolojiyle birlikte tüm bireylerin diğer hakları gibi eğitim hakkını da karşılamak amacıyla uzaktan eğitim modeli tüm dünyada kullanılmaya başlanmıştır. Uzaktan eğitim ihtiyaç olarak çıktığı ilk dönemde öğrencilerin zorunluluk durumu ile kullanılmışken zamanla eğitim modelinin benimsenmesiyle ortaya çıkan ihtiyaca binaen insanların tercih ettikleri bir eğitim modeli olmuştur. Uzaktan eğitim bazıları için yüz yüze eğitim modeline göre daha avantajlı iken bazıları için yüz yüze eğitim modeli daha avantajlı görülmüştür. Bu iki eğitim modelinin Arap dili alanında avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. İki eğitim modelinin Arap dili öğretimindeki avantajlarını karşılaştırmak bu alanda hangi öğretim modelinin tercih edilmesi gerektiğini daha iyi anlamamız açısından daha faydalı olacaktır.

- a. Yüz yüze Arapça öğretiminde öğrenciler öğretmenleriyle yüz yüze sosyalleşme ve pratik yapabilme imkanına sahiptirler. Böylece yabancı dil eğitim ve öğretimindeki canlılık ve aktiflik yüz yüze eğitimde karşılanabilmektedir. Uzaktan eğitimle Arapça öğretiminde ise öğrencilerin sosyalleşme oranı daha düşüktür. Öğrenciler internet ortamında yeni tanıştıkları ya da önceden tanıdığı ancak sadece ders ekranında kurduğu arkadaşlıklar iletişim kurması ve sosyalleşmesini sınırlı kılmaktadır. Örneğin öğretmenin anlattığı bir şeyi kaçırdığında ya da anlamadığında öğretmen yerine bazen arkadaşına sorması yüz yüze eğitimde daha olanaklı olmaktadır.
- b. Yüz yüze Arapça öğretiminde yapılan değerlendirme sınavlarında öğrencilerin kopya çekmesi daha zor iken uzaktan eğitimle Arapça öğretiminde yapılan değerlendirme sınavlarında ise kopya çekme ya da yardım alma daha kolay olmaktadır. Özellikle kameranın olmadığı uzaktan Arapça öğretim sınavlarında öğrenciler kendilerinin yerine başka kişileri sınava sokabilmektedir. Bu durum hem

öğrencinin kendisini ölçme ve değerlendirmesini olanaksız kılarken hem de eğitimde adalet ortamının sağlanamamasını da neden olmaktadır.

- c. Yüz yüze yapılan Arapça öğretim sınavlarında öğrencilere verilen süreler daha uzun olabilirken uzaktan eğitimle yapılan Arapça öğretim sınavlarının süreleri daha kısıtlı olabilmektedir. Özellikle öğrencilerin kopya çekme ya da arkadaşlarından yardım almanın önüne geçebilmek amacıyla sürenin kısıtlı olması öğrencinin sınavda rahat bir şekilde olmasının ve sınavını çözmesine bir engel oluşturmaktadır.
- d. Yüz yüze Arapça öğretiminde zaman ve mekân sınırlı iken uzaktan Arapça öğretiminde zaman ve mekân sınırlaması olmaması uzaktan Arapça öğretiminin tercih sebeplerinden biridir. Vakitlerin ve mekânın kısıtlı olmaması Arapça öğrenmek isteyen ve günlük hayatlarında meşgul olup bu eğitimi alamayan insanlar için bir avantajdır.
- e. Uzaktan Arapça öğretiminde geleneksel metotların dışına çıkılarak daha görsel bir ders işlenirken yüz yüze eğitimde teknolojik araç ve gereçler daha kısıtlı kullanılmakta olup geleneksel yöntemler kullanılmaktadır. Her geçen gün teknolojiye yenilikler çıkmaktadır. Teknolojinin hayatımıza girmesiyle hayatımızın her alanında olduğu gibi teknoloji alanında da teknolojiye yer verilmektedir. Teknoloji çağında geleneksel eğitim modellerini kullanmak özellikle günümüz çağında doğmuş ve büyümüş çocuk ve gençler için sıkıcı bir eğitim modeli olabilmektedir. Teknolojinin sağladığı imkanları kullanmada uzaktan Arapça eğitim ve öğretiminde tecrübe sahibi öğrenci ve öğretmenler için daha dikkat çekici ve eğlenceli olabilmektedir. ¹¹⁶
- f. Yüz yüze Arapça öğretiminde öğretmenin sınıf ortamında bulunması ve istenilen zamanlarda soru sorulabilmesi, yüz yüze münakaşalar yapılabilmesi yüz yüze eğitimde öğretmen ve öğrenciler arasında dersin ilerlemesini sağlarken uzaktan Arapça öğretiminde bu durum farklıdır. Uzaktan Arapça öğretiminde öğrenci ve öğretmen arasındaki bağın yüz yüze eğitime göre daha az olması nedeniyle öğrenciye Arapça öğretiminde daha fazla sorumluluğa sahiptir. Öğrenemediği ya da anlayamadığı konuların öğrencinin kendisinin tamamlaması beklenir. Yüz yüze eğitim modelinde öğretmene okulun sınırları içerisinde istenilen vakitte soru sorulabilmesi öğrencinin üzerindeki yükü hafifletmektedir.

---

¹¹⁶ A.g.e., 180.

- g. Yüz yüze eğitim geleneksel bir eğitim modeli olup değişik materyaller kısıtlı olarak kullanılsa da herkesin seviyesine uygun bir eğitim modelidir yani yüz yüze Arapça Öğrenimi uzaktan eğitimle Arapça Öğretimi gibi teknolojik yeterlilik gibi belli bir uzmanlık gerektirmemektedir. Özellikle yaşlı ilerlemiş bireylerin bu yeterlilikte eksik olması nedeniyle yüz yüze eğitim modeli uzaktan eğitim modeline göre bu bireyler için daha uygun olabilmektedir. Belli bir teknolojik bilgi yeterliliğine ve teknolojik araç-gereç donanımına sahip olmak gerekmektedir.
- h. Yüz yüze Arapça öğrenimi yol, kitap-kırtasiye ürünleri gibi ekonomik açıdan uzaktan Arapça öğretimine göre daha fazla masraflı gözükse de uzaktan Arapça eğitimi içinde bazı masraflar bulunmaktadır. Uzaktan eğitimle Arapça öğrenmek isteyenlerin en başlıca sahip olması gereken internet ve bununla birlikte telefon, tablet veya bilgisayar gibi araçlardan biridir. Eğer öğrenci bu gibi araçlardan birine sahip değilse belli bazı yüklü masraflara girmesi gerekmektedir. Bu masrafların karşılanmasında ailelerin ya da öğrencilerin bazıları borçlara girerken bazıları ise bu eğitim modelinden ziyade yüz yüze eğitim modelini tercih etmek zorunda kalmaktadır.¹¹⁷
- i. Yüz yüze Arapça eğitiminde öğrenciler belli rahatsızlıklar ya meşguliyetler nedeni ile okula gidemediklerinde derslerinden geri kalabilmektedir. Yüz yüze eğitimin tekrarının olmaması o dersi alamayan öğrenciler sonraki derse eksik olarak başlar. Uzaktan Arapça öğretiminde ise derslerin dersin işlendiği sisteme kaydetme özelliği bulunmaktadır. Böylece derse girmeyen, dersleri kaçıranlar veya konuyu tekrar dinleyip daha iyi kavramak isteyenler için avantaj sağlamaktadır.
- j. Yüz yüze Arapça öğreniminde öğrenciler daha rahat iken, uzaktan Arapça öğreniminde ekran önünde daha sabırsız olabilmekte olup derslerde kolaylıkla ekran karşısında sıkılabilmektedir.
- k. Yüz yüze eğitimde öğrencinin ders içinde ders notlarını tutması gerekirken uzaktan Arapça eğitimde ise kayıtlı dersleri tekrar izleyerek notlarını çıkarabilme avantajı bulunmaktadır.
- l. Yüz yüze Arapça eğitiminde ders süreleri daha uzun olurken uzaktan Arapça eğitiminde dersler daha kısa süreli olması tercih edilmektedir.
- m. Yüz yüze eğitimde öğretmen ve öğrenciler bir ortamda bulunduğu için birbirlerinin jest ve mimiklerini görebilme imkânı varken uzaktan Arapça öğretiminde daha

---

¹¹⁷ Gürbüz Çalışkan, “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitimle Yürütülen Türkçe Öğretimine Yönelik Görüşleri”, *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Aslan ve Gürbüz Çalışkan (Ankara: Pegem Akademi, 2020), 285.

kısıtlı olabilmektedir. Özellikle ekran karşısında kamerasını açmayan öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığını öğretmenler görememektedir.¹¹⁸

---

¹¹⁸ Hasan S. Keseroğlu, “Eğitime Uzaktan Bakmak”, *Çeşitli Boyutlarıyla Uzaktan Eğitim*, Der. Güler Demir, Ayşenur Güneş ve Hamid Derviş (İstanbul: Hiper Yayın, 2021), 46-47.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ACİL UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMASI

4.1. Acil Uzaktan Eğitim Uygulaması

2019 yılının sonlarında Çin’de çıkan covid-19 virüsü kısa sürede tüm dünyaya etkisini göstermiştir. Bu virüsün ölümcül ve ağır sonuçları nedeniyle bireylerin sağlıklarını korumak amacıyla çoğu ülkeler vatandaşlarına kısıtlamalar ve yasaklar getirmiştir. 2020 yılının mart ayında ilk vakanın ülkemizde görülmesiyle bu kısıtlama ve yasaklar ülkemizde de başlamıştır.

Bu yasaklardan ilki sokağa çıkma yasağıdır. Pandeminin özellikle ilk evresinde sıkı bir denetimle konulan bu yasak sebebiyle eğitime bir hafta ara verilmiş ve sonrasında ani bir kararla uzaktan eğitime geçilmiştir. Olağanüstü bir durumda aniden gerçekleşen ve zorunlu olan bu uzaktan eğitim sistemi adını “Acil Uzaktan Eğitim” almıştır. Acil uzaktan eğitimin diğer uzak eğitimden en temel farkı bir keyfiyetten ziyade zorunluluk olması ve kişilerin tercihine bırakılmamış olmasıdır. Acil uzaktan eğitime geçişte Türk üniversitelerin çoğu hazırlıksız yakalanmış ve bu durum eğitime olumsuz yansımıştır.

Acil uzaktan eğitimde tıp gibi bazı bölümler dışında uzaktan eğitime geçişte üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerine göre şekiller belirlenmiştir. Bunlardan ilki eş zamanlı uzaktan eğitim sistemidir. Pandemi sürecinde eş zamanlı eğitimi devam ettiren okulların sayısı az olmakla birlikte çoğu özel üniversiteler veya olağan durumda uzaktan eğitim ile eğitim veren üniversitelerdir.

Pandemi döneminde yürütülen eş zamanlı eğitimde öğrenciler derslerine tıpkı okulda olduğu gibi saati saatine girmekte ve derste hocaya soru sorabilmektedir. Bu uzaktan eğitim modeli ile okulun eksikliği bir nebze de olsa hissedilmemeye çalışılmıştır.

Pandemi sürecinin ilk evresinde çoğu üniversitenin hazırlıksız yakalanmasıyla öğretmenler ders işleyememiş ve okulun sistemine belli video, belge ve kaynaklar yükleyerek tamamen öğrenciye dersler bırakılmıştır. Eş zamansız olarak adlandırılan

bu yöntemde öğretmene soru sorma ve aktif katılımın bulunmaması öğrencilerin eğitimini ve motivasyonlarını olumsuz etkilemiştir.

YÖK'ün aldığı uzaktan eğitim kararı, üniversiteler arası adaletsizliğin yanında öğrencilerin buldukları koşullarda da adaletsizlikler bulunmaktadır. Bireylerin sahip olduğu teknolojik aletler veya internete erişim gibi eksiklikler ile pandemi sürecinde eğitimde eşitlik ilkesi göz ardı bırakılmıştır. MEB ilkokul, ortaokul ve lisede bu durumu EBA sistemi ile çözmeye çalışmış ancak YÖK üniversitelerde uzaktan eğitime dair yapmaya çalıştığı çalışmalar yetersiz olmuştur. YÖK bu süreçte öğrencilere her ne kadar yeterli olmasa da 6 GB internet vererek bilgiye erişimlerini sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca sınavları online yaparak internete erişimde problem yaşayan bireylerin sınavlarında aleyhine bir karar almıştır.

Türk eğitim sistemi uzun yıllardır çokça tartışılmış ve yeni çözümler ileri sürülmüştür. Her yeni çözümün arkasında istikrar olmadığı gibi bu çözümlerde yeterli olamamıştır. Türk eğitim sisteminde bulunan genel problemler Türkiye'deki dil eğitimine de olumsuz yansımıştır. Türkiye'de yabancı dil eğitimi her ne kadar ilkokul seviyesine indirilerek dil eğitim yaşı düşürülse de yeterli düzeyde yabancı dil konuşanların sayısı istenilen seviyede değildir. Bunun öğretmen ve öğrenci taraflı çeşitli sebepleri olsa da en önemli sebeplerinden biri de Türkiye'deki dil eğitim modelidir. Türkiye'deki yabancı dil eğitiminde normal bir eğitim sürecinde bile problemler yaşanmakta iken bu problemler özellikle de pandeminin başında daha da kötü bir hale dönüşmüştür. Pandeminin beraberinde getirdiği yetersiz koşullar ve olanaklar bu konuda en çokta öğrenci mağdur olmuştur.

Covid-19 salgını süreci bize olağanüstü durumlarda Acil Durum Eylem Planı'nın önemini göstermiştir.

Türk üniversitelerinde yürütülen Arap dili eğitimi üniversitelerin kendi imkânlarına göre değişiklik gösterse de temel sistem hemen hemen aynıdır.

Örneğin Türkiye'de Arap dilini öğrenen bir üniversite öğrencisi pandemi öncesinde yabancı ve Türk hocalardan dil eğitimi almış ancak yürütülen etkinlik ve projelerin okuldan okula farklı olması nedeniyle öğrencilerde dil eğitimi farklı düzeylerde olmuştur. Pandemi sonrasına baktığımızda ise bu aradaki farklar daha da artmıştır. Örneğin üniversitenin veya öğrencinin sahip olduğu olanaklar, öğretmenlerin uzaktan

eğitimde kullanacakları materyallere karşı bilgi düzeyleri gibi eksikler yabancı dil eğitimine olumsuz yansımıştır.

Ancak bu durum özel ve devlet okullarında farklılık göstermekte olup özel okulların olanakları ve öğrenciye ilginin devlet okullarına göre daha fazla olmasıyla özel okuldaki öğrencinin daha az mağduriyetle bu süreci atlatmasını sağlamıştır.

Pandemi döneminde gerçekleştirilen dil eğitim derslerine baktığımızda özellikle sözel öğrencilerin ve ezber yeteneği kuvvetli olmayan öğrenciler için bu dersler sıkıcı ve verimsiz bir şekilde tamamlanmaktadır. Öğretmenlerin bu durumda dersi sınırlı metotlardan uzaklaştırmalı ve öğrencinin yaşına göre uygun sistemi bulup eğitimde öğrencinin bütün duyularını kullanmasını sağlamaya çalışmalıdır.

4.1.1. Acil Uzaktan Eğitimin Avantajları

Covid-19 salgını ile eğitime zorunlu bir yenilik getirilmiştir. Bu yenilikle insanların temel ihtiyaç ve haklarından biri olan eğitim hakkından mahrum bırakılmamaya çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye’de UZEM ile eğitim veren İstanbul Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi’nin sistemleri tüm üniversitelerin erişimine açmasıyla uzaktan eğitim altyapısı bulunmayıp uzaktan eğitimle ders alamayan öğrenciler için bir avantaj oluşturulmaya çalışılmıştır. Dünyada ve Türkiye’de eğitimin devam etmesi için alınan uzaktan eğitim kararıyla senkron (eş zamanlı) ve senkron olmayan (eş zamansız) yöntemlerle bu süreci devam ettirmeye çalışmışlardır. Eş zamanlı yürütülen eğitim için dünya devletleri internete erişimde öğrenciler için belli kolaylıklar sağlamaya çalışmıştır.

Türkiye’de ilk covid-19 vakası alınan önlemlerle çevre ülkelere göre daha geç olmuştur.

Uzaktan eğitim konusu her ne kadar ani bir kararla alınmış olsa da öğrenci ve öğretmenlere bazı avantajlarda sunmuştur. Bu avantajlardan bazıları şunlardır;

- a. Eğitimin devamlılığı sağlanmıştır.

Uzaktan eğitimin en büyük yararı, eğitimin devamlılığı ilkesine bağlı olarak pandemi sürecinde bireylerin eğitimlerine devam etmesini sağlamasıdır. Eğitimin herhangi bir merhalesindeki kopukluk öğrencilerin hem derslere karşı motivasyonu ve eğitimde ilerlemeyi olumsuz etkilemektedir. Eğitim tespihin nişaneleri gibi aşama aşamadır. Bu aşamalarda da belli kademeler vardır. Nişanelerden ya da diğer taşlardan birinin

kopması bütün tespihin dağılmasına neden olur. Eğitimde bu şekildedir, eğer herhangi bir kademesinde bozukluk olursa sonraki veya önceki taşlar arasındaki ilişkide kopar.

Uzaktan eğitim bu açıdan eğitimde devamlılığı sağlamak adına alınmış bu kararda her ne kadar bazı eksiklikler olsa da bu süreçte en iyi ilerleyebilmesi için en önemli kararlardandır.

b. Eğitimde öğrenci ve veliler lehinde maliyeti düşürmüştür.

Pandemi sürecinde çoğu iş yerlerinin kapanması hem işveren hem de işçiler için bir dezavantaj oluşturmuştur. Bu süreçte veliler ekonomik olarak zor bir durumla karşı karşıya kalması öğrencilerin eğitimine de yansımıştır. Bu süreçte eğitimin yüz yüze olması ile velilere ek bir masraf çıkarırdı. Pandemi sürecinde eğitimin uzaktan olması ile yol, beslenme, barınma gibi masraflar olmaması veliler ve öğrenciler için ekonomik olarak büyük bir avantaj sağlamıştır.

c. Zaman ve mekân sınırlamasının olmaksızın ders görmeye ve dersi tekrar izlemeye imkân sağlamıştır.

Pandemi sürecinde Türkiye’de bazı bölümler dışında dersler eş zamanlı veya eş zamansız olarak iki şekilde yürütülmüştür. Eş zamanlı olarak eğitimlerini sürdüren üniversitelerin çoğu ile eş zamansız eğitimlerini sürdürenler ders esnasında dersleri okulun eğitim platformlarına ekleyerek öğrencilerin dersleri tekrar tekrar izlememelerine olanak sağlamıştır.

Pandemi süreci öğrencileri sadece vücut sağlığını değil ayrıca psikolojik olarak da büyük izler bırakmıştır. Öğrencilerin hem virüse yakalandıkları süre içerisinde sağlık açısından yaşadıkları zorluklar hem de yakınlarının vefatlarıyla yaşadıkları psikolojik zorluklar ile derslere bir süre giremeyen öğrenciler için ders videolarının sisteme yüklü olması öğrencinin lehinde olmuştur. Böylece istediği zaman ve yerde dersini izleme imkânı olmuştur.

d. Uzaktan eğitim öğrenciye zaman kazandırmıştır.

Uzaktan eğitimle öğrenci okula hazırlanmak ve toplu taşıma ya da özel araçla yolda harcadığı vaktini kendine ayırabilmiştir. Böylece zamandan tasarruf eden öğrenci bu zamanlarında ailesiyle ya da kendi hobileri ve dersleriyle daha fazla ilgilenibilme fırsatı olmuştur. Bu süreci olumlu bir şekilde atlatanların çoğu pandemiden sonra fark

ettiği en önemli şeylerden biride hayatın yoğunluğu nedeniyle kendilerine zamanın az ayrıldığına farkına varması ve hayatın önemi olmuştur.

- e. Uzaktan eğitim öğrenci ve öğretmenlere teknolojiyi kullanmada yeterlilik sağlamaktadır.

Uzaktan eğitimin ani ve zorunlu olarak karar alınmasıyla bazı öğrenci ve öğretmenlerin dijital okuryazarlık ve teknolojiyi kullanımdaki yetersizlikleri nedeniyle eğitimin ilk aşmalarında yaşadıkları zorlukları sürecin ilerleyen zamanında zamanla bunu aşmışlardır. Pandemi sürecinde eğitimin zorunlu olarak uzaktan olması teknolojiyi kullanmalarını ve dijital okuryazarlıklarını edinmelerini de zorunlu kılmıştır. Böylece bu alandaki yetersizlikleri bu süreçte edinmişlerdir.

- f. Uzaktan eğitimle öğrenci ve öğretmenlerin sağlıkları korunmuştur.¹¹⁹

Uzaktan eğitime geçişin temel amacı bireylerin covid-19 salgınından korumaktır. Belki de uzaktan eğitimin en büyük avantajı kişilerin o kalabalık sınıflarda virüsü engelleyerek bireylerin sağlıklarını koruması olmuştur. Virüsün hava ile bulaşması bu süreçte bireyler arasındaki mesafelerin daha fazla olmasını zorunlu kılmıştır. Bu mesafeler her ne kadar eğitimi olumsuz etkilese de sağlığın korunması için gerekli ve zorunluydu.

- g. Sınavların olmaması

Uzaktan eğitim sürecinde özellikle eş zamansız eğitim olarak eğitimlerini sürdüren üniversiteler gerekli sistemin olmaması nedeniyle pandeminin ilk sürecinde sınav yapamamışlardır. Sınavların olmayışı çoğu öğrenciler için bir avantaj sağlamıştır. Özellikle bu süreci zor atlatan ve gerekli ortam ve araç-gerece sahip olmayan öğrenciler için sınav olunması adaletsizce olurdu. Öğrencilerin özellikle pandeminin ilk sürecinde yaşadıkları adaptasyon, psikolojik ve beden sağlığı, araç-gereç ve internete erişim gibi problemleri çözülmeyen sınav yapmaya çalışmak eğitimde eşitlik ilkesine aykırı olurdu.

---

¹¹⁹ Mehmet Başaran, vd., “Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma” *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, C.5, S.2 (2020): 379.

- h. Bazı üniversiteler olağan durumda yürütülen eğitimde devam zorunluğu şartını koşarken bu süreçte bu zorunluluk kalkmıştır.

Pandemi öncesi yüz yüze verilen eğitimde bazı üniversitelerde ve bazı bölümlerde devam zorunluluğu bulunmaktaydı. Bu zorunluk bazı öğrenciler için hem yorucu hem de sıkıcı olmaktaydı. Olağanüstü bir durumla karşı karşıya kalan dünya ve ülkemiz bu süreci zor atlatan ve belli kaynaklara erişimde sıkıntı yaşayan öğrenciler için bazı kararlar almıştır. Bunlardan biri YÖK'ün öğrencilere tanıdığı eğitimlerini sorgusuz dondurma hakkı ve devam zorunluğunun kaldırılması olmuştur. Bu iki karar öğrenciler için son derece lehte bir karar olmuştur.

- i. Öğrencilerin bazıları uzaktan eğitim sürecini aile yanında geçirmeleri ve evlerinde olmaları onları mutlu etmiştir.¹²⁰

Öğrencilerin bu süreçte yurt yerine daha temiz bir ortamda bulunması ve evde güzel yemek yemeleri öğrencileri mutlu etmiştir. Öyle ki evde yenilen yemeğin lezzeti, aile sevgisi, yemekhanede yemek sırasını beklememek, aileleriyle bolca vakit geçirmeleri, ailelerine ev ve köy işlerinde yardımcı olmaları hem aile bireyleri hem de öğrenciler için büyük bir avantaj sağlamıştır. Özellikle ailelerini uzun bir süre göremeyen öğrenciler için bu süreç oldukça olumlu olmuştur.

- j. Bu süreci evinde geçirmek zorunda kalan öğrencilerin KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) gibi sınavlara daha iyi hazırlanabilmişlerdir.¹²¹

Öğrencilerin bazıları için okula gidiş-geliş gibi süre kaybını yaşaması ve okul derslerinde sınavların ve yoklamanın olmaması gibi durumlar sayesinde KPSS sınavına daha iyi hazırlanabilmişlerdir. Bu süreci öğrenciler kendi lehlerine çevirebilmek adına zamanlarını faydalı geçirmeye çalışmışlardır.

- k. İstenilen vakitte uyanabilmek.

Okul sürecinde sabahın erken vakitlerinde derslerin olması ve yoğun bir gün geçirmek öğrencilerin çoğu için sorun teşkil edebilmekteydi. Bu süreçte öğrenciler derse 5 dk.

---

¹²⁰ Ferhat Han ve Nesip Demirbilek, “Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yürütülen Zorunlu Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri”, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, C. 12, S. 44 (2021): 189.

¹²¹ A.g.e., 189.

kala kalkması bile yeterli olup öğrencilerin daha fazla uyumasına ve erken kalkmalarına gerek kalmaması yönünde öğrenciler için bir avantaj sağlamaktadır. Böylece öğrenciler için bolca dinlenme ve de uyuma vakti olmaktadır.

l. Uzaktan eğitim bireysel öğrenmeyi sağlar.¹²²

Uzaktan eğitim sayesinde bireyler öğretmen merkezli bir eğitimden ziyade kendi kendine araştırıp okuyabilen bireyler olmuşlardır. Özellikle eğitimin eş zamansız olduğu üniversitelerde sınav yerine verilen ödevler için belli kaynaklara ulaşmayı sağlayan öğrenciler hem bilgiye en doğru erişimin nasıl olduğunu hem de okuduklarından kendi cümleleriyle bir şeyler yazabilmeyi öğrenmişlerdir. Bu durum bireylerin ilerideki hayatlarında herhangi bir araştırma yapmak veya akademide ilerlemek istediklerinde bilgiye en doğru ulaşabilmelerini sağlayacaktır.

m. Pandemi sürecinde boş vakitlerinde evlerinde kalmak zorunda kalan bireyler kişisel gelişimlerine yönelik bazı aktivitelerde bulunmuşlardır.

Uzaktan eğitim sürecini evinde geçiren öğrenci ve öğretmenler boş vakitlerinde hem aile fertleriyle güzel vakitler geçirmekte hem de kitap okuyarak, yemek yaparak, kaliteli filmler izleyerek ya da hobilerini için zaman ayırarak kişisel gelişimlerine katkı sağlamışlardır.

n. Pandemi öncesi eğitim hayatlarında çekingen olan öğrenciler, bu süreçte üzerlerinde daha az baskı hissederek derse katılımları artmıştır.

Bu süreçte gerçekleştirilen eğitimde kameranın kapalı kalabilmesi nedeniyle hiç kimseyi göremeyen ve hiç kimsenin de kendisini göremediği ortamda daha rahat olduğu görülmüştür. Böylece derse katılımlarını artıran bu öğrenciler için dersler daha verimli geçmiştir.

o. Uzaktan eğitim sayesinde iş ya da başka gerekçelerle eğitim hayatına ara veren bireyler için kısa süreli de olsa eğitim hayatlarına dönme fırsatı sunmuştur.

Çalışan bireyler veya ev kadınları gibi eğitim hayatlarına bazı gerekçelerle ara veren bireyler uzaktan eğitimin sağladığı olanakla evlerinden belli bir süre derslerine devam

---

¹²² Hatice Zehra Ünal, “Covid-19 Pandemi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitime İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Yalova İli Altınova İlçesi Örneği” (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İZÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021), 9.

edebilmişlerdir. Böylece eğitimi yarım kalmış bireyler için büyük bir avantaj sağlanmıştır.

Uzaktan eğitimin birçok avantajı yukarıda ifade edildiği gibidir. Ayrıca bu avantajlarının yanında birçok dezavantajı da bulunmaktadır. Bunlar ise alt başlıkta incelenecektir.

4.1.2. Acil Uzaktan Eğitimin Dezavantajları

Türk eğitim sisteminin yeterliliği konusunda uzun yıllar değişiklik ve onarımlara gidilse de eğitim sisteminde istenilen seviyeye ulaşamamıştır. OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) tarafından yapılan araştırmaya göre Türkiye eğitim alanında yatırımları ve çalışmalarının yeterli düzeyde olmadığını belirtmiştir. OECD ülkelerine göre Türkiye'nin öğrenci başına harcadığı para yarısı kadardır.¹²³

Türkiye'nin eğitim alanındaki problemlerini aşamaması kriz ve afet döneminde daha da kötü bir sürece gidilmesine neden olmuştur. Covid-19 pandemi sürecinde ortaya çıkan temel problemler;

- a. Pandemi ile artan fırsat eşitsizliği.

Pandemi öncesi eğitimde mevcut olan fırsat eşitsizliği pandemiyle daha da artmıştır. Öğrencilerin buldukları ailedeki ekonomik seviyelerin farklı oluşu, teknolojik aletlere ve internete erişimde eşitsizliğe neden olmuştur. Ayrıca özel okullardaki uzaktan eğitim altyapısının varlığı ile devlet okullarındaki yetersiz ya da hiç altyapının bulunmaması öğrencilerin eğitim hayatlarına olumsuz yansıdı. Bu durumda mağdur olan binlerce öğrencinin kaliteli eğitimden yoksun kalması pandemi sonrası eğitim hayatlarına da olumsuz yansımıştır.

Fırsat eşitsizliğinin diğer bir değişkenleri ise kırsal kesimde yaşayan ailelerin ve çocukların günlük hayatlarında eğitim dışında farklı mesuliyetlerinin bulunması, öğrencilerin ders için gerekli bir ortamının bulunmaması, ev yaşam koşullarının yeterli düzeyde olmaması öğrencilerin eğitim hayatlarına olumsuz yansımıştır.

---

¹²³ Erhan Elaldi, "OECD Ülkeleri İçinde Eğitime Yapılan Yatırımda Türkiye Kaçınıcı Sırada?", <https://tr.euronews.com/2022/10/03/oecd-ulkeleri-icinde-egitime-yapilan-yatirimda-turkiye-kacinci-sirada> [12.05.2023].

Covid-19 sürecinde yaşanan fırsat eşitsizliklerini genel başlıklar altında toplamaya çalıştığımızda teknik eşitsizlik, deneyim, sosyal destek ağları¹²⁴ şeklinde belirtebiliriz.

b. Öğretmen ve öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri.

Pandemi döneminde öğretmenlerin ve öğrencilerin teknopedagojik alana yönelik eksiklikleri nedeniyle eğitimde eksiklikler çıkmıştır. Bu eksiklikler pandemi sonrası yüz yüze eğitime geçişte daha da açığa çıkmıştır.

21. yüzyılında teknolojik gelişmelerin hayli derecede arttığı bir dönemde yaşamaktayız. Dünyada ve ülkemizdeki bu gelişmeleri Türk eğitim sistemine yansıtmanız hem öğretmenlerin hem de öğrenciler için olumlu olacaktır. 1980 sonrası doğan bireylerin bilgisayar ortamıyla tanışmasıyla teknoloji bireylerin hayatlarında önemli bir yer edinmiştir. Artık geleneksel yüz yüze eğitimin yanında teknolojik tabanlı eğitim sistemleri de ihtiyaca binaen ortaya çıkmıştır. Teknolojik tabanlı eğitimin özellikle covid-19 pandemi süreciyle önemi hızla artmıştır. Ani ve zorunlu olarak alınan uzaktan eğitim sürecine hazırlıksız yakalan öğretmen ve öğrenciler bu sürecin özellikle ilk evresinde sorunlar yaşamışlardır. Bazı üniversitelerin uzaktan eğitime yönelik altyapılarının olmaması, bazı öğretmen ve öğrencilerin teknolojik yeterliliğe sahip olmaması ile eğitimden istenilen verim alınamamıştır. Pandeminin bize gösterdiği en önemli şey Türk üniversitelerinin bu sürece pek de hazırlık yapmamış olmasıydı. Bu durumun eğitime olumsuz yansımalarından sonra bu yeterliliği edinebilmek adına eğitimler verilmeye çalışılmış, üniversitelerin altyapı problemleri çözülmeye çalışılmıştır.

c. Pandemi sonrası eğitimde yeni bir düzen sağlanması.

Pandemi sonrası eğitimin kademeli olarak açılışında ileriye dönük bazı kısa ve uzun vadeli çözüm önerileri yapılması gerekmektedir. Özellikle okulların açıldığı ilk dönemlerde hijyen kurallarının iyileştirilmesiyle öğrencilerde meydana gelen öğrenme eksikliklerini tamamlayabilmek için öncelikli olarak bireysel olarak eksikliklerin belirlenmesi gerekir. Ayrıca bu süreci zor atlatan her öğrenci için hocalarının destekleri olmalıdır. Okullarda deprem gibi doğal afetlere yönelik yapılan planlamalar

---

¹²⁴ Gizem Engin, “Salgın Sürecinde Fırsat ve İmkân Eşitliği/Eşitsizliği”, *Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk (Ankara: Pegem Akademi, 2021), 143.

ve hazırlıklar gibi eğitimde de öğrenci ve öğretmenler için hazırlık programları yapılmalıdır.

Kısacası pandemi sonrası eğitim sistemini iyileştirmek için eğitimin sürdürülebilir olmalıdır.¹²⁵

Uzaktan eğitim sistemine bireylerin temel haklarından biri olan eğitim hakkını ellerinden almamak adına geçilse de bireylerin buldukları ortam ve koşullar eğitimde fırsat eşitsizliğini engelleyememiştir. Özellikle uzaktan eğitim sürecinde bireylerin uzaktan eğitim için en büyük problemlerinden biri olan materyal ve internete erişimi öğrencilerin eğitim hayatının sürdürülmesini engellemiştir. Pandemi öncesi eğitim sisteminde bulunan eşitsizlik pandemi ile daha da artmıştır. Özellikle çoğu dünya ülkeleri için sağlık ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak amacıyla çeşitli uğraşlar verilmiştir. Ülkelerin sağlıktan sonra en çok etkilendiği alan olan eğitimde yaşanan aksaklıklar bireyleri olumsuz etkilemiştir. Uzaktan eğitimin temel 3 problemi dışında diğer dezavantajları ise;

d. Yüz yüze eğitime göre öğrenci-öğretmen ilişkisi daha zayıftır.

Sosyal bir varlık olan insan, toplumun diğer insanlarıyla iletişim kurma ihtiyacı hisseder. İletişim bireylerin birbirleri arasındaki bağı güçlendirir ve sosyal bir birey olmasını sağlar. İnsanın biyolojik olarak ilk varlığından ölümüne kadar sürekli sosyal olan bireyler covid-19 vakasının çıkması ile sosyal hayatları sekteye uğramıştır. İletişim teknolojilerinin gelişmesi insanlık için oldukça faydalı olmakla birlikte bu süreçte insanların diğer bireylerle iletişim kurmasında yardımcı olmuştur.

Bir ekran çerçevesi ya da ses ile kurulan bağlantılar ile gerçekleşen dersler, yüz yüze eğitimdeki iletişim ve etki gibi olamamıştır. Ayrıca Türkiye'deki çoğu üniversitenin uzaktan eğitim için yeterli altyapıya sahip olmaması öğretmen ve öğrencilerin iletişim kurmasında, ulaşmasında problemlerin yaşamasına neden olmuştur. Öğrencilerin okul sistemine yükledikleri ödevlerde sorunlar, ödevlerle ilgili net bir açıklama yapılmaması gibi durumlarda öğretmenlerin bilgilendirmesine ve yardımına ihtiyacı

---

¹²⁵ R. Cengiz Akçay, "Salgın Sürecinde Türk Eğitim Sistemini Yeniden Düşünmek", *Covid-19 Salgınının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk (Ankara: Pegem Akademi, 2021), 1-11.

olan öğrencilerin çoğu bu süreçte yalnız bırakılması uzaktan eğitimin verimliliğini olumsuz etkilemiştir.

e. Arkadaş, akraba ve komşuluk ilişkileri gibi sosyal ilişkileri zayıflatmıştır.

Pandemi öncesi süreçte eğitim hayatını yüz yüze sağlayan öğrenciler bir anda ve uzun bir süre bu çevreden uzaklaşması sosyal ilişkilerini zayıflamıştır. Pandemide yalnızlığa alışan öğrenciler pandemi sonrası adapte sürecinde zorluk yaşamışlardır. Özellikle pandemiden sonraki ilk süreçte bazı öğrenciler çok hızlı yorulduklarını ve evlerinde zaman geçirmenin onları daha mutlu ettiğini de söylemiştir.

f. Uygulamalı derslerde yetersizdir.

Uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle fiilen uygulama yapmak mümkün değildir. Bu yüzden tıp, hemşirelik bölümleri insan sağlığı için önemli bölümler olması ve pratikliğe dayalı olması nedeniyle uygulamalı dersler yüz yüze gerçekleşmiştir. Aşçılık gibi diğer pratik bölümler ise eğitimlerine uzaktan yaparak salgının yayılmasını önlemeye çalışmışlardır. Bu süreçte pratiklik gerektiren bir bölüm okuyan öğrenciler için bu durum zor olsa da salgının en sağlıklı yürütülmesi için gerekli bir şart olsa da yeterli eğitim verilememiştir.

g. Yüz yüze eğitime nazaran daha rahat bir ortamın oluşumu ve öğrencileri olumsuz yönde etkilemesi.

Öğrencilerin yüz yüze eğitim için dersten önce uyanıp, hazırlanıp okula gitmesi derslerin ciddiye alınmasında önemlidir. Uzaktan eğitimde derslerde kameraların olmayışı öğrencilere rahatlık sunarak dersten kısa bir süre önce uyanmasına ve rahat olduğu kıyafetlerle ve rahat bulunduğu ortamlarda derse girmiştir. Bu durum öğrencilerin dersleri ciddiyetle dinleyememesine ve verim alamamasına neden olmuştur. Dersleri bir ekranda televizyon filmini izlemesi gibi rahatlığa giren öğrenciler yüz yüze derslerdeki ciddiyeti uzaktan eğitimde bulamamıştır.

h. Ölçme değerlendirme güçlüğü.

Pandemi sürecinde Türkiye'deki üniversitelerin çoğunda sınav esnasında kamera kullanılmamıştır. Öğrencilerin kontrol altında olmaması, sınav esnasında sınav için gerekli dokümanlara kolayca ulaşmasına ve arkadaşlarıyla bunu paylaşmasına neden

olmuştur. Bu durumda sınavın adaletli olmasını engellemiş ölçme ve değerlendirmede güçlük yaşanmasına neden olmuştur.¹²⁶

i. Derslerde motivasyon düşüklüğüne neden olmuştur.

Bir çocuğun bir yemeği ağlamadan yemesi için öncelikle aç olması gerekir. Aç olan bebek tam tersi ağlar ve yemeğine eriştiğinde mutlu olur. Bireyde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öncelikle o bilgiye aç olması gerekmektedir. Bir diğer adı güdülenme olan motivasyon için merak, istek ve dikkat duygularının hareketli olması gereklidir. Bir bebeğin aç olması gibi bilgiye aç olan birey bilgiye ulaşmak için çaba sarf eder ve çabasının sonunda da mutlu olur.

Uzaktan eğitimle öğrenciler meraklarını karşılayacak bilgiye nasıl ulaşabileceğini bilmemesi, kayda değer sonuçlara nasıl erişebileceklerini bilmemesi onun bilgiye erişimde motivasyonunu düşürmektedir. Bu durum, öğrencinin bilgiye erişimde baş başa olmasının sonucudur.¹²⁷

j. İnternet ve teknolojik aletlere bağımlılık artmış, hareketsiz bir hayat benimsenmeye başlamıştır.

Uzaktan eğitim öğrencilerinin ders boyunca sürekli bilgisayar ve internet ortamında bulunması, arkadaşlarıyla görüşmek için teknolojik aletleri kullanması ile teknolojik bağımlılık sorunu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sürekli ev içerisinde olan bu çocuklar oturma pozisyonunda olmaları onları hareketsizleştirmeye başlamış ve kilo artış hızında da sorunlar ortaya çıkmıştır. Sürekli teknolojik ekran ile film izleyen, oyun oynayan, arkadaşlarıyla zaman geçiren bu çocukların göz sağlığı da bu süreçte olumsuz etkilenmiştir.

k. Yüz yüze eğitimde olduğu gibi ciddi bir ortam olmaması ve ev rahatlığının öğrencinin eğitimine olumsuz yönde yansması

l. Öğretmenlerin beden dilini uzaktan eğitimde etkin bir şekilde kullanamaması nedeniyle öğrencide bir süre sonra zihnen dersten kopması.

m. Pandeminin dünya üzerinde eğitime en önemli etkisi okulların kapatılmasıdır.

---

¹²⁶ Suat Cebeci, “Uzaktan Eğitimde Yönetim”, *Pandemi Döneminde Yüksek Öğretimde*

Uzaktan Eğitim, Der. İkrım Daştan (Ankara: Nobel Bilimsel 2022) 8-9.

¹²⁷ A.g.e., 8-9.

Dünyada ekonomik seviyenin düşük olduğu ülkelerde gelen kısıtlamalarla okulların kapatılması öğrenme kaybına, okul terkine, eğitimde eşitsizliklere neden olmuştur. Çocukların ve gençlerin okula dönüşlerinin olmaması ileride toplumda olumsuz davranışlar sergileyen vatandaşlar ile küçük yaşta evliliğin önünü açabilmektedir. Kişilerin sağlığının ön planda tutularak alınan sosyal mesafeler ve kısıtlamalar uzun vadede olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir.¹²⁸

- n. Pandemi sürecinde mezun olan veya eğitim alan bireylerin kariyerleri olumsuz yönde etkilenmiştir.

Eğitimdeki yaşanan aksilikler ve olumsuzluklar bireylerin sonraki dönemdeki kariyerlerine olumsuz şekilde yansımıştır. Eğitimde gerekli bilgiyi alamamaları ile mesleki bilgi eksikliğine neden olmuş bu durumda işçi alınımında yapılan sınav ve mülakatlara olumsuz yansımıştır.¹²⁹

- o. Derslerdeki başarı oranlarında düşüşler yaşanmıştır.

Yüz yüze eğitimde derse katılımların uzaktan eğitime nazaran daha fazla olması nedeniyle başarı oranları daha fazladır. Uzaktan eğitimin yarattığı rahat ortam, yoklama probleminin olmayışı, ölçme değerlendirme sınavlarında kopya çekebilme gibi nedenler derslere katılımı ve ilgiyi azaltmıştır. Öğrencilerin bu süreçte bilgisayar oyunları ya da başka meşgaleler ile uğraşması öğrencilerin başarılarında düşüşe neden olmuştur.

Ayrıca bu süreci olumsuz bir şekilde atlatıp psikolojik olarak zor bir süreç geçiren öğrencilerin de ders başarıları düştüğü görülmüştür.

- p. Derslere katılımın az olması

Yüz yüze eğitimde bazı üniversiteler devam zorunluluğu şartı bulunmaktaydı. Uzaktan eğitimde ise bu şart kalkmış ve canlı olarak yapılan derslerin kayıtları okulun sistemine yüklenmiştir. Bu durum öğrencilerin derse katılmaktan ziyade ders kayıtlarını izlemeye yönlendirmiştir. Ayrıca bazı derslerin çok erken saatlerde olması, bazı ders

---

¹²⁸ Ali Balcı, “Covid-19 Özelinde Salgınların Eğitime Etkileri”, *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, C. 3, S.3 (2020): 75-79.

¹²⁹ A.g.e., 79.

aralarının süre olarak az olması da öğrencilerin derse katılmamasının nedenlerindedir.

4.1.3. Acil Uzaktan Eğitim uygulamaları

İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim ve değişim hayatımızın her alanında kendini göstermiştir. Uzaktan eğitim sisteminin uygulanması da eğitim alanındaki değişimlerden biri olmuştur. İlk kez posta yoluyla başlatılan uzaktan eğitim uygulaması zamanın değişen koşullarıyla farklı araçlarla gerçekleştirmeye başlamıştır.

Gelişmiş ülkelerin yaşam boyu öğrenme ilkesine dayalı olarak kullandıkları bu eğitim modeli ile bireylerin buldukları koşullar ile eğitimlerinde kolaylık sağlamaktadır. Gelişmiş ülkelerin uzaktan eğitime büyük yatırımlar yaptıkları görülmektedir.

Ülkemizde uzaktan eğitim 4 ana dönemde inceleyebiliriz;

- a. 1923-1955 yılını kapsayan tartışma ve önerilerin olduğu birinci dönem
- b. 1956-1975 yılını kapsayan mektupla uzaktan eğitimin başladığı dönem
- c. 1976-1995 yılını kapsayan radyo ve televizyon ile uzaktan eğitimin gerçekleştiği dönem
- d. 1996 yılından günümüze kadar olan dönemde internet-web tabanlı uzaktan eğitimin olduğu dönem olarak ayırabiliriz.¹³⁰

Türkiye’de uzaktan eğitim için ilk adımlar 1927 yılında atılmış ancak fiilen uygulaması 1956 yılında Ankara Üniversitesi’nde başlamıştır.

Acil uzaktan eğitim uygulaması ise ilk kez covid-19 vakasının görülmesiyle pandemi sürecinde başlatılan bir eğitim uygulama şeklidir. Bu eğitim modelinin amaçlarından biri tıpkı uzaktan eğitimde olduğu gibi yaşam boyu öğrenmeyi gerçekleştirmedi. Böylece bireylerin sahip olduğu eğitim hakkı bu olağanüstü kriz anında da devamlılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Covid-19 salgının beklenmedik bir şekilde ortaya çıkması ülkelerin başta sağlık olmak üzere ekonomik, turizm eğitim gibi alanlarını olumsuz etkilemiştir. Bu etki pandemi döneminde başlayıp pandemi sonrası dönemde de etkisini uzun bir süre devam ettirmiş ve ettirmektedir. Bu süreçte “evde kal” politikasıyla öğretmen ve öğrencilerin kısıtlı olarak evden çıktığı bu süreçte covid-19

---

¹³⁰ Aras Bulut, “Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını”, *Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S.2 (2017): 87-88.

vakasının çıktığı mart ayında 1 hafta okula ara verildikten sonra eğitimin uzaktan yürütülmesine karar verilmiştir. Uzaktan eğitim sayesinde sanal ortamda ders verme, sınav yapma imkanları vardır.

Bu iki uzaktan eğitim modeli arasında belli bazı farklar bulunmaktadır.

-Uzaktan eğitim planlı öğrenme-öğretme faaliyetleri içeren, birçok farklı bileşene sahip multi- disiplinler bir eğitim ekosistemiyken, AUE ise pandemi sürecinin getirdiği “zorunluluktan doğmuş” bir öğretimsel iletişim yöntemidir.

-AUE, uzaktan eğitim gibi uzun vadeli sürdürülebilir bir öğrenme ekosistemi kurma amacıyla değildir. Bunun yerine kriz zamanlarında öğrenenlere geçici bir öğretimsel destek sunulmasını amaçlar.

-Uzaktan eğitim planlı, sistematik ve güçlü kuramsal temellere dayalı ve belirli öğrenme kültürlerine hitap edebilen bir sistemdir. AUE, kriz zamanlarında teknolojik araçların yardımıyla uzaktan erişimle öğrenme faaliyetlerini yüz yüze eğitime benzetme sürecidir.¹³¹

Türkiye’de pandemi döneminde yürütülen acil uzaktan eğitim uygulamalarını iki döneme ayırmak gerekir. Birinci dönem ilk covid-19 vakasının görüldüğü ve okulların zorunlu ve acil olarak uzaktan eğitime geçtiği birinci dönem ve uzaktan eğitimin daha planlı bir şekilde yürütüldüğü acil uzaktan eğitimin ikinci dönemidir.

Pandemi sürecinde yürütülen acil uzaktan eğitim uygulamalarına baktığımızda eğitim merhalelerinde farklı şekillerde politikalar izlendiği görülmektedir.

Salgın sürecinin acil, zorunlu ve plansız olduğu birinci dönemde dersler eş zamanlı ve eş zamansız olarak iki şekilde yürütülmüştür.

Eş zamanlı diğer adı senkron olan bu uzaktan eğitim modeli derslerde öğrenciler ve öğretmenler farklı mekanlarda ama aynı zaman diliminde aynı anda etkileşime girerek

---

¹³¹ Sezan Sezgin, “Acil Uzaktan Eğitim Sürecini Analizi: Öne Çıkan Kavramlar, Sorunlar ve Çıkarılan Dersler”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.21, S.1 (2021): 275.

dersi işlerler. “Eş zamanlı uygulamalardaki kullanılan teknolojilere, sesli konferans, sanal sınıf, telekonferans, sohbet ortamı gibi uygulamalar örnek olarak verilebilir”.¹³²

Bu uzaktan eğitim modelinin eş zamansız uzaktan eğitim modeline göre daha fazla avantajı bulunmaktadır. Eş zamanlı yürütülen derslerin en büyük avantajı yüz yüze eğitimdeki ortamı en iyi şekilde sağlayan uzaktan eğitim modeli olmasıdır. Öğrenciler istediği gibi soru sorabilme, fikirlerini beyan edebilme hakkına sahiptir. Sanal bir sınıf ortamı ile öğrenci-öğretmen arasındaki etkileşim eş zamansız eğitime göre daha üst seviyededir. Ayrıca bu uzaktan eğitim modelinde bir internet bağlantısı ya da ortamıyla eğitim veren öğretmen istediği zaman dersi başlatır ve bitirir.

Bu uzaktan eğitim modelinin ilerleyebilmesi ve eksiksiz bir şekilde uygulanabilmesi için bazı materyal ve özelliklerin üniversite, öğrenci ve öğretmende bulunması gerekir. Bunlardan ilki internetin problemsiz ve sürekli olması gerekir. İnternetin sürekli kesilmesi ya da belli bir kota ile sınırlı olması eğitim sistemini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca üniversitelerin uzaktan eğitim teknolojik altyapısına da sahip olması gerekir. Türkiye’de acil uzaktan eğitim sistemine geçişte eş zamanlı eğitim modelinin uygulanamamasında en önemli nedenlerden biri üniversitelerin alt yapısının yeterli olmamasıydı. Bu yüzden gerekli altyapı çalışmalarının bu eğitim verilmeden önce sahip olunması gerekir.

En önemli sahip olunması gereken bir diğer özellik ise öğretmen ve öğrencilerin belli teknolojik donanım ve dijital okuryazarlık becerilerine sahip olması gerekir. Bu temel beceriler ve materyallerle eş zamanlı uzaktan eğitim sisteminde derslerdeki verimlilik artırmaktadır.

Eş zamansız uzaktan eğitim; diğer adı asenkron olan bu uzaktan eğitim modelinde senkron eğitim gibi farklı mekânda eğitim verenlerin ve eğitim alanların bulunduğu bir eğitim modelidir. Asenkron ve senkron eğitimin farkı eğitimdeki zaman kavramıdır. Senkron eğitime göre bu eğitim modelinde aynı saat diliminde bir eğitim alma yoktur. Öğretmen eğitimin verildiği platforma önceden ses, video ya da bazı belgeleri ekler. Dersle bağlantılı bu belgeleri öğrenci dilediği vakit okuyabilir.

---

¹³² Recep Çakır ve Fatma Arslan, “Uzaktan Eğitim öğrencilerinin Eş Zamanlı Sanal Sınıf Ortamlarını Kullanım Niyetleri ile Uzaktan Eğitime İlişkin Tutumlarının İncelenmesi”, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 2020, S. 15 (2020): 117.

Bireysel öğrenmenin daha fazla olduğu bu uzaktan eğitim modelinde öğrenciye daha fazla görev düşmektedir.

Derslerin canlı olarak yapılmadığından aynı platform üzerinde birleşemeyen öğrenci ve öğretmen arasındaki ilişki oldukça zayıf olması bu eğitim modelinin en büyük dezavantajlarından biridir. Derslerin canlı olmamasından dolayı anında geri bildirim alınamaması, öğrencinin öğretmen ve arkadaşlarından uzak derse adapte olmasının güçlüğü, öğretmenle iletişimin sınırlı olması gibi nedenlerde bu eğitim modelinin diğer dezavantajlarındandır.

Çalışanlar için zaman açısından avantajı bulunan bu uzaktan eğitim modeli ayrıca öğrenciye esneklik, özerklik ve maliyet açısından avantaj sağlamaktadır. Ayrıca farklı yer ve zamanda eğitim görülmesi bu eğitim modelini çalışan bireyler için cazip kılmaktadır. Ancak verim almak ve eğitimde ilerlemek için daha fazla öz disiplin gerekmektedir.

Bu iki uzaktan eğitim modellerinin avantaj ve dezavantajları bulunsa da yaşamın getirdiği koşullar, zorunluluklar veya kişilerin kendi hür seçimi olarak seçtikleri modellerdendir.

2020 yılının 11 Mart'ta ilk vaka görülmüş 18 Mart'ta YÖK'ün yapmış olduğu basın açıklamasıyla kademeli olarak uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu dönemde gerçekleştirilen uzaktan eğitim olarak acil uzaktan eğitim olarak kayıtlara geçmiştir. Bu dönem Türkiye dönemi için ikiye ayrılmaktadır.

4.1.3.1. Salgın Sürecinin Birinci Dönemi

Bu dönemde uzaktan eğitime geçiş ani ve hızlı bir şekilde olmuştur. Eğitim kademelerinin MEB'e bağlı ilkökul, ortaokul ve lise kademelerinde uygulanan sistem ile YÖK'e bağlı üniversitelerde farklı eğitim modelleri uygulanmıştır. Salgının birinci döneminde işlenen derslerde öğretmenler öğrenciler ve kurumlar daha çok sürece adapte olma, eş zamanlı ve eş zamansız eğitim sistemini kullanma tecrübesini elde etmişlerdir. Bu sürece daha adapte olma ve öğretmenlerin ve kurumların eğitim modelindeki eksiklerini tamamlamak amacıyla eğitim seminerleri verilmiştir. Bu dönem daha çok ikinci döneme hazırlık mahiyetinde olduğu için bu sürece "Acil

Uzaktan Eğitim Sürecinden Uzaktan Eğitim Sürecine Geçiş” olarak isimlendirmek mümkündür.¹³³

MEB’e bağlı eğitim kurumlarında EBA (Eğitim Bilişim Ağı) adı altında TRT kanalı üzerinden işlenen dersler ve Zoom uygulaması ile canlı dersler yapılarak uzaktan eğitim sürdürülmüştür. TRT kanalı üzerinden yapılan dersler için her eğitim kademesine özel ayrı kanallar açılmıştır. TRT EBA TV ilkokul, TRT EBA TV ortaokul, TRT EBA TV lise isimli bu kanallarda öğretmenler belirtilen saat dilimlerinde müfredata uyumlu dersler işlemiştir.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre ülkemizde iletişim araçlarının kullanımı oldukça düşüktür. Uzaktan eğitim için önemli olan telefon, internet, bilgisayar, tablet gibi olanakların düşük olması uzaktan eğitim sisteminde eşitsizliğe ve öğrenim kayıplarına neden olmuştur. Verilere göre Türkiye’de evlerin internet kullanma oranı %88,3 iken masaüstü bilgisayar bulunan hane oranı %17,6, dizüstü bilgisayara sahip ev halkının oranı %37,9, tabletin ise %26,7’dir. İletişim teknolojilerden kullanımın en yaygın olanı telefonun ise %98,7 olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de bölgeler arası farklılıklar bölgelerin gelişmişliğine bağlı olarak değişmektedir.

Marmara Bölgesinin teknolojik araçlara erişimi ve kullanım oranı ile Güney Doğu Anadolu Bölgesinin erişim ve kullanım oranları farklıdır.¹³⁴

Ülkemizde günbegün artan tabakalaşmanın da etkisiyle her alanda artan eşitsizlik eğitimde de görülmektedir. Özellikle pandeminin ilk döneminde had safhada olan bu eşitsizliğin çözümü için uğraşılsa da istenilen düzeyde bir gelişme kaydedilememiştir. Gelişmiş Avrupa ülkelerindeki milli gelirlerin yüksek olması toplumsal eşitsizliğin az oranda artmasını sağlamıştır. Pandemide döneminde dünyadaki tüm ülkelerin en başta

---

¹³³ Serkan İzmirli ve Özden Şahin İzmirli, “Salgın Sürecinde Acil Uzaktan Eğitim Uygulamaları”, *Covid 19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk (Ankara: Pegem Akademi, 2021), 107.

¹³⁴ Çiğdem Altun, “Covid-19 Pandemi Dönemindeki Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Pierre Bourdieu’nun Kültürel Sermaye Kuramı Açısından İncelenmesi” (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022), 20.

sağlık olmak üzere ekonominin ve eğitimin üst düzeyde etkilendiği bir dönem olmuştur. Özellikle gelir düzeyi düşük olan aileler için bu süreç daha da zor geçmiş olup bu ailenin çocukları eğitimlerinde düşüşler gözlenmiştir.¹³⁵

Türkiye’de MEB’ e bağlı kurumlarda yürütülen derslerin bazıları TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) yayınları ile asenkron olarak yürütülürken ZOOM bağlantısı ile senkron olarak yürütülmüştür. Senkron olarak yürütülen derslerdeki başarı düzeyleri ile asenkron olarak yürütülen derslerdeki başarı düzeyleri arasında farklar bulunmaktadır. Bu farkların oluşmasında senkron eğitimde öğrencilerin öğretmenlerden hemen dönüt alması, aktif sınıf katılımının bulunması, derslerin planlı bir şekilde saatlerinde işlenmesi gibi avantajlarının olmasıdır. Asenkron eğitimdeki bireysel öğrenme, ilgisizlik, öğrenci-öğretmen arasındaki ilişkinin az olması gibi dezavantajlar ile eğitimde senkron eğitimi önemli kılmıştır.

Türkiye’de MEB’e bağlı okullarda her iki yöntemde kullanılmıştır. Devlet okullarının ilk pandemi sürecinde eğitim TRT EBA TV üzerinden belli bir süre dersler işlendikten daha sonra ZOOM üzerinden dersler devam etmiştir. Öğrencilerin teknolojik aletlere erişimin ve teknolojik altyapının daha az olması canlı uzaktan ders eğitimini bir süre aksatmıştır. MEB’e bağlı özel okullarda ise öğrencilerin teknolojik aletlere erişimi ve okulların teknolojik altyapılarının mevcut olması ile dersler canlı ve uzaktan olarak işlenebilmiştir.

Devlet okullarının bir süre canlı ve uzaktan olarak ders yapamadıktan sonra öğrencilerin eğitimlerindeki eksiklerin daha fazla ilerlemeden derslere uzaktan ve canlı başlanılmıştır. Bu sürecin ilk üç haftası telafi, eksikleri tamamlama ve uyum olarak eğitim verilmiştir. Pandeminin ilk döneminde eksikliklerin tamamlanmasıyla daha çok ilgilenilmiştir.

Pandemi sürecinde YÖK’e bağlı üniversitelerde yüz yüze eğitime geçiş oldukça geç olmuştur. Bu süreçte eğitim uzaktan canlı dersler olarak eş zamanlı ya da sisteme yüklenen belge, video gibi araçlarla eş zamansız olarak yürütülmüştür.

Üniversitelerin altyapısı ve teknolojik yeterliliğe göre eş zamanlı ve eş zamansız olarak yürütülen uzaktan eğitimde üniversitelerin altyapılarındaki eksiklikler

---

¹³⁵ A.g.e., 24-25.

tamamlanmasıyla üniversiteler eş zamanlı eğitime geçiş yapmıştır. Ayrıca sistemin içeriğine ve derslerin tasarımlarına dair hizmet içi eğitim almışlardır.

4.1.3.2. Salgın Sürecinin İkinci Dönemi

Pandeminin ikinci döneminde Aş1, HES (Hayat Eve Sığar) uygulaması, tedavilerdeki çeşitli uygulamalar yüz yüze eğitime geçişi hızlandırmıştır. İlk süreçte sınıflarda ortaya çıkan vaka ile karantinaya alınan sınıflar zamanla kişilerle sınırlandırılmıştır.

Eğitmenlere çevrimiçi eğitime yönelik eğitimler tamamlanması salgının birinci döneminden ayrılan en büyük farklardandır. Türkiye’de tam kapanmanın olduğu zamanda eğitimin tüm eğitim kurumlarında uzaktan olarak yapılmıştır.

Gerekli sağlık ve temizlik önlemleriyle, yeni tedbirlerle kademeli olarak tam kapanmadan belirli saat dilimlerinde kısıtlamalarla MEB’e bağlı okullarda kademeli olarak hibrit eğitime geçilmiştir. Hibrit eğitim sistemi geleneksel yüz yüze eğitim ve online eğitimin harmanlanmasıyla verilen eğitimdir. İki eğitim modeli kullanıldığı için karma eğitim olarak da isimlendirilmektedir. Haftada iki gün şeklinde yüz yüze yapılan eğitimde çarşamba günleri uzaktan olarak yapılmıştır. Belli aralıklarla ara verilip tekrar uygulanan yüz yüze eğitim vakaların artış ve azalışına göre karar alınmıştır.

YÖK’e bağlı üniversitelerde ise hibrit eğitime geçiş oldukça geç olmuştur. Üniversite yurtlarında covid vakasının artışı önlemek, yurtların karantina olarak kullanılması, şehir dışında yaşayan öğrenciler için pandemideki iş yerlerine ve işçilere yönelik kısıtlamalara yönelik ek masraf gibi gerekçelerle yüz yüze eğitim daha geç olmuştur.

Pandeminin birinci döneminde yeterli altyapı hazırlıklarının ve çevrimiçi eğitimlerinin tamamlanmış ikinci dönemde ise artık eğitim tamamıyla eş zamanlı eğitime dönmüştür. 1,5 yıl boyunca eş zamanlı uzaktan eğitimle devam eden süreç, YÖK’ün açıklamasıyla 2021-2022 akademik yılında yüz yüze olarak eğitime devam edilmiştir.

4.1.4. Arap Dilinin Acil Uzaktan Eğitimle Öğretilmesi

Covid-19 vakasının mart ayında ilk kez görülmesiyle birçok sağlık, kültür, turizm, eğitim gibi hizmet sektörleri ve ülkelerin ekonomik durumları bu durumdan olumsuz etkilenmiştir.

Türkiye’de yüksek öğrenim kurumlarında Arapça eğitimi İlahiyat Fakülteleri, Arap Dili ve Edebiyatı, Temel İslami Bilimler ve Arapça Mütercim ve Tercümanlık

bölümlerinde yürütülmektedir. YÖK'ün aldığı karar doğrultusunda uzaktan eğitime geçiş yapılması ile geleneksel yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçiş, beraberinde birçok problemi beraberinde getirmiştir. Yüz yüze eğitime alternatif olarak geçilen acil uzaktan eğitime hızlı ve ani bir kararla geçilmiştir.¹³⁶

Acil uzaktan eğitim döneminde Arapça öğretimini iki dönemde ele alabiliriz. Birincisi 2019-2020 bahar dönemini kapsayan acil uzaktan Arapça eğitimi dönemi ve 2020-2021 güz dönemi acil uzaktan Arapça eğitimden uzaktan eğitime geçiş dönemi olarak ayırabiliriz.

Pandemi döneminde Arapça dersleri uzaktan eğitim uygulamaları üniversitelerin uzaktan eğitim altyapılarına göre şekillenmiştir. Özellikle pandeminin ilk döneminde uzaktan eğitim altyapısı olan üniversiteler uzaktan Arapça eğitimine hızlıca geçiş yaparak bu sürece daha hızlı adapte olmaya çalışırken uzaktan eğitim altyapısı olmayanlar pandeminin ilk döneminde uzaktan eğitim altyapılarını kurma ve geliştirme çabalarına girmişlerdir. Bu süreçte dersler altyapı yeterliliğinin olduğu üniversitelerde eş zamanlı olarak yürütülürken altyapı yeterliliğinin olmadığı yerlerde eş zamansız olarak yürütülmüştür. Dersler ders yönetim sistemleri, (Google Clasroom, Blackboard ve Moodle gibi) e- konferans uygulamaları (Zoom, Microsoft Teams, Google Meet) veya web sayfaları (Youtube, Facebook gibi) gibi yöntemlerle yürütülmüştür.

Acil uzaktan Arapça eğitiminde öğrencilerin motivasyonunu artırmak yüz yüz eğitime göre daha zor ve farklıdır. Sınıf ortamının sanal bir ortam olması öğrencinin dersle olan ilişkisini koparabilmektedir. Bu süreçte ailelerinin yanında olan öğrencilerin ders ortamlarının ailelerinden uzak olmaması derslere olan ilgiyi de azaltmıştır. Kamera açmanın zorunlu olmadığı veya eş zamanlı derslerin yapılmadığı derslerde öğrenciler evin rahat ortamında günlük kıyafetleriyle, yatış pozisyonunda ders görmeleri derslere karşı olan ciddiyeti de etkileyerek öğrencilerin derslerden aldığı verimi düşürmüştür.

---

¹³⁶ İlyas Erpay, “Zorunlu Uzaktan Eğitim: Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat

Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri”, *Marifetname*, C .8, S .1 (2021): 170.

Bu yüzden uzaktan eğitimle Arapça eğitiminin verimli olabilmesi için öğrencinin uzaktan eğitimi kabullenmesi gerekmektedir.¹³⁷

Acil uzaktan öğreniminde ele alınması gereken bir diğer kısım sınavlardır. Arapça öğreniminde dil becerilerini ölçerek dil becerilerinde meydana gelen değişiklikler tespit etmek için bazı yöntemler kullanılmıştır. Bu yöntemlerden birisi de -e sınavlardır. E-Sınav ile öğrenciler kendileri için belirlenen saat ve tarihte sistem üzerinden kendilerine sunulan soruları cevaplandırmaktadır. Yüz yüze eğitimde yapılan sınavların değerlendirilmesi ile uzaktan acil uzaktan eğitim sürecinde yapılan değerlendirmeler birbirinden farklıdır. Örneğin yüz yüze eğitimde Arapça sınavları sözlü, yazılı ve çoktan seçmeli olarak sınıf ortamında yapılırken acil uzaktan eğitim döneminde çevrimiçi öğretmenler yardımıyla sohbet odaları veya video konferans yöntemleriyle gerçekleşmiştir. Acil uzaktan eğitim sürecinde yapılan sınavların çoğunluğu çoktan seçmeli sınav modeli oluşturmaktadır. Çoktan seçmeli sınavların daha kullanışlı ve elverişli olması bu yöntemin tercih nedenlerindedir. Sözlü becerileri ölçmek için sözlü sınavlar yapılmıştır. Öğretmenler sözlü sınavları sosyal haberleşme araçları veya LMS (Learning Management System) sistemi ile eş zamanlı olarak yapmıştır. Bu sistemlerle öğretmen öğrencisiyle Arapça diyalog kurabilmiş ve kendisi için hazırladığı ses dosyalarını dinleterek dinleme becerisini de ölçebilmiştir. Ayrıca okuma sınavlarının bu sistem sayesinde metin okutturarak gramer bilgilerini sözlü bir şekilde sorarak seviyesini ölçebilmiştir.¹³⁸

Pandemi döneminde yapılan Arapça sınavları bazı açılardan güvenilirliği etkilenmiştir. Örneğin;

- a. Kamerların açık olmadığı sınavlarda sınav öğrencisinin yerine başka kişiler sınava girmesi.

---

¹³⁷Ramazan Atasoy, Celalettin Özden ve Dönay Nisa Kara, “Covid-19 Pandemi Sürecinde Yapılan E-Ders Uygulamalarının Etkinliğinin Öğrencilerin Perspektifinden Değerlendirilmesi”, *Türk Araştırmaları Dergisi*, C. 15, S. 6 (2020): 102-103.

¹³⁸Ramazan Meşe, “Pandemi Dönemi Arapça Öğretiminde E-Sınav Sorunları ve Öğrencilerin E-Sınav Hakkındaki Algıları” *1. Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi Hakemli Bilimsel Bildiriler Kitabı, 19-20 Haziran 2021*, (Bartın: Bartın Üniversitesi, 2021): 279-280.

- b. Sınav sırasında öğrencilerin ailelerinden, arkadaşlarından, kitaplardan veya internetten yardım alması.
- c. Öğrencilerin sınav esnasında sınavlara mazeretsiz bir şekilde yalan söyleyerek girmemesi.

Bu gibi nedenler güvenilirliği düşürmüştür. Öğrencilerin bir kısmının bu gibi şeylere başvurma nedenleri dersi zor görmesi, ev ortamında ders çalışmak istememesi veya bazı nedenlerden dolayı çalışmaması, dönemi kolay bir yöntemle atlatmak istemesi gibi nedenler öğrencileri hile ve kopyacılığa itmiştir.¹³⁹

Öğrencileri hile ve tuzaklardan uzak tutmak ve sınavların güvenilirliğini artırmak amaçla bazı uygulamalar yapılmıştır. Bunlar;

- a. Sınavlarda öğrencilerin arkadaşlarından veya internet ve kitap gibi kaynaklardan kopya çekmelerini önlemek amacıyla eş zamanlı sınavların süreleri kısıtlanmıştır.
- b. Çoktan seçmeli sınavlarda her öğrenciye şıkların veya soruların yerlerini değiştirilerek her öğrenciye aynı sorular farklı yerlerde sorulmuştur. Böylece kendisine denk gelen soruyla ilgilenerek arkadaşlarıyla iletişimi kısıtlanmıştır.
- c. Öğrencilere özgün ödevler vererek kopya çekmek yerine herkesin bireysel olarak ödevlerle meşgul olunması sağlanmıştır.

Sonuç olarak, uzaktan eğitim sistemi her ne kadar yüz yüze eğitime alternatif olarak ortaya çıksa da bazı açılardan yüz yüze eğitimin tam olarak karşılayamamıştır. Örneğin acil uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler öğrencilerinin dinleme, okuma, konuşma ve yazma gibi becerileri ölçmek için yapılan e- sınavlarda öğrencilerin tam olarak gözetilmesi zor olmaktadır. Ayrıca sınavlarda açık uçlu sorular ve testlerin temel dil becerileri ölçmekte yetersiz kalmaktadır. Bu durum öğrencilerin Arapça öğrenimini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca sınavlarda yaşanan internet kopuklukları da öğrencilerin sınav psikolojisini olumsuz etkilemiştir.¹⁴⁰

---

¹³⁹ A.g.e. 282.

¹⁴⁰ A.g.e., 280.

4.2. Acil Uzaktan Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Nedenleri

Covid 19'un Çin Wuhan kentinin dışında da sirayet edip yayılması ile birlikte dünya çapında bazı tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerden biri de eğitim alanında olmuştur. Her ülke virüsün yayılma oranına göre ya okulları kapatma kararı almışlar ya eğitime bir süre ara verilmiş ya da online eğitimle eğitime devam edilmiştir.

Virüsün Mart 2020 de ülkemizde görünmesi ile birlikte YÖK önce okullara bir hafta ara verdikten sonra hızlıca bir karar alarak okulların uzaktan eğitimle devam edilmesini söylemiştir. Ancak öğrencilerin ve eğitim kurumlarının olanak ve durumları farklılaştığı için eğitimde öğrencilerin mağduriyetlerine yönelik YÖK'e bağlı kurumlarda eğitim alan öğrenciler için okullarını dondurma hakkı tanımıştır. Bununla birlikte öğrencilere 6 GB internet olanağı sağlanmış ancak pek de yeterli olamamıştır.

Türk eğitim sistemi uzun yıllardır çokça tartışılmış ve yeni çözümler ileri sürülmüştür. Her yeni çözümün arkasında istikrarın ve yeterli çözümlerin olmaması eğitimde istenilen seviyeye ulaşamamamıza neden olmuştur.

Türkiye'de yabancı dil eğitimi her ne kadar ilkökul seviyesine indirilse de Türkiye'de yabancı dil konuşma oranı çok düşüktür. Bunun öğretmen ve öğrenci taraflı çeşitli sebepleri sebebi varken en önemli sebeplerinden biri de Türkiye'deki dil eğitim şeklidir. Olağan dönemde yürütülen dil eğitiminde yer alan problemler pandeminin özellikle ilk döneminde daha da kötü bir hale dönmüştür. Pandeminin beraberinde getirdiği yetersiz koşullar ve olanaklarla bu konuda en çokta öğrenci mağdur olmuştur.

Ancak bu durum özel ve devlet okullarında farklılık göstermektedir. Özel okulların olanakları ve öğrenciye ilginin devlet okullarına göre daha fazla olması özel okuldaki öğrencinin bu durumu daha az mağduriyetle bu süreci atlatmasını sağlamıştır.

Pandemi döneminde öğretiminde karşılaşılan problemlere baktığımızda;

4.2.1. Teknolojik Altyapı

Acil uzaktan eğitim sürecinde ülkemizde ve tüm dünyada en çok karşılaşılan sorun teknolojik altyapısındaki yetersizliktir. Derslerin internet ağı ve teknolojik araçlarla işlenmesi nedeniyle eksiklerin tamamlanması sırasında geçen süre zarfında eğitimde aksamalar yaşanmasına neden olmuştur.

FATİH projesi ile hayata geçen EBA (Eğitim Bilişim Ağı) eğitim sistemine bu süreçte yoğun kullanılması ile sistemin altyapısında kopukluklar ve aksamalara neden olmuştur. Aynı şekilde üniversitelerin uzaktan eğitim için yeterli altyapıya sahip olmaması derslerin eş zamansız olarak yürütülmesi ile eğitimde verimsizliğe neden olmuştur.

Pandeminin ilk döneminde ani ve zorunlu olarak geçilen uzaktan eğitimde teknolojik altyapı eksikliklerine yönelik çalışmalar yapılmış ve ikinci döneminde bu sürece hazır bir şekilde geçiş yapılmıştır. Ancak eğitimin başlangıç döneminde geçen sürede teknolojik altyapı eksikliği veya yeterli olmayışı eğitimde aksamaların gerçekleşmesini engellememiştir.

4.2.2. İnternet Bağlantısına Erişim ve İnternet Hızı

Salgının çok hızlı bir şekilde yayılmasıyla birlikte öğretim kademelerindeki öğrencilerin çoğu uzaktan eğitim sistemine geçiş yapmıştır. Uzaktan eğitim sisteminin internet üzerinden canlı dersler ile gerçekleşmesi kalabalık aileler için dezavantaj durumu olmuştur. Bir evde aynı anda bütün öğrencilerin derse girişimi interneti hem yavaşlatmış hem de derslerde kopukluklar oluşturmuştur. İnternete erişim hususunda şehir merkezinde yaşayan insanlar için kırsal kesimlerde yaşayanlara göre daha kolay olmuştur. Şehir merkezlerindeki halkın yoğun olarak interneti kullanması internet ağına yüklenmeler sonucunda bağlantılarda eksikliklere neden olmuştur. Kırsal kesimde ise internet çekim gücünün düşüklüğü bu süreçte öğrencileri ve internet ortamından çalışanları mağdur etmiştir.

Kısacası Türkiye’de şehir merkezlerinde erişim kolay olsa da internet hızında problemler olabilmektedir. Ancak kırsal kesimlerde erişim bile bir problem teşkil etmektedir.

Öğrencilerin internet ihtiyacını karşılamak amacıyla internet verilse de yeterli olmamıştır. Verilmiş ancak yeterli olmamıştır. Özellikle evin bireylerinden bazılarının işlerini veya toplantıları internet üzerinden yapması internet üzerinde yoğunlaşmaya ve internette kopukluklara neden olmuştur.

Ayrıca bu süreçte sınavların ve ödevlerin internet ağı ile gerçekleşmesi ve internette yaşanan kopukluklar ile süreci öğrenciler olumsuz ve stresli bir şekilde yaşamalarına neden olmuştur.

4.2.3. Teknolojiye Erişebilirlik ve Teknoloji Yeterliliği

Teknolojiye erişebilirliğin en önemli dayanağı öğrencilerin sosyoekonomik durumları ve eğitim gördüğü okulun teknolojik olanaklarıdır. Şöyle ki kırsal kesimlerde yaşayan öğrenciler genellikle şehir hayatında yaşayan öğrencilere kıyasla teknolojiye veya internete erişimin daha azdır. Genellikle kırsal kesimde yaşayan aileler orta ve alt ekonomik seviyelerdedir. Ancak pandemi ile birlikte ekonomi daha da kötüye gitmesi ailelerin bütçelerini de etkilemiştir. Bu durumda da velilerin gerekli teknolojik gereçleri çocuklarına sağlayamamış ve eğitim sürecinde mağdur olmuşlardır. Bununla birlikte bazı ailelerin uzaktan eğitime gerekli önemi vermemeleri de etkilidir.

Pandemi eğitim ve sağlığın yanında ekonomiye de kötü yansımaları olmuştur. Ekonomiye de olumsuz olarak yansıyan bu durum teknolojik araçlarının maliyetlerinde de artışa neden olması ve aile üyelerinin çoğunun bu süreçte çalışmaması öğrencilere olumsuz yönde yansımıştır.

Ayrıca uzaktan eğitimde genellikle devlet okulları ilkököl, ortaokul ve lise dönemindeki öğrenciler için MEB tarafından derslerin devamlılığı amacıyla EBA üzerinden derslerini işlemişlerdir. Özel okullar ve üniversitelerde ise dersler Zoom, Adope, Microcoft Teams ya da kendi özel platformları üzerinden gerçekleşmiştir. Uzaktan eğitim döneminde sıklıkla kullanılan bu platformlar aynı anda birçok kişinin sisteme giriş yapması ile kopukluklar gerçekleşmiştir. Özellikle uygulamaların ders esnasında öğrencileri dersten çıkarması ya da dersin anlık olarak kapanması gibi sorunların yaşanması öğrenci ve öğretmenlerin ders esnasında dikkatlerinin dağılmasına neden olmuştur. Teknolojinin yetersizliği nedeniyle ortaya çıkan bu gibi problemler derslerin işlenişini olumsuz anlamada etkilemiştir.

4.2.4. Ölçme ve Değerlendirme Sorunu

Pandemi sürecinde sınavlar çevrimiçi ya da ödev şeklinde gerçekleşmiştir. Üniversitelerden yeterli altyapıya sahip olanlardan Yeterli altyapıya sahip üniversitelerin bazıları sınavlarını canlı, uzaktan ve kameralı bir şekilde yapmış bazıları ise sınavları canlı ve uzaktan ancak kamerasız bir ortamda gerçekleştirmiştir. Sınavların canlı, uzaktan ve kameralı olduğu ortamlarda sınavın güvenilirliğini artırmak amacıyla öğretmenler ellerinden geldikçe kopya çekilmesine izin vermemek adına ortam kontrolü ve sessizliği sağlamaya çalışmışlardır. Öğrenciler için oldukça stresli olan bu sınavlarda yaşanan internet kopukluklarında öğrenciyi mağdur etmemek

adına anında öğretmelere geri dönüş yapanlara sınavlarına devam etme hakkı tanınmıştır. Bu sınavlarda kopya çekmenin daha az veya hiç olması öğrencileri yüz yüze eğitimdeki sınavları gibi ders çalışmaya itmesi ölçme değerlendirme açısından olumlu olmuştur. Canlı, uzaktan ve kameralı sınavlar Türkiye genelinde diğer sınav türlerine göre oldukça az olmuştur.

Sınavların canlı, uzaktan ve kamerasız olması öğrencilerin arkadaşlarından veya kitap ve internetten kopya çekme imkânı sunması sınavların güvenilirliğini düşürmüştür. Sınav esnasında, öğretmenin ya da sınav sisteminin öğrencinin girmiş olduğu internet sitelerinin sınavları görememesi ile öğrencilerin bazıları kopya çekmiştir. Ayrıca bazı öğrenciler kameranın açık olmaması ya da sistemle sınav başlangıcında veya sınav esnasında yüz tanıma olmaması öğrencilerin sınavlarına başkalarını sokmaya da itmiştir.

Canlı, uzaktan ve kameralı sınavlar ile canlı, uzaktan ve kamerasız sınavlarda yaşanan internet kopukluklarında her ne kadar öğrencinin hemen dönüşünde sınava devam hakkı tanınsa da öğrencilerin oldukça stresli olduğu bu sınav alanında tekrar odaklanamama veya bildiklerini unutma gibi olaylarda olabilmektedir.

Her öğrencinin ailesinin sunduğu imkânlar farklıdır. Sınav esnasında teknolojik aletlere, internete veya sessiz bir sınav ortamına sahip olamayan öğrenciler için sürecin olumsuz yaşanmasına neden olmuştur. Ayrıca sınav öncesi öğrencilerin buldukları sorumluluklar hem aileye hem de cinsiyete göre farklılık göstermiştir. Ders çalışma imkanlarının eşit olmaması bu süreçte adil sınavların yaşanmasının önüne geçmiştir.

Bazı üniversiteler ise sınav yerine sisteme ödev yükleyip belirli günler içerisinde onu tamamlayıp sisteme yüklemesini istemiştir. Her ne kadar bu ödevler öğrencileri okumaya teşvik etse de kameranın olmayışı öğrencilerin başkalarına ödev yaptırtmasına veya kitaplardan ve internetten bulduklarını ödevlere yazmasına yönlendirmiştir. Bu durum öğrencilerin sınavlarında ölçme değerlendirme açısından güvenilir olmasını engellemiştir.

Ölçme değerlendirme ile alakalı MEB ise pandeminin ilk dönemlerinde geçmiş dönem puanlarını yeniden sisteme yükleyerek sınavlardan öğrencileri muaf tutmuştur. Bu da öğrencileri dersten uzaklaşmasına ve derslerde rahatlamalarına neden olmuştur.

4.2.5. Uzaktan Eğitimde Öğrencilerin Karşılaştıkları Zorluklar ve Bunun Psikolojik Boyutları

Uzaktan eğitime geçiş, öğrencilerin sosyal hayatlarını olumsuz etkilemiştir. Özellikle bireylerin en sosyal olduğu ergenlik ve gençlik dönemindeki öğrenciler sosyal hayatlarından ve akranlarından uzak kalmış bu durum öğrencilerin teknolojik aletlerle daha fazla zaman geçirmesine ve pandemiden sonraki dönemde ise toplumda asosyal bireylerin çoğalmasına neden olmuştur.

Bu süreçte ailelerin ekonomik ve sağlık açısından olumsuz bir süreç yaşaması öğrencilere olumsuz bir şekilde yansımıştır. Bu süreçte öğrencilerin sosyal çevresinden uzak olması ve ailelerde yaşanan olumsuzluklar öğrencilerin psikolojisini olumsuz yönde etkilemiştir. Ayrıca bu süreçte bazı üniversitelerde okulların gereğinden fazla ödev ve sorumluluk yüklemeye çalışması ile öğrenci yetememeye ve bunalım yaşamasına neden olmuştur.

Bu sürecin süreç her birey için farklı açılardan oldukça zor olmuş olması ve psikolojik olarak olumsuz yansımalar öğrencinin eğitimini olumsuz etkilemiştir.

4.2.6. Öğrenci ve Öğretmenlerin Teknolojik Yetkinliklerindeki Eksiklikler

Pandeminin ilk sürecinde döneminde uzaktan eğitime geçişin ani ve zorunlu olması öğretmen ve öğrencilerin teknolojik yeterliliklerinin ölçülmesine ya da dijital okuryazarlık eğitimi alma imkânı olamamıştır. Bazı öğretmenlerin yaşları itibariyle teknolojik araç kullanımındaki yetersizlikler ve sistemi tam anlamıyla kavrayamamaları eğitime olumsuz yansımaları olmuştur.

Uzaktan eğitim sistemini ilk kez kullanan öğrencilerde sisteme yabancı kalmış ve alışmaları belli bir vakit almıştır.

Pandemin ilk sürecinde bu eksiklikleri tamamlamak amacıyla öğretmenlere belli eğitimler verilmiş ve ikinci sürece bu eksiklikler tamamlanmış şekilde eğitim sürecine geçiş yapılmıştır.

4.2.7. Ders Materyallerine Ulaşamama

Öğrenciler için oldukça zor olan bu süreçte internet ve teknolojik materyal eksiklikleri nedeniyle ders videolarına, belgelerine ya da canlı derslere erişimini olumsuz etkilemiştir. Ders materyallerine erişimin zor veya imkânsız olduğu ailelerde yaşanan

olumsuzluklar öğrencide öğrenme kayıplarına ve sınavlarda başarısız olmasına neden olmuştur.

Bu süreçte öğretmenlere, velilere veya okullara düşen görev bu gibi öğrencileri tespit etmek ve öğrencilerin bu materyallere erişimini sağlamaktır. Özellikle sokağa çıkma yasağının uzun sürdüğü belli yaş gruplarında bu kaynaklara erişimi sağlamak için dışarı çıkma yasaklarının olması da bir diğer olumsuzluktur.

4.2.8. Geleneksel Eğitim Sistemindeki Alışkanlıklar ve Beklentiler

Öğrencilerin ve öğretmenlerin çoğunun ilk kez karşılaştığı uzaktan eğitim sistemi öğrencilerde farklı beklentiler oluşturmuştur. Özellikle yüz yüze eğitimde öğrencilerin ve öğretmenlerin alıştıkları ortam ve düzenin uzaktan eğitim sisteminde sağlanamaması ile beklentiyi karşılayamamıştır.

Uzaktan eğitim sisteminde öğrenci, öğretmenlerden uzak bir ortamda ders işlemesi ve öğrencilerde başlangıçta olumlu gözükse de zamanla alıştıkları yüz yüze eğitime dönüş isteğini uyandırmıştır.

Yüz yüze eğitimdeki ciddiyet ortamı, öğretmenin etkin ders anlatımı, sessiz ders ortamı, öğretmenin sorulan soruya veya görüşlere hemen dönmesi gibi alışkanlıkların uzaktan eğitim sisteminden beklenilmesi ve bunun sağlanamaması öğrencilerin ders ile bağlantısını psikolojik olarak uzaklaştırmıştır.

Çoğu öğrencinin ilk kez karşılaştığı bu ortamda internet uzantılı uzaktan eğitim sistemine alışması uzun sürmüştür.

4.2.9. Öğretmenlerin İlgisizliği

Öğrencilerin öğretmenlerine yüz yüze eğitim sistemlerindeki gibi ulaşamaması öğrencilerin derslere yönelik ilgi ve isteğini azalmıştır. Ayrıca öğrencilerin derslerde, sınavlarda, sistemde çıkan teknik arızalarla baş başa kalması da başka bir olumsuz yansımasıdır.

Bazı öğretmenlerin bu süreçte öğrencilere destek olmak amacıyla daha yakın olmasından ziyade daha da uzaklaşması öğrencileri derslerden daha da uzaklaştırmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

AÇIK ERİŞİM KAYNAKLARINDAN HAREKETLE İLAHİYAT FAKÜLTELERİNDE ARAP DİLİ ACİL UZAKTAN ÖĞRETİMİ

5.1. İlahiyat Fakültelerinde Arap Dili Eğitimi

Bilindiği gibi ilahiyat alanındaki dersler Temel İslami İlimlere dayalı dersler olup ileri seviye Arapça bilgisi gerektirmektedir. Bu nedenle birçok Müslüman toplumda bu ilimlerin öğretilmesi amacıyla Arapça dil eğitimi verilmektedir.

Türkiye’de Arapça öğretimi İmam-Hatip ortaokul ve liselerinde, İlahiyat fakültelerinde, Arapça mütercim ve tercümanlık ile Arap dili ve edebiyatı bölümlerinde verilmektedir. İlahiyat fakülteleri öğrenci ve öğretmen sayısı diğer bölümlere göre sayısı daha fazladır.

İlahiyat fakültelerinde Arapça eğitimi hazırlık ve lisans olmak üzere iki kademedir oluşmaktadır. Hazırlık senesinde öğrenciler temel Arapça kaidelerini öğrenir ve sınavlardan yeterli puan alan öğrenciler lisans programından eğitimine devam etme hakkı kazanmaktadır.¹⁴¹ Gerekli Arapça bilgisine sahip öğrenciler kendileri için hazırlanan muafiyet sınavına girerek hazırlık senesini okumayıp lisansla üniversitelerine başlayabilirler.

Arapça öğretimi sırasında, Arapça konuşan toplumların kültürü, tarihi ve edebiyatı hakkında da bilgi verilir. Bu sayede öğrenciler, Arapça dilini daha iyi anlayarak, Arapça konuşan toplumlarla daha iyi etkileşim kurabilirler. İlahiyat fakülteleri, İslam dinini ve kültürünü anlamak, yorumlamak ve öğretmek için açılmış yükseköğretim kurumlarıdır. Bu nedenle, ilahiyat fakültelerinde Arapça dil eğitimi oldukça önemlidir. Çünkü İslam dininin kutsal kitabı olan Kur'an Arapça yazılmıştır. İslam dünyasında

---

¹⁴¹Atik Aydın, “İlahiyat Fakültesi Lisans Öğrencilerinin Arapça Eğitimi Hakkındaki Görüşleri”, *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, C.11 S.1 (2020): 34.

Arapça, ortak bir dil olarak kullanılmaktadır ve İslam ilimleri üzerine çalışan bir öğrencinin, Arapça öğrenmeden yeterli bir eğitim alması mümkün değildir.¹⁴²

İlahiyat fakültelerinde Arapça dil eğitimi, öğrencilere Kur'an, hadis, fıkıh, kelim, tefsir ve diğer İslami disiplinlerin temel kaynaklarının okunmasını ve anlaşılmasını sağlamaktadır. Arapça öğrenen öğrenciler, İslam kültürü ve düşüncesine daha iyi bir şekilde aşina olurlar ve onların ilahiyat alanındaki çalışmalarına büyük katkı sağlamaktadır.

İlahiyat fakültelerinde Arapça dil eğitimi aynı zamanda İslam dünyasındaki diğer dillerle de etkileşim kurabilmek için önemlidir. Arapça, İslam dünyasında Müslümanların ortak dili olmasından dolayı Arapça bilen bir öğrenci, Müslüman toplumlarla daha kolay iletişim kurabilmekte ve farklı kültürler de tanıma imkânı sunmaktadır.

İlahiyat fakültelerinde Arapça dil eğitimi için genellikle farklı seviyelerde dil kurları bulunur. Bazı fakültelerde, öğrenciler Arapçayı temelden öğrenirken, bazıları daha ileri seviyelerde Arapça öğrenmek için kayıt imkânı sunmaktadır. İlahiyat fakültelerinde Arapça dil eğitimi genellikle sadece teorik bir ders değil, aynı zamanda pratik uygulamaları da içeren bir eğitim programıdır.

İlahiyat fakültelerinde Arapça dil eğitimi konusunda dünya genelinde birçok farklı yaklaşım vardır. Örneğin, bazı fakülteler, öğrencilerin Arapça öğrenmelerine yardımcı olmak için özel dil öğretim materyalleri ve ders kitapları sunmaktadır. Ayrıca bu fakülteler öğrencilerin Arapça öğrenmeleri için konuşma pratiği yapabilecekleri dil laboratuvarları veya dil pratiği yapabilecekleri sınıf imkânı da sunmaktadır. Bu programlar, öğrencilerin Arapça dil becerilerini geliştirmelerine ve aynı zamanda İslam kültürünü ve tarihini daha yakından tanımalarına yardımcı olur.

İlahiyat fakültelerinde Arapça dil eğitimi almak isteyen öğrenciler, genellikle bu konuda bir ön bilgiye sahip olmalıdırlar. Bu nedenle, öğrenciler genellikle okul kaydı yapmadan önce, bazı üniversiteler öğrenciden Arapça dil sınavlarına girmesini

---

¹⁴² Muhammet Tasa ve Ayşe Zişan Furat “Arapça Öğretiminde Web Tabanlı Bir Ölçme Değerlendirme Sistemi Geliştirilmesi”, *Maarife Dini Araştırmalar Dergisi*, C.12, S.1 (2012): 9-24.

istemektedir. Bu sınavlar, öğrencilerin Arapça dil becerilerini ölçer ve hangi seviyede bir Arapça dersi almaları gerektiğini belirler.

Günümüzde, Türkiye'de birçok üniversite ve kurumda Arapça eğitimi verilmektedir. İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri dışında Arap Dili ve Edebiyatı, Arap Dili Eğitimi, Arap Dili ve Kültürü, Arapça Öğretmenliği, Arapça Mütercim-Tercümanlık gibi birçok bölümde de Arapça eğitimi verilmektedir. Özellikle bölüm sayısı olarak düşünüldüğünde ilahiyat fakültelerinin sayısının daha fazla olması nedeniyle Arapça öğretiminde önemi büyüktür. Ancak İlahiyat fakültelerinin hazırlık senesinde 24-30 saat aralığındaki ders saatleri lisans döneminde sayısı azalıp dini ağırlıklı derslere yönelmektedir.¹⁴³

İlahiyat fakültelerinde Arapça öğretimi genellikle dört seviyede verilir: başlangıç, orta düzey, ileri düzey ve uzmanlık seviyesi. Başlangıç seviyesinde, öğrencilere temel Arapça dilbilgisi, kelime dağarcığı ve telaffuz öğretilir. Orta düzey seviyesinde, öğrenciler bu bilgileri pekiştirir ve daha karmaşık gramer kurallarını öğrenir. İleri düzey seviyesinde, öğrenciler okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirirler. Uzmanlık seviyesinde ise, öğrenciler Arapça literatürü, edebiyatı ve kültürü hakkında derinlemesine bilgi edinirler.

Arapça öğretimi için farklı materyaller ve kaynaklar kullanılır. Bunlar arasında ders kitapları, dil öğretim materyalleri, Arapça dergi ve gazeteler, video ve ses kayıtları yer alır. Ayrıca, öğrencilerin Arapça dil becerilerini geliştirmek için sınıf içi tartışmalar, sunumlar, grup çalışmaları ve ödevler gibi çeşitli etkinlikler de düzenlenir.

Bu bakımdan, Türkiye'de İlahiyat Fakülteleri ve diğer ilgili kurumlar, Arapça öğretimi konusunda geniş kapsamlı ve etkili programlar sunmaktadır. Bu programlar, öğrencilerin Arapça dil becerilerini geliştirmelerine ve Arap kültürüne daha derinlemesine bir anlayış kazanmalarına yardımcı olmaktadır.¹⁴⁴

---

¹⁴³ Aydın, İlahiyat Fakültesi Lisans Öğrencilerinin Arapça Öğretimi Hakkında Görüşleri, 34.

¹⁴⁴ Serap Nur Duman “Salgın Döneminde Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, C. 49, S. 1 (2020) 95-112.

5.1.1. Hazırlık ve Lisans Dönemi Arapça Öğretimi

Arapça hazırlık sınıfı bazı ilahiyat fakültelerinin ve Arap dili ve edebiyatı bölümlerinin ilk senesinde bulunmaktadır. Hazırlık sınıfı, öğrencilerin yükseköğretimde alacakları derslerde gereksinim duyacakları dil becerilerini geliştirmek amacıyla tasarlanmış bir programa sahiptir. Hazırlık sınıfı genellikle bir yıl süren bir programdır ve öğrencilerin okul başarısı için önemli bir temel sağlamaktadır. İlahiyat Fakültelerinde de hazırlık sınıfı programı, öğrencilere Arapça öğretmek için tasarlanmıştır.¹⁴⁵

2013-2014 öğretim yılından itibaren birkaç üniversite dışında İlahiyat Fakültelerinde Arapça hazırlık okutulması zorunlu olmuştur. Hazırlık sınıflarında haftalık Arapça ders süresi 24 saat ile 30 saat arasında değişmektedir.¹⁴⁶

İlahiyat lisans programında, üniversitelere göre Arapçanın oranı değişmekte olup genellikle %30 Arapça olarak dersler işlenmektedir. Bu dersler, öğrencilerin Arapça dilindeki temel yapıları öğrenmelerine yardımcı olmakta ve ilerleyen yıllarda daha derinlemesine konuları öğrenmelerini ve alanında incelemeler yapmasını kolaylaştırmaktadır. İlahiyat Fakültelerinde Arapça dersleri yoğun olarak hazırlık sınıflarında 24 ila 30 saat iken lisans döneminin 1. Ve 2. sınıfında ise 2 saattir. Hazırlık yılındaki yoğun Arapça programıyla olgunlaşmaya başlayan Arapça dersleri, lisans döneminde verimliliği düşmektedir. Arapça ders sayısındaki düşüş ve diğer lisans dersleriyle beraber yoğun program içinde olan öğrenciler Arapçaya karşı ilgileri düşmektedir.¹⁴⁷ Bu yüzden Yapılan bir araştırma sonucunda elde edilen verilere göre ilahiyat fakültesi hazırlık sınıfından başarılı bir şekilde mezun olan öğrencilerin çoğu Arapça seviyelerini yükseltmek veya unutmamak için üniversite dışında takviye kurslarına veya online derslere başvurmuşlardır.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ Yakup Civelek, “Türkiye’de Arapça Öğretimine Dair Bazı Teklifler–Riyad Arap Dili Enstitüsü Örneği–”, *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.2 S.2 (1998) :225-283.

¹⁴⁶ İsmail Ekinci, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerine verilen Arapça Hazırlık Eğitimine Dair Bir İnceleme”, *Van İlahiyat Dergisi*, C.7 S.11 (2019): 146.

¹⁴⁷ Aydın, İlahiyat Fakültesi Lisans Öğrencilerinin Arapça Öğretimi Hakkında Görüşleri, 34.

¹⁴⁸ A.g.e., 41.

Hazırlık sınıfında, öğrencilerin Arapça dilbilgisi, kelime bilgisi, okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmeleri hedeflenmektedir. Bazı üniversitelerde dersler tamamen Arapça olarak işlenmekte iken bazı üniversitelerde bazı dersler Türkçe olarak Arapça eğitimi verilmektedir. Türkiye’deki üniversitelerde genellikle eğitim seti olarak Ebced, El-Kavaidu'l-Müşeccia, Silsiletü'l-lisan, el-Arabiyyetü Lil-hayat, Durusu'l-Lügati'l-Arabiyye li gayri'n-Natigine biha, el-Kitabü'l-Esasi fi talimi'l-lugati'l-Arabiyye, el-Arabiyyetü Lin- Naşîin, Hocaların kendi hazırlamış oldukları Seçme Metinler gibi kitaplarla ile eğitim vermektedir. ¹⁴⁹

Arapça hazırlık sınıflarındaki derslerde Muhadese (konuşma), Nahiv, Sarf, Okuma Yazma, İstima (Dinleme), Kırae (Okuma), Arap Dili Fonetigi (Kur’an-ı Kerim) dersleri yer almaktadır.¹⁵⁰ Sakarya Üniversitesi Arapça Hazırlık programında belli düzey Arapça bilgisi olanlar için muafiyet sınavları yapılmakta ve sınavı geçenler lisans dönemi 1. sınıf derslerinden eğitimine devam etmektedir. Bu sınav zorunlu olmayıp öğrencilerin tercihine bırakılmıştır.¹⁵¹

Hazırlık sınıfı, Arapça öğrenmek isteyen öğrencilerin Arap diline hâkim olmalarını sağlamak amacıyla tasarlanmış bir programdır. Bu program, öğrencilere Arapça gramer, kelime dağarcığı, telaffuz ve Arap kültürü hakkında temel bilgiler verir. Hazırlık sınıfı genellikle iki dönem boyunca sürer ve öğrencilerin farklı seviyelerdeki Arapça becerilerine göre sınıflandırılır.

Okuma ve yazma dersleri, öğrencilere Arap alfabesi ve Arapça okuma yazma kurallarını öğretir. Öğrenciler, kısa hikayeler, şiirler ve gazete makaleleri gibi çeşitli metinleri okuyarak okuma becerilerini geliştirirler. Ayrıca, öğrencilere doğru yazma becerileri kazandırmak için pratik alıştırmalar da verilmektedir.

---

¹⁴⁹ Mehmed Soysaldı, “Türkiye’deki İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları”, *Ekev Akademi Dergisi*, C. 14 S. 45 (2010): 259.

¹⁵⁰ Ahmet İhsan Dündar, “İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Derslerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)”, *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, C. 4, S. 1 (2020): 89.

¹⁵¹ “SAÜ İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Tanıtım Videosu”, SAÜ İlahiyat Fakültesi, <https://www.youtube.com/watch?v=7feJniSsFCA> [29.05.2023].

Dinleme ve konuşma dersleri, öğrencilerin Arapça anlama ve konuşma becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Öğrenciler hem Arapça konuşan kişilerin konuşmalarını dinler ve anlamaya çalışırlar hem de öğrencilere doğru telaffuz ve akıcı konuşma becerileri kazandırmak için pratik yapmaları için alıştırmalar da verilmektedir.¹⁵²

Hazırlık sınıfının amaçlarından biri, öğrencilere Arap dilinin temel yapılarını öğretmek, dilbilgisi, kelime bilgisi, okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmek ve bu sayede ilahiyat fakültesi veya yabancı dil bölümü eğitimlerinde kullanabilecekleri bir yeterlilik kazandırmaktır. Bu yüzden, hazırlık sınıfı öğrencilerine sadece dilbilgisi ve kelime öğretmekle yetinilmez, aynı zamanda Arap edebiyatı, şiir, roman ve hikayeleri gibi farklı konular da öğretilir. Bu sayede öğrencilerin Arapça becerileri geliştirilir ve Arapça metinleri daha iyi anlamaları hedeflenir.

Hazırlık sınıfının bir diğer amacı, öğrencilerin lisans eğitimine hazırlanmalarıdır. Bu nedenle, Arapça diline dair temel yapıların yanı sıra, ilahiyat fakültelerinde okutulan derslerin bazıları da hazırlık sınıfında verilmektedir. Bu dersler arasında, sarf, nahiv, belagat gibi Arap dili ve edebiyatı dersleri yer almaktadır. Bu dersler, öğrencilerin Arapça dilini daha kapsamlı bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır.

İlahiyat Fakültelerinin çoğunda zorunlu olan Arapça Hazırlık muafiyet sınavına girmeyen tüm öğrenciler zorunlu bir eğitim yılıdır. Türkiye’de 59 fakülte Arapça Hazırlık sınıfı uygulamasında bulunmaktadır. Ayrıca bazı ilahiyat fakülteleri, bu süreçte üniversitelerin yabancı diller yüksekokulundan yardım almaktadır.¹⁵³

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin Arapça Hazırlık sınıfında Arap ve Türk hocalarla birlikte eğitim verilmektedir. Üniversitenin Arapça eğitimdeki hedefi modern ve klasik kaynakları okuyup anlayabilecek öğrenci profili yetiştirmektir. Hazırlık sınıflarında 2 kurdan oluşmakta ve dönem başlarında muafiyet sınavları yapılmaktadır. Yapılan bu sınavlarda öğrencilerden tam başarılı olanlar eğitimlerine lisans 1. sınıftan, orta düzey başarı sağlayanlar 2. kurdan devam etmekte olup başarısız

---

¹⁵² A.g.e.

¹⁵³ Ahmet İhsan Dündar ve Ahmed Hassan Mohammed Ali, “İlahiyat Fakültelerinin Arapça Hazırlık Sınıflarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Meslek Eğitim Gereksinimleri”, *İslami İlimler Dergisi*, C. 17, S.1 (2022): 90-95.

olan öğrenciler hazırlık 1. kurdan devam etmektedir. Bu üniversitede Muafiyet sınavı için asgari puan 60'dır. 60 ve üzeri puan alan öğrenciler 2. kura geçmekte, 70 ve üzeri puan alanlar ise hazırlık sınıfından muaf tutulmaktadır. Asgari düzeyde geçmek için gerekli olan puan her bir üniversitede farklılık gösterebilmektedir. Dönem sonu yapılan kur sınavlarında kur düzeyinden belirli not alamayan öğrenciler dönem tekrarı kalırlar. Öğrencilerin hazırlık yılını tamamlamaları için 4 dönem süre verilmektedir. Ayrıca eğitim sürecinde yeterli düzeyde bilgi sahibi olamayan öğrenciler için ücretsiz takviye kursları da verilmektedir. ¹⁵⁴

Pandemi öncesi Sakarya Üniversitesi Arapça hazırlık için yapılan sınavların ders isimleri aynı olmakla birlikte seviyeler değişmektedir. Ölçme değerlendirme sınavları çoktan seçmeli, açık uçlu, sözlü ve ödev olarak yapılmaktadır. Kredi sistemi ile derslerin ortalamaya farklı katkıları bulunmaktadır. Nahiv dersi %20 etkisi ile ortalamaya katkısı en fazladır. Sarf, Okuma anlama, Muhadese ve İstima %18 iken Kur'an- Kerim dersinin katkısı %8' dir. Sınavlar genellikle 2 ara sınav şeklinde olup bazen 1 kısa sınav ve 1 performans sınavları da yapılmaktadır. 1. kurda final sınavı yapılmamakta olup dönem içi yapılan sınavların katkı payları göz önünde bulundurularak 60 puan ve üzeri alanlar 2. kura devam etme hakkı kazanır. 2. kurda ise her dersin ayrı final sınavları yapılmakta ve bu sınavların %50'si ve dönem içi yapılan sınavların %50 si hesaplanır ve dönem sonu başarı notu hesaplanır. Sınavdan 70 ve üzeri puan alan öğrenciler lisans eğitimine geçiş hakkı kazanırlar. 70'ten aşağı puan alan öğrenciler için bütünleme sınavı olmaktadır. Sınavda 70 ve üzeri alanlar kuru tamamlar, aşağı alanlar ise dönemlerini tekrarlarlar. ¹⁵⁵

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde ise eğitim dili açısından farklılıklar mevcuttur. Üniversite, öğretim dili Türkçe ve Arapçanın birlikte olduğu bir eğitim, tamamen İngilizce diliyle ya da tamamen Arapça eğitim imkanları sunmaktadır.

Marmara Üniversitesi hazırlık bölümlerindeki tamamen Arapça ya da Türkçe-Arapça bölümünde hazırlık eğitime başlanmadan önce seviye tespit sınavı ile öğrenciler sınıflara yerleştirilmektedir. Hazırlıkta diğer üniversitelerdeki Arapça hazırlıktaki gibi Gramer derslerinden Nahiv ve Sarf, Okuma- Anlama, Yazılı Anlatım, Sözlü Anlatım

---

¹⁵⁴ A.g.e., 90-95.

¹⁵⁵ A.g.e., 90-95.

ve Dinleme- Anlama dersleri mevcuttur. Sarf ve Nahiv Gramer derslerine Türk hocalar eşliğinde Türkçe, diğer derslere ise Arap hocalar eşliğinde tamamen Arapça işlenmektedir. Tamamen Arapça hazırlık öğrencileri ile Türkçe- Arapça hazırlık öğrencilerine verilen eğitim aynıdır. Gramer dersleri daha yoğun işlenmekte olup sınavlardaki kat sayı oranı daha yüksektir. Sınavlar dönemsel olarak 2 vize 5 quiz şeklinde olmaktadır. ¹⁵⁶

Marmara üniversitesi Arapça hazırlık sınıfından muaf olmak isteyen öğrenciler için muafiyet sınavları yapılmakta, 60 ve üzeri puan alan öğrenciler Arapça hazırlıktan muaf olmaktadır. Eğitimin tamamen Arapça olarak okuyan öğrenciler için hazırlıktan muaf olmak için 70 ve üzeri puan almaları gerekmektedir. 3 şekilde eğitim veren Marmara Üniversitesi ilahiyat fakültesinin lisans eğitimindeki eğitim imkanları eşit olup eğitim dili farklıdır. ¹⁵⁷

Marmara Üniversitesi Arapça hazırlık 1 yıl olmakta olup başarı dönem tekrarı eğitim olmayıp dönem derslerine katılamamaktadırlar. %30 Arapça İlahiyat hazırlıktan 60, tamamen Arapça İlahiyatın hazırlığından 70 puan alamayan öğrenciler muafiyet sınavlarına girerler. Dönem içinde Haziran, Eylül ve sonraki yılın ocak ayında muafiyet sınavları olmaktadır. Eğer öğrenciler dönem sonu ortalamaları Haziran’da yapılan muafiyet sınavlarına girmeleri için en az 60 almaları gerekmektedir. Yeterli puanı alamayan öğrenciler Eylül ayını beklemek zorundadırlar. Öğrencilerden 85 ve üzeri başarı puanına sahip öğrencilerin muafiyet sınavına gerek yoktur. ¹⁵⁸

Yüksek Öğretim Kurumlarında diğer yabancı diller gibi Arapça öğretimi de “Yükseköğretim Kurumlarında Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dille Öğretim

---

¹⁵⁶Mahmut Sami Kanbaş, “Marmara İlahiyat Hazırlık Programı”, <https://www.youtube.com/watch?v=LiOE2yXBcr8> [29.05.2023].

¹⁵⁷“Ders Programları/ İçerikleri”, Marmara Üniveristesi İlahiyat Fakültesi, <https://ilahiyat.marmara.edu.tr/ogrenci/ders-programlari-icerikleri> [29.05.2023].

¹⁵⁸Kanbaş, “Marmara İlahiyat Hazırlık Programı”, <https://www.youtube.com/watch?v=LiOE2yXBcr8> [29.05.2023].

Yapılmasında Uyulacak Esaslara İlişkin Yönetmelik” kurallarına göre yapılmaktadır.¹⁵⁹

Pandemi sürecinde üniversitelerin kapatılma kararı sonrasında Yüksek Öğretim Kurumu bazı kararlar almıştır. Türkiye’de pandemi sürecindeki verilere göre toplam 207 üniversite ve 7,5 milyon öğrenci bulunmaktaydı. Öğrencilerin sağlıklarını korumak amacıyla YÖK 18 Mart 2020 tarihinde yapmış olduğu basın açıklamasıyla eğitimin uzaktan öğretimle devam edilmesi kararını almıştır. Üniversitelerin içeriklerinin karşılanması amacıyla derslere 23 Mart’a kadar ertelenerek Anadolu Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi’nin sistemlerindeki dersler YÖK bünyesindeki Yüksek Öğretim Kurumları Dersleri adıyla ara yüzle açık erişime açılmasına karar vermiştir. Alınan bu kararlar diğer üniversitelerin malzemelerinin de bu havuza ilave edilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁶⁰

Ahmet Keleşoğlu pandemi döneminde Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat fakültesi Hazırlık Sınıfındaki acil uzaktan Arapça derslerinin sayısı ve müfredat olarak yüz yüze Arapça eğitimden farklı olmadığını öne sürmektedir. Pandemi öncesi yapılan eğitim programlarına bağlı kalınarak işlenen derslerde içerik kaybı yaşanmadığını belirterek bu süreçte sadece eğitim modeli değişikliğinin yaşandığını ve derslerin 40’ar dakikalık şeklinde haftalık otuz saatlik programa yerleştirdiklerini belirtmiştir.¹⁶¹

Bu süreçte Hazırlık Sınıflarında birinci ve ikinci öğretimde 20 sınıf ile 500 öğrenci eğitim almıştır. Öğretim elemanlarının 12 civarında Arap asıllı olmak üzere yaklaşık otuzdan fazla öğretim elemanı bu süreçte Arapça öğretmişlerdir. Ancak tüm

---

¹⁵⁹Mevlüt Öztürk, “Arapça Eğitim Kalitesinin Artırılmasında Yükseköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarının Bireysel ve Ortaklaşa Yapacakları Çalışmaların Önemi”, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 21 (2020): 903

¹⁶⁰ Muhammet Fatih Genç, Süleyman Gümrükçüoğlu ve Mustafa Fatih Ay, “Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Bakışları” *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. C. 21 S. 1 (2021): 406-407.

¹⁶¹ Muhammet Vehbi Dereli, “Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimle Arapça Öğretimi -NEÜ İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Örneği”, Der. Muhiddin Okumuşlar, Osman Zahid Çiftçi ve Sami Bayrakçı (Konya: Türkiye İmam Hatipleri Vakfı,2021), 110.

öğretmenlerin Arapçadaki yetkinlikleri, uzaktan eğitim konusunda yetkinlikleri ile örtüşmeyerek bu sürecin farklı ilerlemesine neden olmuşlardır.

Acil uzaktan eğitim dönemindeki Arapça derslerinde yüz yüze eğitimlerde teneffüs ve ders dönüşü gibi yaşanan zaman kayıpları olmayarak öğretmenlerin derslerini daha rahat işlemelerini ve daha çok tekrar yapmalarını sağlamıştır. Ancak derslerdeki bazı konuların zorluğu veya sınıflardaki her öğrencinin öğrenme hızının değişmesi, uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler için dezavantajlı olmuştur. Eğitimin acil ve uzaktan olması nedeniyle bazı öğrencilerin uzaktan eğitim materyallerine ulaşamamış olması uzaktan eğitim sürecinde yaşanan olumsuzluklardandır. Ayrıca bazı öğrencilerin canlı derslere katılmasının zor olması, yaşanan teknik arızalar veya uzaktan eğitim için gerekli olanların temini için olanakları yeterli olmayanlar için İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfındaki dersler ders sistemine kayıt altına alınmıştır.¹⁶²

Yüksek Öğretim kurumlarında yürütülen uzaktan eğitimle öğretim programlarında bazı üniversitelerde dersler senkron olurken bazı üniversiteler ise asenkron olarak dersleri yürütmüşlerdir. Salgın sürecinde senkron olarak işlenen dersler Zoom, Microsoft Teams, Adobe Coonect, Google Meet, Blackboard Collaborate gibi senkron araçlarla yürütülmüştür. Asenkron olarak yürütülen dersler ise Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Youtube, Mergen, ALMS, Blackboard gibi asenkron araçlarla dersleri yürütmüştür.¹⁶³

Bu süreçte dikkat çekilen bir diğer husus Acil uzaktan eğitim sürecinde ölçme değerlendirmelerdir. Yabancı dil eğitimi bilişsel, duyuşsal ve devinişsel öğrenim alanlarına hitap etmesi nedeniyle ölçme ve değerlendirme modeli diğer derslere göre farklılık göstermektedir. Bu yüzden yabancı dil öğretiminde temel beceriler iki kısma ayrılmaktadır. İlk kısım konuşmayı, yazılı bir ifadeyi anlama becerisini ve dinleme

---

¹⁶² A.g.e. 111-112.

¹⁶³ Mehmet Yavuz vd., “Salgın Sürecinde Türkiye’deki Yükseköğretim Kurumlarının Acil Uzaktan Öğretim Uygulamalarının İncelenmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, C. 49 S. 1 (2020):135-136.

tarafını ifade ederken, ikinci kısım ise duygu ve düşüncelerin sözlü veya yazılı bir şekilde ifade edilebildiği anlatım becerisidir ve okuma tarafını ifade etmektedir.¹⁶⁴

Yüksek Öğretim Kurumu'nun aldığı kararla acil uzaktan eğitim sistemine geçiş yapıldıktan sonra teknik altyapı yetersizliği yaşayan üniversiteler için “YÖK Dersleri Platformu” kurmuştur. Bu platform Türkiye'deki tüm üniversite öğrencilerinin erişimine açık olarak işletilmiştir. Bu süreçte YÖK öğrencilerin internet eksikliğini karşılamak amacıyla 6 GB internet vermiştir.¹⁶⁵

Acil uzaktan eğitim döneminde kullanılan ve kullanılabilecek farklı ölçme ve değerlendirme şekilleri bulunmaktadır. Bunlar ödevler, projeler, çevrimiçi(online) sınavlar, kısa yanıtli testlerdir.¹⁶⁶

Pandemi döneminde öğretmenler öğrencilerinden derslerin pekiştirilmesine yönelik belirli bir süre içerisinde ödevler vererek ölçme ve değerlendirmede bulunmuştur. Verilen ödevlerin amacına uygun olarak derslerin pekiştirilmesi hedefleniyorsa dersin kazanımlarına göre nitelik ve nicelik açısından belli hususlar dikkate alınarak dersten hemen sonra verilmesi daha uygun olabilmektedir. Uzaktan eğitim ve ödevler öğrencilere sorumluluk almayı, zamanı yönetebilmeyi, hayatını disipline sokmayı öğretmiştir. Ev ödevlerinin öğretmenler tarafından kontrolünün sağlanıp geri dönüşler sağlanması uzaktan eğitim sürecinin daha sağlıklı ilerlemesini sağlamaktadır. Ayrıca ödevler verilirken öğretmenlerin ödevi yapabilmesinde yardımcı olacak bir yönergeyi de sunması önemlidir.¹⁶⁷

Pandemi sürecinde bazı üniversiteler öğrencileri değerlendirmede ödevlendirme ile yaparken bazı üniversiteler -e sınav (elektronik sınav) ile yapmıştır. E- sınav

---

¹⁶⁴ Tasa ve Furat “Arapça Öğretiminde Web Tabanlı Bir Ölçme Değerlendirme Sistemi Geliştirmesi” 10-11.

¹⁶⁵ Barış Uslu, “Salgın Sürecinde Ölçme Değerlendirme, Kademeler Arası Geçiş ve Merkezi Sınavlar”, Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları, Der. Adil Çoruk (Ankara: Pegem Akademi, 2021), 62 63.

¹⁶⁶ Durmuş Özbaşı, “Salgın Sürecinde Ölçme Değerlendirme, Kademeler Arası Geçiş ve Merkezi Sınavlar”, Covi-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları, Der. Adil Çoruk (Ankara: Pegem Akademi,2021), 117-121.

¹⁶⁷ A.g.e., 117-118.

öğrencilerin pandemi öncesindeki gibi belirtilen saat ve süre içerisinde internet ortamında kendileri için hazırlanan soruları cevaplandıkları sınavlardır. E-sınavların sınav şekilleri tıpkı pandemi öncesi yapılan sözlü, yazılı ve çoktan seçmeli şeklinde olmuştur. Sözlü sınavlar sohbet odaları veya video konferans yöntemleri ile öğretmen ve öğrenci arasında gerçekleşmiştir. Yazılı sınavlarda ise öğrencilerden kendilerine bırakılan boşluklarda gerekli cevapları yazmaları istenmiştir.

Çoktan seçmeli sınavlar, Arapça öğretiminde en çok kullanılan sınav yöntemi olup belirli bir süre içerisinde öğrencilerden sınavlarını cevaplamaları istenmiştir. Bu yöntemin Arapça öğretimindeki sınavlarda daha fazla tercih edilmesindeki en büyük etken çoktan seçmeli sınavların daha kullanışlı ve diğer sınav şekillerine göre elverişli olmasıdır. Ancak yapılan sınavlarda gözetlemenin zor olması ve açık uçlu sorular ve çoktan seçmeli sınavların temel dil becerilerini ölçmede yetersiz kalması eğitimi olumsuz etkilemiştir.¹⁶⁸

5.1.2. Lisansüstü Müfredatları

Arap dili yüksek lisans programı Türkiye’de İslami İlimler ve müstakil Arap dili ve edebiyatı bölümünün devamı olarak yürütülmektedir.

5.1.2.1. İslami İlimler ve Arap Dili ve Belagatı Lisansüstü Programı

İslamî İlimler ve Arap dili Belagatı lisansüstü programı, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim vermektedir. İslami İlimler yüksek lisans programının amacı, İslamî ilimlerde lisans düzeyinde öğrenim görmüş öğrencilere, ilgi duydukları alanda daha derinlemesine bir çalışma yapabilme imkânı sunmaktır. Doktora programı ise, öğrencilere İslamî ilimler alanında araştırma yapabilme yeteneği kazandırmayı hedeflemektedir.

Arap Dili ve Belagatı yüksek lisans programı ise Arap Dili ve Belagatı alanında lisans düzeyinde öğrenim görmüş öğrencilere, bu alanda daha derinlemesine bir çalışma yapabilme imkânı sunmaktadır. Programın amacı, öğrencilere Arap Dili ve Belagatı

---

¹⁶⁸ Mahmud Kaddum, “Pandemi Dönemi Arapça Öğretiminde E- Sınav Sorunları ve Öğrencilerin E-Sınav Hakkındaki Algıları” 1. Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi 19-20 Haziran 2021 Hakemli Bilimsel Bildiriler,19-20 Haziran 2021, (Bartın: Bartın Üniversitesi, 2021):279-280.

alanında araştırma yapabilme yeteneği kazandırmaktır. Edebiyat Fakültesi adı altında eğitim veren bu bölüm Temel İslami Bilimlere göre sayıları daha az bulunmaktadır.

İslami ilimler lisansüstü programında verilen dersler, lisans programında verilen derslerden daha derinlemesine bir çalışma içermektedir. Programda verilen dersler arasında Arapça Grameri, Tefsir Metinleri, Hadis Metinleri, Arap Dili ve Belagati, Arapça Çeviri I, Teknikleri Tefsir Tarihi, Kuran İlimleri, Hadis Usulü Metinleri, Hadis Tahrici ve Araştırma Metotları, Cahiliye Dönemi, Siyer, İslam Hukuku Metinleri, İslam Hukuku Metodolojisi, Kelam Metinleri, İslam Mezhepleri Tarihi, Tasavvuf Metinleri, Tasavvuf Tarihi dersleri bulunmaktadır.¹⁶⁹

Temel İslami Bilimler yüksek lisans alanındaki tüm bölümler için 1 yıllık eğitim sonrasında 1 yıllık tez yazım süreciyle toplam 2 yıl sürmektedir. Tez savunmasından başarılı bir şekilde geçen kişi doktora başvurusu yapabilmektedir.

İstanbul Üniversitesi Arap Dili ve Belagati yüksek lisans öğrencilerinin aldığı derslere baktığımızda; Arap Dili Gramerine Giriş, Arap Dili Belagatına Giriş, Arap Edebiyatı Klasik Dönem, Arapça Dilbilgisi Sarf (İleri Düzey), Arapça Yerde Söz Söyleme ve Söyleneni Doğru Anlama Hüneri, Konuluş ve Anlama İletiş Yönünden Lafızlar ve Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Yayın Etiği dersleridir. 2. Dönem ise Arap Edebiyatı Modern Dönem, Arapça Edebi Sanatlar: Bedi İlmi, Arapçada İfadeyi Muhatap Zihninde Netleştirme Hüneri (Beyan), Delalet Derecesi Yönünden Lafızlar, Klasik Nahiv Metinleri ve Seminer dersleri bulunmaktadır.¹⁷⁰

Lisansüstü eğitim lisans eğitiminden mezun olan öğrencilerin akademik alanda ilerlemek, yükseköğrenime devam edip bilime katkı sağlamak amacını taşıyan

---

¹⁶⁹ “Temel İslami Bilimleri Anabilim Dalı Arapça Yüksek Lisans Programı Ders İçerikleri ve Kredileri”, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, https://www.fsm.edu.tr/resim/Dosya/ISL_AR_YL_DERS2019-07-04-07-32-49pm.pdf [02.01.2024].

¹⁷⁰ “Arap Dili ve Belagati, Tezli Yüksek Lisans Programı, (Örgün Öğretim), [https://ebs.istanbul.edu.tr/home/amachedef/?id=1676&birim=arap_dili_ve_belagati_tez_li_yuksek_lisans_programi_\(orgun_ogretim\)](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/amachedef/?id=1676&birim=arap_dili_ve_belagati_tez_li_yuksek_lisans_programi_(orgun_ogretim)), [06.06.2023].

öğretimdir. Lisansüstü eğitimlerini tamamlayan öğrenciler doktora öğretimine geçebilme hakkına sahip olmaktadır.¹⁷¹

Türkiye’de pandemi nedeniyle okulların ve üniversitelerin uzaktan eğitime geçişi 2019-2020 eğitim yılının bahar döneminde olmuştur. Pandemi sürecinde lisans, ön lisans ve yüksek lisans programları için YÖK aldığı kararla tüm öğrencilere kayıt dondurma hakkı tanımış eğitimlerine devam etmek isteyenler ise uzaktan eğitimle eğitimlerini sürdürmüştür.¹⁷²

Zorunlu acil uzaktan eğitime geçiş, yüksek lisans eğitimi alıp aynı zamanda çalışan bireyler için büyük avantaj sağlamıştır. Yüksek lisansın ilk eğitim yılında derslere istediği zaman ve mekânda girebilme kolaylığı sağlamıştır. Aynı zamanda hem yol kitap gibi masraflar azalmış ve okula gidiş- geliş veya teneffüs araları gibi zamansal açıdan da avantaj sağlamıştır.

Ayrıca derslerin tekrar izlene bilinmesi, teknolojiyi daha etkin kullanmayı öğrenme, zaman yönetimi, kişisel zaman ayırabilme gibi lisansüstü eğitime olumlu yararları olmuştur. Derslerde öğretim üyeleriyle iletişimin daha az olması, sosyalleşmenin daha az veya hiç olmaması, teknolojik aletlere erişim sorunu, yaşanan elektrik kesintisi, teknik arızalar, teknolojik yeterlilik, ders ortamının uygun olmaması gibi yaşananlar lisansüstü eğitimi olumsuz etkilemiştir.¹⁷³

Pandemi sürecinde dersler tüm modern elektronik cihazlara uygun olarak yapılmakta olup video, yazılı medya, ses ile dersler ile ders kaybının yaşanmasını önlemeye çalışılmıştır.¹⁷⁴

Acil uzaktan Arap dili lisansüstü eğitiminde daha iyi ve hızlı bir öğrenme için çevrimiçi derece müfredatının günün koşullarına göre modern ve çevik olması gerekmektedir.

---

¹⁷¹ Teoman Akpınar ve Baki Yiğit Çakmakkaya, “Pandemi (Covid-19) Süreci ve Sonrasında Lisansüstü Uzaktan Eğitim”, C. 2021, S.1 (2021): 3.

¹⁷² A.g.e., 2.

¹⁷³ İhsan Güzel ve Ender Özeren, “Covid-19 Pandemi Sürecinin Lisansüstü Eğitim Faaliyetlerine Etkisi”, *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 10, S. 20 (2021): 181.

¹⁷⁴ A.g.e., 181.

Lisansüstü eğitimde istenilen seviyeyi yakalamak için UZEM altyapılarının oluşturulması ve geliştirilmesi gerekmektedir.¹⁷⁵ Böylece bu gibi olağanüstü durumlarda eğitim sürecini daha az olumsuz etkiyle atlatabiliriz.

5.2. Acil Uzaktan Eğitim Dönemi Verileri

Küresel salgın döneminde birçok ülke gibi Türkiye’de de eğitim kurumları, yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçiş yapmak zorunda kalmıştır. Bu süreçte Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı da uzaktan eğitim yöntemiyle Arapça öğretimine devam etmiştir.

Hazırlık sınıfındaki uzaktan eğitim döneminde, öğrencilerin ders saati ve müfredat açısından yüz yüze eğitimden farksız bir eğitim aldıkları görülmüştür. Dönem başlamadan önce belirlenen müfredat, haftalara dengeli bir şekilde dağıtılmış ve ders içerikleri öğrencilerin karşısına düzenli bir şekilde sunulmuştur. 40 dakikalık canlı dersler haftalık otuz saatlik yoğun bir program içerisinde yer almıştır.¹⁷⁶

Derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesi, yüz yüze eğitimde yaşanan zaman kaybının ortadan kalkmasını sağlamıştır. Öğretmenlerin derslerin içeriğini daha rahat bir şekilde sunabildikleri ve konuların daha çok tekrar edildiği gözlenmiştir. Derslerin işlenmesinde öğrencilerin öğrenme hızları ve kapasiteleri, konuların zorluk düzeyleri dikkate alındığı için, uzaktan eğitimin olanaklarından büyük ölçüde yararlanılmıştır.

Ancak uzaktan eğitim modelinde, öğrencilerin teknik ve donanımsal sorunlar yaşayabilmeleri ve bağlantı sorunu yaşayan öğrencilerin derslere aktif katılım imkanından yoksun kalabilmesi gibi sorunlar da yaşanmıştır.

Hazırlık sınıfındaki öğrenci sayısının ortalama 500 olduğu ve birçok öğretim elemanının bulunduğu bir eğitim ortamında, sınıflar arasında ortak müfredatın takip edilmesi zor olsa da dönem başlamadan belirlenen müfredat, tüm sınıflar için birlikte hareket etme imkânı sağlamıştır. İlgili haftanın yoklama kayıtları dijital ortamda kayıt altına alınırken, hangi sınıfın o haftaya ait müfredatın neresinde kaldığı belirtilmiştir.

Uzaktan eğitim süreci değerlendirildiğinde, ders saati ve müfredat açısından yüz yüze eğitimden farksız bir eğitim verilmesi, dönem başında belirlenen müfredatın takip edilmesi, öğrencilerin öğretmenlerle olan etkileşimlerinin devam ettirilmesi gibi

---

¹⁷⁵ Akpınar, *Pandemi (Covid-19) Süreci ve Sonrasında Lisansüstü Uzaktan Eğitim*,10.

¹⁷⁶ Dereli, “Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimle Arapça Öğretimi”, 101-117.

hususlar başarılı bir uzaktan eğitim süreci için son derece önemlidir. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı'nda da benzer bir yaklaşım benimsenmiş ve öğrencilerin ders içeriğinde herhangi bir kısıtlama olmadan yüz yüze eğitimde verilen derslerin aynısının verilmesi hedeflenmiştir.¹⁷⁷

Müfredatın dönem başında belirlenmesi ve haftalara dağılımının titizlikle planlanması, öğretimde birliği sağlama açısından son derece önemlidir. Bu şekilde, öğrencilerin konuları takip etmesi kolaylaşırken, öğretmenlerin de dersleri hazırlaması daha sistemli bir şekilde gerçekleşebilir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin teknik ve donanımsal sorunlarla karşılaşması gibi dezavantajlar bulunmaktadır. Bu sorunlar, öğrencilerin derslere aktif katılımlarını olumsuz etkileyebilmekte ve canlı performanslarına yansiyabilmektedir. Ancak, öğrencilerin teknik alt yapıları ve internet sağlayıcılarının yeterli olmaması gibi nedenlerle bağlantı sorunu yaşaması durumunda, öğretmenlerin derslerin kayıtlarını öğrencilere sağlaması, eksik kalan konuları tekrar etmelerine imkân tanımaktadır.

2020 yılında dünya genelinde COVID-19 pandemisi nedeniyle eğitim değişime uğramış ve birçok ülke, okullarını kapatmak zorunda kaldı. Türkiye'de de benzer olarak okulların kapatılmasıyla birlikte uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu süreçte, birçok farklı sektörde olduğu gibi, eğitim de uzaktan eğitim platformları üzerinden vermeye başlandı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı'nda da uzaktan eğitim süreci başlamasıyla öğretim görevlileri, öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmeleri için çeşitli önlemler almışlardır. Bu önlemler arasında derslerin kayıt altına alınması ve öğrencilere ulaştırılması, çevrim içi ve çevrim dışı sınavların yapılması, ödevlerin verilmesi ve proje çalışmalarının yapılması gibi yöntemler yer aldı.

Uzaktan eğitim süreci değerlendirildiğinde, ders saati ve müfredat açısından yüz yüze eğitimden farksız bir eğitim verilmesi, dönem başında belirlenen müfredatın sırasına göre ilerlenmesi ve derslerin kayıt altına alınarak tekrar izleme olanağının sunulması gibi avantajlar olduğu görüldü. Ancak, öğreticilerin uzaktan eğitimin dezavantajları

---

¹⁷⁷ A.g.e., 101-117.

olarak uygulamalı çalışmaların gerçekleştirilememesi ve elektrik ve internet kesintileri nedeniyle erişim sağlanamaması gibi konuların da dile getirdikleri görüldü.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin başarısı, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Zorunlu Arapça Hazırlık Sınıfı Sınav Yönergesine göre belirlenmiştir. Bu yönergeye göre, öğrenci başarısı yıl içinde yapılan ara sınavlar, yoklama sınavları, öğrencinin derse devamı, projeler ve genel sınav sonuçlarına göre belirlenmekteydi.

Uzaktan eğitim sürecindeki veriler, öğrenci başarısının yüz yüze eğitim dönemlerine göre farklılık göstermediğini göstermektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde daha fazla motivasyon eksikliği yaşadığı ve bu nedenle çalışma disiplinlerinde zorlanabildikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin bazıları internet ve elektrik kesintileri gibi teknik sorunlarla karşılaşmış ve bu da derslere erişimlerinde aksamalara neden olmuştur.¹⁷⁸

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin başarısını etkileyen bir diğer faktör ise, öğretim materyallerinin kalitesidir. Öğrencilerin derslerde kullanılan materyallerin yetersiz olduğunu ve derste işlenen konularla uyumlu olmadığını düşündükleri görülmüştür.

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadığı motivasyon eksikliği ve teknik sorunlar, derslere katılım oranlarını da etkilemiştir. Uzaktan eğitim sürecinde derslere düzenli olarak katılan öğrencilerin başarı oranlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak, uzaktan eğitim sürecinde öğrenci başarısının yüz yüze eğitim dönemlerine göre farklılık göstermediği ancak öğrencilerin motivasyon eksikliği, teknik sorunlar ve yetersiz öğretim materyalleri gibi faktörlerden olumsuz etkilenebildiği görülmüştür. Bu nedenle, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derslere düzenli olarak katılımını sağlayacak ve öğretim materyallerinin kalitesini artıracak önlemler alınması önemlidir.¹⁷⁹

---

¹⁷⁸ A.g.e., 101-117.

¹⁷⁹ A.g.e., 101-117.

5.3. Mukayese

Son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle birlikte, eğitim de bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönüşüm sürecinde, uzaktan eğitim yöntemleri önem kazanmıştır. COVID-19 pandemisi ile birlikte ise uzaktan eğitim, zorunlu hale gelmiştir. Bu zorunlu dönemde, üniversiteler de uzaktan eğitim yöntemlerine geçiş yapmak durumunda kalmışlardır. Bu süreç, Arapça eğitimi gibi dillerin öğrenilmesi gereken alanlarda da etkili olmuştur. Pandemi öncesi dönemde Arapça eğitimi için kullanılan kaynaklar genellikle ders kitapları ve ek kaynaklar olarak belirlenmekteydi. Öğrencilerin ödevlerini tamamlamak için kütüphanelerden yararlandıkları görülmekteydi. Pandemi sonrası dönemde ise, öğretmenler ve öğrenciler için dijital kaynaklar daha yaygın hale geldi. İnternet üzerinde Arapça dilbilgisi ve okuma materyalleri gibi ücretsiz kaynaklara erişim sağlanması, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmuştur.

Pandemi öncesi dönemde, Arapça eğitiminde kullanılan yöntemler genellikle sınıf içi ders anlatımı, ödevler ve sınavlar şeklindeydi. Pandemi sonrası dönemde ise, uzaktan eğitim nedeniyle öğretmenler farklı yöntemler denemek zorunda kalmışlardır. Sanal sınıflar, çevrimiçi etkinlikler ve interaktif öğrenme materyalleri gibi farklı yaklaşımlar kullanıldı. Uzaktan eğitim sürecinde, öğrencilerin derslerini takip etmeleri için daha fazla öz disiplin gerektiren bir yaklaşım benimsenmiştir.

Pandemi öncesi dönemde, Arapça eğitimi genellikle yüz yüze eğitim olarak gerçekleştirildiğinden, programlar sınıf ortamına uygun şekilde tasarlanmaktaydı. Pandemi sonrası dönemde ise, uzaktan eğitim için programlar yeniden tasarlanarak programların daha esnek olması ve öğrencilerin kendi hızlarında ilerlemelerine izin vermesi sağlanmıştır. Ayrıca, pandemi sonrası dönemde Arapça eğitimi için hazırlanan programların daha fazla dijital materyal içermesi, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmede faydalı olmuştur.

Pandemi öncesi dönemde, Arapça eğitimi genellikle sınıf ortamında gerçekleştirilmekteydi. Pandemi sonrası dönemde ise, öğretmenler ve öğrenciler için dijital ortam daha yaygın hale gelmiştir. Sanal sınıflar, çevrimiçi etkinlikler ve interaktif öğrenme materyalleri gibi farklı yaklaşımlar kullanılarak, öğrencilerin dersleri takip etmeleri için farklı dijital araçlar kullanılmaya başlanmıştır. Bu dijital araçlar, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde dersleri daha etkili bir şekilde takip

etmelerine yardımcı olmuş ve ders materyallerinin online olarak sunulması, öğrencilerin derslerde kaynaklara daha kolay erişmelerini sağlamıştır.

Ancak, dijital ortamda yapılan eğitimlerin bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Elektrik veya internet kesintileri, öğrencilerin derslere katılamamasına veya ders materyallerine erişememesine neden olabilmekteydi. Ayrıca, öğrencilerin disiplinli bir şekilde çalışmalarını sağlamak da dijital ortamda daha zordu.

Pandemi öncesi dönemde, üniversiteler genellikle yüz yüze eğitim için tasarlanmış bir alt yapıya sahipti. Sınıflar, laboratuvarlar ve kütüphaneler gibi fiziksel mekanlar, öğrencilerin eğitimlerini tamamlamaları için gerekliydi. Ancak pandemi sonrası dönemde, uzaktan eğitim yaygınlaştıkça, üniversitelerin alt yapıları da değişmiştir.

Bazı üniversiteler, dijital eğitim için özel olarak tasarlanmış sanal sınıflar ve öğrenme yönetim sistemleri gibi dijital altyapılar geliştirmiştir. Bu altyapılar, öğrencilerin derslere katılımını takip etmek, ödevleri göndermek ve sınavları yapmak için kullanıldı. Ayrıca, öğrencilerin erişim sağlamaları için üniversitelerin kütüphaneleri de dijitalleştirilmiştir.

Ancak, bazı üniversitelerin yeterli dijital alt yapıya sahip olmadığı ortaya çıkmış ve bu nedenle, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde zorluklarla karşılaştığı ve eğitim kalitesinin düştüğü durumlar da yaşanmıştır.

Bu bakımdan, pandemi sonrası dönemde Arapça eğitiminde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Uzaktan eğitim, dijital araçlar ve farklı öğrenme yöntemleri, öğrencilerin Arapça dil becerilerini geliştirmede etkili oldu. Ancak, dijital ortamda yapılan eğitimlerin dezavantajları ve yeterli dijital alt yapının olmaması gibi sorunlar da yaşanmıştır. Uzaktan eğitim süreci, Arapça eğitiminde kalıcı bir etki bırakmış ve gelecekte de dijitalleşme trendi devam edeceğinden, bu alanda uzaktan eğitimin ve dijital teknolojilerin daha fazla kullanılması beklenmektedir.

Sonuç olarak, pandemi öncesi ve sonrası Arapça eğitimi açısından bir mukayese yapıldığında, her iki dönemde de benzer öğretim materyalleri, müfredat ve öğrenme hedefleri kullanıldığı görülmektedir. Ancak, pandemi sonrası dönemde dijital teknolojilerin kullanımı artmış ve öğrencilerin eğitime daha fazla esneklik sağlanmıştır. Ayrıca, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin dersleri tekrar izleyebilme ve kaydedilmiş derslerden faydalanabilme gibi avantajlar da yaşanmıştır. Bununla birlikte, yüz yüze eğitimde sağlanan interaktif etkileşim ve öğrenci-öğretmen

arasındaki yakın iletişim gibi avantajların uzaktan eğitimde aynı şekilde sağlanamadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, pandemi sonrası dönemde de yüz yüze eğitimin önemi devam etmektedir.

Ayrıca, pandemi sonrası dönemde Arapça eğitiminde dijital teknolojilerin daha fazla kullanılması, öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Ancak, yeterli dijital alt yapının olmaması gibi sorunlar da yaşanabileceği için, öğretim kurumlarının bu konuda yatırımlar yapması ve öğrencilerin dijital becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.

Pandemi öncesi ve sonrası Arapça eğitimi arasındaki mukayese, dijital teknolojilerin kullanımının artması ve öğrencilere daha fazla esneklik sağlanması gibi farklılıkların yanı sıra, temel öğretim materyalleri, müfredat ve öğrenme hedeflerinde benzerliklerin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitimin avantajları birlikte kullanılarak, öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesi ve Arapça eğitiminin kalitesinin artırılması mümkündür.

5.3.1. Kaynak

Covid-19 salgını ile birlikte dünya üzerinde büyük bir etkisi olmuştur. Bu etkilerden biri de eğitim alanındadır. Salgınla birlikte birçok ülke insan sağlığını korumak amacıyla uzaktan eğitime geçmiştir. Pandemi öncesi Arapça eğitimi alanında yapılan çalışmaları incelediğimizde genellikle yüz yüze eğitim yöntemleriyle ilgili yazılardan oluşmaktaydı. Pandemi ile birlikte acil ve zorunlu uzaktan eğitime geçiş olması ile uzaktan eğitim ve acil uzaktan eğitime yönelik çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Özellikle uzaktan eğitime hazırlıksız olarak yakalanan öğrenci, öğretmen ve üniversitelere yönelik bu süreci nasıl değerlendirdikleri veya ne gibi zorluklarla karşılaştıklarına yönelik görüşlere yönelik çalışmalar yapılmıştır. Pandemi öncesi Arapça öğretiminde kullanılacak kaynaklar genellikle öğretmenlerin veya okulların belirlemesiyle seçilip toplu bir şekilde alınıp sınıf içinde dağıtılmaktaydı.

Pandemi öncesinde de hayatımızda olan uzaktan eğitim uygulaması kişilerin tercihine bırakılmış olup planlı ve programlı bir şekilde yürütülmekteydi. Bundan dolayı uzaktan öğrenim gören öğrencilere yönelik olarak kaynaklar belirli olup birçok

üniversite belli alanlarda lisans, lisansüstü düzeylerde uzaktan eğitimi yaygın olarak kullanmaktaydı.¹⁸⁰

Pandemi sonrası dönemde, dijital kaynaklar daha önemli hale gelmiştir. Öğrencilerin bu süreçte dijital ortamlarda kaynak araştırması yapmaları gerekmektedir. Bu nedenle, online kütüphaneler, e-kitaplar ve diğer dijital kaynaklar daha fazla kullanılmaya başlandı. Öğretmenler de online platformlar ve diğer dijital araçlarla derslerini planlamak zorunda kalmışlardır.

Ancak bu dönemde uzaktan eğitimin acil ve zorunlu olması nedeniyle kaynak eksikliği yaşanmıştır. Dijital ortamda sunulan materyallerin yetersizliği, öğrencilerin öğrenme sürecinde zorluklar yaşamasına neden olmuştur. Ayrıca, öğrencilerin evlerinde uygun olmayan dijital cihazlara sahip olmaları da sorunlara yol açtı.

Pandemi döneminin ilk döneminde salgının ne zaman biteceğinin belirsizliği eğitimde de belirsizliğe neden olmuştur. Bu belirsizliğin eğitime yansımaması için yükseköğretimde dijitalleşme yollarına gidilmiştir. Dijitalleşme sadece eğitim alanında olmamış elektronik ticareti de geliştirmiştir. Sokağa çıkma yasağı ile insanlar genellikle dijital ortamlardan alışveriş yapmışlardır. Fiziksel mağazaların kapalı olduğu pandemi döneminde ihtiyaçlar online sitelerden yoğun olarak karşılanmaya çalışılmıştır.¹⁸¹ Bu süreçte kitap satışları online alışverişlerle karşılanmıştır. Özellikle sokağa çıkma yasağının katı bir şekilde uygulandığı Mart- Mayıs aylarında online satışların en çok rağbet görmüştür.¹⁸² Pandemi döneminde öğrenciler internet ortamındaki kaynaklar ve online alışverişlerle istedikleri kitaplara ve ders kaynaklarına kolaylıkla ulaşabilmiştir.

Kitaplar dışında okullardaki asıl bilgi kaynakları öğretmenlerdir. Pandemi döneminde öğretmenler, dijital ortamda öğretim yapmak zorunda kalmışlardır. Bu, öğretmenlerin

---

¹⁸⁰ Hüseyin Çakır, Göknur Taban ve Murat Taşer, “Covid-19 Pandemi sürecinde Uzaktan Eğitim Planlaması ve Yönetim Yaklaşımları”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 12, S. 1 (2023): 108.

¹⁸¹ İbrahim Abdullahoğlu, “Pandemi Öncesi ve Sonrası Dönemde E- Ticaret Müşterilerinin Basılı Kitap Sipariş ve Şikâyet Verileri ile Satınalma Davranışları İlişkisi” (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İ. H. Ü. İşletme Enstitüsü, 2022), 35.

¹⁸² A.g.e., 44.

dijital becerilerini artırma ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin dijital platformları doğru kullanmaları ve öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılayacak materyalleri sağlamaları gerekmektedir. Bununla birlikte, öğretmenlerin dijital kaynaklara erişimleri de sınırlı olmaktadır.

Sonuç olarak, Arapça eğitiminde kaynaklar önemli bir faktördür ve pandemi sonrası dönemde dijital kaynakların önemi artmıştır. Dijital kaynaklar, öğrencilerin öğrenme sürecine daha fazla katılım sağlamalarını ve öğretmenlerin de öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlamış, ancak yeterli dijital kaynakların olmaması ve öğretmenlerin dijital becerilerinin yetersiz olması gibi sorunlar da yaşanmıştır.

Kaynaklar, Arapça eğitiminde önemli bir role sahiptir. Pandemi öncesi dönemde, öğretmenler genellikle ders materyallerini basılı kitaplardan ve klasik metotlardan faydalanarak hazırlanmaktaydı. Pandemi sonrası dönemde ise dijital kaynakların kullanımı daha yaygın hale gelmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre özel olarak hazırlanmış dijital materyalleri kullanarak, öğrencilerin öğrenme sürecine daha fazla katılım sağlamayı hedeflemişler ve özellikle interaktif öğrenme materyalleri, öğrencilerin öğrenme sürecine daha fazla katılım sağlamalarını sağlayarak, öğrenme sürecinin daha etkili ve verimli olmasına yardımcı olmuştur.

Kaynakların dijitalleşmesiyle Arapça öğrenme sürecini daha da kolaylaştırılmıştır. Öğrenciler, ders materyallerine kolayca erişebildikleri için daha fazla çalışma yapma fırsatı bulmuşlar ve bununla birlikte, yeterli dijital kaynakların olmaması, öğrencilerin öğrenme sürecindeki başarısızlıklarının nedenlerinden biri haline gelmiştir. Öğretmenler, dijital materyallerin yanı sıra, klasik metotları da kullanarak öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır.

Kaynakların yetersizliği, Arapça öğrenme sürecindeki en önemli sorunlardan biri haline geldi. Öğrenciler, yeterli kaynaklara erişememeleri nedeniyle öğrenme sürecinde geri kalmışlardır. Bu nedenle, Arapça öğrenme sürecinde kullanılan dijital kaynakların sayısının artırılması gerekmektedir. Böylece öğrenciler öğrenme sürecine daha fazla katılım sağlamalarını ve öğrenme sürecinin daha etkili ve verimli olmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, Arapça öğretiminde kaynakların önemi büyüktür. Pandemi sonrası dönemde, dijital kaynakların kullanımı daha yaygın hale gelmiştir. Bu, öğrencilerin öğrenme sürecine daha fazla katılım sağlamalarını ve öğretmenlerin de öğrencilerin

öğrenme ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlamıştır. Ancak, yeterli dijital kaynakların olmaması gibi sorunların yaşanmasını engelleyememiştir. Bu sebeple Arapça öğrenme sürecinde kullanılan dijital kaynakların sayısının artırılması gerekmektedir.

5.3.2. Yöntem

Pandemi öncesi dönemde, Arapça eğitimi genellikle yüz yüze eğitim yöntemleriyle verilmekteydi. Bu yöntemler, öğrencilerin öğretmenleriyle etkileşimini artırmakta ve dil öğreniminde daha etkili olmaktadır. Pandemi sürecinde zorunlu olarak yürütülen uzaktan eğitim yöntemleri pandemi sonrası dönemde daha da yaygınlaşmıştır. Pandeminin ilk dönemi bu sürecin ne kadar süreceğine dair belirsizlik durumu eğitimi de belirsizliğe sokmuştur.

Türkiye’de ilk vakanın görülmesinden sonra uzaktan eğitime geçilmesi zorunlu ve ani bir şekilde olmuştur. Pandemi başladığında Türkiye’de YÖK’e bağlı 7,9 milyon öğrenci, 207 üniversitede öğrenim görmektedir. Uzaktan eğitim kararının ani ve plansız olması nedeniyle bu dönemde yürütülen uzaktan eğitim acil uzaktan eğitim olarak isimlendirilmiştir. 18 Mart 2020 yılında alınan uzaktan eğitim kararından sonra 3 hafta eğitime ara verilmiştir.¹⁸³ Alınan karar doğrultusunda uzaktan eğitim uygulamaları uygulanmaya çalışılsa da bazı üniversitelerin uzaktan eğitim altyapısının olmaması nedeniyle özellikle pandeminin ilk döneminde üniversitelerin bazıları sadece uzaktan eğitim altyapılarını güçlendirmekle uğraşmıştır.¹⁸⁴ Uzaktan eğitim altyapılarının yeterli olduğu üniversitelerde dersler eş zamanlı olarak yürütülmüştür. Eş zamanlı dersler canlı sınıf sistemleri ile pandemi öncesindeki dersler gibi belli saat aralıklarda olmuştur. Eş zamanlı dersler eş zamansız derslere göre pandemi öncesinde yürütülen yüz yüze eğitime daha çok benzemiştir. Bu süreçte uzaktan eğitim altyapısı olmayan üniversiteler ise eş zamansız dersler ile eğitimlerini sürdürmeye çalışmışlardır. Eş zamansız dersler canlı sınıf sistemleri yerine öğrenme yönetim sistemleri kullanılmıştır. Öğrenme yönetim sistemini kullanan öğretmenler haftalık

---

¹⁸³ İzmirli ve İzmirli, “Salgın Sürecinde Uzaktan Eğitim Uygulamaları”, *Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, 104.

¹⁸⁴ Uslu, “Salgın Sürecinde Yükseköğretim”, *Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, 62.

ders saatlerinde öğrencilerine doküman ve slaytlar paylaşmışlardır. Dersler etkileşim olmadan sadece doküman paylaşımıyla sürdürülmüştür. ¹⁸⁵

5.3.3. Program

Pandemi döneminde öğrenci ve öğretmenlerin sağlığını korumak için geçilen uzaktan eğitime bazı üniversiteler, öğrenciler, öğretmenler ve veliler hazırlıksız yakalanmıştır. Pandemiye öğrencilerin eğitim hakkının göz ardı edilmemesi ve eğitimde fırsat eşitsizliğinin yaşanmaması için geleneksel eğitimden acil uzaktan sisteme geçilmesi eğitim programlarında bazı sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Üniversitelerde uygulanan acil uzaktan eğitim programları UZEM bulunan üniversitelerde daha hızlı ve kolay adapte olmuşlardır. Ancak alınan hızlı karar ile Türkiye’de birçok üniversitenin UZEM altyapısının bulunmaması ile Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi’nde bulunan materyalleri erişime açarak bu süreçte uzaktan eğitim programının daha iyi bir şekilde yürütülmesine yardımcı olmuşlardır. ¹⁸⁶

Türkiye’de ilk vakanın görülmesinden sonra YÖK bazı kararlar almıştır.

- a. Yükseköğretim Kurumları Sınavı’nın ertelenmesi
- b. YÖK dersleri platformu devreye girmesi
- c. Mezuniyet aşamasındaki öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersleri
- d. Uygulamalı eğitim gören öğrencilerin stajları
- e. Hemşirelik programlarındaki son sınıf öğrencilerinin durumları
- f. Dış hekimliği ve eczacılık programlarında mezuniyet aşamasında bulunan öğrencilerin durumları
- g. Doktor adaylarının mezuniyetleri (YÖK, 2020) ve
- h. Üniversite öğrencilerine ücretsiz 6 GB’lık uzaktan eğitime destek kotası

---

¹⁸⁵ İzmirli, *Covid-19 Salgının Türk eğitim Sistemine Yansımaları*, 104-105.

¹⁸⁶ Özkan Eken, Nilgin Tosun ve Derya Tuzcu Eken, “Covid-19 Salgını ile Acil ve Zorunlu Uzaktan Eğitime Geçiş: Genel Bir Değerlendirme”, *Milli Eğitim*, C. 49, S. 1 (2020): 119.

alınan kararlardan bazılarıdır.¹⁸⁷

Pandemi öncesi dönemde Arapça eğitimi programları genellikle yüz yüze eğitim yöntemlerine göre tasarlanmıştı. Programlar, dil öğreniminde başarılı olmak için gerekli olan becerileri ve bilgileri içermektedir. Pandemi sonrası dönemde ise, programlar uzaktan eğitim yöntemlerine göre revize edilmiştir.

Arapça eğitimi programları, pandemi öncesinde ve sonrasında bazı farklılıklar göstermektedir. Pandemi öncesi dönemde, Arapça öğretiminde daha çok klasik yöntemler kullanılmakta ve öğrencilere Arapça alfabesi, gramer ve kelime bilgisi öğretilmekteydi. Öğrencilerin dil öğrenme sürecinde motivasyonlarını artırmak için farklı materyaller kullanılsa da genel olarak programlar benzerdi ve öğrencilerin ihtiyaçlarına özelleştirilmiş değildi.

Pandemi sonrası dönemde ise, dijitalleşme ile Arapça eğitim programlarına da yansımıştır. Böylece eğitim materyalleri daha interaktif hale getirildi ve öğrencilere daha fazla özelleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunulmaya başlandı. Ayrıca, dijital eğitim materyalleri, öğrencilerin dil öğrenme sürecinde motivasyonlarını artırmak için daha eğlenceli ve ilgi çekici hale getirilmekte, bunun sonucunda öğrencilerin öğrenme istekleri artmaktadır.

Bununla birlikte, bazı dezavantajlar da yaşanmıştır. Öğrencilerin dijital cihazlarına erişimi sınırlı olması ve yeterli dijital alt yapıya sahip olmayan okulların bulunması, öğretmenlerin dijital becerilerinin yetersiz olması, uzaktan eğitim modelinin amacına uygun olarak yararlanmamızı engellemiştir.

5.3.4. Kullanılan Ortam

Pandemi döneminde insan sağlığını koruma amacıyla birçok önlem alınmış ve bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Turizm, ulaşım, gıda, eğitim gibi sektörleri etkileyen kısıtlamalar olmuş ve süreci daha iyi bir şekilde atlatabilmek amacıyla bazı değişikliklere gitmişlerdir. Pandemi öncesi Arapça eğitim ve öğretim modelleri kişilerin tercihlerine göre uzaktan veya yüz yüze gerçekleşmekteydi. Pandemi döneminde MEB ve YÖK'ün aldığı karar doğrultusunda uzaktan eğitim sistemine geçiş yapılmıştır. YÖK'ün aldığı karar doğrultusunda dersler uzaktan eğitim

---

¹⁸⁷ Engin Karadağ vd., "Covid-19 Pandemisi Sürecinde Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Kapasiteleri", *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, C.4, S.1 (2021): 10.

sistemiyle çevrimiçi ortamlarda canlı ders, video konferans uygulamalarıyla sanal sınıf ortamlarında eş zamanlı veya eş zamansız şekilde dersler işlenmiştir.

Sanal sınıflarda eş zamanlı olarak yürütülen derslerde öğrenciler ve öğretmenler farklı yerlerde aynı zaman dilimi içerisinde bulunarak derslerini yürütmüşlerdir. Sanal sınıfların geleneksel sınıf ortamlarından bazı açılardan farklılık göstermektedir.

- a. En önemli farklardan biri derslerin sanal sınıf yazılımları ile farklı mekanlarda gerçekleşebilmesidir. Sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı pandeminin ilk döneminde eğitim ve öğretim uzaktan eğitimle yürütülmesiyle öğretmen ve öğrenciler farklı ortamlarda derslerini yürütmüşlerdir.
- b. Yaygın olarak kullanılan sanal sınıf uygulamaları Zoom, Google Classroom, Google Meet, Skype sayılabilir. Sanal sınıf uygulamalarıyla işlenen derslerin kayıt altına alınabilmektedir. Böylece bu süreçte hasta olan ya da meşgul olup derslere giremeyen öğrenciler ders kayıtlarından kaçırdığı dersleri tekrar izleyebilmektedir.
- c. Sanal sınıflar yüz yüze eğitime göre daha ekonomiktir. Sanal sınıf ortamlarındaki uzaktan eğitimde yol, kitap gibi masrafların olmaması bir diğer farklılıktır.
- d. Sanal sınıf ortamında uygulama gerektiren dersler yeterli düzeyde olamamaktadır. Tıp, mühendislik gibi uygulama gerektiren dersler uzaktan eğitimle pratik yönü karşılanamamaktadır.
- e. Sanal ortamlardaki dersler internet aracılığıyla yürütülmektedir. İnternet bağlantısının zayıf olması, kesilmesi veya bilgisayarlardaki mikrofon, ses ve görüntü zayıflığı dersin aksamasına veya ders kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Yüz yüze eğitimde ise mikrofon, internet gibi araçlar olmadan dersler yürütülebilmesi sanal sınıf ve yüz yüze sınıf arasında fark oluşturur.
- f. Pandemi döneminde uzaktan eğitime hızlı bir şekilde geçilmesiyle sanal sınıf ortamlarında kullanılacak yeterli ders içerikleri veya materyallerin olmaması bu süreci olumsuz etkilemiştir. Yüz yüze eğitimin acil uzaktan eğitimden bir diğer farkı derslerin planlı, programlı olması ve eğitim materyallerinin bulunmasıdır.
- g. Sanal sınıf ortamlarında öğretmen ve öğrenciler arasındaki etkileşim yüz yüze eğitimdeki etkileşime göre daha az olması dersin verimliliğini olumsuz yönde etkilemiştir.

- h. Acil uzaktan eğitimin plansız ve hızlı bir şekilde alınan bir karar olması nedeniyle sanal sınıf ortamlarında kullanılan materyallere veya uygulamalara yönelik yeterli düzeyde bilgi sahip olmayan öğretmen ve öğrenciler bu süreçte olumsuz etkilenmiştir.
- i. Sanal sınıf ortamlarında ailelerin yanında ders veren öğretmenler ve ders gören öğrenciler özellikle canlı derslerde ailelerinin müdahaleleriyle karşılaşması ile yüz yüze eğitimdeki okul ortamlarındaki özel ders alanlarının yerine evde ailelerinin yanında ders görmeleri ile ders alanlarının kısıtlanması bu sürecin bir diğer olumsuz yönüdür.¹⁸⁸
- j. Sanal sınıf ortamlarındaki ısı, ses, ışık, oturma düzeni, temizlik gibi sınıf düzeni durumları bireyseldir. Yani bunlarla ilgili düzenlemeler bireylerin kendilerinin yapması gerekmektedir.¹⁸⁹

Sanal sınıf ortamları gerekli ortam, materyal ile etkili ve amacına uygun olarak kullanıldığında eğitim ve öğretimi olumlu yönde etkileyebilmektedir. Sanal sınıf ortamları yüz yüze eğitime alternatif olarak kurulmuş, ağlarla destekli, sanal ders sistemleriyle destekli olup öğretmeyi ve öğrenmeyi desteklemektedir.

5.3.5. Üniversite Altyapısı

Eğitim ve öğretim bireylerin yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Eğitim-öğretim faaliyetlerindeki değişiklik, öğrenci sayılarındaki fazlalık ve uzaktan eğitim alanında uzman öğretmenlerin yetersizliği uzaktan eğitimi olumsuz etkilemiştir. Uzaktan eğitimle zaman ve mekândan bağımsız olarak sürdürülen eğitim pandemi öncesinde uygun durum ve şartlarda bireylerin tercihlerine bırakılmıştı.¹⁹⁰ Türkiye’de covid vakasının görülmesiyle uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. YÖK’ün almış olduğu kararlar tıp gibi uzmanlık gerektirmeyen bölümler dışındaki bölümlerde uzaktan

---

¹⁸⁸ Şeyma Sargın, “Sanal Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin Tutumları ve Okul Müdürlerinin Algıları”, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. F.S.M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022), 26-27.

¹⁸⁹ A.g.e., 27.

¹⁹⁰ Ahmet Kamil Kabakuş, “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan (Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları2022), 11.

eğitime geçiş yapılmıştır. İlk olarak 3 hafta tatille bir süre eğitime ara verilmiş ve sonrasında uzaktan eğitime geçiş kararı alınmıştır. Uzaktan eğitime geçiş ani ve plansız olması nedeniyle Türkiye’deki birçok niversite, ğrenci, veliler bu sürece hazırlıksız yakalanmıştır. Aynı zamanda uzaktan eğitim tecrbesi olmayan birçok ğretmen uzaktan eğitime ani geçişle hazırlıksız yakalanarak uzaktan eğitim dersleri vermek zorunda kalmışlardır.¹⁹¹

Türkiye’deki tüm niversiteler YK’ e bağlıdır. YÖK Başkanı yaptığı açıklamayla uzaktan eğitim derslerinin eş zamanlı ve eş zamansız olarak yürütülebileceğini belirtmiştir. Altyapısı bulunan niversiteler derslerine eş zamanlı sürdürürken, altyapısı bulunmayan niversiteler eş zamansız olarak derslerini sürdürmüşlerdir. Pandeminin ilk döneminde uzaktan eğitim altyapısı bulunmayan niversiteler pandeminin ikinci döneminde altyapı eksiklerini gidermiş olarak başlamıştır. Bu süreçte altyapı yetersizliği bulunan niversiteler donanım ve yazılım eksikliklerini gidermeye çalışmışlardır.

Pandemi öncesinde üniversitelerin uzaktan eğitim süreçlerinde UZEM ve Bilgi İşlem Dairesi Başkanlıkları kurulmuştu. Pandemi döneminde bu kurumlar uzaktan eğitimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için üzerlerine büyük bir görev düşmüştür.¹⁹²

Uzaktan eğitimlerin srekliği ve sorunsuz devam etmesi üniversitelerin temel teknolojik altyapısı ile ilişkilidir.¹⁹³

*Bilgi teknolojileri altyapısı veya teknolojik altyapı kavramı; kurumsal bilişim teknolojilerinin varlığıyla, yönetilmesi ve işletilmesi için verilen hizmetler, servisler ile kullanılan yazılımların, donanımların ve ağ (network veya internet) kaynaklarının birleşimine karşılık gelmektedir.*¹⁹⁴

---

¹⁹¹ Gürkan Durak, Serkan ankaya ve Serkan İzmirlı, “Covid-19 Pandemi Döneminde Türkiye’deki niversitelerin Uzaktan Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi”, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, C.14, S.1 (2020): 791.

¹⁹² A.g.e., 992.

¹⁹³ Kabakuş, “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, 13.

¹⁹⁴ A.g.e., 13-14.

Acil uzaktan eğitim ve öğretim altyapısının oluşturulmasında kesintisiz ve hızlı bir internet altyapısına ve üniversitelerin dijital dönüşüme hazır olmasına ihtiyaç vardır.¹⁹⁵

Uzaktan eğitim, Arapça öğrenme sürecini değiştirerek dijital altyapıyı önemli hale getirmiştir.

a. Ağ hizmetleri

Acil uzaktan eğitim pandemi döneminde yoğun talep görmesiyle bilgisayar ağları ve internet kavramlarının önemi ve kullanımı vazgeçilemez hale gelmiştir. İnternet bağlantılı yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarında bir öğretmen ve bir öğrencinin mekândan bağımsız olarak bir araya gelmektedir. Canlı olarak yapılan bu derslerde öğretmen ve öğrenci arasında bilgi alışverişleri internet aracılığıyla gerçekleştiği için internet ağ altyapısının uzaktan eğitimdeki önemini daha iyi anlamamızı sağlar.¹⁹⁶

b. Sunucu ve sanallaştırma hizmetleri

İnternet tabanlı uzaktan eğitimin altyapı bileşenlerinden bir diğeri sunucu ve sanallaştırma hizmetleridir. Sunucular bilgisayar ağlarıyla kullanıcıların erişim sağlayabildiği, kullanımına ve paylaşımına açık kaynakların bulunduğu birimlerdir. Bu sistemler 7/24 hizmete açık olup istemci ve sunucudan oluşmaktadır. Amaçları uzaktan eğitimdeki içeriklerin öğrenciye ulaştırılmasıdır. İstemciler sunuculardan hizmet alan ve sunuculara içerikleri tüketme için yükleyen cihazlara denmektedir. Taşınabilir cihazlardan masaüstü cihazlara kadar pek çok şekilde olabilir. İnternet tabanlı uzaktan eğitim bazı durumlarda birden fazla sunucuya ihtiyaç duyabilmektedir. Ancak bu sunucular eğer fiziksel sunuculardan oluşursa maliyeti artabilmektedir.¹⁹⁷

c. Veri tabanı hizmetleri

---

¹⁹⁵ İrfan Süral, “Açık ve Uzaktan Öğrenmede Teknolojik Altyapının Oluşturulması”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S.4 (2025): 83.

¹⁹⁶ Kabakuş, “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, 22-23.

¹⁹⁷ A.g.e., 25-26.

“Eğitim ğretim faaliyetlerinde birçok önemli girdi ve çıktının saklanması gruplandırılması ve hatta gerektiğinde anlamlandırılıp tekrar tekrar kullanılabilir olması gerekmektedir”.¹⁹⁸

Uzaktan eğitimin internet aracılığıyla yürütülürken altyapı bileşenlerinin kullanılırken veriler veri tabanlarında muhafaza edilmektedir. Genellikle DBMS (Database Management System- Veri tabanı Yönetim Sistemi) ile kontrolü sağlanan bu sistemler veri ekleme ve çıkarma, güncelleme, index ve prosedür oluşturma sağlanabilmektedir.¹⁹⁹

d. Yük Dengeleyiciler ve Web Uygulama Güvenlik Duvarları

Acil uzaktan eğitime geçişle uzaktan eğitime olan rağbet artmıştır. İlkokul, ortaokul, lise ve niversite ğrencilerinin yanı sıra evden çalışan veya pandemi sürecinde mecburen iş hayatına ara veren bireylerde bu sürede kendileri geliştirmek için uzaktan eğitimle bazı alanlarda eğitim almışlardır. Uzaktan eğitim uygulamaları internet ağıyla gerçekleşmesi ile ağ yoğunlukları yaşanmıştır. Bu durumlarda yk dengeleyici cihaz ve yazılımlara ihtiyaç duyulmuştur. Yk dengeleyici cihaz veya yazılımlar ile web sunucuları ya da uygulama sunucuları arasındaki yoğunluk azalmıştır.²⁰⁰

IDS (Intrusion Detection System) /IPS (Intrusion Prevention System) sistemleri Türkçe adıyla saldırı tespit ve engelleme sistemleri ağ trafiğindeki zararlı hareket ve bağlantıları tespit etmektedir.²⁰¹ Ancak bazı durumlarda bu zararları göremeyebilir. Web uygulama güvenlik duvarları ise uygulama ya da web sunucusuna gelen istekleri inceler, iyileştirir ve daha güvenli hale getirir.²⁰²

---

¹⁹⁸ A.g.e., 27.

¹⁹⁹ A.g.e., 27.

²⁰⁰ A.g.e., 24.

²⁰¹ “IPS ve IDS Nedir? Nasıl alışır?”, Timus, <https://berqnet.com/blog/ips-ve-ids-nedir> [05.01.2024].

²⁰² Mehmet Türker, “Uygulama Güvenliği Nedir?”, <https://www.endpoint-labs.com/uygulama-guvenligi-nedir/#:~:text=Uygulama%20G%C3%BCvenli%C4%9Fi%3A%20Uygulamalar%C4%B>

Acil uzaktan eğitimin hızlı ve kesintisiz ilerlemesi için uygulama tabanlı güvenlik oluşturulması gerekir.

5.4.Acil Uzaktan Arap Dili Kapsamında Youtube’ a Yüklenen Ders Örnekleri

Analizi

5.4.1. Araştırmanın Bulguları

Gelişen teknoloji ile birlikte bilgiye erişim hızı artmaktadır. Kitap, ansiklopedi, gazete yerine bilgisayar, telefon, tabletin internet aracılığıyla saniyeler içinde bilgiye erişimi insanları cezbetmiş ve bu alanda teknolojik gelişmeler sürdürmektedirler. Bilgiye erişimin hız kazanmasının avantajları olduğu kadar dezavantajları da bulunmaktadır.

Özellikle son dönemde artan teknolojinin kullanımındaki artış ile insanların günlük hayatlarının yanında iş ve eğitim hayatı gibi her alana yayılarak tüm hayatımızın bir parçası haline gelmiştir. Günlük hayatta özellikle sosyal medyanın etkisi oldukça büyüktür. Sosyal medya hem bireylerin eğlenmesini, öğrenmesini, sosyalleşmesini, dünya haberlerinden haberdar olmasını sağlarken aynı zamanda ekonomik ticaretinde sağladığı bir platformdur. Günlük hayatında oldukça öneme sahip sosyal medya platformları öğretmenlerin bazen öğrencileriyle sınıf ortamında bazen ise bireysel olarak ders işleyebildikleri bir mecra olması sosyal medya kullanıcı sayısını da artmıştır. Sosyal medya aracılığıyla ders öğrenen öğrencilerin karşılaştıkları en önemli özellik çoğu derslerden ücretsiz olarak yararlanabiliyor olmasıdır. Bu sosyal ağlardan özellikle Instagram, Telegram, Youtube, TikTok, WhatsApp bu sosyal medya uygulamalarından sadece bir kaçıdır. Bu uygulamalarda ders verecek olan öğretmen ya da öğretmen adayları ilk olarak kendilerine ait bir hesap açarak öğrencilerine canlı olarak ders işleyebildiği gibi dersleri sonradan izlemeleri için kendi hesaplarına bu ders videolarını da yükleyebilmektedir.

Derslerin işlenmesi, videolarının yüklenmesi ve izlenmesi açısından sosyal medya platformları değişiklik gösterebilmektedir. Öğrencilerin öğretmenlerinden kısa videolar şeklinde yararlanmasını sağlayan Instagram, Facebook, Telegram gibi ağlara göre Youtube’un sağladığı olanaklar daha geniştir. Youtube ders videolarının daha

---

1n%20g%C3%BCvenli%C4%9Fini%20sorgulayarak,da%20koruma%20alt%C4%B1na%20almak%20gerekir. [05.01.2024].

uzun olabilmesi öğrencilerin günlük online eğitimde hissedebilmeleri açısından daha önemli bir eğitim platformudur.

2023 yılında yapılan araştırmaya göre sosyal medya platformlarından en çok Facebook kullanıldığı görülmüştür. Daha çok eski bir kitleye sahip olan Facebook uygulamasını genç nesillerden ziyade yaşı daha olgun insanlar kullanmaktadır. 2,9 milyar kullanıcıya sahip olan Facebook uygulamasını 2,5 milyar kullanıcı ile Youtube takip etmiştir. Youtube'un özellikle müzik alanında ücretsiz oluşu da Youtube kullanıcıları için popülaritesini artırmaktadır.²⁰³

Video içeriklerinden oluşan Youtube daha öncede belirtildiği gibi ders videoları açısından da öğrenciler için oldukça önemlidir. Ders öğretimi için derslere özel açılan hesaplar ile eğitimin mekân ve zamandan bağımsız gelişebilmesine olanak sağlamaktadır. Bu platformlarda abone, izlenme, yorum ile meşhur olan öğretmenler içinde Youtube belirli bir gelir kaynağı da olmaktadır. Youtube'un ders videolarındaki süresinin de diğer uygulamalara göre uzun olabilmesi de dersi anlatan öğretmen ve öğrenciler içinde önemlidir.

Araştırmamızın son bölümünü oluşturan Arapça Youtube video ders incelemesinde Özkan Yaman'ın 4 ciltten oluşan Arapça Beyne Yedeyk adlı kitap ile yapmış olduğu ders videolarının incelenmeye çalışılacaktır.

Bu bölümde analizler sonucunda elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 1' de görüldüğü gibi Özkan Yaman'ın 40,3 bin takipçisi bulunmaktadır.

Tablo 5.1: Özkan Yaman'ın Takipçi ve Video Sayı Tablosu

Youtube Sayfa Yöneticisi	Takipçi Sayısı	Video Sayısı
Özkan Yaman	40.3 bin	5.3 bin

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1'de görüldüğü gibi Özkan Yaman'ın 40,3 bin takipçisi bulunan sayfasına 5,3 bin video yüklemiştir.

²⁰³Görkem Hasgül, “En Çok Kullanılan Sosyal Medya Uygulamaları”, <https://istanbulbogazicienstiti.com/en-cok-kullanilan-sosyal-medya-uygulamaları> [25.102023].

5.4.1.1. Sunuş Tekniği Açısından Ders Videolarının İncelenmesi

11 Mart 2013 yılında Youtube katılan Özkan Yaman'ın 6.386.669 görüntülenme sayısı bulunmaktadır. Youtube kanalında yer alan ders videolarını sunuş tekniğinden yararlanarak dersini sunmuştur. Bu yöntem dışında bir teknikle dersini anlatmaması, öğrencilerin tamamen pasif olup soru-cevap ya da herhangi bir iletişime geçilememiş olması derslerin verimliliğini düşürmüştür. Öğrenci-öğretmen arasındaki ilişki ders videosunun yüklenmesinden sonra videonun yorumlarında genellikle olmuştur. Beyne Yedeyk videolarının farklı bir dil eğitime yönelik olup farklı öğretim tekniklerinin kullanılmaması öğrenci-öğretmen arasındaki ilişkiyi uzaklaştırmıştır. Yabancı bir dil öğretiminde öğrencinin 5 temel beceriyi elde etmesi beklenir. Bunlar; dinleme-anlama, okuma-anlama, yazma ve konuşma becerileridir. Ancak incelenen ders videolarının hiçbirinde öğrenci katılımının olmaması ile öğrenci dinleme-anlama dışında bir Arapça becerisi elde edememektedir.

Sunuş tekniği açısından ilk iki videosunda görüntü olarak öğretmen bulunmuştur. Öğretmen ders anlatırken öğretmen önlüğüyle dersini anlatmıştır. Ancak derslerin işlendiği akıllı tahtaya yazı yazmaktan ziyade otomatik önceden yazılmış yazılarla dersini anlatmıştır. Dersleri işlerken öğretmen ayakta bulunarak hızlı konuşmadan derslerini anlatmaya çalışmıştır. Ancak dersin hocası Türkçeye hâkim olsa da özellikle bazı derslerinde çok fazla ı'lamarda bulunmuştur. Akıllı tahtayı bir slayt gibi dokunarak metinler ya da cümleler ekrana gelerek dersi işlemiş, Türkçeyi yavaşça öğrencilerin anlayacağı hızda kullanmış ancak çok fazla ı'lamalarda bulunmuştur.

Dersler 2. videodan sonra tamamen bilgisayardan işlenmiştir ve öğretmenin ya da akıllı tahtanın görüntüsü tamamen kaldırılmıştır. Öğretmenin tamamen görüntüsünün kaldırılması öğrencileri ders ortamından daha da uzaklaştırmıştır.

Dersler medrese usulünden ziyade modern Arapça eğitim modeli ile anlatılmıştır. Öğretmen derste örnek cümleler verirken kitap dışına çıkmamayı tercih ederek kitaptaki örneklerle yetinmiştir. Kitapta bulunan etkinlikleri yapmakla birlikte okuma parçalarını tercüme etmiş ayrıca kitapta bulunan gramer kaidelerini de anlatmıştır. Ancak tercüme metinlerde gramer kurallarına kitaba bağlı olarak ilerlemiştir.

Ders esnasında öğretmen öğrenciye yönelik sorular sormak yerine dersleri anlatmakla yetinmiştir. Bu yüzden öğrenci derslerde tamamen pasif kalmıştır.

Derslerin bazıları çok uzun bazıları ise çok kısa olmuştur. Bazı derslerin gereken online ders süresini aşması öğrencinin dersten kopmasına mahal vermiştir. Özellikle bazı derslerin 30-40 dakikadan fazla olması ve sabit ses tonuyla derslerin anlatılması öğrencilerin bir süre sonra dersten uzaklaştırmıştır.

Dersin çekimleri esnasında profesyonel kamera kullanılmıştır. İlk iki derste çekimler esnasında kamera bazen uzak çekimle öğretmeni kadrāja alırken bazen de akıllı tahtayı yakınlılaştırarak öğrencilerin tahtayı daha net görmesini sağlamıştır. İlk iki videodan sonra öğrenmen ve akıllı tahtanın bulunmaması nedeniyle sadece dersin anlatıldığı ekran görüntüsü öğrenciye gösterilmiştir. Sabit bir ekran üzerinden dersler işlenerek otomatik yazıların yazıldığı bir slayt gibi dersler işlenmiştir.

Beyne Yedeyk derslerinin bazılarında hışırtı bazılarında ise ortamda bulunan diğer sesler ders ortamına yansıtılmıştır. Bunlardan özellikle 141,214,143,190,156,161, 164,167,227,230,231,233,234,236,237,241,243,245 derslerde hışırtının bulunduğu videolardan bazılarıdır. Ayrıca 51,59,65,91,107,116,229 videolarında da dış sesin bulunduğu videolardan bazılarıdır. Derslerde hışırtı ve dış sesin bulunması derslerin profesyonelliğini düşürdüğü gibi öğrencilerin derse yönelik dikkatini de etkilemiştir.

Kitaplarda günlük yaşamdan esinlenerek yazılmış hikayeler ile Peygamberimiz (sav) ve ashabına yönelik hikayeler mevcuttur. Ders videolarını izlediğimizde bu hikayeler sadece okuyup tercüme edilmiş olup metnin gramer tahlili yapılmamıştır. Bazı derslerde hikayelerin üzerine önceden kelime anlamları yazılmış ve tercümesi yapılmıştır. Gramer konularında kitabın dışında bir örneğe pek yer verilmemiştir.

5.4.1.2. Temel Yabancı Dil Öğretimi Açısından Ders Videolarının İncelenmesi

a. Dil Bilgisi Çeviri Yöntemi

Bu öğreti yöntemi orta çağda doğuda Arapça, batıda Latincenin öğretimiyle ortaya çıkmıştır. Bu yöntemde tümevarımla öğrencilere metin üzerinden gramer yapılarının öğretilmesi hedeflenmektedir. Metinlerin seviyeleri ilerledikçe gramer yapıları da ilerlemektedir. Bu yöntemin temel amacı dilin kurallarını ve doğru çeviri yapabilmeyi öğretmektir. Bu yöntemin uygulanışında genel olarak yabancı dil değil kişilerin anadili kullanılmaktadır. Ancak bazen yabancı dil ve anadil birlikte de kullanılabilir. Bu yöntemle öğrencilerin kelime dağarcıkları gelişmektedir. Ancak yöntemin temel

hedefinin çeviri olması nedeniyle kelimelerin telaffuzlarına çok önem vermemektedir.²⁰⁴

Kısacası bu yöntemde uygulanan sistemde öğrencilere bazı metinler okutulur ve bu metinler üzerinden gramer yapısı öğretilmeye çalışılmaktadır. Yöntemde gramer yapılarına fazla önem verildiği için çok ayrıntılı ve uzun açıklamalarda bulunulur. Ayrıca yöntemde metnin içeriğinin bir önemi yoktur bu nedenle metinde yer alan cümle kalıpları ve gramer yapısına önem verilir.²⁰⁵

Ancak bu yöntem farklı açılardan eleştirilere tabi tutulmuştur.

Bunlardan birincisi; dilin temel becerilerinden yazma ve okuma becerilerine öğretirken konuşma ve dinleme becerilerini öğretmemektedir.

İkincisi; bu yöntem öğretilirken öğrencinin anadil gramer ve kelime yapılarını bildiği düşünülerek eğitim verilmektedir. Bu yüzden öğrenci eğer yeterli bir anadil dilbilgisine sahip değilse bu yöntemle yabancı dil öğrenememektedir.

Üçüncüsü; bu yöntem konuşma becerisine yönelik olmadığı için kelimelerin telaffuzlarında eksikliklere neden olmaktadır. Ayrıca öğrenciler pratik yapamadığı için konuşma becerilerinde de eksiklikler olmaktadır.

Dördüncüsü; öğrencilerin kelime dağarcıkları, dil pratiği yapmamaları nedeniyle metinlerde geçen kelimelerle sınırlı kalmıştır.²⁰⁶

b. Düzvarım Yöntemi

Bu yöntem dil bilgisi çeviri yöntemine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu yöntem yazma, okuma, anlama ve konuşma becerilerinin kazanılmasını hedeflemektedir. Dört temel dil becerisinin kazanılmasına yönelik ilk görüş bu yöntemle Gouin tarafından ortaya çıkmıştır. Bu yöntem özellikle 20. yüzyılda yaygınlaşmaya başlamıştır.²⁰⁷

Bu yöntem isminden de anlaşılacağı üzere amacı anadili araç yapmadan yabancı dili öğretmektir. Bu yöntemle yabancı dil öğretimi şu şekilde gerçekleşmektedir;

---

²⁰⁴ Muhammet Raşit Memiş ve Mehmet Dursun Erdem, “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”, *Turkish Studies (Elektronik)* C.8, S. 9 (2022): 300.

²⁰⁵ Özcan Demirel, *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, 1 bs. (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999), 38-39.

²⁰⁶ Memiş ve Erdem, *Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler*, 300.

²⁰⁷ Demirel, *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, 39.

Öncelikle yabancı dil öğretimine hazırlık mahiyetinde öğrencilerin dikkatlerini çekmek için kısa hikâye, fıkra veya ilginç diyaloglar kurulur. Daha sonra öğretilecek şeyler sözlü olarak veya gösterilerek öğretilmeye çalışılır. Ayrıca bu yöntemde yabancı dilin telaffuz ve yazımındaki farklılıklar nedeniyle ilk altı hafta kitap kullanılmamaktadır. Dersler yabancı dil ile öğretilerek öğrenciler anadilden yabancı dile çeviri yapmamaktadırlar. Yöntemde diğer yöntemde olduğu gibi tümevarım yöntemi uygulanmaktadır. Ancak diğer yöntemden farklı olarak bir bağlamla gramer kuralları öğretilmektedir. Yabancı dilin telaffuzlarına önem verilerek dersler ilk haftalarda öğretilmeye başlanmaktadır. Ayrıca derslerde okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik yapılan metin okumalarında metnin içerisinde yabancı dilin sahip olduğu kültür ve günlük konuşmalarına dair bilgiler yer almaktadır. Bu yöntemin uygulanabilmesi için öğretmenin yabancı dili iyi düzeyde bilmesi beklenmektedir. Bu yöntem farklı açılardan eleştirilere tabi tutulmuştur.

Birinci olarak; bu yöntemin uygulanabilmesi için öğrencinin anadilinde yer alan gramer yapılarına hâkim olması gerekmesi nedeniyle çocuklar için uygun değildir.

İkinci olarak; yöntem öğretmen merkezli olması nedeniyle yöntemin istenilen şekilde ilerleyebilmesi öğretmenin yeteneklerinin ve dil kullanma becerilerinin iyi düzeyde olması gerekmektedir.

Üçüncü olarak; kitap kullanımının sonraki zamanlarda olması ve sözlü anlatımla ilk derslerin işlenmesi nedeniyle gramer kurallarını tam olarak bilmeyen öğrencilerde sahip olduğu anadilin gramer yapısına göre cümle kurmalarına neden olmaktadır.

Dördüncü olarak; bu yöntemle yabancı dil öğrenen öğrencilere gramer kuralları öğretilmeden konuşma derslerinin başlaması daha hızlı konuşma becerisi edinse de kendi anadilinin mantığını kullanması nedeniyle gramer ve anlamsal olarak yanlışlar yapmasına neden olmaktadır.²⁰⁸

c. Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi

Bu yöntem, 1940- 1950'li yıllarda ortaya çıkmıştır. Bu yöntem kolej öğrencilerinin yabancı dil öğrenmeleri amacıyla geliştirilmiş olup Ordu Yönteminin bir benzeri sayılmaktadır. Bunun nedeni Amerikan ordusunun gittiği ülkelerin dillerini öğrenirken üniversitelerin yardımıyla ASTP (Army Specialized Training Programme) programını

---

²⁰⁸ Memiş ve Erdem, *Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler*, 301-302.

okullarında uygulaması ve başarılı sonuçlar elde edilmesiyle yabancı dil öğretiminde de bu yöntem kullanılmaya başlanmıştır. Zamanla ortaöğretim kademelerinde de ele alınmıştır.

Bu yöntemde amaçlanan söylenenleri tekrar etmek ve tekrar sonucunda ezberlenenlere benzer cümleler kurmaktır. Bu yöntemde öğrenilecek bilgiler sözlü olarak sunulursa daha kalıcı olmaktadır. Ayrıca uzun dilbilgisi açıklamalarına yer vermemekte bu yöntemin benimsediği hedeflerdendir. Bu yüzden bu yöntemle yabancı dil öğrenenler dinleme ve konuşma becerilerinin geliştiği gözlenmiştir. Bu yöntem sadece yabancı dili öğretmek değil ayrıca dilin sahip olduğu kültürü de öğretmeyi amaçlamaktadır. Bu yöntemde farklı açılardan eleştiriler almıştır.

Birinci olarak; bu yöntem her yaş grubuna hitap etmemektedir. Öğrencilere mimiklerle veya kol ve el hareketleriyle bir şeyler anlatmak küçük yaştaki öğrenciler için güzel ve eğlenceli olsa da ileri yaşlardaki bireyler için uygun olamayabilir.

İkinci olarak; bu yöntemin kulak ve dil ile yabancı bir dili öğretmek sadece belli duyu organlarına bağlı kalmalarına bu nedenle de zorlanmalarına neden olabilmektedir. Bunun sonucunda öğrencilerde başarısızlık sonucu güvensizliğin çıkmasına da neden olabilmektedir.²⁰⁹

d. Bilişsel Öğrenme Yöntemi

Bu yöntemin özellikleri;

İlk olarak; dil bilinçli olarak öğrenmedir.

İkinci olarak; telaffuz öğrenmek için ayrı bir etkinliğe gerek yoktur.

Üçüncü olarak; yöntemin amacı duyduğunu anlamaktır.

Dördüncü olarak; gramer kurallarını hem tümevarım hem de tümünden gelim yöntemiyle öğretmektedir.

Beşinci olarak; dil öğretimindeki yazma, okuma, anlama ve konuşma becerilerinin öğretimi eşit olmalıdır.

Altıncı olarak; yabancı dil eğitimde anadilin kullanılmasına ve yabancı dile çeviriye izin vermektedir.

---

²⁰⁹ Demirel, *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, 42-43.

Yedinci olarak; öğretmen yabancı dilin öğrenimini kolaylaştırıcı olarak görülüp kesin yetki sahibi bir kişiyi temsil etmemektedir.²¹⁰

e. Doğal Yöntem

Çeviri yöntemine karşıt bir tepki olarak ortaya çıkan bu yöntemde anadile benzer biçimde yabancı dil öğretimi yapılmaya çalışılmaktadır. Burada öğretmen yabancı dili kullanarak derste gramer kurallarına dair bir açıklama yapmaksızın belli diyalog veya konular hakkında sürekli konuşması beklenir. Bu yöntemin amacı konuşma dilinin öğretilmesidir. Ayrıca bu yöntemde telaffuzların veya gramer kurallarının öğretimi veya yazma becerisine dair eğitim verilmemektedir. Bu yöntem dört temel dil becerilerinden dinleme ve konuşma becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle bu yöntemle eğitim verecek öğretmenlerin yabancı dilin anadili olması gerekmektedir.²¹¹

Bu yöntem bazı yönlerden eleştirilmiştir;

Birinci olarak; yöntem küçük yaşlardaki öğrencilere yönelik olup yetişkin bireylere hitap etmemektedir.

İkinci olarak; dört temel dil becerisine hitap etmemektedir

Üçüncü olarak; genellikle cümleler günlük konuşma diline dair ifadelerden oluşması nedeniyle belli konular ve kelime kalıplarıyla sınırlıdır.

Dördüncü olarak; dil eğitimi verecek yabancı dilin anadili olması beklendiği için öğretmen bulmakta zorluk oluşturmaktadır.²¹²

f. İletişimci Yöntem

Öğrenci merkezli bir yöntem olup öğretmen yönlendirici konumdadır. Ayrıca ders malzemeleri, aktiviteler, öğretim ortamı öğrenciye göre düzenlenmektedir.²¹³

Bu yöneme göre yabancı dil öğrenmenin amacı yazılı ve sözlü olarak iletişim kurabilmektir. Bu nedenle konuşmada kullanılan kelimeler ve cümle kalıplarına gramer kurallarından daha çok önem verilmektedir. Bu yöntemin amacı gramer

---

²¹⁰ Demirel, *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, 47-48.

²¹¹ Demirel, *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, 48.

²¹² Memiş ve Erdem, *Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler*, 303.

²¹³ A.g.e., 306.

kurallarına uygun cümle kurmayı öğretmektir. Ancak bu yöntemi savunanlar buna karşı olmakta ve cümle kurmanın son aşama olması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu görüşe göre öğrencilerin seviyelerinin önemi olmamakla birlikte bulunduğu seviyede cümle kurabilmesine önemlidir.

Bu yöntemde iletişim kurma odaklı olması nedeniyle diyaloglara, grup çalışmalarına ve eğitsel oyunlara yer vermektedir. Öğretmenin hem anadilinde hem de yabancı dilde ileri düzeyde olması beklenmektedir.²¹⁴

Bu yöntem bazı açılardan eleştiriler almıştır;

Birinci olarak; Gramer kuralları ikinci planda olması dilin yapısını anlamayı zorlaştırmıştır.

İkinci olarak; öğrencilerin kendi aralarında kurdukları diyaloglarda öğretmenin müdahalesi olmaması nedeniyle yapılan hatalarda düzeltme imkânı sunamamaktadır.²¹⁵

g. Seçmeli Yöntem

Bu yöntem bir yöntem seçme tekniğidir. Böylece öğretilecek olan dile göre özel prensiplerle her yöntem ve araçtan yararlanılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca yabancı dil öğretimi öğrencilerin ihtiyaçlarına ve gerçek hayata göre yapılmaktadır.

Ayrıca yeni öğrenilen kelimelerin kalıcı olması için cümle içinde kullanmaya teşvik etmektedir. Yabancı dil öğretiminde “basitten karmaşığa”, “somuttan soyuta” ve “bilinenden bilinmeye” ilkelerini benimsemiştir. Ayrıca bu yöntemde öğrencilerin yaş aralıkları, meslek grupları gibi bireysel farklılıklara ve sınıf mevcutlarına dikkat edilmektedir.

Bu yöntem için bazı açılardan eleştiriler olmuştur;

Birinci olarak; ders yönteminin öğretmen tarafından belirlenmesi öğretmenin değişikliğinin olması durumlarında eğitimde belirsizliğe neden olabilmektedir.

İkinci olarak; öğrencilerin değişen yöntemlere ayak uydurmasının zaman alması motivasyon düşüklüğüne neden olabilmektedir.²¹⁶

---

²¹⁴ Demirel, *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, 50-52.

²¹⁵ Memiş ve Erdem, *Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler*, 307.

²¹⁶ A.g.e., 307-308.

Bu yöntemler kısaca incelendiğinde Beyne Yedeyk adlı kitap serisi öğrencilerin CD'lerle dinleme becerisine, diyaloglarla konuşma becerisine, kitaplardaki etkinlik çalışmalarıyla yazma becerisine ve okuma metinleriyle anlama becerilerine hitap etmektedir. Özkan Yaman'ın Beyne Yedeyk adlı Youtube ders videolarının öğretmen merkezli olması ve gramer kurallarının sonraki aşamalarda öğretilmesi açısından düzvarım yöntemine, beyne yedeyk adlı kitap serisinde genellikle metin ve konuşma kalıplarının yoğun olması ve kelime dağarcıklarının geliştirilmesi açısından dil bilgisi çeviri yöntemine, dersler öğrencilerin konuşma becerilerine yönelik olmaması yönünden dil bilgisi çeviri yöntemine, öğrencilerin kelime dağarcıklarıyla dil pratiği yapamamaları ve metinlerde geçen kelimelerle sınırlı kalması yönünden dilbilgisi yöntemine benzemektedir. Ayrıca Beyne Yedeyk adlı kitap serisi dört temel beceriyi kullanmaya yönelik bir eser olması açısından düz varım yöntemine benzese de dersler bu yönde tam olarak olmamıştır.

5.4.1.3. Dersin Ortamı Açısından Ders Videolarının İncelenmesi

Derslerin ortamı açısından ders videolarını incelediğimizde; derslerin sadece ilk ikisinde öğretmen ve akıllı tahta bulunmuştur. İlk iki derste öğretmen dersini gerçek bir ortamda değil profesyonel kamera eşliğinde akıllı tahtanın bulunduğu stüdyo ortamında derslerini işlemiştir. Derslerin geri kalan 254 videoda ise öğretmen ekranda ders ekranı paylaşmış ve sesiyle dersini anlatmıştır. Dersin ortamı stüdyo ortamından bilgisayar ortamına geçiş yapılmıştır.

Dersler monolog şekilde öğretmen merkezli olarak işlenmiştir. Derslerin canlı olmaması ile öğrenciler pasif konumda kalarak soru, öneri ya da derslerdeki etkinliklerde öğretmen ile iletişime geçememiştir.

5.4.1.4. Derste İşlenen Kitaplar Açısından İnceleme

El-Arabiyyetü Beyne Yedeyk adlı eser anadili Arapça olmayanlara yönelik hazırlanmış set halinde kitaptır. Kitapta dinleme, anlama, konuşma ve dilbilgisine yer vererek anadili Arapça olmayanların Arapçayı en iyi şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır. Kitap seti Suudi Arabistan Krallığı İslam Vakfı Kurumu tarafından hazırlanmış olup 4 cilt şeklinde toplam 8 kitaptan oluşmaktadır.

Özkan Yaman'ın Beyne Yedeyk adlı kitaba yönelik Youtube ders videoları toplam 256 videodan oluşmaktadır. Ders videolarını dinlediğimizde kitaplarda yer alanın dışına çıkılmamıştır. Kitaplarda okuma parçaları, gramer konuları, etkinlikler, tecvit

kuralları gibi alanlar yer almaktadır. Okuma parçaları bazen günlük bir yaşamdan yer alırken bazen de Peygamberimiz (sav) ya da Ashab-ı Kiramdan hayatlarına yönelik hikayelerden oluşmaktadır.

Set şeklinde yer alan bu kitap sadece Arapçanın belli yönüne göre olmayıp bütün alanlara yönelik bir kitaptır. Dersin hocası Özkan Yaman bu kitabı derste takip etmiş üzerine birkaç derste ekrana kitap dışı yazı yazması dışında fazladan bir şey eklememiştir.

Kitap Arapçayı ilk kez öğrenenler için oldukça sade yazılmış olup sayfalarda yoğun yazı bulunmamaktadır. Bununla birlikte resimlere yer vererek öğrencinin işleyeceği konuyu önceden ilgisini çekerek konuya çekmeye çalışmıştır. Özellikle kitabın ilk cildi Arapçayla ilk kez tanışanlar için bolca resmin bulunduğu kitaplardır. Kitaptaki cilt sayısına bağlı olarak seviye artmış ve kitaptaki görseller daha da azalmıştır. Bazı gramer kurallarında öğrencinin kafasının karışmasını önlemek için tablolar oluşturulmuş ve böylece kurallar daha kolay sistematige sokulmuştur. Kitaplarda öğrencinin pratik yapmaları için alıştırmalara boşluklar konularak öğrencinin bu alanları doldurması istenmiştir. Böylece öğrencinin yazma becerisini geliştirilmeye çalışılmıştır. İlk ciltlerde daha çok günlük hayattan parçalar alınarak öğrencinin seviyesine yönelik basit ve temel kelimeler öğretilmiştir. Kitapta öğrencinin temel kelimeleri öğrenmesi için görsellerle birlikte Arapça kelimelere yer verilmiştir. Öğrenciden bunu okuması, dinlemesi ve tekrar ederek ezberlenmesi beklenmiştir. Cildin sayısı ilerledikçe kitapta yer alan metinler, gramer konularının zorlukları da artmıştır. Günlük kelime ve metinlerden daha ziyade hadis metinlerine ya da daha uzun cümlelerin bulunduğu temel kelime haznesinin dışına çıkıldığı metinler yer almıştır.

Kitap kendi içerisinde de bölümlere ayrılarak her bölümde okuma parçası, gramer ve etkinliklere yer verilmiştir. Ancak her bölüm içerdiği başlıklarla bağlantılı olmuştur.

Kısacası Beyne Yedeyk kitabını yazım ve dil bilgisi kurallarına yönelik değerlendirdiğimizde, her cildin kendi içerisinde farklılaştığı için özelden genele bir değerlendirme yapmamız gerekir. 4 ciltten oluşan kitap serisinin ilk cildi Anadili Arapça olmayanlar için en temel seviyeyi teşkil etse de öğrencilerin okuma ve yazmayı bilmesi beklenir. Okuma ve yazmayı bilen ama dil bilgisi ya da Arapça konuşma, anlama bilgisine sahip olmayan öğrencilere yönelik konular ilk aşamadakiler için genellikle resimlerle anlatılmıştır. Kelime bilgilerinin geliştirmek amacıyla görsellerle

birlikte kelime alanları oluşturulmuştur. Ayrıca öğrencinin cümle kurması için temel seviyeden ileri seviyelere kadar gramer kuralları da mevcuttur. Gramer kurallarının bazıları anlaşılması için tablolar haline getirilerek hazırlanmıştır. Okuma parçaları kısa cümleler ve paragraflardan uzun cümle ve paragraflara göre değişiklik göstermiştir.

5.4.1.5. Sunuş Biçimi Açısından Ders Videolarının İncelenmesi

Özkan Yaman'ın Youtube kanalında yer alan Beyne Yedeyk ders videolarının sürelerine göre dağılımı

Tablo 5.2: Arapça Ders Videolarının Sürelerine Göre Dağılımı

Süre	f	%
20-29	180	70.31
30-39	58	22.66
40-49	12	4.69
50-59	5	1.95
1.00-1.10	1	0.39

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2, de Özkan Yaman'ın Beyne Yedeyk adlı ders videolarının süreleri görülmektedir. Buna göre Youtube kanalında Beyne Yedeyk ders videoları toplam 256 videodan oluşmaktadır. Bu videolardan 180 tanesi 20 ile 30 dakika; 58 tanesi 30-40 dakika; 12 tanesi 40-50 dakika; 5 tanesi 50-1.00 dakika; 1 tanesi de 1-1.10 dakika aralığındadır. Ders videolarının çoğunluğu 20-30 dakika aralığında iken sadece 1 tanesi 1 saatin üzerindedir. Derslerin uzaktan eğitim modeli ile öğretmen merkezli olması göz önüne alındığında ders sürelerinin fazla olmaması gerekmektedir. Ders sürelerindeki artış öğrencilerin sıkılmasına neden olabileceği gibi öğretilmekte de enerji düşüklüğüyle yorgunluğa neden olabilmektedir. Online olarak verilen derslerde ders süreleri ile ilgili kesin bir çizgi olmasa da ideal olan süre 30 dakikadır. Özkan Yaman'ın ders videolarının sürelerine bakıldığında ise derslerden bazılarının gereken ders süresinden fazla olduğu görülmektedir. Buna göre ders videolarının 76 tanesi bu kritere uymamaktadır

Özkan Yaman'ın Youtube kanalında yer alan Beyne Yedeyk ders videolarının izlenme sayılarına göre dağılımı

Tablo 5.3: Beyne Yedeyk Dersi Videolarının İzlenme Sayılarına Göre Dağılımı

İzlenme Sayısı	F	%
500-999	108	42.52
1000-1499	44	17.32
1500-1999	25	9.84
2000-4999	47	18.50
5000-9999	24	9.45
10.000-50.000	6	2.36

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3, Youtube'da Beyne Yedeyk ders videolarının izlenme sayılarını sunmaktadır. 256 Youtube ders videosundan 108 tanesi 500 ile 1000 kez; 44 tanesi 1000 ile 15000 kez; 25 tanesi 1500 ile 2000 kez; 47 tanesi 2000 ile 5000 kez; 24 tanesi 5000 ile 10.000 kez; 6 tanesi ise 10.000 ile 50.000 kez izlenmiştir. Beyne Yedeyk adlı eserin genellikle İlahiyat hazırlık senesinde okutulan kitaplardan biri olmasına karşın izlenme oranlarının sayısı istenilen seviyede olamamıştır.

Özkan Yaman'ın Youtube kanalında yer alan Beyne Yedeyk ders videolarının kitap ciltlerine göre dağılımı

Tablo 5.4: Beyne Yedeyk Ders Videolarının Kitap Ciltlerine Göre Dağılımı

Kitap Ciltleri	f	%
1. Cilt	18	7.06
2. Cilt	65	25.49
3. Cilt	72	28.24

4. Cilt	100	39.22
---------	-----	-------

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 4, Youtube’da Beyne yedeyk ders videolarının kitabın ciltlerine göre dağılımını sunmaktadır. 256 Youtube ders videosundan 18 tanesi 1. ciltte; 65 tanesi 2. ciltte; 72 tanesi 3. ciltte; 100 tanesi 4. ciltte yer almaktadır. En fazla video 4 ciltte yer alırken en az 1. Ciltte yer almaktadır.

Özkan Yaman’ın Youtube kanalında yer alan Beyne Yedeyk ders videolarının yorum sayısına göre dağılımını

Tablo 5.5: Beyne Yedeyk Ders Videolarının Yorum Sayısına Göre Dağılımını

Yorum Sayıları	f	%
0-5	229	89.80
6-10	18	7.06
11-20	6	2.35
21-60	2	0.78

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5, Youtube’da Beyne yedeyk ders videolarının yorum sayılarına göre dağılımını sunmaktadır. 256 Youtube ders videosunun yorum sayılarına baktığımızda 229 tanesi 0-5 yorum aralığında; 18 tanesi 6-10 yorum aralığında; 6 tanesi 11-20 yorum aralığında; 2 tanesi 21-60 yorum aralığındadır. Yorum sayılarına bakıldığında çoğunlukla 0-5; en az 21-60 yorum aralığında olması yorum sayısının az olduğunu göstermektedir.

Özkan Yaman’ın Youtube kanalında yer alan Beyne Yedeyk ders videolarının beğeni sayılarına göre dağılımını

Tablo 5.6: Beyne Yedeyk Ders Videolarının Beğeni Sayısına Göre Dağılımını

Beğeni Sayıları	f	%
10-30	140	54.90
31-100	83	32.55
101-200	27	10.59

201-900	4	1.57
901-1000	1	0.39

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6, Youtube’da Beyne yedeyk ders videolarının yorum sayılarına göre dağılımlarını sunmaktadır. 256 Youtube ders videosunun beğeni sayılarına baktığımızda 140 videonun 10-30 beğeni arasında; 83 tanesi 31-100 beğeni arasında; 27 tanesi 101-200 beğeni arasında; 4 tanesi 201-900 beğeni arasında; 1 tanesi 901-1000 beğeni arasındadır. Videolardaki beğeni sayısının sadece bir tanesi 1000 izlenmeye yakın beğeni almıştır. Beđeni sayılarının çođu 10-30 beğeni arasında olup oldukça dűřüktür.

Özkan Yaman’ın Youtube kanalında yer alan Beyne Yedeyk ders videolarında hocanın ı’lama sayılarına göre dağılımlarını

5.4.1.6. Ders Videolarının Tablo Halinde Genel İncelenmesi

Tablo 5.7: Beyne Yedeyk Ders Videolarının Ders Hocasının ı’lama Sayısına Göre Dağılımlar Tablo

1.CİLT	ı’LAMA	İZLENME	YORUM	BEĞE Nİ	TARİH	DERS SÜRESİ
1. video	70	48.417	56	1000	15.02.2020	21:00
2. video	118	18.480	13	382	10.03.2020	31:09
3. video	59	14.184	15	281	01.04.2020	22:56
4. video	47	12.369	2	230	05.05.2020	22:42
5. video	89	12.716	18	242	17.04.2020	24:07
6. video	52	8.765	21	190	13.06.2020	27:14
7. video	35	8.331	5	161	18.06.2020	29:24
8. video	42	7.078	x	157	26.06.2020	32:18
9. video	26	8.695	1	169	03.07.2020	41:43
10. video	27	8.118	4	145	12.07.2020	1:02:01

11. video	14	7.190	4	122	20.07.2020	52:58
12. video	1	7.384	6	139	29.07.2020	43:59
13. video	1	6.577	2	111	10.08.2020	48:38
14. video	35	8.616	7	145	18.08.2020	54:34
15. video	11	8.186	9	134	24.08.2020	51:42
16. video	x	7.037	10	135	31.08.2020	46:24
17. video	4	4.521	x	83	07.09.2020	31:54
18. video	33	4.467	1	80	13.09.2020	26:01

2.CİLT	İFLAMA	İZLENME	YORUM	BEĞENİ	TARİH	DERS SÜRESİ
1. video	28	11.925	12	185	21.09.2020	29:28
2. video	47	9.239	2	136	28.09.2020	36:34
3. video	18	8.753	3	132	03.10.2020	31:44
4. video	22	8.653	1	127	11.10..2020	40:14
5. video	120	8.296	1	153	20.10.2020	45:06
6. video	26	7.558	1	123	29.10.2020	41:31
7. video	29	8.135	4	137	07.11.2020	50:08
8. video	23	5.576	1	100	17.11.2020	24:12
9. video	69	6.316	7	117	28.11.2020	42:24
10. video	33	6.111	7	112	07.12.2020	40:54
11. video	48	5.524	3	104	21.12.2020	36:16
12. video	52	4.736	5	127	30.12.2020	29:08
13. video	116	5.092	2	121	08.01.2020	36:15
14. video	26	5.518	7	139	15.01.2021	30:21

15. video	78	5.075	9	116	24.01.2021	25:38
16. video	46	4.545	5	112	04.02.2021	26:58
17. video	48	4.191	4	82	14.02.2021	20:16
18. video	63	3.670	3	89	21.02.2021	25:35
19. video	47	4.295	6	93	26.02.2021	33:55
20. video	78	4.239	11	96	07.03.2021	22:59
21. video	55	3.737	6	89	17.03.2021	26:44
22. video	103	4.046	5	95	21.03.2021	37:43
23. video	45	3.628	2	88	25.03.2021	24:30
24. video	52	3.672	3	90	27.03.2021	26:34
25. video	28	3.248	2	47	28.03.2021	21:34
26. video	40	3.465	1	93	01.04.2021	26:28
27. video	25	2.431	4	63	04.04.2021	16:00
28. video	58	3.016	2	86	07.04.2021	30:47
29. video	28	5.643	18	112	11.04.2021	26:43
30. video	38	5.014	8	91	23.04.2021	27:17
31. video	37	3.892	3	72	25.04.2021	29:40
32. video	56	3.495	3	75	28.04.2021	25:59
33. video	46	3.052	5	72	30.04.2021	23:56
34. video	22	2.654	8	76	03.05.2021	20:17
35. video	102	2.955	2	69	06.05.2021	27:32
36. video	29	2.307	2	75	09.05.2021	20:20
37. video	26	2.838	2	62	12.05.2021	23:08
38. video	34	2.454	x	53	17.05.2021	20:48
39. video	47	2.217	x	52	20.05.2021	22:42
40. video	66	2.306	1	61	22.05.2021	34:41
41. video	51	2.573	3	71	27.05.2021	32:00

42. video	35	2.259	1	63	31.05.2021	21:42
43. video	59	1.995	4	48	02.06.2021	26:18
44. video	49	1.976	4	57	09.06.2021	34:12
45. video	66	1.546	x	57	11.06.2021	27:34
46. video	60	1.802	x	39	15.06.2021	19:30
47. video	40	1.771	x	53	22.06.2021	19:26
48. video	22	1.544	1	43	25.06.2021	20:15
49. video	47	1.716	2	44	29.06.2021	22:46
50. video	54	1.708	x	49	02.07.2021	24:20
51. video	36	1.577	1	46	07.07.2021	26:54
52. video	32	1.525	2	49	09.07.2021	28:24
53. video	33	1.564	1	41	12.07.2021	35:51
54. video	43	1.173	3	37	16.07.2021	25:14
55. video	88	1.518	2	38	24.07.2021	36:47
56. video	42	1.354	1	31	26.07.2021	27:03
57. video	50	1.149	3	23	29.07.2021	27:55
58. video	45	1.180	2	41	01.08.2021	27:09
59. video	47	1.191	1	34	02.08.2021	30:18
60. video	66	1.130	3	25	03.08.2021	20:55
61. video	47	1.086	4	28	04.08.2021	21:57
62. video	55	1.183	1	27	05.08.2021	29:40
63. video	54	985	3	29	06.08.2021	22:23
64. video	42	947	3	36	07.08.2021	24:55
65. video	82	910	3	25	08.08.2021	29:10

3.CİLT	İPLAMA	İZLENME	YORUM	BEĞENİ	TARİH	DERS SÜRESİ
--------	--------	---------	-------	--------	-------	-------------

1. video	72	1.610	2	34	09.08.2021	31:30
2. video	93	4.450	4	76	11.08.2021	33:27
3. video	59	2.434	2	46	12.08.2021	24:12
4. video	69	1.782	3	40	13.08.2021	22:53
5. video	57	1.710	x	22	14.08.2021	26:40
6. video	53	2.814	3	54	15.08.2021	31:09
7. video	67	2.142	2	40	16.08.2021	28:50
8. video	66	1.520	x	30	17.08.2021	25:55
9. video	88	1.446	2	33	19.08.2021	28:34--
10. video	52	2.411	3	39	19.08.2021	23:42
11. video	75	1.645	x	35	20.08.2021	24:07
12. video	99	1.315	1	31	21.08.2021	26:20
13. video	122	1.357	1	34	22.08.2021	32:01
14. video	82	2.382	x	45	23.08.2021	28:09
15. video	75	1.460	2	27	24.08.2021	27:51
16. video	49	1.086	x	24	25.08.2021	24:50
17. video	39	1.264	3	27	26.08.2021	21:25
18. video	55	1.297	3	19	30.08.2021	28:48
19. video	93	2.937	1	54	31.08.2021	32:23
20. video	78	1.557	4	21	01.09.2021	23:59
21. video	65	1.160	1	30	02.09.2021	25:43
22. video	75	993	x	29	03.09.2021	27:35
23. video	92	3.143	3	59	04.09.2021	30:45
24. video	90	1.443	1	29	05.09.2021	23:02
25. video	60	1.174	1	34	06.09.2021	28:12
26. video	126	1.094	2	24	07.09.2012	32:43
27. video	77	2.695	3	42	08.09.2021	29:23

28. video	59	1.210	x	18	09.09.2021	27:22
29. video	60	982	1	22	10.09.2021	30:30
30. video	74	906	x	13	11.09.2021	24:36
31. video	62	2.274	3	45	12.09.2021	28:34
32. video	54	1.288	x	24	13.09.2021	27:10
33. video	47	884	x	23	14.09.2021	19:32
34. video	59	954	x	14	15.09.2021	24:25
35. video	92	1.130	x	25	16.09.2021	35:00
36. video	47	2.214	2	52	17.09.2021	29:53
37. video	41	998	1	28	20.09.2021	22:02
38. video	69	1.360	3	31	18.09.2021	35:40
39. video	79	894	1	29	19.09.2021	26:10
40. video	65	998	1	28	20.09.2021	31:52
41. video	59	2.294	x	51	21.09.2021	35:40
42. video	70	1.366	1	32	22.09.2021	25:17
43. video	61	841	x	15	23.09.2021	27:23
44. video	62	856	x	18	24.09.2021	23:11
45. video	81	2.095	1	43	25.09.2021	31:24
46. video	57	1.333	x	26	26.09.2021	27:34
47. video	103	837	x	31	27.09.2021	23:37
48. video	93	966	x	25	28.10.2021	27:55
49. video	90	1.989	3	30	29.10.2021	27:08
50. video	68	1.216	3	17	30.10.2021	22:07
51. video	54	904	7	20	01.10.2021	26:30
52. video	60	907	x	19	02.10.2021	20:05
53. video	92	906	x	23	03.10.2021	22:13
54. video	66	2.258	2	42	04.10.2021	33:51

55. video	47	1.166	2	30	05.10.2021	19:25
56. video	38	741	x	14	06.10.2021	30:35
57. video	59	811	1	20	07.10.2021	16:00
58. video	34	1.771	2	44	08.10.2021	31:53
59. video	34	1.060	x	17	09.10.2021	21:24
60. video	76	658	x	23	10.10.2021	22:57
61. video	122	712	x	25	11.10.2021	33:05
62. video	35	1.428	4	35	13.10.2021	35:45
63. video	36	934	1	24	14.10.2021	22:42
64. video	45	588	x	16	15.10.2021	23:25
65. video	37	596	x	16	16.10.2021	22:54
66. video	48	1.048	3	29	17.10.2021	28:36
67. video	68	716	3	18	18.10.2021	26:44
68. video	73	708	3	22	19.10.2021	24:15
69. video	40	535	x	12	20.10.2021	28:05
70. video	56	716	2	21	21.10.2021	21:03
71. video	58	730	1	21	22.10.2021	24:58
72. video	106	743	3	26	23.10.2021	19:45

4. CİLT	İFLAMA	İZLENME	YORUM	BEĞENİ	TARİH	DERS SÜRESİ
1. video	50	3.111	7	45	24.10.2021	27:28
2. video	49	1.673	3	32	25.10.2021	29:43
3. video	57	1.233	x	17	26.10.2021	23:44
4. video	44	1.209	1	35	27.10.2021	31:38
5. video	58	857	7	20	28.10.2021	19:21
6. video	35	2.174	1	33	29.10.2021	19:31

7. video	47	1.251	2	25	31.10.2021	22:37
8. video	52	1.025	x	24	01.11.2021	23:13
9. video	31	875	1	18	02.11.2021	18:12
10. video	74	941	1	22	03.11.2021	29:20
11. video	42	2.451	1	41	04.11.2021	18:45
12. video	62	1.000	1	25	05.11.2021	26:08
13. video	91	782	x	22	06.11.2021	32:37
14. video	66	852	1	23	07.11.2021	23:04
15. video	31	502	x	17	08.11.2021	18:26
16. video	27	2.400	5	49	09.11.2021	20:50
17. video	152	1.390	2	18	10.11.2021	34:32
18. video	79	1.016	x	24	11.11.2021	22:27
19. video	68	991	1	20	12.11.2021	27:07
20. video	130	1.135	4	31	13.11.2021	38:38
21. video	36	737	5	22	14.11.2021	12:04
22. video	87	955	1	24	15.11.2021	31:10
23. video	87	948	x	24	17.11.2021	32:38
24. video	206	2.702	7	45	18.11.2021	28:57
25. video	93	1.138	x	27	19.11.2021	38:03
26. video	104	933	1	27	20.11.2021	28:58
27. video	45	793	x	17	21.11.2021	26:26
28. video	36	632	x	24	22.11.2021	19:25
29. video	65	1.941	2	34	27.11.2021	29:39
30. video	165	849	x	15	29.11.2021	35:44
31. video	114	621	x	14	30.11.2021	28:36
32. video	59	660	x	20	01.12.2021	18:24
33. video	56	816	x	10	02.12.2021	33:08

34. video	47	654	1	18	03.12.2021	18:25
35. video	14	1.634	1	22	05.12.2021	24:42
36. video	88	618	x	13	06.12.2021	26:36
37. video	68	596	2	26	07.12.2021	23:08
38. video	44	553	2	19	08.12.2021	30:12
39. video	39	359	x	11	09.12.2021	19:47
40. video	59	660	1	19	10.12.2021	22:36
41. video	57	397	x	13	11.12.2021	28:07
42. video	79	436	2	17	12.12.2021	31:54
43. video	58	417	x	14	13.12.2021	32:43
44. video	53	385	2	10	14.12.2021	16:51
45. video	100	676	2	17	15.12.2021	27:49
46. video	45	966	2	22	19.12.2021	27:09
47. video	42	450	1	12	22.12.2021	21:29
48. video	119	1.989	1	36	24.12.2021	30:47
49. video	55	806	1	20	24.12.2021	21:50
50. video	46	1.201	4	22	26.12.2021	26:10
51. video	96	747	1	14	27.12.2021	31:55
52. video	64	942	5	23	28.12.2021	32:29
53. video	47	730	5	34	29.12.2021	21:05
54. video	40	1.162	4	23	03.01.2022	22:57
55. video	43	744	1	22	05.01.2022	18:09
56. video	95	943	5	30	07.01.2022	37:57
57. video	98	618	1	22	09.01.2022	23:01
58. video	179	942	1	24	10.01.2022	41:57
59. video	46	538	2	18	11.01.2022	18:07
60. video	65	1.182	4	29	12.01.2022	27:03

61. video	38	548	3	20	15.01.2022	21:09
62. video	53	902	2	19	16.01.2022	29:30
63. video	22	490	1	15	17.01.2022	11:50
64. video	89	874	x	22	18.01.2022	30:07
65. video	33	1.360	4	28	19.01.2022	22:58
66. video	33	651	3	14	20.01.2022	12:24
67. video	56	863	x	13	22.01.2022	29:28
68. video	43	577	x	14	23.01.2022	20:07
69. video	98	900	2	24	24.01.2022	41:51
70. video	46	428	2	15	25.01.2022	16:31
71. video	33	548	x	12	26.01.2022	23:26
72. video	61	464	4	19	31.01.2022	16:31
73. video	55	426	9	17	01.02.2022	29:29
74. video	142	1.235	x	28	02.02.2022	36:50
75. video	57	592	3	19	03.02.2022	17:25
76. video	63	628	2	19	05.02.2022	27:07
77. video	39	470	x	13	06.02.2022	15:47
78. video	56	531	2	17	07.02.2022	33:04
79. video	36	368	1	14	09.02.2022	15:07
80. video	56	534	1	20	10.02.2022	24:01
81. video	98	389	3	17	11.02.2022	22:32
82. video	79	381	x	12	12.02.2022	28:37
83. video	63	285	1	11	13.02.2022	19:39
84. video	201	435	1	12	14.02.2022	40:49
85. video	46	294	2	18	15.02.2022	17:27
86. video	76	743	2	22	18.02.2022	24:28
87. video	46	404	1	15	19.02.2022	13:50

88. video	79	560	1	18	20.02.2022	28:46
89. video	55	377	x	11	21.02.2022	14:26
90. video	340	582	x	21	28.02.2022	53:48
91. video	49	332	x	15	02.03.2022	19:00
92. video	97	740	x	11	03.03.2022	29:13
93. video	50	369	2	16	04.03.2022	17:21
94. video	78	444	3	13	05.03.2022	32:44
95. video	57	388	x	15	06.03.2022	17:34
96. video	122	530	1	19	07.03.2022	32:45
97. video	39	465	x	10	08.03.2022	14:40
98. video	42	570	4	18	09.03.2022	26:35
99. video	42	469	3	15	10.03.2022	16:15
100.video	46	1.429	6	52	11.03.2023	19:20

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Özkan Yaman'ın Beyne Yedeyk adlı eserin Youtube ders videolarına baktığımızda 254 video ve 4 cilde ayrılmış bir şekilde derslerini işlemiştir. Yukarıdaki tablolarda Özkan Yaman'ın ders videolarından Arapça Beyne Yedeyk serisinde en çok izlenen beğenilen ve yorum yapılan videoları hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre en çok izlenen videosu 48.417 görüntüleme ile 1. cildin ilk videosu olmuştur. Ders videolarından en az izlenen video ise 289 izlenme ile 4. cildin 83. videosudur.

Özkan Yaman'ın Youtube derslerinde en çok beğeni alan videosu ise 1000 beğeni ile 1. cildin ilk videosu iken en az beğeni alan videosu 10 beğeni ile 4. cildin 33. videosu, 44. videosu, 97. videosudur.

Youtube derslerinde ilk video 15.02.2020 yılında çekilmiş en son video ise 11.03.2023 yılında çekilmiştir. Buna göre ders videoları çekimlerinin tamamlanması 3 yıl sürmüştür. Ders videolarının çekimlerinin tarihleri arasındaki günlere baktığımızda ilk cildin çekimleri arasındaki gün sayısı uzunken zamanla gün sayısının azaldığı ve çekimlerin peş peş olduğu görölmektedir.

Ders videolarının sürelerine baktığımızda 1:02:01 saniye ile 1. cildin 10. videosu iken en az kısa videosu 16:00 dakika ile 4. cildin 57. videosu ile 2. cildin 27. videosudur.

Ders videolarının yorumlarına baktığımızda en çok yorum alan video 56 yorumla 1. cildin ilk videosu iken az yorum 0 yorum ile 1. cildin 8. videosu ile 17. videosu; 2. cildin 38. video 39. video, 45. video, 46. video, 50. videosu; 3. cildin 5. video, 8. video, 11. video, 14. video, 16. video, 22. video, 28. video, 30. video, 32. video, 33. video, 34. video, 35. video, 41. video, 43. video, 44. video, 46. video, 47. video, 48. video, 52. video, 53. video, 56. video, 59. video, 60. video, 61. video, 64. video, 65. video, 69. videosu; 4. cildin 3. video, 8. video, 13. video, 15. video, 18. video, 23. video, 25. video, 27. video, 28. video, 30. video, 31. video 32. video, 33. video, 36. video, 39. video, 41. video, 43. video, 64. video, 67. video, 68. video, 71. video, 74. video, 77. video, 82. video, 89. video, 90. video, 91. video, 92. video, 95. video, 97. videosudur.

Ders videolarının toplu oynatma listesine baktığımızda bazı videoların sıralanışı yanlış olmuştur. Örneğin 3. cildin 66. videosu ile 68. videosu arasındaki bir video sıralamada eksiktir. Bu video 4. cildin 5. ve 6. video arasına koyulmuş; 4. cildin 21. videosu ile 23. videosu arasında 22. video farklı yere konulmuş ve bu video 26. video ile 27. Video arasına konulmuştur.

Ders videolarındaki bir diğer yanlışlık ise 2. ciltte bulunan 27 ve 28. dersler 45. ders şeklinde aynı sayı ile yazılmıştır.

5.4.1.7. Ders Videoları Hakkında Youtube Öğrenci Yorumları

Türkiye’de ilk covid vakasının 2020 yılının mart ayında görülmesinden sonra MEB bağlı okullar ve YÖK’e bağlı üniversitelerde eğitime kısa bir süre ara verilmiştir. Vakaların artması ile tüm eğitim kurumlarında eğitimin uzaktan eğitimle sürdürülmesi kararlaştırılmıştır. Bu süreçte dersler MEB’e bağlı okullarda televizyon ve radyo yayınları veya bilgisayar veya mobil araçlarla senkron veya asenkron olarak sürdürülürken YÖK’e bağlı kurumlarda ise bilgisayar veya mobil araçlarla senkron ve asenkron olarak dersler yapılmaya çalışılmıştır. Ancak bazı üniversitelerin gerekli altyapılarının olmaması nedeniyle sisteme sadece belli ödevler verilerek ve çevrimiçi sınavlar yapılarak eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Bazı öğrencilerin pandeminin ilk döneminde yaşadıkları bu gibi mağduriyetler onları başka ders ortamına itmiştir.

Pandemi sürecinde öğrencilerin ailelerinin çalışmaması ile ekonomik olarak zor durumda olması öğrencilerin ücretli ders ortamlarından ziyade ücretsiz ders platformlarına yönlendirmiştir. Bu platformlardan biri olan Youtube öğrencilere çeşitli

ücretsiz dersler sunmuştur. Pandemi öncesinde de sıkça kullanılan bu platform pandemide de kullanılmaya devam etmiştir.

Bazı üniversitelerin ilahiyat fakültelerinin hazırlık sınıflarında Beyne Yedeyk serisi ders kitabı olarak okutulmaktadır. Pandemi dönemine hazırlıksız olarak yakalanan bazı üniversiteler ve öğrencileri bu dönemde eğitimlerinde eksikliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Beyne Yedeyk serisinden ders alan bazı öğrenciler bu dönemde ücretsiz ve çeşitli alternatif ders hocalarının olması gibi nedenlerle Youtube platformuna yönelmelerine neden olmuştur. Özkan Yaman Youtube videoları pandemi döneminde öğrenciler için avantaj sağlamıştır. Bu süreçte çekilen ders videoları öğrencilerin derslerinden bir nebze olsa kopmamalarını da sağlamıştır. Bu süreçte Özkan Yaman'ın Youtube ders videolarından faydalanan öğrencilerden bazıları hem olumlu hem de olumsuz yönde bazı eleştirilerde bulunmuşlardır.

Öğrencilerin Özkan Yaman'ın Beyne Yedeyk ders videolarına yönelik yorumlarının çoğu 3 yıl ve 2 yıl önce yapılmış yorumlardır. Bu süreçte pandemi döneminde olan öğrencilerin çoğunun bu videolara yorum yaptıkları görülmektedir. Ancak 2 yıl önce 2021 yılının ilk dönemi pandemiye denk geldiği de unutulmamalıdır. Bu yorumlardan bazıları pandemideki son eğitim dönemine denk gelmiş bazıları da sonradan yapılmış olabilir. Bazı videolarda 2 yıl önce yorum yapanların dersin hocasına teşekkür ederken pandemi döneminde eğitim aldıklarını da belirtmişlerdir.

11 Mart 2020 yılında ilk covid vakasının görülmesinin ardından bir hafta eğitime ara verildikten sonra eğitimin uzaktan eğitimle yürütülmesine karar verilmiştir. Özkan Yaman'ın ders videolarından pandemi döneminde eğitim alan öğrencilere denk gelenlerin yorumlarına baktığımızda genellikle olumlu yorumlarda bulunmuşlardır. Bununla birlikte Özkan Yaman Youtube yorumlarında öğrencilerin sorularına cevap vermiş, önerilerini veya şikayetlerini de okuduğuna yönelik cevaplar yazmıştır. Bu yorumların bazıları şu şekildedir;

“Allah razı olsun hocam. Zihninize sağlık”, “Maşallah. Güzel bir stil ve anlatım tarzı. Çok ta faydalı olacaktır. Allah razı olsun. Devamını hasretle bekliyoruz. Rabb'im seni cenneti ile sevindirsin.”, “videoların devamını bekliyoruz hocam . allah razı olsun çok iyi Emeginize sağlık”, “hocam, kanalınızın içeriği çok zengin gerçekten ama biraz karmaşık. mümkünse oynatma listelerini tüm videolar için kategorize edebilir misiniz?”, “HOCAM ÇOK GÜZEL MAŞALLAH BU SERİYİ sipariş edeceğim ne

olur bu seriyi 4 kitabıda bitirin lütfen”, yönelik olumlu yorumlara kalp koyarak yorumları okuduğunu göstermiştir.

Yapılan övgü dolu yorumlara bazen de cevaplar vermiştir; “Özkan hocam, esselamu aleyküm. Arapçada her alanda destan yazmışsınız. Sizin eserlerinizi YouTube'da gördüğüm her yerde izlemeden, dinlemeden geçmiyorum. Mükemmel bir Arapça ve bilgisayar kullanma beceriniz var. Allah sizden razı olsun. Çalışmalarınızda başarılar diliyorum. Fiemanillah.” yorumuna “Aleykümselam. Allah cümlemizden razı olsun. Eyvallah sağolun. Elhamdülillahi haza min fadli Rabbi” cevabını; “Hocam Cuman mübarek olsun altıncı derste dinledim çok güzeldi Çok tekrar vardı içinde tekrarlar bizim için çok iyi oluyor Allah razı olsun Allah ilminizi arttırsın” yorumuna “Amin. ecmain. Beyne Yedeyk Kitabının özelliği bilhassa ilk kitapta çok tekrarlarla pekiştirmesi.” cevabını; “Çalışmalarınızı ilgi ve beğeni ile takip ediyorum hocam.

Bu konumuz sağlık ve sıhhatla ilgili olduğu için bu vesileyle salgın hastalıklara karşı dua etmeye devam edelim. Yüce Rabbim bizlere bu corona sürecinde sağlık ve afiyet versin. Bizleri her türlü salgından hastalıktan muhafaza etsin. Kendisine layık kullarından eylesin.” yorumuna “Amin” cevabını; “Aşı ve pcr yüzünden ben de göç edecem sanırım beyin göçü yapacağım” yorumuna cevapsız kalmıştır.

Bu yorumlara bakıldığında Pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde Arapça dersleri gören öğrenciler Özkan Yaman'ın bu videolarından faydalanmışlardır.

Ayrıca yapılan yorumlara yönelik cevaplar vererek öğrencilere yardımcı olmaya çalışmıştır.

“Hocam gramer ve irap içerecek mi dersler”, öğrencinin yorumuna “inşallah”; “Hocam bu çalışmalarınızın kitabı veya pdf varmi arastirdim ama bulamadim bilgi verebilirmisiniz” sorusuna yönelik “El arabiiyetü beyne yedeyk”; “S.a sayın hocam. Kuran Kerim meali için PDF ve slayt dosyalarını nasıl elde edebiliriz. 150. Sayfadan sonra dosyalar yok maalesef. Hepsini tek linkte paylasabilirmisiniz acaba.” sorusuna “inşallah” cevabını; “Dersinizi çalışıyor da hocam nasıl çalışalım sizin bize önerdiğiniz bir çalışma yöntemi var mı” yorumuna “düzenli takip edin yeter. pdf dosyalarını da vermişiz. İzledikten sonra onları a ayrıca okuyun.” cevabını; “Hocam Arapça kelimeleri nasıl ezberleyebilirim bu kelimeleri nereden bulambilirim çoğullariyla birlikte?” yorumuna “Sözlüğe bakarak. Unutunca tekrar bakarak. Bir süre

sonra hafızada yerleşir. Tabi biraz fazla arapça kitaplara zaman ayırmak gerek.” gibi cevaplar vererek öğrencilere yardımcı olmaya çalışmıştır.

Ayrıca dersin hocası derslerinde yanlış yaptığında bazı öğrenciler yorumlarıyla yanlışlarını söylemiştir. “4:23 hocam baba yanlış yazılmış sanırım” diyerek dersteki yanlışını söylemiş buna cevap olarak “evet والذ olacak. bir elif unutulmuş” diyerek yanlışını düzeltmiştir. Buna benzer olarak diğer yorumlara baktığımızda; “Selamun aleyküm hocam. En beğendiğim beyne yedeyk serisi sizin videolarınız. Allah razı olsun sizden. Bir ricam var acizane, muhterem hocam ders videosuna geçmeden önce, konuyla alakalı gramer, kural gibi dille alakalı öğreneceğimiz şeyleri videonun başında kısaca birkaç dakikada birkaç slaytla anlatsanız harika olmaz mı? Öğrendikten sonra hemen pratikte görmek fevkalade olur. Teşekkür ederiz. Hürmetler.” cevaben dersin hocası “Aleykümselam. O zaman vakit sorunu olur galiba. Beyne Yedeyk Serisi kurallardan ziyade bir aşinalık yani Arapçaya yatkınlık kazandırıyor. Kurallar için ya medrese kitapları ya da günümüz kitaplarından Nahiv-ul Vadih vs okumak daha iyi. Yine bizim bu kanaldaki 500 bölümlük "Arapça Öğreniyorum" videolarında kurallar bolca örnek, efekt ve alıştırma ile veriliyor.” cevabını; “HOCAM toplamı kaç âdet birde düzgün sıralama yaparsanız sevinirim Kolay gelsin” yorumuna “14. Bölümü yükledik. Kanalın oynatma listesinden de takip edebilirsiniz.” cevabını; “Selamün Aleyküm Hocam. Videolarınız çok güzel ve çok faydalı. Fakat bilmediğimiz yeni kelimelerden dolayı cümleleri tam anlayamıyoruz. Dersin başında yeni kelimeleri anlamlarıyla birlikte verseniz daha faydalı olacağını düşünüyorum. Kelimeler için ayrı bir videonuz varmı.? Ayrıca kelime eksikliğimizden dolayı ders izlerken nasıl bir yol izlememiz gerekiyor. Allah'a emanet olun.” yorumuna yönelik “Aleykümselam. Bazı videolarda kelimeleri de Türkçe karşılığıyla verdim. Kelimelerin bir kısmı sürekli kullanılmadığı için unutulur bu normaldir. Ancak her gün bir şekilde arapça ile meşgul olan bakarak yine hatırlar ve artık unutulmaz. O yüzden okuma, izleme, çözme gibi çalışmalara az da olsa her gün biraz zaman ayırmak en iyisidir.” cevabını; ders videolarından 19.videoda hocanın yanlışını fark eden bir öğrenci öğretmene “28:00 da batnihi dediğine göre yeşuru daha doğru olurdu. Gözden kaçmış sanırım. 28:20 de meriydun müzekker olduğundan yine yekülü olması gerekir diye düşünüyorum. :)” söylemiş hoca da buna yönelik olarak “EVET. ACELEDEN DİKKAT ETMEMİŞİZ. ALLAH RAZI OLSUN.” cevabını vermiştir. Diğer yorumlara baktığımızda “Hocam kelimeleri tek tek söyler misiniz. Bazen unutuluyorsunuz. Ve tamlamaları da hocam.

Mesela 3 4 kelime söyledikten sonra cümle sonundaki 2 3 kelimeyi söylemeden mana veriyorsunuz. Neyin neresi olduğunu bazen anlayamıyoruz. Teşekkür ederiz. Hürmetler.” yorumuna kalp atarak öğrencinin yorumunu okuduğunu göstermiş; 30. ders videosu için bir öğrenci “Hocam bu dersi aktif Arapça oynatma listesine eklemeyi unutmuşsunuz. Kolay gelsin” yorumuna hoca kalp atarak okuduğunu göstermiş ve oynatma listesine videoyu eklemiştir.

Bununla birlikte hocanın bazı ders videoları arasında fazla gün koyarak ders videolarını paylaşması üzerine bir çok videoda hocaya yorum yapılmıştır; “HOCAM ALLAH RIZASI İÇİN BU KİTABA AĞIRLIK VEREBİLİR MİSİNİZ...EN SAMİMİ DUYGULARIMLA İSTİRHAM EDİYORUM HOCAM” yorumunda bulunurken başka bir öğrenci ise “Rabbim razı olsun hocam İnşallah bu kitaba ağırlık vermenizi en samimi içtenliğimle istirham ediyoruz..” yorumunda bulunmuş ve cevaben ders hocası kalp atmıştır.

Ayrıca Youtube yorumlarına baktığımızda Türkiye dışında başka ülkelerden de hocanın ders videolarını yurtdışından da izleyen öğrencilere rastlanılmıştır; “مو عراقي انتھ من جامعہ الكوفہ” yorumuna hoca kalp atarak karşılık verirken yurtdışından kendisini takip eden başka bir öğrenci ise öğrenci “hocam ben medrese ilimleri yani islam ilimleri tahsil etmek istiyorum fakat londrada yaşadığım için biraz zorlanıyorum.(sarf nahiv belagat mantık akaid kelim fıkıh hadis tefsir lugat) sizin gibi hocaları YouTube dan izliyorum allah sizden razı olsun” yorumuna “maşallah. Allah azminizi, şevkinizi artırsın, muvaffak” şeklinde karşılık vermiş, “Cox sagol 🙏” yorumuna kalp atmış, “Salam bu kitabı hardan tapmaq olar” sorusuna “Aleykümselam: <https://www.tekinkitabevi.com/>” şeklinde cevap vermiştir. Başka bir öğrenci ise “Mısırdan selamlar bu kitabı kursta okuyoruz” şeklinde yorum yapmıştır. Bu yorumlardan Özkan Yaman’ın Beyne Yedeyk ders videolarının yurt dışından ilgi görüp izlendiğini gösterir.

Özkan Yaman’ın ders videolarına videolar dışında da bazı yorumlar yapılmış ve hocanın Arapça öğrenim tecrübesinden öneri yorumları yapılmıştır. Özkan Yaman ise bu yorumların çoğunu da dikkate alarak karşılık vermiştir. “Dersinizi çalışıyor da hocam nasıl çalışalım sizin bize önerdiğiniz bir çalışma yöntemi var mı” sorusuna “düzenli takip edin yeter. pdf dosyalarını da vermişiz. İzledikten sonra onları a ayrıca

okuyun.” şeklinde karşılık vermiş başka bir yorumda ise “Allah razı olsun hocam.anlatım tarzınız çok sâde ve anlaşılır.

Emeğinize sağlık.” yorumuna “Allah razı olsun hocam çok teşekkürler” ve “Cümlemizden” şeklinde iki ayrı yorum yaparak karşılık vermiştir. Hocaya yapılan teşekkür mahiyetindeki yorumlara da Özkan Yaman karşılıklarda bulunmuştur. “Hocam derslerden faydalaniyoruz emeginize sahlık Allah Raza olsun” yorumuna “Cümlemizden inşallah”, “Teşekkürler verimli bir ders oldu hocam” kalp koyarak, “Hocam Arapça kelimeleri nasıl ezberleyebilirim bu kelimeleri nereden bulambilirim çogullariyla birlikte?” yorumuna “Sözlüğe bakarak. Unutunca tekrar bakarak. Bir süre sonra hafızada yerleşir. Tabi biraz fazla arapça kitaplara zaman ayırmak gerek.” dedikten sonra aynı öğrencinin “önerebileceğiniz bir sözlük varmı hocam” sorusuna tekrar karşılık vererek “telefonda mesela Tevakku sözlük uygulaması var bu olabilir.”, “Özkan jirhati hocam. PowerPoint şeklinde hazırlanmış hâli var mı acaba?” yorumuna “bunları keynote ile hazırlıyorum. Power pointin slaytına çevrilince bozulabiliyor. PDF hali de zaten slayt sayfası şeklinde.” şeklinde, “hocam temel seviyede konuşabilmek için 2 cildi bitirsek yeterli olurmu” yorumuna “temel seviye için yeter. tabi konuşmak için çokça konuşmak ve dinlemek lazım.” şeklinde, “Hocam Kuranı kerimi hadisleri anlamak ve vaizlik sınavını kazanmak için nasıl çalışmamız gerekiyor. Hafızım dgs ile 4 yıla tamamlıyorum sonuçlar açıklandı. Emsile bina maksud avamil okudum. Şu an beyne yedeyk okuyorum. Teşekkür ederim çok sağ olun” yorumuna “Okuduğunuz, izlediğiniz ne olursa olsun. Sürekli olursa inşallah muvaffak olursunuz.” şeklinde, “Selamun aleykum Hocam al arabayna bayna yadayk okursak (4 cilt) ne Kazanmış oluruz yani Arapça yı anlarmıyız yeterli mi?” yorumuna “Aylekümselam. Yeter mi hayır. Beyne Yedeyk Metin tahlilinde başarılı. Yani okuduğunuz bir metne daha kolay mana verebilirsiniz. Ancak sarf ve nahiv konusunda başka kitapların da okunması lazım ki pekişsin.” şeklinde, “hocam selam aleyküm şimdiden cumanız mübarek olsun Google translete iden çeviriyor um kelimeleri kitabın arkasından sorun olur mu diyalogları es geçiyorum final sınavı için teşekkür ederim yanlış çevirmez değil mi hocam translete aşağı yukarı aynı manadadır teşekkürler” yorumuna “tevakku uygulaması faydalı ve tabiki maan” şeklinde, “Hocam emsile derslerinde kalıpları ezberlerken mesela mazi fiilin bütün çekimlerini ezberlemeye Gerek var mı daha sonra Metin’de göre göre pekişir mi” yorumuna “evet emsiledeki çekimler ezberlenmeli. parmaklar ezber için kolaylıktır.” şeklinde karşılık

vermiştir. Bu yorumlara baktığımızda Özkan Yaman hocamıza hem Arapça öğrenimi konusunda tavsiyeler istenmiş hem de ders dışı sorular ve cümleler kullanılmış, bu yorumların çoğuna Özkan Yaman karşılık vermiştir.

Özkan Yaman'ın ders videolarına yapılan yorumlardan bazılarına baktığımızda üniversiteler, kurslar gibi eğitim kurumlarında okutulan bu eserin anlaşılmasında öğrenciler Özkan Yaman'ın bu ders videolarından yararlanmışlardır. Örneğin "Hocam lütfen bu kitabın kaydını hızlı yapın be yalvarırım 🇸🇷 suriyeli hoca ile bunu okuyoruz. Eğer siz olmasanız ben derste sizi geçersen nasıl hazırlanıp gideceğim derse. Sizin gibi anlatan bu kadar değer verip başarılı anlatan beyne yedeyk okutan yok. Sizi seviyorum lütfen hızlı olun 🇸🇷 hürmetler" şeklindeki yoruma cevaben kalp atarak; "üniversiteside beyne yedeyk serisini işliyoruz ben Anadolu lisesi mezunuyum arapçada zorlanıyorum nasıl halledebilirim önerileriniz var mı teşekkür ederim" yorumuna da cevaben kalp atarak; "Hocam ilk dönem okulda verim alamadım vizelerim düşük geldi tatilde beyne yedeyk serisini baştan alsam verimli olur mu hazırlığı geçmem için nasıl çalışmalıyım cevaplayabilir misiniz teşekkür ediyorum bütün konular tam mı serinizde teşekkürler" yorumuna "Elbette verimli olur. Metinlere önce hızlı bir göz gezdirin ve konunun detaylarını az da olsa anlayın. Sonra okurken evvela bir cümleyi sonuna kadar okuyun sonra başa dönüp bilmediğiniz kelimeleri not ederek tekrar okuyun. Alıştırmaları atlamadan kendiniz çözün. Bütün bunların öncesinde videoları hızlandırıp izleyebilirsiniz. Sarf nahiv imla kuralları için sadece beyne yedeyk ile yetinmeyin." şeklinde "Hocam Kuranı kerimi hadisleri anlamak ve vaizlik sınavını kazanmak için nasıl çalışmamız gerekiyor. Hafızım dgs ile 4 yıla tamamlıyorum sonuçlar açıklandı. Emsile bina maksud avamil okudum. Şu an beyne yedeyk okuyorum. Teşekkür ederim çok sağ olun" yorumuna "Okuduğunuz, izlediğiniz ne olursa olsun. Sürekli olursa inşallah muvaffak olursunuz." şeklinde; "Hocam lütfen bu kitabın kaydını hızlı yapın be yalvarırım 🇸🇷 suriyeli hoca ile bunu okuyoruz. Eğer siz olmasanız ben derste sizi geçersen nasıl hazırlanıp gideceğim derse. Sizin gibi anlatan bu kadar değer verip başarılı anlatan beyne yedeyk okutan yok. Sizi seviyorum lütfen hızlı olun 🇸🇷 hürmetler" yorumuna kalp atarak cevap vermiştir. Ayrıca bir başka öğrencisi ise yurtdışındaki bir eğitim kursunda okutulan bu eser için Özkan Yaman'ın bu ders videolarından faydalandığını belirtmek için "Mısırdan selamlar bu kitabı kursta okuyoruz" şeklinde yorum yapmıştır.

Bu yorumlar bize Özkan Yaman'ın yurtiçi-yurtdışı, üniversite-kurs öğrencileri veya başka sınavlara hazırlanan öğrencilerden, pandemi dönemi ve sonrasında birçok takipçisi olmuştur. Özkan Yaman hem video dersleri ile ilgili hem de ders dışı yorumların çoğuna karşılık vermiştir. Ayrıca ders işlenişinde ya da ders esnasında yapılan yanlışlıkların yorumlarda belirtildiğinde bunları göz ardı etmeyip dikkate almıştır.

SONUÇ

Gelişen dünyamızda dünya küçük bir köy halini almıştır. Bulduğumuz bilgi çağında bilgiye erişebilme, arkadaşlarla konuşabilme ve zaman geçirme, para transferleri, iş bulabilme, alışveriş yapabilme dijital araçlarla gerçekleşmektedir. Dijitalleşmenin hayatımızın her alanına girmesiyle eğitimde dijitalleşme, dijital okuryazarlık ve dijital yetkinlik kavramları ortaya çıkmıştır. Bu kavramların amacı dijital araçların eğitime kazandırılması ve dijitalleşmiş topluma ayak uydurabilme, katılım sağlama, katkı sunma ve dijital araçları amaçları doğrultusunda aktif kullanmaktır.

Teknolojinin gelişmesi ile eğitimde farklılaşmalara gidilmiş ve gidilmeye devam etmektedir. Günümüzde dijital araç ve gereçler ve eğitim teknolojilerinden yararlanılarak geleneksel öğretim metotlarının yanı sıra interaktif ders materyalleri de kullanılmaktadır.

Teknolojik araç ve gereçler, mobil cihazlar ve internet ile öğrenciler Youtube'da bulunan videolardan eğitimle alakalı olanlar son zamanlarda oldukça ilgi görmüştür. Pandemi öncesinde öğrencilerin eksik hissettikleri veya öğrenmek istediklerini Youtube'daki videolar aracılığıyla öğrenmekteydiler. Ayrıca zaman ve mekândan bağımsız olarak gerçekleşen bu derslerde örgün eğitimdeki eksiklikleri tamamlamak amacıyla da kullanılmaktaydı. Aynı anda birden fazla duyuya hitap eden Youtube videoları somut, kalıcı öğrenmeyi ve güdülenmeyi artırması öğrencilerin tercih sebeplerindedir.

Arapça öğretiminde, okuma, yazma, konuşma ve anlama becerilerinin öğretilmesi esastır. Covid-19 salgını hayatımızın tüm alanlarında olduğu gibi eğitim alanında da değişikliklere uğratmış ve Arapça öğretiminde bulunan öğretmenler ders işleme metotlarında farklılıklara gitmiştir. Teknolojinin sağladığı imkanlarla ortaya çıkan yeni öğretim araç ve metotları öğretmen, öğrenci ve velilere yeni sorumluluklar yüklemiştir.

Pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim iki ana döneme ayrılmaktadır. İlk dönem covid vakasının görülmesiyle başlamış olup 2019-2020 eğitim dönemini kapsamaktadır. Bu süreçte eğitimin ani ve plansız şekilde uzaktan eğitime geçilmesinden dolayı acil uzaktan eğitim olarak adlandırılmıştır. Pandeminin ikinci dönemi ise acil uzaktan eğitimden uzaktan eğitime geçiş dönemidir. Pandeminin birinci döneminde dersler eş zamanlı ve eş zamansız olarak yürütülmüş olup canlı sınıf sistemleri ile öğrenme yönetim sistemleriyle dersler işlenmiştir. Pandeminin ikinci dönemi ise üniversitelerin altyapılarını güçlendirmesiyle canlı dersler olmuştur.

2019-2020 öğretim yılında başlayan pandemi dönemi ortaya çıkan acil uzaktan eğitim kavramı yeni bir kavram olup bu alanla ilgili birçok makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri yazılmıştır. Ancak bu çalışmalardan yabancı dil alanında olanların çoğu İngilizce, Türkçe gibi diller olup uzaktan Arapça öğretimi ve acil uzaktan Arapça öğretimi ilgili çalışmalar azdır.

Yapılan araştırmada Covid-19 salgını öncesi yürütülen yüz yüze ve uzaktan Arapça öğretim ile salgın dönemindeki acil uzaktan Arapça öğretimine dair olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesidir. Acil uzaktan eğitim dönemindeki uzaktan eğitimin olumlu yanları derslerin tekrar dinlenebilir olması, derslerin zaman ve mekândan bağımsız olması, sosyal beceriler kazandırması; olumsuz yanları ise internet kaynaklı aksaklıklar, öğretmen ve öğrencilerin teknolojik yeterliliğinin düşük olması, uzun süre ekrana maruz kalma, derslerin yüz yüze eğitimdeki gibi düz anlatımla işlenmesidir.

Youtube'daki video içeriklerinin bir bölümü ders videolarından oluşmaktadır. Bunlardan araştırmamızın konusunu oluşturan Özkan Yaman'ın 254 videodan oluşan Arapça Beyne Yedeyk ders videoları incelendiğinde;

1. 254 ders videosundan on sekizi (%9) beyne yedeyk kitabının birinci cildini; altmış beşi (%65) ikinci cildini; yetmiş ikisi (%36) üçüncü cildini; yüzü (%50) dördüncü cildini oluşturmaktadır. Ders videolarının sayıları eşit değildir.
2. Videolardaki ders sürelerine bazı dersler çok uzun bazı dersler ise çok kısa süreli olmuştur. Arapça ders videolarının süresi yirmi dakika ile bir saat on dakika arasında değişmektedir. Ders sürelerine bakıldığında uzaktan eğitimle işlenen bu derslerden bazılarının çok yoğun işlenmesine neden olarak ders verimini düşürmüştür.

3. Ülkemizde Arapça öğrenimi gören öğrencilerin sayılarıyla izlenme oranlarına bakıldığında izlenme oranlarının yüksek olmadığı görülmektedir. 254 videodan en az beş yüz, en fazla 45.902 kez izlenmiştir. Birçok üniversitede Beyne Yedeyk adlı eser Arapça eğitimi alan öğrenciler ve Arapça öğreten öğretmenlerin yararlandığını ve yurtdışından da videoların izlendiği düşündüğümüzde izlenme sayıları düşüktür.
4. Arapça derslerinin amacı dört temel beceri olan okuma, anlama, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin kazanılmasıdır. Ancak Youtube Arapça ders videolarında dilbilgisi kazanımları ele alınmış olup Arapça temel becerilerinin kazanılmasında yeterli olamamıştır.
5. Arapça ders videolarında “Hazırlık, anlama, metin aracılığı ile öğrenme, kendini ifade etme ve ölçme ve değerlendirme” aşamalarına yer verilmemiştir. Bu öğretim aşamalarıyla ders videoları düzenlendiğinde derslerde verimlilik artabilir.

Pandemiden sonraki süreçte de uzaktan eğitim yararlanılmaya devam etmiştir. Özellikle ülkemizde 2023 yılında yaşanan deprem döneminde dersler bir süre zorunlu olarak uzaktan eğitimle sürdürülmüştür. Uzaktan eğitimin geliştirilmesi ve her dersin kazanımlarına uygun eğitim verilmesine yönelik çalışmaların yapılması pandemi, deprem, sel gibi ileride yaşanabilecek olağanüstü durumlarda eğitim ve öğretimde karşılaşılabilecek sorunları en aza indirilmesini sağlayacaktır.

Uzaktan eğitimle alakalı olarak kısacası belirtmek gerekir ki günümüzde teknolojinin gelişmesiyle teknolojik araçlar-gereçler ve internet kullanımı yaygın hale gelmiştir. Uzaktan eğitimin pandemi dönemine kadar kişilerin tercihi bırakılmış bir eğitim modeli iken 2020 pandemi ve 2023 deprem döneminde zorunlu olmuştur. 2020 yılı acil ve zorunlu uzaktan eğitim Türk eğitim sisteminde uzaktan eğitim alanında önemli gelişmelerin yaşanmasına sağlamıştır. Her ne kadar acil uzaktan eğitime geçişin amacı eğitimde süreklilik ilkesine dayanmış olsa da yaşanan olumsuzluklar eğitimde duraksama ve eksikliklerin yaşanmasının önüne geçememiştir. Uzaktan eğitim sürecine ani bir şekilde geçiş bizim bu eğitim modeline dair eksikliklerimizi daha iyi bir şekilde görmemizi sağlamıştır.

Uzaktan eğitim modelini kendi tercihleriyle seçen bireyler bu sürece dijital araçların teminine, dijital araçların kullanımına dair bilgiye, ders ortamına ve internete, sahip bir şekilde hazırlıklı iken öğrenim göreceği öğretimde dijital okuryazarlık bilgisine,

internete, dijital araçlara; eğitimin verileceği kurumda ise teknolojik altyapıya, uzaktan eğitim sistemine, internet gibi uzaktan eğitim için gerekli olanaklara sahiptir.

Ancak pandemi, deprem gibi olağanüstü durumlarda zorunlu olarak yürütülen uzaktan eğitim süreçlerinde her ne kadar pandemi ile öğretmen ve üniversiteler açısından çoğu eksiklikler tamamlanmaya çalışılsa da Türkiye'deki öğrencilerin tümü zorunlu uzaktan eğitime tam olarak hazır değildir. Bu gibi durumlarda üniversitelere, öğretmenlere, velilere ve öğrencilere farklı görevler düşmektedir. Zorunlu uzaktan eğitimle ilgili olarak;

1. Devlet veya veliler tarafından dijital araç ve gereçlerin temin edilmesi,
2. Ders için gerekli internetin ücretsiz olması,
3. Uzaktan eğitimin sıkıcılığını önlemek amacıyla dijital araç ve gereçlerden yararlanarak oyunlar, videolar ve işitsel ses dosyalarıyla dersin aktif hale getirilmesi,
4. Öğretmenlerin öğrencileriyle derste ve ders sonrasında bağlarını sıkı tutmalı,
5. Öğretmenlerin öğrencileri derse bağlı tutmak amacıyla öğrencilere söz hakkı vermeli,
6. Velilerden öğrencilerin zorunlu uzaktan eğitim sürecinde gerekli ders ortamını kurmasında yardımcı olması,
7. Özellikle yabancı dil öğretiminde dört temel dil beceresinin kazanılmasında uzaktan eğitim sürecinde göz ardı edilmemesi beklenmektedir.
8. Ölçme ve değerlendirme sınavları çoktan seçmeli değil açık uçlu sorular veya metin üretmeye yönelik yazılı ve sözlü sınavlara da dayandırılarak temel dil becerilerin edinimine yardımcı olmalıdır.

Türkiye'de uzaktan eğitim sistemini üç bölüme ayırmak gerekmektedir. Pandemi öncesi dönemde belli kurumların vermiş olduğu bu eğitimde gerekli altyapı sistemi, internet gibi gerekli olanaklar bulunmaktaydı. Yapılan derslerde öğrenme kaybı gerçekleşmemekteydi. Ancak pandemi döneminde yapılan uzaktan eğitim bizim ülke olarak tüm eğitim kurumlarında zorunlu uzaktan eğitime hazır olmadığımız anlaşılmıştır. Bu süreçte yapılan eğitimlerde öğrenme kayıplarının gerçekleşmesi bu süreçte tüm eğitim kurumlarının zorunlu uzaktan eğitim öncesi ön hazırlık yapmamamızın bir sonucudur. Pandemi sonrası süreç pandemi döneminde bulunan eksiklikler tespit edilerek bu eksikliklerin tamamlanması sonrası öğrenme kayıplarının en aza indirildiği süreçtir. Öyle ki 2023 yılında yapılan zorunlu uzaktan eğitim

sürecinde üniversitelerin altyapı, internet gibi eksikliklerin tamamlanmasıyla öğrenme kayıpları pandemi dönemine göre oldukça az görülmüştür.

Ayrıca uzaktan Arapça eğitimine dair farklı alternatif uygulama ve eğitim sitelerinin bulunması eğitimi daha verimli hale getirmektedir. Özellikle alanında uzman kişilerin bu alanda uzaktan eğitim sayesinde binlerce veya milyonlarca uzaklıktaki mesafelerden eğitim hakkı sunması Arapça dil eğitimini kolaylaştırmaktadır. Uzaktan eğitime dair eksikliklerin tamamlanmasıyla uzaktan eğitimin sağladığı birçok eğitim imkanından yabancı dil öğrenmek isteyen tüm bireyler faydalanmaktadır. Özellikle zaman ve mekân açısından zorluk çeken bireylere alternatif bir eğitim şekli ile eğitimlerini sürdürme imkânı sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdullohoğlu, İbrahim. “Pandemi Öncesi ve Sonrası Dönemde E- Ticaret Müşterilerinin Basılı Kitap Sipariş ve Şikâyet Verileri ile Satınalma Davranışları İlişkisi” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İ. H. Ü. İşletme Enstitüsü, 2022.
- . “Pandemi Öncesi ve Sonrası Dönemde E- Ticaret Müşterilerinin Basılı Kitap Sipariş ve Şikâyet Verileri ile Satınalma Davranışları İlişkisi” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İ. H. Ü. İşletme Enstitüsü, 2022.
- Akçakaya, Ahmet. “Dünden Yarına Türkiye Radyoları”. *TRT Akademi*. C. 5, S. 9 (2020): 406.
- Akçay, R. Cengiz. “Salgın Sürecinde Türk Eğitim Sistemini Yeniden Düşünmek”, *Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk. Ankara: Pegem Akademi, 2021, 1-11
- Akgün Bilgili, Özlem. “Okul Öncesinde İki Dillilik (Bilingualizm) ve İkinci Dil Öğretimi”. <https://www.bebekhastanesi.com/cocuk-psikolojisi/ayni-anda-iki-dilin-ogrenilmesi-dogru-mu> [02.12.2022].
- Akpınar, Teoman ve Baki Yiğit Çakmakkaya. “Pandemi (Covid-19) Süreci ve Sonrasında Lisansüstü Uzaktan Eğitim”. C. 2021, S.1 (2021): 3.
- . “Pandemi (Covid-19) Süreci ve Sonrasında Lisansüstü Uzaktan Eğitim”. C. 2021, S.1 (2021): 2.
- . “Pandemi (Covid-19) Süreci ve Sonrasında Lisansüstü Uzaktan Eğitim”. C. 2021, S.1 (2021): 10.
- Akreş, Hasan. “Uzaktan Eğitim Alanında Ana Dili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde, Sosyal Medya Faktörü”. *International Journal of Kurdish Studies*. C. 5, S. 1 (2019): 316.
- . . “Uzaktan Eğitim Alanında Ana Dili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde, Sosyal Medya Faktörü”. *International Journal of Kurdish Studies*. C. 5, S. 1 (2019): 318.

- . “Uzaktan Eğitim Alanında Ana Dili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde, Sosyal Medya Faktörü”. *International Journal of Kurdish Studies*. C. 5, S. 1 (2019): 321-322.
- . “Uzaktan Eğitim Alanında Ana Dili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde, Sosyal Medya Faktörü”. *International Journal of Kurdish Studies*. C. 5, S. 1 (2019): 323-324.
- . “Uzaktan Eğitim Alanında Ana Dili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde, Sosyal Medya Faktörü”. *International Journal of Kurdish Studies*. C. 5, S. 1 (2019): 324.
- Aktel, Mehmet. “Tanzimat Fermanı’nın Toplumsal Yansıması”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C. 3, S. 3 (1998): 177-178.
- Akyürek, Muhammet İbrahim. "Uzaktan Eğitim: Bir Alinyazın Taraması". *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*. C. 4, S. 1 (2020): 1-9.
- Altun, Ahmet. *Türklere Arapça Öğretim Yöntem ve Teknikleri Sorular ve Çözümler 1* bs. İstanbul: Akdem, 2017.
- . *Türklere Arapça Öğretim Yöntem ve Teknikleri Sorular ve Çözümler 1* bs. İstanbul: Akdem, 2017.
- . *Türklere Arapça Öğretim Yöntem ve Teknikleri Sorular ve Çözümler 1* bs. İstanbul: Akdem, 2017.
- Altun, Çiğdem. “Covid-19 Pandemi Dönemindeki Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Pierre Bourdieu’nun Kültürel Sermaye Kuramı Açısından İncelenmesi” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. E. O. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- --. “Covid-19 Pandemi Dönemindeki Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Pierre Bourdieu’nun Kültürel Sermaye Kuramı Açısından İncelenmesi” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. E. O. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- “Arap Dili ve Belagatı, Tezli Yüksek Lisans Programı, (Örgün Öğretim), [https://ebs.istanbul.edu.tr/home/amachedef/?id=1676&birim=arap_dili_ve_belagati_tezli_yuksek_lisans_programi_\(orgun_ogretim\)](https://ebs.istanbul.edu.tr/home/amachedef/?id=1676&birim=arap_dili_ve_belagati_tezli_yuksek_lisans_programi_(orgun_ogretim)), [06.06.2023].

- Arslan Mustafa ve Azamat Akbarov. “Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminde Motivasyon- Yöntem Sorunu ve Çözüm Önerileri”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. C. 0, S. 24 (2015): 181-182.
- Aşar, Şule İnci. “Türkiye’de Yabancı dil Eğitimi ve Tarihçesi”. <https://www.denizhummasi.com/turkiyede-yabanci-dil-egitimi-ve-tarihcesi/> [19.03.2023].
- Aşkın, Deniz. “Osmanlı Devleti’nin Son Dönemlerinde Medrese Eğitim Sistemi ve Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Yıllarında Eğitimin Konjonktürel Boyutu”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. C. 6, S. 2 (2017): 980.
- Atasoy, Ramazan, Celalettin Özden ve Dönay Nisa Kara. “Covid-19 Pandemi Sürecinde Yapılan E-Ders Uygulamalarının Etkinliğinin Öğrencilerin Perspektifinden Değerlendirilmesi”. *Türk Araştırmaları Dergisi*. C. 15, S. 6 (2020): 102-103.
- Ateş, Murat ve Emine Sur. “Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık”, *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Aslan, Gürbüz Çalışkan. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2020, 5.
- . “Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık”, *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Aslan, Gürbüz Çalışkan. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2020, 7-16.
- . “Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık”, *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Aslan, Gürbüz Çalışkan. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2020, 7-16.
- . “Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık”, *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Aslan, Gürbüz Çalışkan. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2020, 15.
- . “Eğitimde Dijitalleşme ve Dijital Okuryazarlık”, *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Aslan, Gürbüz Çalışkan. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2020, 5.
- Aydın, Atik. “İlahiyat Fakültesi Lisans Öğrencilerinin Arapça Eğitimi Hakkındaki Görüşleri”. *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*. C.11 S.1 (2020): 34.

- , "İlahiyat Fakültesi Lisans Öğrencilerinin Arapça Eğitimi Hakkındaki Görüşleri". *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*. C.11 S.1 (2020): 34.
- , "İlahiyat Fakültesi Lisans Öğrencilerinin Arapça Eğitimi Hakkındaki Görüşleri". *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*. C.11 S.1 (2020): 34.
- , "İlahiyat Fakültesi Lisans Öğrencilerinin Arapça Eğitimi Hakkındaki Görüşleri". *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*. C.11 S.1 (2020): 41.
- Balcı, Ali. "Covid-19 Özelinde Salgınlarmın Eğitime Etkileri". *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*. C. 3, S.3 (2020): 75-79.
- , "Covid-19 Özelinde Salgınlarmın Eğitime Etkileri". *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*. C. 3, S.3 (2020): 79.
- Balcı, Sezai. "Osmanlı Devleti'nde Modernleşme Girişimlerine Bir Örnek: Lisan Mektebi". *Tarih Araştırmaları Dergisi*. C. 27, S. 44 (2008): 78- 81.
- Başaran, Bülent. "Web Tabanlı Sistemlerde Scorm Uyumlu Whiteboard Movie Tekniğinin Öğrencilerin Fizik Derslerindeki Başarı ve Tutumlarına Etkisinin Araştırılması" Yayınlanmış Doktora Tezi. D.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- , "Web Tabanlı Sistemlerde Scorm Uyumlu Whiteboard Movie Tekniğinin Öğrencilerin Fizik Derslerindeki Başarı ve Tutumlarına Etkisinin Araştırılması" Yayınlanmış Doktora Tezi. D.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, 2010.
- Başaran, Mehmet, Elif Doğan, Esra Karaoğlu ve Ecem Şahin. "Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma". *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*. C. 5, S. 2 (2020): 368-397.
- , "Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma". *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*. C. 5, S. 2 (2020): 379.
- , "Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma". *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*. C. 5, S. 2 (2020): 379.
- Bedir, Bedirhan. "Uzaktan Eğitimde İçerik Yönetimi ve Web Tabanlı Bir Sistem Tasarımı" Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. D.E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.

- . “Uzaktan Eğitimde İçerik Yönetimi ve Web Tabanlı Bir Sistem Tasarımı”
Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. D.E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- . “Uzaktan Eğitimde İçerik Yönetimi ve Web Tabanlı Bir Sistem Tasarımı”
Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. D.E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Bircan, Hüdaverdi, Hasan Eleroğlu, Rahim Arslan ve Mustafa Ersoy. “Cumhuriyet
Üniversitesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimde Sunulan Derslere Yönelik Bakış
Açısı”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. C. 5, S. 12 (2018):
91-100.
- Bulut, Aras. “Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını”. *Açık öğretim
Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*. C. 3, S.2 (2017): 87-88.
- Büyüktolu, Recep ve Salih Potukoğlu. “Osmanlı’da Yabancı Dil Öğretimine Bir
Örnek: Robert Koleji (1863-1923)”. *Belgi Dergisi*. C. 2, S. 19 (2020): 2004-
2029.
- . “Osmanlı’da Yabancı Dil Öğretimine Bir Örnek: Robert Koleji (1863-1923)”.
Belgi Dergisi. C. 2, S. 19 (2020): 2004-2029.
- . “Osmanlı’da Yabancı Dil Öğretimine Bir Örnek: Robert Koleji (1863-1923)”.
Belgi Dergisi. C. 2, S. 19 (2020): 2004-2029.
- Canbulat, Mehmet. “Yabancı Dil Öğretimine Başlamada En Uygun Yaşın Ne
Olduğuna İlişkin Dilbilimsel Yaklaşımlar ve Öğretmen Görüşleri”. *Abant İzzet
Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 5, S. 2 (2016): 125-131.
- . “Yabancı Dil Öğretimine Başlamada En Uygun Yaşın Ne Olduğuna İlişkin
Dilbilimsel Yaklaşımlar ve Öğretmen Görüşleri”. *Abant İzzet Baysal
Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 5, S. 2 (2016): 125-131.
- Can, Ertuğ ve Canan Işık Can. “Türkiye’de İkinci Yabancı Dil Öğretiminde
Karşılaşılan Sorunlar”. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 4, S.
2 (2024): 44.
- Cebeci, Suat. “Uzaktan Eğitimde Yönetim”, *Pandemi Döneminde Yüksek Öğretimde
Uzaktan Eğitim*, Der. İkrım Daştan Ankara: Nobel Yayınları, 2022, 1-2
- . “Uzaktan Eğitimde Yönetim”, *Pandemi Döneminde Yüksek Öğretimde
Uzaktan Eğitim*, Der. İkrım Daştan. Ankara: Nobel Yayınları, 2022, 3

- . “Uzaktan Eğitimde Yönetim”, *Pandemi Döneminde Yüksek Öğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Yayınları, 2022, 8-9
- . “Uzaktan Eğitimde Yönetim”, *Pandemi Döneminde Yüksek Öğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Yayınları, 2022, 8-9
- Cesur, Kürşat. “Salgın Sürecinde Yabancı Dil Eğitimi”, *Covid 19 Salgınının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk. Ankara: Pegem Akademi, 2021, 173-174
- . “Salgın Sürecinde Yabancı Dil Eğitimi”, *Covid 19 Salgınının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk. Ankara: Pegem Akademi, 2021, 180.
- Coşkun Kandal, Sena. “Kuruluşu Öğrencileri, Etkisi: Amerikalı Seyyah Diplomat ve Misyonerlerin Anılarıyla Robert Koleji”. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*. C. 1, S. 1 (2017): 92-93.
- Çakır, Hüseyin, Göknur Taban ve Murat Taşer. “Covid-19 Pandemi sürecinde Uzaktan Eğitim Planlaması ve Yönetim Yaklaşımları”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C. 12, S. 1 (2023): 108.
- Çakır, Recep ve Fatma Arslan. “Uzaktan Eğitim öğrencilerinin Eş Zamanlı Sanal Sınıf Ortamlarını Kullanım Niyetleri ile Uzaktan Eğitime İlişkin Tutumlarının İncelenmesi”. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. C. 2020, S. 15 (2020): 117.
- Çalışkan, Gürbüz. “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitimle Yürütülen Türkçe Öğretimine Yönelik Görüşleri”, *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*, Der. Canan Aslan ve Gürbüz Çalışkan. Ankara: Pegem Akademi, 2020, 285.
- Çelebi, Mustafa Durmuş. “Türkiye’de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C. 1, S. 21 (2006): 291.
- Civelek, Yakup. “Türkiye’de Arapça Öğretimine Dair Bazı Teklifler–Riyad Arap Dili Enstitüsü Örneği-“. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C.2 S.2 (1998) :225-283.
- Demirel, Özcan. *Yabancı Dil Öğretimi*, 13 bs. Ankara: Pegem, 2021.

Dereli, Muhammet Vehbi. “Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimle Arapça Öğretimi -NEÜ İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Örneği”, Der. Muhiddin Okumuşlar, Osman Zahid Çiftçi ve Sami Bayrakçı. Konya: Türkiye İmam Hatipleri Vakfı,2021, 110

- --. “Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimle Arapça Öğretimi -NEÜ İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Örneği”, Der. Muhiddin Okumuşlar, Osman Zahid Çiftçi ve Sami Bayrakçı. Konya: Türkiye İmam Hatipleri Vakfı,2021, 111-112

---- --. “Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimle Arapça Öğretimi -NEÜ İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Örneği”, Der. Muhiddin Okumuşlar, Osman Zahid Çiftçi ve Sami Bayrakçı. Konya: Türkiye İmam Hatipleri Vakfı,2021, 101-117

---- --. “Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimle Arapça Öğretimi -NEÜ İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Örneği”, Der. Muhiddin Okumuşlar, Osman Zahid Çiftçi ve Sami Bayrakçı. Konya: Türkiye İmam Hatipleri Vakfı,2021, 101-117

---- --. “Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimle Arapça Öğretimi -NEÜ İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Örneği”, Der. Muhiddin Okumuşlar, Osman Zahid Çiftçi ve Sami Bayrakçı. Konya: Türkiye İmam Hatipleri Vakfı,2021, 101-117

---- --. “Küresel Salgın Döneminde Uzaktan Eğitimle Arapça Öğretimi -NEÜ İlahiyat Fakültesi Hazırlık Sınıfı Örneği”, Der. Muhiddin Okumuşlar, Osman Zahid Çiftçi ve Sami Bayrakçı. Konya: Türkiye İmam Hatipleri Vakfı,2021, 101-117

“Ders Programı/İçerikleri”. Marmara Üniveristesi İlahiyat Fakültesi. <https://ilahiyyat.marmara.edu.tr/ogrenci/ders-programlari-icerikleri> [29.05.2023].

Demir, Ömer ve Zehra Narlıkaya. “Covid-19 Salgını Sürecinde Muhasebe ve Finans Derslerini Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Tutumlarının Araştırılması”. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research Dergisi*. C. 7, S. 60 (2020): 2894-2904.

Demirel, Özcan. *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, 1 bs. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

---- -. *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

----- -. *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

----- -. *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

----- -. *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

----- -. *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

Duman, Serap Nur. “Salgın Döneminde Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi”, *Milli Eğitim Dergisi*, C. 49, S. 1 (2020) 95-112.

Durak, Gürkan, Serkan Çankaya ve Serkan İzmirli. “Covid-19 Pandemi Döneminde Türkiye’deki Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi”. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*. C.14, S.1 (2020): 791.

- --. “Covid-19 Pandemi Döneminde Türkiye’deki Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi”. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*. C.14, S.1 (2020): 992.

Dünder, Ahmet İhsan. “İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Arapça Derslerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)”. *Kocaeli İlahiyat Dergisi*. C. 4, S. 1 (2020): 89.

Dünder, Ahmet İhsan ve Ahmed Hassan Mohammed Ali. “İlahiyat Fakültelerinin Arapça Hazırlık Sınıflarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Meslek Eğitim Gereksinimleri”. *İslami İlimler Dergisi*. C. 17, S.1 (2022): 90-95.

------. “İlahiyat Fakültelerinin Arapça Hazırlık Sınıflarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Meslek Eğitim Gereksinimleri”. *İslami İlimler Dergisi*. C. 17, S.1 (2022): 90-95.

------. “İlahiyat Fakültelerinin Arapça Hazırlık Sınıflarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Meslek Eğitim Gereksinimleri”. *İslami İlimler Dergisi*. C. 17, S.1 (2022): 90-95.

- Eken, Özkan, Nilgün Tosun ve Derya Tuzcu Eken. “Covid-19 Salgını ile Acil ve Zorunlu Uzaktan Eğitime Geçiş: Genel Bir Değerlendirme”. *Milli Eğitim*. C. 49, S. 1 (2020): 119.
- Ekinci, İsmail. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerine verilen Arapça Hazırlık Eğitimine Dair Bir İnceleme”. *Van İlahiyat Dergisi*. C.7 S.11 (2019): 146.
- Elaldı, Erhan. “OECD Ülkeleri İçinde Eğitime Yapılan Yatırımda Türkiye Kaçınıcı Sırada?”. <https://tr.euronews.com/2022/10/03/oecd-ulkeleri-icinde-egitime-yapilan-yatirimda-turkiye-kacincisi-sirada> [12.05.2023].
- Elitaş, Türker. *Uzaktan Eğitim ve İletişim Teknolojileri*, 1 bs. İstanbul: Cinius Yayınları, 2018.
- - *Uzaktan Eğitim ve İletişim Teknolojileri*, 1 bs. İstanbul: Cinius Yayınları, 2018.
- Engin, Gizem. “Salgın Sürecinde Fırsat ve İmkân Eşitliği/Eşitsizliği”, *Covid-19 Salgınının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk. Ankara: Pegem Akademi, 2021, 143
- Ergüney, Merve. “Uzaktan Eğitimin Geleceği: MOOC (MASSIVE OPEN ONLINE COURSE)”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. C. 4, S. 4 (2015): 15.
- - “Uzaktan Eğitimin Geleceği: MOOC (MASSIVE OPEN ONLINE COURSE)”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. C. 4, S.4 (2015): 15.
- Ercan, İlyas. “Zorunlu Uzaktan Eğitim: Covid-19 Pandemi Sürecinde İlahiyat Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri”. *Marifetname*. C. 8, S. 1 (2021): 170.
- Erten, Pınar. “Dijital Bölünme”. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*. C. 5, S. 1 (2019): 16-17.
- Fayetörcü, Furkan. “Yeni Bir Dil Öğrenmenin 8 Muhteşem Faydası”. <https://edumag.net/galeri/yeni-bir-dil-ogrenmenin-8-muhtesem-faydasi/> [02.12.2022].
- Filiz, Ozan. “Padlet”. <https://www.protopars.com/mentimeter-nedir-nasil-kullanilir/> [27.12.2023].
- “Padlet”. <https://www.protopars.com/mentimeter-nedir-nasil-kullanilir/> [27.12.2023].

Gencil, Ufuk. “Türkiye’de Yabancı Dil Öğrenme ve Yabancı Dil Yoğun Eğitimlerin Ekonomik ve Sosyal Maaliyetleri”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C. 7, S. 2 (2005): 30.

Genç, Muhammet Fatih, Süleyman Gümrükçüoğlu ve Mustafa Fatih Ay. “Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Bakışları”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. C. 21 S. 1 (2021): 406-407.

Güzel, İhsan ve Ender Özeren. “Covid-19 Pandemi Sürecinin Lisansüstü Eğitim Faaliyetlerine Etkisi”. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*. C. 10, S. 20 (2021): 181.

-----, “Covid-19 Pandemi Sürecinin Lisansüstü Eğitim Faaliyetlerine Etkisi”. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*. C. 10, S. 20 (2021): 181.

Han, Ferhat ve Nesip Demirbilek. Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yürütülen Zorunlu Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri”. *International Journal of Eurasia Social Sciences*. C. 12, S. 44 (2021): 189.

-----, Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yürütülen Zorunlu Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri”. *International Journal of Eurasia Social Sciences*. C. 12, S. 44 (2021): 189.

Hasgül, Görkem. “En Çok Kullanılan Sosyal Medya Uygulamaları”. <https://istanbulbogazicienstiti.com/en-cok-kullanilan-sosyal-medya-uygulamalari> [25.10.2023].

Hüsnüoğlu, Nadide. Lütfü Öztürk “Dijital Bölünme: Nedenleri ve Türleri”. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. C. 3, S. 5 (2017): 7.

-----, “Dijital Bölünme: Nedenleri ve Türleri”. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. C. 3, S. 5 (2017): 7.

-----, “Dijital Bölünme: Nedenleri ve Türleri”. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. C. 3, S. 5 (2017): 9.

“IPS ve IDS Nedir? Nasıl Çalışır?” Timus. <https://berqnet.com/blog/ips-ve-ids-nedir> [05.01.2024].

İlkhan, İbrahim. “Anadil Edinimi ile Yabancı Dil Öğrenimi Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi” *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, S.4, (2016):183-184.

İzmirli, Serkan ve Özden Şahin İzmirli. “Salgın Sürecinde Acil Uzaktan Eğitim Uygulamaları”, *Covid 19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk. (Ankara: Pegem Akademi, 2021, 107

- --. “Salgın Sürecinde Acil Uzaktan Eğitim Uygulamaları”, *Covid 19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk. (Ankara: Pegem Akademi, 2021, 104.

- --. “Salgın Sürecinde Acil Uzaktan Eğitim Uygulamaları”, *Covid 19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*, Der. Adil Çoruk. (Ankara: Pegem Akademi, 2021, 104-105.

Kabakuş, Ahmet Kamil. “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları2022, 11.

- --. “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları 2022, 13.

- --. “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları 2022, 13-14.

- --. “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları 2022, 22-23.

- --. “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları 2022, 25-26.

- --. “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları 2022, 27.

- --. “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları 2022, 27.

- --. “Uzaktan Eğitimde Altyapı”, *Pandemi Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim*, Der. İkrâm Daştan. Ankara: Nobel Bilimsel Yayınları 2022, 24.

Kaduun, Mahmud. “Pandemi Dönemi Arapça Öğretiminde E- Sınav Sorunları ve Öğrencilerin E-Sınav Hakkındaki Algıları” 1. Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi Hakemli Bilimsel Bildiriler Kitabı, 19-20 Haziran 2021, Bartın: Bartın Üniversitesi, 2021, 279-280.

Kağızmanlı, Buğra, Alper Tunga Özgüler, Kürşat Kaya ve Müslüm Aydın. “Meslek Yüksek Okulunda Teknoloji kullanımı: Malatya Meslek Yüksek Okulu Teknik Bölümler Örneği”. *Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi*. C. 6, S. 1 (2017): 22.

Kanbaş, Mahmut Sami. “Marmara İlahiyat Hazırlık Programı”. <https://www.youtube.com/watch?v=LiOE2yXBcr8> [29.05.2023].

-----, “Marmara İlahiyat Hazırlık Programı”. <https://www.youtube.com/watch?v=LiOE2yXBcr8> [29.05.2023].

Karadağ, Engin, S. Koza Çiftçi, Ramazan Gök ve Ahmet Su. “Covid-19 Pandemisi Sürecinde Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Kapasiteleri”. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*. C.4, S.1 (2021): 10.

Keseroğlu, Hasan Sacit. “Eğitime Uzaktan Bakmak: Kavramsal Bir Deneme”. *Çeşitli Boyutlarıyla Uzaktan Eğitim*, Der. Güler Demir, Ayşenur Güneş ve Hamid Derviş. İstanbul: Hiper yayın, 2021, 44-45.

-----, “Eğitime Uzaktan Bakmak: Kavramsal Bir Deneme”. *Çeşitli Boyutlarıyla Uzaktan Eğitim*, Der. Güler Demir, Ayşenur Güneş ve Hamid Derviş. İstanbul: Hiper yayın, 2021, 46-47.

Keyifli, Şükrü. “Eğitim ve Din Eğitimi”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C. 13, S. 2 (2013): 31-54.

Kılınç, Murat. “Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Etkililiği Üzerine Bir Araştırma (İnönü üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi İlahiyat Lisans Tamamlama Programı Örneği)” Yayınlanmış Doktora Tezi. İ.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.

Kurudayıoğlu, Mehmet ve Taşkın Sosyal. “Dijital Yetkinlik ve Türkçe Eğitimi”. *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*. Der. Canan Arslan ve Gürbüz Çalışkan. Ankara: Pegem Yayınları, 2020, 28.

----- . “Dijital Yetkinlik ve Türkçe Eğitimi”. *Uzaktan Eğitim Sürecinde Türkçe Eğitimi*. Der. Canan Arslan ve Gürbüz Çalışkan. Ankara: Pegem Yayınları, 2020, 28.

Memiş Muhammet Raşit ve Mehmet Dursun Ertem. “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”. *Turkish Studies (Elektronik)*. C. 8 S.9 (2022): 300.

----- . “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”. *Turkish Studies (Elektronik)*. C. 8 S.9 (2022): 300.

----- . “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”. *Turkish Studies (Elektronik)*. C. 8 S.9 (2022): 301-302.

----- . “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”. *Turkish Studies (Elektronik)*. C. 8 S.9 (2022): 303.

----- . “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”. *Turkish Studies (Elektronik)*. C. 8 S.9 (2022): 307.

----- . “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler”. *Turkish Studies (Elektronik)*. C. 8 S.9 (2022): 307-308.

Meşe, Ramazan. “Arapça Öğretimi ve Dijitalleşme”, *İslam ve Yorum VII. Cilt*, Der. Fikret Karaman (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2021), 4

Meşe, Ramazan. “Pandemi Dönemi Arapça Öğretiminde E-Sınav Sorunları ve Öğrencilerin E-Sınav Hakkındaki Algıları”. *1. Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi Bildiriler Hakemli Bilimsel Bildiriler Kitabı, 19-20 Haziran 2021*. Bartın: Bartın Üniversitesi, 2021, 279-280.

- -- . “Pandemi Dönemi Arapça Öğretiminde E-Sınav Sorunları ve Öğrencilerin E-Sınav Hakkındaki Algıları”. *1. Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi Bildiriler Hakemli Bilimsel Bildiriler Kitabı, 19-20 Haziran 2021*. Bartın: Bartın Üniversitesi, 2021, 282.

----- . “Pandemi Dönemi Arapça Öğretiminde E-Sınav Sorunları ve Öğrencilerin E-Sınav Hakkındaki Algıları”. *1. Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi Bildiriler Hakemli Bilimsel Bildiriler Kitabı, 19-20 Haziran 2021*. Bartın: Bartın Üniversitesi, 2021, 280.

- Özbaşı, Durmuş. “Salgın Sürecinde Ölçme Değerlendirme, Kademeler Arası Geçiş ve Merkezi Sınavlar”, Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları, Der. Adil Çoruk. Ankara: Pegem Akademi,2021, 117-121.
- . “Salgın Sürecinde Ölçme Değerlendirme, Kademeler Arası Geçiş ve Merkezi Sınavlar”, Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları, Der. Adil Çoruk. Ankara: Pegem Akademi,2021, 117-118.
- Özgür, Bahriye. “Yabancı Dil Öğrenmenin Faydaları”. <https://www.iienstitu.com/blog/yabanci-dil-ogrenmenin-faydalari> [17.04.2023].
- Özer, Bayram ve Celalettin Korkmaz. “Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Unsurlar”. *Ekev Akademi Dergisi*. C. 0 S. 67 (2016): 67.
- . “Yabancı Dil Öğretiminde Öğrenci Başarısını Etkileyen Unsurlar”. *Ekev Akademi Dergisi*. C. 0 S. 67 (2016): 67.
- Özkan, Selim Hilmi. “Osmanlı Devleti’nde Yabancı Dil Eğitimi”, *Turkish Studies (Elektronik)*. C. 5, S. 3 (2010): 1785.
- . “Osmanlı Devleti’nde Yabancı Dil Eğitimi”, *Turkish Studies (Elektronik)*. C. 5, S. 3 (2010): 1785-1786.
- Özmen, Büşra. “Sosyal Ağ Destekli Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrenci Başarısı ve Görüşlerine Etkisi” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. F.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012.
- . “Sosyal Ağ Destekli Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrenci Başarısı ve Görüşlerine Etkisi” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. F.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2012.
- Öztürk Dağabakan, Fatma ve Dağabakan, Davut. “Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları”. <https://www.anaokullu.com/aa-belge/okul-oncesi-makale-dil-gelisimi.pdf> [02.12.2022].
- . “Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları”, <https://www.anaokullu.com/aa-belge/okul-oncesi-makale-dil-gelisimi.pdf> [02.12.2022].

- Öztürk, Mevlüt. “Arapça Eğitim Kalitesinin Artırılmasında Yükseköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarının Bireysel ve Ortaklaşa Yapacakları Çalışmaların Önemi”. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. S. 21 (2020): 903
- Palabıyık, Turan ve Behçet Oral. “Yabancı Dil Öğretiminde Öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar Üzerine Yapılan Araştırmaların İncelenmesi”. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*. C. 4, S. 9 (2022): 645.
- Palabıyık ve Oral, “Yabancı Dil Öğretiminde Öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar Üzerine Yapılan Araştırmaların İncelenmesi” 645.
- Pehlivan, Yunus Emre. “II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Yükseköğretiminde Yabancı Dil Eğitimi ve Dârulfünûn El sine Şubesi (1908-1918)” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- “II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Yükseköğretiminde Yabancı Dil Eğitimi ve Dârulfünûn El sine Şubesi (1908-1918)” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- “II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Yükseköğretiminde Yabancı Dil Eğitimi ve Dârulfünûn El sine Şubesi (1908-1918)” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Samancı, Hüseyin. Uzaktan Eğitimde Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi ve Önemi”. *Sosyal İnsan ve İdari Bilimler Dergisi*. S.6 (2020):1763-1764.
- “Uzaktan Eğitimde Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi ve Önemi”. *Sosyal İnsan ve İdari Bilimler Dergisi*. S.6 (2020): 1764.
- “Uzaktan Eğitimde Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi ve Önemi”. *Sosyal İnsan ve İdari Bilimler Dergisi*. S.6 (2020): 1764.
- Uzaktan Eğitimde Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi ve Önemi”. *Sosyal İnsan ve İdari Bilimler Dergisi*. S.6 (2020): 1764.
- Uzaktan Eğitimde Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi ve Önemi”. *Sosyal İnsan ve İdari Bilimler Dergisi*. S.6 (2020): 1764.
- Sargın, Şeyma. “Sanal Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin Tutumları ve Okul Müdürlerinin Algıları”. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. F.S.M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.

- . “Sanal Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin Tutumları ve Okul Müdürlerinin Algıları”. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. F.S.M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2022.
- SAÜ İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Tanıtım Videosu”. SAÜ İlahiyat Fakültesi. <https://www.youtube.com/watch?v=7feJniSsFCA> [29.05.2023].
- . SAÜ İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Tanıtım Videosu”. <https://www.youtube.com/watch?v=7feJniSsFCA> [29.05.2023].
- Sezgin, Sezan. “Acil Uzaktan Eğitim Sürecini Analizi: Öne Çıkan Kavramlar, Sorunlar ve Çıkarılan Dersler”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C.21, S.1 (2021): 275.
- Sığircı, Mehmet. “Televizyon: Kim, Ne Zaman İcat Etti?”. <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/televizyon-kim-ne-zaman-icad-etti> [31.03.2023].
- Soysaldı, Mehmed. “Türkiye’deki İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları”. *Ekev Akademi Dergisi*. C. 14 S. 45 (2010): 259.
- Süral, İrfan. “Açık ve Uzaktan Öğrenmede Teknolojik Altyapının Oluşturulması”. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*. C. 1, S.4 (2025): 83.
- Şahin, Kenan. “Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi, Sorunlar ve Çözüm Yolları”. <https://www.researchgate.net/publication/330634106> [26.03.2023].
- Şenyurt, Yasemin Selvi ve Cavuş Şahin. “Covid-19 Salgınında Uzaktan Eğitim Sürecinde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı ile İlgili Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri”. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*. C. 5, S. 1 (2022): 36.
- Şen, Mert. “Dijital Okuryazarlık Nedir? - Dijital Okuryazar Nasıl Olunur?”. <https://www.linkedin.com/pulse/dijital-okuryazarl%C4%B1k-nedir-okuryazar-nas%C4%B1-olunur-mert-%C5%9Fen/?originalSubdomain=tr> [12.12.2023].
- Tanman, Nermin Betül ve Mustafa Özgenel. “Yüz Yüze ve Online Eğitim Gören Yabancıların Türkçe Öğrenme Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”. *İzmir Eğitim Dergisi*. C. 3, S. 6 (2021): 134.

Tasa, Muhammet ve Ayşe Zişan Furat. “Arapça Öğretiminde Web Tabanlı Bir Ölçme Değerlendirme Sistemi Geliştirilmesi”. *Maarife Dini Araştırmalar Dergisi*. C.12, S.1 (2012): 9-24.

----- . “Arapça Öğretiminde Web Tabanlı Bir Ölçme Değerlendirme Sistemi Geliştirilmesi”. *Maarife Dini Araştırmalar Dergisi*. C.12, S.1 (2012): 10-11.

“Temel İslami Bilimleri Anabilim Dalı Arapça Yüksek Lisans Programı Ders İçerikleri ve Kredileri”. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi. https://www.fsm.edu.tr/resim/Dosya/ISL_AR_YL_DERS2019-07-04-07-32-49pm.pdf [02.01.2024].

Türker, Mehmet. “Uygulama Güvenliği Nedir?”. <https://www.endpoint-labs.com/uygulama-guvenligi-nedir/#:~:text=Uygulama%20G%C3%BCvenli%C4%9Fi%3A%20Uygulamalar%C4%B1n%20g%C3%BCvenli%C4%9Fini%20sorgulayarak,da%20koruma%20alt%C4%B1na%20almak%20gerekir.> [05.01.2024].

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 40. TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 2023.

----- . 40. TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 2023.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 13. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2023.

----- 13. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2023.

----- 13. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2023.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 22. TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 2000.

----- 22. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2000.

Uçak, Salih. “Dil Öğrenimi ve Edinimi Üzerine Bir Tartışma”. *Aydın Tömer Dil Dergisi*. C. 1, S. 1 (2016): 67-68.

---- -. “Dil Öğrenimi ve Edinimi Üzerine Bir Tartışma”. *Aydın Tömer Dil Dergisi*. C. 1, S. 1 (2016): 67-68.

Uçar, Salih ve Mustafa Şen. “Osmanlı’nın Son, Cumhuriyetin İlk Eğitim Müfredatında Arapça Öğretimi”. *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*. S.4 (2015): 94-95.

Uslu, Barış. “Salgın Sürecinde Ölçme Değerlendirme, Kademeler Arası Geçiş ve Merkezi Sınavlar”, Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları, Der. Adil Çoruk. Ankara: Pegem Akademi,2021, 62 63

- --. “Salgın Sürecinde Ölçme Değerlendirme, Kademeler Arası Geçiş ve Merkezi Sınavlar”, Covid-19 Salgının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları, Der. Adil Çoruk. Ankara: Pegem Akademi,2021, 62

“Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar Örneklerle Web 2 Araçları”. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, <https://uzem.subu.edu.tr/sites/uzem.subu.edu.tr/files/2021-03/Uzaktan%20Egitim%20Sürecinde%20Kullanilabilecek%20Araçlar.pdf> [27.12.2023].

-----. “Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar Örneklerle Web 2 Araçları”. <https://uzem.subu.edu.tr/sites/uzem.subu.edu.tr/files/2021-03/Uzaktan%20Egitim%20Sürecinde%20Kullanilabilecek%20Araçlar.pdf> [27.12.2023].

-----. “Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar Örneklerle Web 2 Araçları”. <https://uzem.subu.edu.tr/sites/uzem.subu.edu.tr/files/2021-03/Uzaktan%20Egitim%20Sürecinde%20Kullanilabilecek%20Araçlar.pdf> [27.12.2023].

-----. “Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar Örneklerle Web 2 Araçları”. <https://uzem.subu.edu.tr/sites/uzem.subu.edu.tr/files/2021-03/Uzaktan%20Egitim%20Sürecinde%20Kullanilabilecek%20Araçlar.pdf> [27.12.2023].

-----. “Uzaktan Eğitimde Kullanılabilecek Yardımcı Uygulamalar Örneklerle Web 2 Araçları”. <https://uzem.subu.edu.tr/sites/uzem.subu.edu.tr/files/2021-03/Uzaktan%20Egitim%20Sürecinde%20Kullanilabilecek%20Araçlar.pdf> [27.12.2023].

“Uzaktan Eğitim Nedir?”. Tartus Üniversitesi Uzaktan Eğitim ve Araştırma Merkezi. [https://uzem.tarsus.edu.tr/tr/page/uzaktan-egitim-nedir/12547#:~:text=Uzaktan%20E%C4%9Fitim%20\(e%2DLearning\),i%C5%9Fledikleri%2C%20planl%C4%B1%20bir%20%C3%B6%C4%9Fretim%20%C5%9Feklidir](https://uzem.tarsus.edu.tr/tr/page/uzaktan-egitim-nedir/12547#:~:text=Uzaktan%20E%C4%9Fitim%20(e%2DLearning),i%C5%9Fledikleri%2C%20planl%C4%B1%20bir%20%C3%B6%C4%9Fretim%20%C5%9Feklidir) [20.06.2023].

Ünal, Hatice Zehra. “Covid-19 Pandemi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitime İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Yalova İli Altınova İlçesi Örneği” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İZÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, 9.

“Yabancı Dil”. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> [15.11.2022].

Yalman, Murat ve Bülent Başaran. “Web 2.0 Araçlarıyla Geliştirilen Uzaktan Eğitim Materyallerine Yönelik Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Görüşleri”. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*. C. 9, S. 34 (2018): 83.

Yaman, Gül Şen. “Arapça Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Akademisyen Görüşleri”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 1 (2022): 104,105.

----- “Arapça Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Akademisyen Görüşleri”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 1 (2022): 83.

- --. “Arapça Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Akademisyen Görüşleri”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 1 (2022): 81.

---- -. “Arapça Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Akademisyen Görüşleri”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 1 (2022): 83.

---- -. “Arapça Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Akademisyen Görüşleri”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 1 (2022): 81.

---- -. “Arapça Öğretiminde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Akademisyen Görüşleri”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 1 (2022): 81.

Yaman, Gülşen. “Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretiminde Whatsaap Kullanımı”. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*. C. 2, S. 1 (2016): 39.

Yavuz, Mehmet, Bünyami Kayalı, Şener Balat ve Selçuk Karaman. “Salgın Sürecinde Türkiye’deki Yükseköğretim Kurumlarının Acil Uzaktan Öğretim

Uygulamalarının İncelenmesi”. *Milli Eğitim Dergisi*. C. 49 S. 1 (2020):135-136.

Yeşiltaş, Erkan. Edmodo Nedir ve Nasıl Kullanılır?”. <http://blog.erkanyesiltas.com/edmodo-nedir-ve-nasil-kullanilir/> [25.12.2023].

Yıldız, Musa. “Osmanlı Döneminde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları”. <http://musayildiz.com.tr/public/musayildiz/makale/arapcaogretimiosmanli.pdf> [21.03.2023].

Yılmaz, Avcı Ufuk. *Uygulamalı Uzaktan Eğitim*, 1 bs. İstanbul: Dikeyksen,2021.

----- . *Uygulamalı Uzaktan Eğitim*, 1 bs. İstanbul: Dikeyksen,2021.

Yazıcı, Zeliha. “İki Dilli ve Tek Dilli Çocuklarda Dil Gelişimi Okuma Olgunluğu İlişkisi”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 22 (2012): 145-148.

----- . “İki Dilli ve Tek Dilli Çocuklarda Dil Gelişimi Okuma Olgunluğu İlişkisi”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. C. 1, S. 22 (2012): 145-148.

ÖZGEÇMİŞ

İlkokulu ve ortaokulu Trabzon ilinin Sürmene ilçesinde okudu. Lise tahsilini Şehit Muhammet Yıldız Anadolu İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 2015 senesinde Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesini kazandı. 2018 yılında Akdem kurumu aracılığıyla Arapça eğitimi için Ürdün’de altı hafta kaldı. İlahiyat Fakültesinden 2020 yılında mezun oldu. Aynı yıl Sabahattin Zaim Üniversitesi Temel İslami Bilimler Arapça Bilim Dalında yüksek lisans programına katıldı. 2022 yılında İstanbul Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydolarak eğitim hayatı devam etmektedir.

A. Eğitim

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Temel İslâm Bilimleri Bilim Dalı,2023, İstanbul.

Lisans: Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,2020, Trabzon.

B. PROJELERİ

02-03 Haziran 2023 tarihli İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İlim Yayma Vakfı Tarafından Düzenlenen sempozyumda “Uzaktan Eğitimle Yabancılara Arapça Öğretimi” konulu sempozyum sunumu.

C. İLGİ ALANLARIM

Dinler Tarihi

Tarih

Sanat Tarihi